Lucia Berlin

MANUAL PENTRU FEMEI DE SERVICIU

Traducere din limba engleză și note
de Ioana Miruna Voiculescu

Introducere și ediție alcătuită de Stephen Emerson

Cuvânt-înainte de Lydia Davis

EDITURA
ART

Redactor: Ioana Tudor
Tehnoredactor: Roxana Ciobanu
Corector: Theodor Zamfir
DTP copertă: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BERLIN, LUCIA

Manual pentru femei de serviciu / Lucia Berlin; trad. din lb. engleză de Ioana Miruna Voiculescu. - București: Art, 2018

ISBN 978-606-710-561-2

I. Voiculescu, Ioana Miruna (trad.)

821.111

Lucia Berlin
A Manual for Cleaning Women: Selected Stories
Copyright © 1977, 1983, 1984, 1988, 1990, 1993, 1999 by Lucia Berlin
Copyright © 2015 by the Estate of Lucia Berlin
Cuvânt-înainte © 2015 by Lydia Davis
Introducere © 2015 by Stephen Emerson
Publicată prin intermediul Farrar, Straus and Giroux, LLC, New York.

Tiparul executat la:

© Editura ART, 2018, pentru prezenta ediție

Cuvânt-înainte
„Ce contează e povestea“

Lydia Davis

Povestirile Luciei Berlin sunt electrizante, bâzâie și trosnesc ca firele sub tensiune când se ating. Iar mintea cititorului reacționează încântată, vrăjită, resuscitată, cu toate sinapsele activate dintr-odată. Asta ne place să se întâmple când citim – să ne folosim creierul, să ne simțim inima cum bate.

Parte din vivacitatea prozei Luciei Berlin vine din ritm – uneori curgător și calm, echilibrat, domol și relaxat, alteori sacadat, telegrafic, grăbit. Și parte vine din felul ei particular de a numi lucrurile: Piggly Wiggly (un supermarket), Beenie-Weenie Wonder (o creație culinară ciudată), ciorapi de mam-mare (pentru a da de înțeles ce dimensiuni are naratoarea). Dar și din dialog. Cum era exclamația aia? „Grijania mă-sii!“ Din caracterizări: șefa telefonistelor spune că își dă seama când se apropie ora închiderii după comportamentul Thelmei: „Peruca îți șade strâmb și începi să vorbești porcos.“

Și apoi e limbajul în sine, cuvânt după cuvânt. Lucia Berlin ascultă, aude tot timpul. Sensibilitatea ei la sunetele limbii e mereu prezentă, făcându-ne să savurăm ritmurile silabelor sau coincidența perfectă dintre sunet și sens. O telefonistă furioasă se mișcă „trântindu-și și lovindu-și lucrurile". Într-o altă povestire, Lucia Berlin evocă țipetele „ciorilor stângace și scandalagioaice". Într-o scrisoare pe care mi-a trimis-o din Colorado în 2000 scria: „Crengile grele de zăpadă pocnesc și trosnesc lovindu-se de acoperișul meu, iar vântul vântură pereții. Dar eu mă simt la adăpost, ca într-o barcă solidă, un șlep sau un remorcher." (Ascultați aliterațiile și ritmul doar.)

Povestirile ei sunt și pline de surprize: expresii neașteptate, revelații, întorsături de situație, umor, ca în *Pe curând* a cărei naratoare locuiește în Mexic, unde vorbește aproape numai spaniolă, și notează cu oarecare tristețe: „Sigur că am un eu aici și o familie nouă, și pisici noi, și glume noi. Dar încerc încontinuu să-mi amintesc cine eram în engleză."

În *Panteón de Dolores*, naratoarea, copil fiind, se confruntă cu firea dificilă a mamei ei – confruntare reluată în mai multe povestiri:

> Într-o noapte, după ce el a plecat, ea a intrat în camera în care dormeam amândouă. A continuat să bea, plângând și mâzgălind în jurnal, mâzgălind la propriu.
>
> — Ești OK? am întrebat-o într-un târziu și m-a pălmuit.

Naratoarea din *Dragă Conchi* e o studentă inteligentă, cu un umor sarcastic:

> Ella, colega mea de cameră, mi-a zis că preferă să n-o citească. Mi-ar plăcea să ne înțelegem mai bine. Mama ei îi trimite în fiecare lună prin poștă tampoane din Oklahoma. Și e studentă la actorie. Dumnezeule, cum o s-o joace vreodată pe Lady Macbeth dacă nu e-n stare să suporte puțin sânge?

Surpriza vine și din comparații – povestirile Luciei Berlin abundă de ele.

În Manual pentru femei de serviciu scrie: „Mi-a spus la un moment dat că mă iubește pentru că sunt la fel ca San Pablo Avenue."

Și imediat ne servește încă o comparație, și mai surprizătoare: „El era ca groapa de gunoi din Berkeley."

Iar când descrie o groapă de gunoi (din Berkeley sau din Chile) este la fel de poetică ca atunci când descrie un câmp cu flori sălbatice:

> Mi-ar plăcea să existe un autobuz până la groapa de gunoi. Mergeam acolo ori de câte ori ni se făcea dor de casă, de New Mexico. E un loc arid, bate vântul și pescărușii se înalță în zbor la fel ca rândunicile de noapte în deșert. Acolo vezi cerul peste tot în jurul tău și deasupra ta. Mașinile de gunoi sosesc duduind, pe drumuri cu vălătuci de praf. Dinozauri cenușii.

Faptul că povestirile sunt întotdeauna integrate în lumea materială se vede tocmai din genul acesta de

imagini fizice, concrete: camioanele „duduie", praful face „vălătuci". Uneori imaginile sunt frumoase, alteori nu, în schimb sunt extrem de palpabile: trăim fiecare poveste nu doar cu intelectul sau cu inima, ci și cu simțurile. Mirosul profesoarei de istorie, transpirația și hainele cu iz de mucegai din *Bună și rea*. Sau, în altă povestire: „asfaltul care se topea sub picioare (...) praf și salvie". Cocorii care își iau zborul cu „zgomot de cărți de joc amestecate." „Praf de *caliche* și leandri". În altă povestire: „floarea-soarelui sălbatică și buruieni vinețiii"; și pâlcurile de plopi, plantați cu ani în urmă, în vremuri mai bune, care cresc viguroși într-o mahala. Nu se oprea niciodată din privit, măcar că privea pe fereastră (după ce a început să-i fie greu să se miște): în aceeași scrisoare din 2000 adresată mie, coțofenele „plonjează ca niște bombardiere în picaj" ca să mănânce dintr-un măr – „fulgerări scurte de verde aqua și negru pe zăpadă".

Descrierile ei încep romantic uneori – *„parroquia* din Veracruz, palmieri, lampioane în lumina lunii" –, pentru ca apoi romantismul să fie întrerupt abrupt, ca și-n viața reală, de detaliul flaubertian pe care ea îl observă cu atâta agerime: „câini și pisici printre pantofii lustruiți ai dansatorilor". Modul plenar al scriitoarei de a privi lumea e și mai evident atunci când vede comunul în extraordinar, când surprinde trivialul sau urâtul laolaltă cu frumosul.

Îi atribuie mamei ei, sau cel puțin una dintre naratoarele ei o face, faptul că a învățat-o cum să privească pătrunzător:

Ne-am amintit de glumele pe care le spuneai și de privirea ta căreia nu-i scăpa nimic. Ne-ai dat-o și nouă. Privirea aia.

În schimb, nu ascultai. Ne lăsai poate cinci minute să-ți povestim ceva, după care ziceai: „Ajunge."

Mama stătea în camera ei și bea. Bunicul stătea în camera lui și bea. Fetița auzea gâlgâitul sticlelor, când dintr-o parte, când din alta, din veranda în care dormea. Într-o povestire, dar poate la fel e și-n viața reală – sau poate povestirea e o exagerare a realității percepute în mod atât de acut, cu atâta umor, încât în chiar momentul în care simțim durerea pe care o conține, experimentăm în mod paradoxal și plăcere din felul în care e spusă, iar plăcerea e mai puternică decât durerea.

Lucia Berlin s-a inspirat pentru multe dintre povestirile ei din propria viață. Unul dintre fiii ei spunea, după moartea autoarei: „Mama a scris povești adevărate, nu neapărat autobiografice, dar pe-aproape."

Deși se vorbește, ca și cum ar fi ceva nou, despre acest gen de ficțiune numit în franceză *auto-fiction* (auto-ficțiune), în care autorul își ficționalizează viața, aproape fără a modifica realitatea, selectând și povestind cu discernământ și măiestrie, Lucia Berlin a făcut exact asta sau ceva asemănător, din câte îmi dau eu seama, încă de la început, din anii '60. Fiul ei a adăugat: „Poveștile și amintirile noastre de familie au fost încet-încet remodelate, înfrumusețate și decupate, încât uneori nu mai

sunt sigur ce s-a întâmplat cu adevărat. Lucia spunea că asta nu contează; ce contează e povestea."

Sigur că, pentru a obține echilibrul și nuanța dorite, a modificat ce era de modificat atunci când și-a modelat povestirile – detalii ale întâmplărilor și descrierilor, cronologia. Ea însăși recunoștea exagerarea. Una dintre naratoarele din povestirile ei afirmă: „Exagerez mult și amestec ficțiunea cu realitatea, dar de mințit efectiv, nu mint niciodată."

Și cu siguranță, a inventat. De exemplu, Alastair Johnston, editorul uneia dintre primele ei colecții de povestiri, redă următoare conversație: „Îmi place la nebunie cum o descrii pe mătușa ta la aeroport", i-a spus el, „cum te-ai afundat în trupul ei ca într-un șezlong." Iar răspunsul ei a fost: „Adevărul e că... nu m-a așteptat nimeni la aeroport. Imaginea mi-a venit în cap zilele trecute și am reușit s-o integrez în povestirea la care lucram." În fapt, unele dintre povestirile ei sunt pure fabulații, după cum explică într-un interviu. Nu trebuie să credem că o cunoaștem doar pentru că i-am citit povestirile.

Lucia Berlin a avut o viață plină, care n-a dus lipsă de incidente, iar materialul pe care l-a extras din ea pentru scrierile ei a fost unul colorat, dramatic și foarte divers. Locurile în care a trăit împreună cu familia în copilărie și adolescență au depins de tatăl ei – locurile unde acesta a lucrat în primii ei ani de viață, apoi înrolarea în al Doilea Război Mondial, apoi slujba pe care și-a găsit-o după

ce s-a întors din război. Așa se face că Lucia Berlin s-a născut în Alaska și a copilărit întâi în coloniile miniere din vestul Statelor Unite; apoi a locuit cu familia mamei în El Paso, cât timp tatăl ei a fost plecat pe front; după care s-a pomenit și mai la sud, într-o viață foarte diferită în Chile, o viață privilegiată și fără lipsuri, pe care o descrie în povestirile despre o adolescentă din Santiago, despre școala catolică de acolo, turbulențele politice, cluburile de iahting, croitoresele de lux, favelele, revoluția. Viața ei de adult a continuat să fie neașezată, din punct de vedere geografic, locuind în Mexic, Arizona, New Mexico, New York; unul din fiii ei își amintește că în copilărie se mutau cam o dată la nouă luni. În perioada dinspre sfârșitul vieții, a predat la universitate în Boulder, Colorado, iar la sfârșit de tot s-a mutat mai aproape de fiii ei, în Los Angeles.

Scrie despre băieții ei – a avut patru – și muncile pe care le-a prestat ca să-i crească, de multe ori de una singură. Sau, mai bine zis, scrie despre o femeie cu patru băieți, despre slujbe asemănătoare cu ale ei – menajeră, asistentă la Urgențe, funcționară în spital, telefonistă la spital, profesoară.

A locuit în atâtea locuri, a avut atâtea experiențe – suficient cât să umple câteva vieți. Majoritatea dintre noi am trăit măcar o parte din lucrurile pe care le-a trăit și ea: copii care intră în belele sau abuz sexual în copilărie, o poveste de dragoste nebună, lupta cu dependența, o boală grea sau o dizabilitate, o apropiere neașteptată

de un frate sau o soră sau o slujbă plictisitoare, colegi de muncă dificili, un șef exigent sau un prieten trădător, ca să nu mai vorbim de admirația reverențioasă față de natură – vaci Hereford afundate până la genunchi în flori roșii de castilleja, un câmp plin cu lupini albaștri, o floare de liliac de grădină roz pe o străduță lăturalnică din spatele unui spital. Pentru că am trăit o parte din lucrurile astea, sau unele asemănătoare, ne captează total atenția atunci când ni le prezintă.

În povestirile ei chiar se întâmplă lucruri: se scot toți dinții dintr-o gură odată; o fetiță e exmatriculată pentru că a lovit o călugăriță; un bătrân moare într-o cabană din vârful muntelui, cu caprele și câinele în pat alături de el; profesoara de istorie cu pulovărul mirosind a mucegai e dată afară pentru că e comunistă – „Doar de-atât a fost nevoie. De două cuvinte către tata. Au concediat-o în weekendul acela și n-am mai văzut-o niciodată la școală."

De-asta să fie practic imposibil să nu duci la capăt o povestire a Luciei Berlin odată ce-ai început s-o citești? Să fie pentru că se întâmplă mereu lucruri? La care se adaugă vocea naratorului, atât de captivantă, atât de sociabilă? Brevitatea, ritmul, imaginile, claritatea? Povestirile ei te fac să uiți ce făceai, unde ești, chiar și cine ești.

„Stai", începe una din povestiri. „O să-ți explic..." E o voce apropiată de vocea Luciei reale, deși niciodată identică. Povestirile sale sunt traversate de remarcile ei

spirituale și de ironia ei, iar scrisorile debordează de ele: „Își ia medicamentele", mi-a spus la un moment dat, în 2002, despre o prietenă, „și se vede cu ochiul liber! Oare ce făceau oamenii înainte s-apară prozacul? Băteau cai, bănuiesc."

Băteau cai. De unde i-a venit asta? Se prea poate ca trecutul să fi fost în mintea ei la fel de viu precum alte culturi, alte limbi, regimuri politice, slăbiciuni umane; avea un bagaj de referințe atât de bogat și chiar exotic, încât telefonistele se apleacă spre panourile lor pline cu mufe precum se apleacă țărăncile spre vacile pe care le mulg; sau despre o prietenă care-i deschide ușa aflăm că: „Avea părul negru... răsucit pe bigudiuri de tablă, ca o coafură din teatrul kabuki."

Trecutul – am citit următorul pasaj din *Pe curând* de câteva ori, cu voluptate, cu uimire, înainte să înțeleg exact intenția scriitoarei:

> Într-o noapte cumplit de geroasă, Ben și Keith dormeau cu mine în pat, în salopete de schi. Obloanele se trânteau bătute de vânt, obloane la fel de bătrâne ca Herman Melville. Era duminică, așa că nu circulau mașini. Pe stradă trecea velarul, într-o căruță trasă de cal. Tropa-trop. Sloata se izbea rece de geamuri și atunci a sunat Max. Bună, a spus. Sunt după colț, într-o cabină telefonică.
>
> A venit cu trandafiri, o sticlă de brandy și patru bilete pentru Acapulco. I-am sculat pe băieți și am plecat.

Locuiau în sudul Manhattanului, într-o perioadă în care, pentru cei care trăiau la mansardă, alimentarea cu

energie termică se întrerupea la sfârșitul zilei de lucru. Poate că obloanele chiar erau de pe vremea lui Herman Melville, dat fiind că în anumite părți din Manhattan existau clădiri de la 1860 – mai multe decât acum, însă unele mai există încă. Dar s-ar putea foarte bine să fie tot o exagerare – o exagerare frumoasă, în cazul de față, o înfloritură frumoasă. În continuare citim: „Era duminică, așa că nu circulau mașini." O afirmație realistă, drept care m-am lăsat păcălită de velarul și căruța lui cu cal care urmează – am crezut și am acceptat, și numai la recitire mi-am dat seama că scriitoarea făcuse din nou un salt înapoi în timp, în vremea lui Melville, fără ca eu să bag măcar de seamă. Partea cu „tropa-trop" e altă chestie care-i place – nu face risipă de cuvinte, adaugă detalii în stil telegrafic. „Sloata [care] se izbea" m-a transportat în locul respectiv, între acei pereți, după care acțiunea s-a precipitat și ne-am pomenit direct pe drum spre Acapulco.

E genul de scriitură care-ți pune sângele-n mișcare.

Altă povestire începe tipic cu o afirmație directă și informativă care mă face să cred că e extrasă direct din viața Luciei Berlin: „Lucrez de ani de zile în spitale și dacă am învățat ceva este că un pacient cu cât e mai bolnav, cu atât e mai tăcut. De-asta nu bag în seamă interfonul pacienților." Citind-o, mi-am amintit de povestirile lui William Carlos Williams când scria din perspectiva doctorului de familie, meseria lui din viața reală – de directețea, detaliile france și cunoștințele despre boli și tratamente, de stilul lui obiectiv. Mai mult

decât Williams, Cehov (tot doctor) a fost pentru ea un model și un mentor. Într-o scrisoare către Stephen Emerson scria că ceea ce animă opera celor doi este detașarea medicului, combinată cu compasiune. În continuare, menționează concizia scrisului lor și felul în care aceștia folosesc detaliile specifice – „Nu pun pe hârtie cuvinte care nu sunt necesare." Detașare, compasiune, detalii specifice și concizie – iată câteva dintre cele mai importante ingrediente ale unei scrieri de calitate. Dar mereu mai rămâne ceva de spus.

Cum reușește asta? Cert e că niciodată nu știm exact ce va urma. Nimic nu e previzibil. Dar, în același timp, totul e firesc, conform realității, conform așteptărilor noastre privind psihologia și emoțiile.

La finalul povestirii *Dr. H.A. Moynihan*, mama pare să se înmoaie puțin față de bătrânul ei tată beți, rău și bigot. „A făcut o treabă bună, a zis mama." E chiar sfârșitul povestirii și te gândești – după ani și ani de citit povestiri – că mama se va îmbuna, că oamenii din familii disfuncționale se pot împăca, măcar temporar. Dar când fiica întreabă: „Nu-i așa că acum nu-l mai urăști, mama?" răspunsul brutal de sincer, și într-o anumită măsură satisfăcător, este: „O, ba da (...) Ba îl urăsc."

Lucia Berlin e tranșantă, lovește de fiecare dată în plin, totuși brutalitatea vieții e întotdeauna temperată de compasiunea ei față de fragilitatea omului, de remarcile spirituale și de inteligența vocii naratoarei, de umorul ei blând.

Într-o povestire intitulată *Tăcere*, naratoarea afirmă: „Nu mă deranjează să povestesc lucruri îngrozitoare atât timp cât le pot face amuzante." (Deși, adaugă ea, unele lucruri pur și simplu nu sunt amuzante.)

Uneori comicul e cu tușe groase, ca în *Sex appeal*, unde verișoara ei cea frumoasă Bella Lynn ia avionul către ceea ce speră să fie o carieră la Hollywood, cu bustul amplificat de un sutien gonflabil, dar când avionul ia altitudine, sutienul îi explodează.

De obicei, umorul e mai subtil, se integrează firesc în conversația narativă – de exemplu, despre cât de greu e să cumperi băuturi alcoolice în Boulder: „Magazinele de băuturi sunt niște construcții coșmarești de mărimea unui hipermarket Target. Ai putea muri de delirium tremens până să găsești raionul cu Jim Beam." În continuare, aflăm că: „Cel mai bine e în Albuquerque, unde magazinele de băuturi au ghișee afară de la care-ți poți cumpăra băutura fără să te dai jos din mașină, așa că nici nu e nevoie să te schimbi de pijamale."

La fel ca în viață, comicul poate apărea în mijlocul tragediei: sora mai mică este pe moarte din cauza cancerului și se tânguiește: „N-o să mai văd măgari niciodată!" ceea ce până la urmă le face pe cele două surori să râdă în hohote, însă exclamația amară îți stăruie în minte. Moartea a devenit ceva atât de imediat – gata cu măgarii, gata cu atâtea alte lucruri.

Să fi deprins Lucia Berlin această abilitate fantastică de a relata de la povestitorii cu care a crescut? Sau a fost

mereu atrasă de povestitori, căutându-i și învățând de la ei? Ambele sunt, cu siguranță, adevărate. Avea un simț înnăscut al formei, al structurii povestirii. Înnăscut? Ce vreau să spun e că povestirile ei au o structură echilibrată, solidă, dar în același timp se trece cu aparent atâta naturalețe de la un subiect la altul, iar în unele povestiri, chiar de la prezent la trecut – inclusiv în spațiul unei singure propoziții, ca în fragmentul următor:

> La birou îmi făceam treaba mecanic: răspundeam la telefon, solicitam oxigen și laboranți, plutind pe valuri adormitoare de mâțișori de salcie, măzăriche parfumată și bazine cu păstrăvi. Scripeții și cablurile de la mină noaptea, după prima ninsoare. Flori de morcov albe și dantelate pe fundalul nopții înstelate.

Despre felul în care se țes povestirile Luciei Berlin, Alastair Johnston a avut următoarea intuiție: „Scrisul ei era cathartic, dar în loc să-l ducă spre o epifanie, scriitoarea indică punctul culminant cu o doză de circumspecție, lăsându-l pe cititor să-l simtă. După cum scria Gloria Frym în *American Book Review*, «îl ponderează, îi dă târcoale și lasă momentul să se dezvăluie singur»."

Și apoi sunt finalurile. În atâtea dintre povestirile ei, finalul lovește în același timp surprinzător și inevitabil, consecință organică a materialului povestirii. În *Mama*, sora mai mică găsește până la urmă o cale de a simți compasiune pentru mama lor dificilă, însă ultimele cuvinte

ale surorii mai mari, naratoarea – vorbind cu sine sau cu noi –, ne iau prin surprindere: „Cât despre mine... mie nu mi-e milă deloc."

Cum se năștea o povestire pentru Lucia Berlin? Johnston are un posibil răspuns: „Începea de la ceva cât se poate de simplu, cum ar fi conturul unui maxilar sau o mimoză galbenă." Ea însăși adaugă: „Dar imaginea trebuie să aibă legătură cu o experiență punctuală, intensă." În altă parte, într-o scrisoare către August Kleinzahler, descrie continuarea procesului: „Mă urnesc și-apoi e ca și cum ți-aș scrie ție aici, doar că ceva mai lizibil..." În același timp, e clar că o parte din mintea ei nu pierdea niciodată controlul asupra formei și ordinii întâmplărilor din povestire, și mai ales asupra sfârșitului.

Spunea că povestea trebuie să fie reală – dar cine știe ce însemna acest lucru pentru ea. Eu cred că însemna să nu fie forțată, nici fortuită sau gratuită: trebuia să vină de undeva din profunzimea sufletului, să aibă încărcătură emoțională. I-a spus unui student al ei că povestea pe care o scrisese era prea savantă – nu încerca să fii savant, i-a spus. Și-a cules singură literele pentru una din povestiri, lucrând la o mașină tipografică linotip, iar după trei zile de muncă a aruncat toate rândurile alcătuite cu grijă înapoi la topit, pentru că, a spus ea, povestea era „falsă".

Dar cum rămâne cu dificultatea materialului (real)?

În *Tăcere*, vorbește despre evenimente reale pe care le menționează doar în treacăt într-o scrisoare către Kleinzahler, într-un stil telegrafic impus parcă de durere: „Cearta cu Hope, devastatoare." În povestire, unchiul naratoarei, John, care e alcoolic, se urcă beat la volan, cu nepoata lui cea mică în mașină. Lovește un băiat și un câine, rănindu-i pe amândoi, câinele foarte grav, dar nu oprește. Lucia Berlin îi scrie lui Kleinzahler despre incident: „Deziluzia pe care am simțit-o când a lovit puștiul și câinele a fost oribilă." Povestea, transformată în ficțiune, conține același incident, aceeași durere, dar îi oferă cât de cât o rezolvare. Naratoarea ajunge să-l cunoască pe unchiul John mai târziu în viață, într-o căsnicie fericită, iar acesta e domol, blând și s-a lăsat de băut. Ultimele cuvinte, în povestire, sunt: „Între timp înțelesesem exact de ce nu putuse opri camioneta, pentru că între timp devenisem eu însămi alcoolică."

Despre ce înseamnă să lucrezi cu un material dificil, Lucia Berlin notează: „Undeva trebuie să se petreacă cea mai imperceptibilă modificare a realității. O transformare, nu o deformare a adevărului. Povestirea însăși devine adevărul, nu doar pentru scriitor, ci și pentru cititor. În orice bucată literară bine scrisă, pasionantă nu este identificarea cu o situație, ci această recunoaștere a adevărului."

O transformare, nu o deformare a adevărului.

Îi cunosc opera Luciei Berlin de peste treizeci de ani – încă de pe vremea când mi-am achiziționat

volumul subțire, bej, publicat în 1981 de Turtle Island și intitulat *Angels Laundromat* (Spălătoria Angels). Înainte să-și publice a treia colecție de povestiri, o cunoșteam deja personal, de la distanță, deși nu-mi amintesc exact circumstanțele. Acolo, pe pagina de gardă a minunatei *Safe & Sound* (Poltroon Press, 1988) se află dedicația ei. Nu ne-am întâlnit niciodată față în față.

Cu timpul, cărțile ei au ieșit din lumea editurilor mici, pătrunzând în cea a editurilor mijlocii precum Black Sparrow și, mai târziu, Godine. Una dintre colecțiile ei a câștigat American Book Award. Dar nici măcar această recunoaștere nu i-a asigurat publicul pe care ar fi meritat să-l aibă deja.

Am fost mereu convinsă că povestea mamei care culege împreună cu copiii ei primele tulpini de sparanghel sălbatic, primăvara devreme, era inclusă într-una din povestirile ei, dar, până acum, nu am găsit-o decât într-o scrisoare pe care mi-a trimis-o în 2000. Îi trimisesem o descriere a sparanghelului de Proust. Ea mi-a răspuns:

> Singurul sparanghel pe care l-am văzut crescând din pământ e cel sălbatic, subțire, verde precum creionul de colorat. În New Mexico, pe vremea când locuiam nu departe de Albuquerque, pe malul râului. Într-o zi de primăvară, apăreau dintr-odată pe la poalele plopilor. Înalți de vreo cincisprezece centimetri, numai buni de rupt. Împreună cu cei patru băieți ai mei îi adunam cu zecile,

> în aval culegeau bunica Price și băieții ei, iar în amonte toți din familia Waggoner. Nimeni nu părea să-i vadă când aveau doi-trei centimentri, doar când ajungeau la înălțimea perfectă. Unul din băieți dădea buzna deodată strigând: „Sparanghel!" și, în același timp, altcineva făcea același lucru în curte la Price sau la Waggoner.

Mi-am păstrat mereu convingerea că cei mai buni scriitori se vor ridica la suprafață, ca smântâna, mai devreme sau mai târziu, și vor deveni exact pe cât de cunoscuți ar trebui să fie – opera lor va fi discutată, citată, predată, pusă în scenă, pusă pe muzică, adaptată ca film, antologată. Poate că, prin colecția de față, Lucia Berlin va începe să primească atenția cuvenită.

Aș putea cita aproape orice bucată din orice povestire a Luciei Berlin ca pretext de contemplare, savurare, dar iată un ultim pasaj favorit:

> Deci ce înseamnă căsnicia până la urmă? N-am reușit niciodată să înțeleg. Iar ce nu reușesc acum să înțeleg e moartea.

Introducere

Stephen Emerson

Păsările mi-au mâncat toate semințele de nalbă
și nemțișori pe care le semănasem...
aliniate pe un singur rând, ca la coadă la cantină.
— Scrisoare adresată mie, 21 mai 1995

Lucia Berlin mi-a fost cel mai apropiat prieten din câți am avut. A fost și unul dintre cei mai remarcabili scriitori pe care i-am cunoscut.

Iar aici vreau să scriu despre acest din urmă aspect. Viața ei extraordinară – cu pitorescul ei, suferințele și eroismul de care a dat dovadă mai ales în lupta cu o dependență groaznică de alcool – este evocată în nota biografică de la finalul cărții.

Scrisul Luciei are zvâc. Când mă gândesc la scrisul ei, mi-o imaginez uneori ca pe un baterist desăvârșit în spatele unui set complex de tobe, lovind cu dexteritate o serie de tom-tomuri, tobe mici și cinele, în timp ce acționează cu ambele picioare pedalele.

Nu e vorba că scrisul ei ar fi percusiv, ci că se întâmplă atât de multe lucruri deodată.

Proza își face drum cu ghearele ca să iasă din pagină. E plină de vitalitate. Produce revelații.

O mașinuță electrică bizară, pe la 1950: „Semăna cu celelalte mașini, doar că era foarte înaltă și scurtă, ca o mașină din desene animate care se izbise de un zid. O mașină cu părul vâlvoi."

Mașina era înaltă și scurtă. În alt loc, la Spălătoria lui Angel, unde-și spală călătorii rufele:

> În Buickuri vechi, cu caroseria îndoită toată, cu saltele murdare și scaune ruginite cu spătar înalt fixate pe acoperișul mașinii. Rezervoarele de ulei le curg, sacii din pânză pentru păstrat apa le curg. Mașinile de spălat curg. Bărbații stau în mașini, fără cămașă.

Și mama (ah, mama):

> Tu te îmbrăcai mereu îngrijit. Portjartier. Ciorapi cu dungă. Furou de satin culoarea piersicii pe care îl lăsai să se vadă puțin, doar cât să știe țăranii ăia că purtai. Rochie de crep cu bureți la umeri, o broșă cu diamante mici. Și paltonul. Nu aveam decât cinci ani, dar știam că era un palton vechi, ponosit. Brun-roșcat, cu buzunare pătate și roase, numai franjuri la manșetă.

Dacă are ceva, scrisul ei are veselie. Un bun prețios, scump la vedere. Balzac, Isaac Babel, García Márquez îmi vin în minte.

Într-o proză atât de expansivă ca a ei, lumea întreagă este sărbătorită. Din și prin textul ei radiază bucurie în lume. Are legătură cu un fel de a scrie cursiv, fără a putea reprima umanitatea, locurile, mâncarea, mirosurile, culoarea, limba. Lumea văzută în toată splendoarea mișcării ei neîncetate, a tendinței sale de a surprinde și de a încânta chiar.

Nu are nimic de-a face cu pesimismul sau optimismul autoarei, cu faptul că întâmplările sau sentimentele evocate sunt vesele. Tangibilitatea a ceea ce ni se arată este una afirmativă:

> În jurul nostru, oamenii din mașini mâncau chestii care curgeau. Pepene, rodii, banane prea coapte. Bere care țâșnea din sticle până în plafonul mașinilor, spuma care curgea pe portiere. (...) Mi-e foame, m-am smiorcăit. Doamna Snowden prevăzuse acest lucru. Cu mâna înmănușată mi-a oferit un șervețel plin de talc în care împachetase câțiva biscuiți cu umplutură de smochine. Biscuitul mi s-a expandat în gură ca o floare de ceai japoneză.

Cât despre „veselie": nu, nu este omniprezentă. Într-adevăr, unele povestiri sunt de-o tristețe fără drept de apel. Ce am în minte este un efect de anulare.

De exemplu, povestirea *De pripas*. Finalul e sfâșietor ca o baladă de Janis Joplin. Fata dependentă, pârâtă de iubitul ei, un nepricopsit de bucătar, responsabil peste ceilalți dependenți, merge la programul de dezintoxicare, la terapia de grup și se comportă bine. Dar la sfârșit evadează. Într-o camionetă, cu un electrician în vârstă

care lucra la turnarea unui film pentru televiziune, pornește spre oraș:

> Am ajuns în vârful pantei, cu valea lată și Rio Grande la picioarele noastre și cu frumoșii munți Sandia deasupra.
>
> — Domnule, ce-mi trebuie mie de fapt sunt bani de bilet s-ajung acasă în Baton Rouge. Ai putea să mi-i dai, vreo șaizeci de dolari?
>
> — Sigur. Ție-ți trebuie bilet. Mie-mi trebuie ceva de băut. Se-aranjează.

Asemenea unei balade de Janis Joplin, finalul are o cadență însuflețită.

Dar povestirile Luciei sunt animate și de un umor năvalnic. Veselia și umorul fac casă bună.

Exemplu: umorul din *502*, o povestire al cărei subiect e condusul în stare de ebrietate, în care accidentul are loc fără ca șoferul să fie la volan. (Șoferița doarme la etaj, beată, în timp ce mașina ei o ia la vale.) Mo, tovarăș de beție, îi spune: „Slavă Domnului că n-ai fost în ea, soro (...) Primul lucru, am deschis ușa și-am zis: «Un' să fie?»"

Într-o altă povestire, din cele despre *mama*: „Ura copiii. Am așteptat-o odată la aeroport cu cei patru băieți ai mei, care erau mici. A strigat: «Ia-i de pe mine!» ca și cum ar fi fost o haită de dobermani."

În mod deloc surprinzător, cititorii Luciei folosesc uneori expresia „umor negru". Eu nu văd lucrurile așa.

Umorul ei era prea vesel, fără urmă de ranchiună. Céline și Nathanael West, Kafka – la ei era altceva. În plus, umorul Luciei e săltăreț.

Dar dacă scrisul ei are un ingredient secret, acela e caracterul neașteptat. Schimbarea de direcție și surpriza produc o vioiciune care e marca distinctivă a artei ei scriitoricești.

Sincopată, proza ei saltă, trece de la o cadență la alta, de la un subiect la altul. De-acolo vine cea mai mare parte a efervescenței.

Viteza este prea puțin discutată în cazul prozei.

Povestirea *Panteón de Dolores* este construită pe multe planuri, de o mare profunzime emoțională. Dar în ea regăsim și ritmul sprinten specific scrisului ei. Citiți pasajul care începe cu „În schimb, nu ascultai" și se termină cu „din cauza poluării".[1]

Sau pasajul următor: „Mama, tu vedeai răul și urâtul peste tot, în toată lumea, în orice loc. Erai nebună sau clarvăzătoare?"

Ultima povestire scrisă de Lucia, *B.F. și cu mine*, este scurtă. Nu are nici calitatea aceea biciuitoare, nici mari

[1] Punctuația Luciei este deseori heterodoxă, iar uneori de-a dreptul inconsecventă. Viteza este unul dintre motive. Detestă virgula care nu se aude ca o pauză în vorbire sau care duce la orice fel de încetinire nedorită a ritmului. În alte cazuri, eliminarea unei virgule produce tocmai frenezia necesară pentru a atinge viteza dorită. În cea mai mare parte, am evitat îndreptarea punctuației. Același lucru e valabil și pentru câteva bizarerii gramaticale care-și au originea în limbajul vernacular sau sunt caracteristice stilului telegrafic.

teme, precum infanticidul, contrabanda, relația mamă-fiică sau împăcarea. Într-un fel, asta face măiestria ei cu atât mai remarcabilă. E blândă; dar alertă.

Iată cum ni-l prezintă pe bătrânul decrepit, omul bun la toate care vine să-i pună gresie în toaleta din rulotă:

> B.F. se ținea și de perete și de balustradă, gâfâind și tușind după ce urcase cele trei trepte. Era un bărbat masiv, foarte gras și foarte bătrân. Încă de-afară, cât timp și-a tras sufletul, l-am mirosit. Tutun și lână murdară, transpirație acră de la alcool. Avea ochi azurii injectați și zâmbitori. L-am plăcut pe loc.

Acel „L-am plăcut pe loc." E aproape un *non sequitur*. Iar în acest cvasi *non sequitur* constă viteza scriiturii. Și hazul ei. (Numai câte lucruri ne spune despre acel „mine" din titlu.)

Cu scriitorii de calibrul ei, deseori n-ai nevoie de mai mult de o propoziție ca să le recunoști scrisul. Iată încă o propoziție din aceeași povestire, tot despre B.F. și mirosul lui:

> Mirosurile urâte pot fi plăcute.

E Lucia Berlin în stare pură. Cuvântul „plăcut" e atât de siropos, încât aproape pare o prostie. Dar e adevărat, și e profund. Dincolo de asta, pusă în contrast cu vocea ei în general sofisticată, propoziția e aproape nesinceră. Și parțial asta o face alertă. Schimbarea tonului, chiar a vocii, ne trimite dintr-odată pe un teritoriu nou.

Mai mult, e o propoziție seacă. (Cum să fie un miros urât „plăcut"?) Și întâmplarea face că umorul sec – unde lucrurile sunt mai mult decât par și altfel decât par – e alert.

Cinci cuvinte, toate concise.

Despre putoarea lui B.F. – nu, nu poate să-i spună putoare. Duhoare? Nu. Alege un cuvânt din argoul britanic suficient de puternic, dar în același timp neutru, care nu conține o judecată.

Pong (iz). Izul lui. Și-așa ajungem la Proust.

„Izul lui a fost ca o madlenă pentru mine."

Cine altcineva decât Lucia Berlin ar putea scrie așa ceva? Izul era ca o madlenă.

A fost o bucurie din atâtea puncte de vedere să compilez povestirile din volumul de față. În primul rând, am putut vedea cum, în anii scurși de la apariția ultimei ei cărți și de la moartea autoarei, opera Luciei *a câștigat* în statură.

Black Sparrow și editorii cu care a lucrat la începuturi au promovat-o bine, ceea ce i-a adus o mie sau două de cititori devotați. Dar sunt mult prea puțini. Opera ei îi va răsplăti pe cei mai pretențioși cititori, fără a avea însă nimic prețios. Dimpotrivă, este îmbietoare.

Cu toate acestea, limitările impuse de numărul de cititori al editurilor mici au fost probabil inevitabile la acea vreme. În definitiv, întreaga existență a Luciei s-a petrecut, în mare parte, *la margine*.

Viața boemă de pe coasta de vest, muncile funcționărești și muncile manuale, spălătoriile publice, „întâlnirile", magazinele care vând pantofi desperecheați și spațiile de locuit nu foarte diferite de o rulotă au constituit decorul celei mai mari părți a vieții ei adulte (fără ca aceasta să-i afecteze vreo clipă ținuta elegantă).

Și tocmai această poziție de la „margine" i-a oferit operei ei forța specială.

Din Boulder, mi-a scris (referindu-se la tovarășul ei nelipsit din ultima parte a vieții, butelia de oxigen):

> Bay Area, New York și Ciudad de Mexico [au fost] singurele locuri în care nu m-am simțit o intrusă. Tocmai m-am întors de la cumpărături unde toată lumea mi-a urat încontinuu o zi bună, zâmbind către butelia mea de oxigen ca și cum ar fi fost un pudel sau un copil.

Personal, nu-mi pot imagina că cineva n-ar vrea s-o citească.

Spălătoria lui Angel

Un indian înalt și bătrân, în blugi Levi's decolorați, încinși cu o curea *zuni* frumoasă. Are părul lung și alb, prins la spate cu o sfoară zmeurie. Ce e ciudat e că timp de un an aproape ne-am nimerit de fiecare dată la spălătoria lui Angel în același timp. Dar nu la aceeași oră. Adică în unele zile eu ajungeam la șapte într-o luni sau poate la șase și jumătate într-o vineri seară, iar el era deja acolo.

Cu doamna Armitage a fost altfel, deși și ea era bătrână. Asta se întâmpla în New York, la Spălătoria San Juan, pe Fifteenth Street. Portoricani. Apa cu detergent se revărsa inundând podeaua. Eram mamă tânără pe atunci și spălam scutece joia dimineața. Ea locuia deasupra mea, la 4-C. Într-o dimineață la spălătorie mi-a dat o cheie, iar eu am luat-o. Mi-a zis că dacă nu mai apare într-o joi înseamnă că a murit și că mă roagă să-i găsesc cadavrul. Era un lucru îngrozitor să ceri cuiva așa ceva; în plus, de-atunci a trebuit să-mi spăl rufele numai joia.

A murit într-o luni, iar eu nu m-am mai întors la San Juan. A găsit-o administratorul. Nu știu cum.

Luni de-a rândul, la spălătoria lui Angel, eu și indianul nu ne-am vorbit, dar am stat unul lângă altul, pe scaunele din plastic lipite ca-n aeroporturi, care se frecau de ciment prin linoleumul sfâșiat cu un scrâșnet care-ți dădea dureri de dinți.

Stătea pe scaun, bea Jim Beam și se uita la mâinile mele. Nu direct, ci într-o oglindă aflată în fața noastră, deasupra mașinilor de spălat Speed Queen. La început nu m-a deranjat. Un indian bătrân care se uită fix la mâinile mele într-o oglindă murdară, între afișe îngălbenite cu CĂLCATUL 1,5 $ DUZINA și rugăciuni ale seninătății scrise cu portocaliu fosforescent. DOAMNE DĂ-MI SENINĂTATEA SĂ ACCEPT CE NU POT SCHIMBA. Apoi am început să mă întreb dacă nu cumva are un fetiș pentru mâini. Mă intimida că mă privea în timp ce fumam, îmi suflam nasul, frunzăream reviste vechi de câțiva ani. Prima-doamnă Lady Bird Johnson coborând cu barca pe râul învolburat.

Până la urmă m-a făcut și pe mine să-mi privesc mâinile. L-am văzut zâmbind aproape larg pentru că m-a prins fixându-mi propriile mâini. Privirile ni s-au întâlnit pentru prima dată în oglindă, sub afișul pe care scria NU SUPRAÎNCĂRCAȚI MAȘINILE.

În ochii mei se citea panică. M-am privit în ochi, apoi mi-am coborât din nou privirea spre mâini. Pete oribile de bătrânețe, două cicatrici. Mâini ne-indiene,

neliniștite, însingurate. Vedeam copii, și bărbați, și grădini în mâinile mele.

Mâinile lui în ziua aceea (ziua în care le-am remarcat pe ale mele) se odihneau pe materialul albastru al blugilor strânși pe pulpe. De obicei îi tremurau groaznic și le lăsa pur și simplu să-i tremure în poală, dar în ziua aceea le ținea nemișcate. Strângea din pumni așa de tare, că din culoarea lutului, încheieturile degetelor i se făcuseră albe.

Singura dată când am vorbit cu doamna Armitage în afara spălătoriei a fost când i-a dat pe dinafară vasul de toaletă și a început să curgă pe lângă lustra de la etajul meu. Becurile erau încă aprinse, iar apa se revărsa în curcubeie printre ele. M-a apucat de braț cu mâna ei rece și muribundă și mi-a zis: „Nu-i așa că-i un miracol?"

Îl chema Tony. Era un apaș jicarilla din nord. Într-o zi nu l-am văzut, dar i-am recunoscut imediat mâna elegantă pe umăr. Mi-a dat trei monede de câte zece cenți. N-am înțeles și aproape că i-am zis mulțumesc, dar chiar atunci am văzut că era într-o criză de tremurat și nu putea porni uscătoarele. E greu treaz. Trebuie să rotești de săgeată cu o mână, cu cealaltă să bagi moneda, să apeși pistonul, apoi să rotești de săgeată pentru următoarea monedă.

S-a întors mai târziu, beat, exact când hainele începeau să se usuce și să cadă moi în tambur. Nu a reușit să deschidă ușa, a leșinat pe scaunul galben. Mie mi se uscaseră deja hainele, le împachetam.

Împreună cu Angel l-am întins pe Tony pe podeaua camerei de călcat. Foarte cald. Angel e cel care pune pe pereți toate rugăciunile și mottourile de la Alcoolici Anonimi. NU GÂNDI ȘI NU BEA. Angel i-a pus pe frunte o șosetă desperecheată, udă și rece și a îngenuncheat lângă el.

— Fratele meu, crede-mă... Am trecut și eu prin asta... am fost acolo în șanț unde ești și tu. Știu exact cum e.

Tony n-a deschis ochii. Cine spune că știe exact cum se simte altcineva e un prost.

Spălătoria lui Angel se află în Albuquerque, New Mexico. Pe Fourth Street. Prăvălii mizere și cimitire de mașini, magazine second-hand care vând paturi de campanie, cutii cu șosete desperecheate, numere *Good Hygiene* din 1940. Depozite de cereale și moteluri pentru amanți, bețivi și femei bătrâne cu părul vopsit cu henna care-și spală rufele la Angel. Adolescente *chicana*[1]

[1] *Chicano* este la origine un termen peiorativ folosit pentru a-i desemna pe americanii de origine mexicană. În timpul Mișcării Chicano (echivalentul Mișcării pentru drepturile civile ale negrilor), termenul a fost îmbrățișat cu mândrie de o parte a comunității mexicano-americane ajungând să definească un anumit tip de identitate culturală și etnică. În centrul acestei identități se află conceptul de *mestizo* care denumește originea etnică mixtă: europeană și amerindiană în jurul căreia în Mexic s-a format un naționalism care se distanțează și de colonizatorii spanioli și de populația indigenă colonizată.

proaspăt măritate vin să spele la Angel. Prosoape, cămășuțe de noapte roz, scurte, chiloței cu zilele săptămânii pe ei. Bărbații lor poartă salopete albastre, cu numele inscripționat pe buzunare. Îmi place să aștept și să le citesc prin hubloul uscătorului. *Tina*, *Corky*, *Junior*.

Și călătorii vin să spele la Angel. În Buickuri vechi, cu caroseria îndoită toată, cu saltele murdare și scaune ruginite cu spătar înalt fixate pe acoperișul mașinii. Rezervoarele de ulei le curg, sacii din pânză pentru păstrat apa le curg. Mașinile de spălat curg. Bărbații stau în mașini, fără cămașă, și strivesc cutiile de bere Hamm pe măsură ce le golesc.

Dar cel mai mult vin să spele la Angel indienii. Indieni *pueblo* din San Felipe, Laguna și Sandia. Tony a fost singurul apaș pe care l-am întâlnit, la spălătorie sau oriunde altundeva. Îmi place să mă uit cruciș și să urmăresc uscătoarele pline de haine indiene, un vârtej impresionist de mov, portocaliu, roșu și roz.

Și eu vin să spăl la Angel. Nu știu de ce, n-are legătură doar cu indienii. Trebuie să traversez orașul până aici. La o stradă mai încolo de mine e spălătoria Campus, cu aer condiționat, muzică rock comercială. Numere din *New Yorker*, *Ms.* și *Cosmopolitan*. Acolo merg soțiile de asistenți universitari și le cumpără copiilor batoane proteice și coca-cola. Ca majoritatea spălătoriilor, Campus are un afiș pe care scrie VOPSIREA COMPLET INTERZISĂ. Am cutreierat cu mașina tot orașul cu o pătură

verde până am dat de spălătoria lui Angel și afișul său galben: AICI PUTEȚI VOPSI CÂND DORIȚI.[1]

Vedeam că nu se face mov-închis, ci un verde tulbure, murdar, dar tot am revenit. Mi-au plăcut indienii și rufele lor. Automatul stricat de coca-cola și podeaua inundată îmi aminteau de New York. Și de portoricanii care dădeau cu mopul încontinuu. Și de telefonul public care era mereu stricat, ca și la Angel. M-aș fi dus oare să găsesc cadavrul doamnei Armitage dacă se-ntâmpla într-o joi?

— Sunt șef de trib, a spus indianul.

Până atunci stătuse bând porto și uitându-se la mâinile mele.

Mi-a zis că soția lui făcea curat în case. Aveau patru fii. Cel mai mic se sinucisese, cel mai mare murise în Vietnam. Ceilalți doi conduceau autobuze pentru elevi.

— Știi de ce-mi placi? m-a întrebat.

— Nu. De ce?

— Pentru că ești o piele-roșie.

A arătat cu degetul spre fața mea reflectată în oglindă. Chiar am pielea roșie, dar nu, nu văzusem niciodată un indian cu pielea roșie.

I-a plăcut numele meu, l-a pronunțat italienește. *Lu-ci-a*.[2] Fusese în Italia în timpul celui de-al Doilea

---

[1] În original, *You can die here anytime*, afișul conține o greșeală de ortografie: „die" (a muri) în loc de „dye" (a vopsi). „Aici puteți muri când doriți."

[2] Numele autoarei este de origine spaniolă, deci se pronunță *Lusía*.

Război Mondial. Sigur că avea și o tăbliță de identificare printre colierele frumoase argintii și turcoaz. Avea o gaură mare în ea.

— Un glonț?

Nu, obișnuia să o roadă când îi era frică sau avea chef de sex.

Odată mi-a sugerat să mergem să ne întindem împreună și să ne odihnim puțin în rulota lui.

— Eschimoșii zic să râdem împreună.

I-am arătat cu degetul spre semnul verde fosforescent: NU LĂSAȚI MAȘINILE NESUPRAVEGHEATE. Am chicotit amândoi, am râs împreună pe scaunele noastre de plastic lipite unul de celălalt. Apoi am stat în tăcere. Nu se auzea decât sunetul rufelor învârtite de mașină, ca ritmul valurilor oceanului. Mâna de Buddha a lui Tony o ținea pe a mea.

A trecut un tren. Mi-a dat un ghiont:

— Marele cal de fier!

Am început să chicotim din nou.

Mintea mea e plină de generalizări nefondate despre oameni, cum ar fi că tuturor negrilor le place Charlie Parker. Că nemții sunt oribili, că toți indienii au un simț al umorului ciudat, ca al mamei mele. Unul din bancurile ei preferate era cu un tip care se apleacă să-și lege șireturile, vine altul și îl bate măr după care-i zice: „Mereu îți legi șireturile!" Mai era unul cu un chelner care servește la masă fasole și-i curg mucii în farfurie după care zice: „O, nu, am dat cu mucii-n fasole." Tony mi le tot repeta în zilele în care nu se întâmpla nimic la spălătorie.

Odată era foarte beat, violent de beat, și s-a bătut în parcare cu niște țărănoi din Oklahoma. I-au spart sticla de Jim Beam. Angel i-a promis că-i cumpără o sticlă de un sfert dacă vine cu el în camera de călcat și-l ascultă. Mi-am mutat rufele din mașina de spălat în uscător în timp ce Angel îi vorbea lui Tony despre metoda „câte o zi fără băutură".

Când a ieșit, Tony mi-a împins monedele de zece cenți în mână. I-am pus hainele într-un uscător în timp ce el se lupta cu dopul unei sticle de Jim Beam. N-am apucat să mă așez și mi-a strigat.

— Sunt șef! Sunt șeful unui trib de apași! Căcat!

— Cacă-te pe tine, șefule.

Stătea acolo și bea și se uita la mâinile mele în oglindă.

— Și cum se face că le speli rufele apașilor? am întrebat eu.

Nu știu de ce i-am zis asta. A fost oribil din partea mea. Poate m-am gândit c-o să râdă. Oricum a râs.

— Tu din ce trib ești, piele-roșie? m-a întrebat el, privindu-mi mâinile care scoteau o țigară din pachet.

— Știi că prima țigară mi-a aprins-o un prinț? Îți vine să crezi?

— Sigur că te cred. Vrei un foc?

Mi-a aprins țigara și ne-am zâmbit. Ne simțeam foarte apropiați, după care a leșinat și am rămas singură în oglindă.

Era o fată tânără, nu în oglindă, ci lângă geam. Părul i se încrețise de la umezeală, un tablou diafan de

Botticelli. Am citit toate afișele. DOAMNE, DĂ-MI TĂRIE. PĂTUȚ DE COPIL NOU, NEFOLOSIT – BEBELUȘUL A MURIT.

Fata și-a pus hainele într-un coș turcoaz și a plecat. Mi-am mutat hainele pe masă, le-am verificat pe ale lui Tony și am mai băgat o monedă. Eram singură cu Tony în spălătoria lui Angel. Mi-am privit mâinile și ochii în oglindă. Ochi frumoși albaștri.

Am fost odată pe un iaht, în largul coastei Viña del Mar. Am cerut prima mea țigară și l-am rugat pe prințul Aly Khan să-mi dea un foc. „*Enchanté*", mi-a spus. Dar nu avea chibrituri.

Mi-am împăturit rufele, iar după ce s-a întors Angel, am plecat acasă.

Nu-mi amintesc când mi-am dat seama că nu l-am mai văzut niciodată după aceea pe indianul bătrân.

Dr. H.A. Moynihan

Am urât școala Sf. Iosif. Speriată de călugărițe, am lovit-o pe sora Cecilia într-o zi călduroasă cum sunt în Texas și m-au exmatriculat. Drept pedeapsă, a trebuit să muncesc în fiecare zi din vacanța de vară în cabinetul bunicului, care era dentist. Știam adevăratul motiv: nu voiau să mă joc cu copiii din cartier. Mexicani și sirieni. Negri nu erau, dar asta era doar o chestiune de timp, spunea mama.

Sunt sigură că au vrut să mă ferească și de imaginea lui Mamie care trăgea să moară, de gemetele ei, de prietenele ei care se rugau, de duhoare și de muște. Noaptea, cu ajutorul morfinei, ațipea, iar mama și bunicul beau fiecare în camera lui. Din verandă, unde dormeam, auzeam gâlgâitul sticlelor de bourbon, când dintr-o parte, când din cealaltă.

Bunicul abia dacă mi-a adresat vreo vorbă toată vara. Îi sterilizam și îi așezam instrumentele, le legam pacienților șervete în jurul gâtului, le întindeam paharul cu

apă de gură antiseptică și le spuneam să scuipe. Când nu avea pacienți, se ducea în atelier să facă dinți sau în birou să lipească tăieturi din ziare în albumele lui. Nu aveam voie în niciuna dintre cele două încăperi. Decupa tot ce găsea scris de Ernie Pyle sau despre FDR. Avea albume separate pentru războiul cu germanii și cu japonezii. Avea albume intitulate *Crime în Texas* și *Accidente bizare*: un bărbat se înfurie și aruncă un pepene pe geam de la etajul al doilea. O nimerește pe soție în cap care moare, pepenele ricoșează, lovește copilul din cărucior, moare și el, iar pepenele nici măcar nu se crapă.

Toată lumea îl ura pe bunicul, mai puțin eu și Mamie, cred. Se îmbăta în fiecare noapte și devenea rău. Era un om crud, plin de prejudecăți și mândru. Îl împușcase pe unchiul John în timpul unei certe și-l lăsase orb de un ochi, iar pe mama o bestelise și o umilise o viață întreagă. Nu vorbea cu el, nici măcar nu se apropia de el pentru că era murdar, îi curgea mâncarea din gură și scuipa, iar în urma lui rămâneau numai mucuri ude de țigară. Hainele îi erau acoperite de stropi mici albi de la ghipsul pentru mulaje dentare, de parcă ar fi fost un pictor sau o statuie.

Era cel mai bun dentist din vestul Texasului, poate chiar din tot Texasul. Multă lume o spunea, iar eu credeam. Nu era adevărat că pacienții lui erau numai bețivani bătrâni sau prieteni ai lui Mamie, cum susținea mama. La el veneau domni bine tocmai din Dallas sau din Houston pentru că făcea niște dinți falși minunați. Protezele lui nu alunecau, nu șuierau și treceau ușor drept dinți adevărați. Inventase o formulă secretă ca să

le dea culoarea potrivită, iar uneori chiar îi făcea un pic ciobiți sau îngălbeniți, cu plombe și coroane.

Nimeni nu avea voie să intre în atelier – doar pompierii, o singură dată. Nu se făcuse curățenie acolo de patruzeci de ani. Intram în atelier când se ducea la baie. Ferestrele erau acoperite complet cu mizerie neagră întărită, ghips și ceară. Singura sursă de lumină erau două arzătoare Bunsen, cu flăcările lor albastre pâlpâitoare. Pe lângă pereți erau sprijiniți saci imenși din care curgea ghipsul pe podeaua presărată cu bucăți de mulaje dentare și borcane pline cu diferiți dinți. Pe pereți atârnau sfere mari de ceară roz și albă, de care spânzurau pânze de păianjen. Rafturile gemeau sub instrumentele ruginite și șirurile de proteze, rânjite sau așezate cu susul în jos, încruntate, ca măștile de teatru. Fredona în timp ce lucra, lăsând peste tot jumătăți de țigări fumate de la care luau foc bucăți de ceară și ambalaje de dulciuri. Le stingea cu cafea, astfel că podeaua din ghips moale căpătase o nuanță maro-închis, ca de peșteră.

Atelierul dădea într-un mic birou, unde se afla o masă de scris cu *rolltop* la care își lipea tăieturile în albume și scria cecurile. După ce le semna, smucea întotdeauna stilou și împroșca semnătura cu cerneală, uneori acoperind suma, astfel încât cei de la bancă erau nevoiți să-l sune ca să verifice.

Între încăperea în care trata pacienții și sala de așteptare nu exista ușă. În timp ce lucra, se întorcea să vorbească cu cei din sala de așteptare, cu freza în mână. Pacienții își reveneau după extracție pe un șezlong;

restul ședeau pe pervazurile ferestrelor sau pe calorifere. Câte unul mai stătea uneori și în cabina telefonică, o cabină mare, de lemn, în care se afla un telefon cu fise, un ventilator și o plăcuță cu: „N-am întâlnit vreun bărbat care să nu-mi placă."

Reviste nu erau. Dacă cineva aducea vreuna și o lăsa acolo, bunicul avea grijă s-o arunce. O făcea doar ca să fie contra, susținea mama. El zicea că-l scot din minți oamenii care stau degeaba și dau paginile.

Când nu stăteau degeaba, pacienții lui se plimbau prin cameră și se jucau cu obiectele de pe cele două seifuri. Statuete cu Buddha, cranii cu dinți falși și maxilare care se închideau și se deschideau, șerpi care te mușcau dacă-i trăgeai de coadă, globuri în care ningea dacă le întorceai cu susul în jos. Pe tavan scria: DE CE DRACU TE UIȚI ÎN SUS? În seifuri ținea aurul și argintul pentru plombe, teancuri de bani și sticle de Jack Daniel's.

Pe toate ferestrele de la strada principală din El Paso scria cu litere mari de aur: „Dr. H.A. Moynihan. Nu lucrez pentru negri." Firma se reflecta în oglinzile agățate pe ceilalți trei pereți ai încăperii. Sloganul era scris și pe ușa dinspre hol. Nu stăteam niciodată cu fața spre ușă de teamă c-o să vină negrii și-o să vadă ce scrie. Deși n-am văzut niciodată vreun negru în clădirea Caples, cu excepția lui Jim, liftierul.

Când oamenii sunau pentru programări, bunicul mă punea să le spun că nu mai primește pacienți, așa că pe măsură ce trecea vara, aveam tot mai puțin de lucru. Până la urmă, chiar înainte să moară Mamie, am ajuns

să nu mai avem niciun pacient. Bunicul se încuia în atelier sau în birou toată ziua. Eu mă duceam uneori pe acoperiș. De-acolo se vedea până în Juárez și tot centrul El Paso-ului.[1] Alegeam un om din mulțime și-l urmăream cu privirea până dispărea. Dar de cele mai multe ori ședeam înăuntru, pe calorifer, și mă uitam în jos pe Yandell Drive. Petreceam ore întregi descifrând scrisori de la prietenii prin corespondență ai Căpitanului Marvel, deși codul era banal: Z era A, Y era B etc.

Nopțile erau lungi și călduroase. Prietenele lui Mamie stăteau cu ea și când dormea, citeau din Biblie, uneori cântau. Bunicul ieșea în oraș la Elks sau în Juárez. Taximetristul de la compania 8-5 îl ajuta să urce scările. Mama ieșea să joace bridge, zicea ea, dar și ea se întorcea beată. Copiii mexicani se jucau afară până foarte târziu. Le urmăream pe fete de pe verandă. Jucau arșice, stând ciuci pe asfalt, sub becul de iluminat public. Tânjeam să mă joc cu ei. Sunetul arșicelor mi se părea magic; când le arunci seamănă cu sunetul unei perii pe tobă sau cu al ploii atunci când vântul o izbește ușor de geam.

Într-o dimineață, bunicul m-a trezit când era încă întuneric. Era duminică. M-am îmbrăcat în timp ce el chema un taxi. A sunat și a cerut legătura la compania 8-5, iar când i-au răspuns, le-a zis: „Ce-ați zice să mă transportați până într-un loc?" Nu i-a răspuns taximetristului

[1] El Paso-Juárez sau Juárez-El Paso este o zonă metropolitană aflată pe granița dintre Mexic și Statele Unite: orașul Juárez se află în partea mexicană, iar El Paso în cea americană.

când a întrebat de ce mergem la cabinet duminica. În hol era întuneric și înfricoșător. Gândacii alergau pe gresie, iar revistele ne rânjeau din spatele zăbrelelor. A condus el liftul, ca un maniac, întâi l-a scăpat și a mers până la ultimul etaj, apoi până la parter, apoi din nou sus, până când în sfârșit ne-am oprit între cinci și șase și am sărit de-acolo. Era foarte liniște după ce ne-am oprit. Nu se auzeau decât clopotele bisericii și troleibuzul din Juárez.

La început, mi-a fost prea frică să intru după el în atelier, dar m-a tras înăuntru. Era întuneric, ca într-o sală de cinema. A aprins cele două arzătoare Bunsen care fâsâiau. Tot nu vedeam, nu vedeam ce voia să fac. De pe un raft, a luat o dantură falsă și a ținut-o în dreptul flăcării pe blocul de marmură. Am dat din cap.

— Uită-te bine la ei.

Bunicul a deschis gura mare, iar eu m-am uitat când la dinții lui, când la cei falși.

— Sunt ai tăi! am zis.

Proteza era o replică perfectă a dinților din gura bunicului, până și gingiile aveau aceeași nuanță urâtă de roz pal, bolnăvicios. Dinții aveau plombe și crăpături, unii erau ciobiți sau tociți. Doar unul din față era diferit; îl îmbrăcase în aur. Asta era ceea ce făcea din proteză o operă de artă, mi-a spus el.

— Cum ai nimerit toate culorile?

— Sunt chiar al naibii de reușiți, nu? Ei... e sau nu e capodopera mea?

— Este.

I-am strâns mâna. Eram foarte bucuroasă să fiu acolo.

— Cum o să-i pui? l-am întrebat. O să se potrivească?

În mod normal, scotea toți dinții, lăsa gingiile să se vindece, apoi lua mulajul gingiei fără dinți.

— Mai nou, dentiștii fac așa. Iei mulajul înainte să scoți dinții, faci proteza și o pui înainte să se retragă gingiile.

— Când îți scoți dinții?

— Chiar acum. O s-o facem împreună. Du-te și pregătește ce trebuie.

Am băgat în priză aparatul ruginit de sterilizat. Cablul era rupt: a făcut scântei. Bunicul a pornit către el.

— Dă-l încolo de...

Dar l-am oprit.

— Nu, instrumentele trebuie să fie sterile, am zis eu, iar bunicul a râs.

Și-a pus sticla de whisky și țigările pe tavă, a aprins una și și-a turnat un pahar din hârtie plin cu Jack Daniel's. S-a așezat pe scaun. Am fixat lumina pe el, i-am legat o babetică, am reglat scaunul mai sus și l-am înclinat pe spate.

— Pun pariu că mulți pacienți de-ai tăi s-ar bucura să fie în locul meu.

— Fierbe aia deja?

— Nu.

Am umplut niște pahare cu apă de gură antiseptică și am scos un borcan cu săruri pentru mirosit.

— Și dacă leșini? l-am întrebat.

— Nicio problemă. Mi-i scoți tu. Îi apuci cât mai de jos, răsucești și tragi în același timp. Dă-mi să beau.

I-am oferit un pahar cu apă de gură.

— Șmechero, a comentat el.

I-am turnat whisky.

— Pacienții tăi nu primesc de băut.

— Sunt pacienții mei, nu ai tăi.

— Gata, fierbe.

Am scurs apa din aparatul de sterilizat în scuipătoare, am întins un prosop. Cu altul am aranjat instrumentele în formă de semicerc pe tava pe care o ținea pe piept.

— Ține-mi oglinda, mi-a zis și a luat cleștele.

Stăteam pe suportul pentru picioare, între genunchii lui, ca să-i țin oglinda aproape. Primii trei dinți au ieșit ușor. Mi i-a dat și eu i-am aruncat într-un butoi de lângă perete. Incisivii s-au lăsat mai greu, în special unul. I-a venit să vomite și s-a oprit, cu rădăcina dintelui încă în gingie. A scos un sunet ciudat și mi-a împins cleștele în mână.

— Ia-l!

Am tras de dinte.

— Foarfeca, deșteapto!

M-am așezat pe tabla de la picioarele lui.

— Stai așa, bunicule.

S-a întins peste mine după sticlă, a băut, apoi a luat alt instrument de pe tavă. A început să-și scoată restul dinților de jos fără oglindă. Sunetul era ca de rădăcini smulse,

ca de copaci smulși cu totul din pământul înghețat. Sângele picura pe tavă, pic, pic, și pe tabla pe care stăteam.

A început să râdă așa de tare, că am crezut c-a luat-o razna. A căzut peste mine. Înspăimântată, am sărit cu atâta forță, că l-am împins la loc în scaunul înclinat.

— Scoate-i! a gâjâit.

Mi-era frică și m-a fulgerat un gând: dacă se considera crimă în cazul în care îi scoteam dinții și el murea.

— Scoate-i!

Din gură i s-a revărsat pe bărbie o cascadă subțire, roșie.

Am dat scaunul mult pe spate. Era ca o cârpă, nu părea să simtă cum îi răsucesc într-o parte și într-alta măselele ca să i le scot. A leșinat, iar buzele i s-au închis ca niște scoici gri. I-am deschis gura și i-am băgat un prosop de hârtie într-o parte ca să ajung la ultimele trei măsele care-i mai rămăseseră.

I-am scos pe toți. Am încercat să dau scaunul în jos cu pedala, dar am apăsat greșit și a început să se învârtească, împroșcând cercuri de sânge pe podea. M-am îndepărtat de bunicul până ce scaunul s-a oprit încet, scârțâind. Îmi trebuiau pliculețe de ceai; bunicul îi punea pe pacienți să muște din ele ca să se oprească sângerarea. Am răsturnat sertarele lui Mamie: pudră de talc, cartonașe cu rugăciuni, mulțumesc pentru flori. Pliculețele de ceai erau într-un borcan din spatele rețoului.

Prosopul din gură se îmbibase cu un roșu-aprins. L-am aruncat pe jos, i-am băgat o mână de pliculețe de ceai în gură și i-am ținut fălcile închise. Am țipat. Fără

dinți, fața lui era ca un craniu, oase albe deasupra gâtului însângerat. Un monstru înspăimântător, un ceainic care prinsese viață; etichete Lipton cu galben și negru atârnau ca decorațiile la paradă. Am dat fuga s-o sun pe mama. N-aveam niciun cent. Nu reușeam să-l mișc ca să ajung la buzunare. Făcuse pe el: urina picura pe podea. Într-o nară, îi tot apărea și se spărgea un balonaș de sânge.

A sunat telefonul. Era mama. Plângea. Friptura la cuptor, cina de duminică în familie. Chiar și castraveți și ceapă, exact ca a lui Mamie.

— Ajutor! Bunicul! am zis și am închis.

Vomitase. Ce bine, m-am gândit, după care am chicotit pentru că nu era un lucru despre care să zici ce bine. Am aruncat pliculețele în mizeria de pe jos, am udat niște prosoape și l-am spălat pe față. I-am deschis un flacon cu săruri sub nas, le-am mirosit și eu, m-am cutremurat.

— Dinții! a urlat el.

— Nu mai sunt! i-am strigat ca unui copil. Nu mai ai niciunul!

— Ăia noi, proasto!

M-am dus să-i aduc. Acum îi cunoșteam, erau exact ca aceia pe care-i avusese în gură. A întins mâinile după ei ca un cerșetor din Juárez, dar îi tremurau prea tare.

— Ți-i pun eu. Întâi clătește-te.

I-am dat apa de gură. S-a clătit și a scuipat fără să ridice capul. Am turnat apă oxigenată pe dinți și i-am băgat bunicului în gură.

— Uite!

I-am ținut oglinda de fildeș a lui Mamie.

— Măi să fie, ce gingie! a zis el râzând.

— O capodoperă, bunicule! am râs și eu și l-am pupat pe capul transpirat.

— Dumnezeule! a țipat mama, venind cu brațele deschise spre mine.

A alunecat pe sânge și a ricoșat în butoaiele cu dinți. A trebuit să se țină ca să-și recapete echilibrul.

— Privește-i dinții, mama!

Nici n-a observat. N-a văzut nicio diferență. Bunicul i-a turnat niște Jack Daniel's. Ea l-a luat, a dat noroc buimăcită și a băut.

— Ești nebun, tată. E nebun. Ce-i cu toate pliculețele astea de ceai?

Cămașa i-a pârâit atunci când și-a desprins-o de piele. L-am ajutat să se spele pe piept și pe abdomenul zbârcit. M-am spălat și eu și mi-am pus un pulover corai al lui Mamie. Cei doi beau în tăcere, așteptând taxiul de la compania 8-5. Am condus eu liftul până jos și l-am oprit destul de aproape de parter. Acasă, taximetristul l-a ajutat pe bunicul să urce scările. S-a oprit în dreptul ușii lui Mamie, dar bunica dormea.

În pat, a adormit și bunicul, cu dinții dezgoliți într-un rânjet ca al lui Béla Lugosi. Sigur îl dureau.

— A făcut o treabă bună, a zis mama.

— Nu-i așa că acum nu-l mai urăști, mama?

— O, ba da, a spus. Ba îl urăsc.

Stele și sfinți

Stai. O să-ți explic...

Toată viața m-am pomenit în genul ăsta de situații, ca în dimineața aceea cu psihiatrul. Locuia temporar în cabana din spatele casei mele până i se termina de renovat casa. Arăta foarte bine, de-a dreptul chipeș, și, bineînțeles, voiam să fac impresie bună. I-aș fi dus brioșe, dar nu voiam să par agresivă. Într-o dimineață, exact când se crăpa de ziuă, îmi beam cafeaua ca de obicei, admirându-mi grădina care era minunată atunci, cu măzărichea parfumată, nemțișorii și mărărițele în floare. Mă simțeam... plină de bucurie... De ce am ezitat s-o spun? Nu vreau să crezi că sunt sentimentală, vreau să fac impresie bună. Oricum, eram fericită și am aruncat o mână de semințe pentru păsări pe terasă și am rămas acolo zâmbind în timp ce zeci de guguștiuci și sticleți au venit în zbor și au început să ciugulească. Apoi, dintr-odată, două pisici mătăhăloase au sărit pe terasă și au dat iama în păsări. Penele zburau peste tot și chiar atunci

a ieșit psihiatrul pe ușă. S-a uitat la mine șocat și a zis: „Îngrozitor!", apoi a făcut stânga-mprejur. După dimineața aceea, m-a evitat complet și nu mi s-a părut. Nu aveam cum să-i explic că totul se întâmplase mult prea repede, că nu le zâmbeam pisicilor care sfâșiau păsările. Că pur și simplu fericirea provocată de măzăriche și de sticleți nu avusese timp să dispară.

De când mă știu am făcut o primă impresie foarte proastă. Atunci în Montana când n-am vrut decât să-i dau jos șosetele lui Kent Shreve ca să putem umbla desculți și s-a dovedit că le avea prinse de izmene. Dar de fapt despre școala Sf. Iosif vreau să povestesc. Știi, psihiatrii (și te rog să nu-ți faci o părere greșită, nu mă obsedează psihiatrii)... Mi se pare că psihiatrii se concentrează prea mult pe scena originară și pe absența pre-oedipiană a mamei, dar ignoră trauma pe care ne-o provoacă școala primară și ceilalți copii, care sunt cruzi, fără milă.

Nici măcar nu voi pomeni despre ce s-a întâmplat la Vilas, prima școală la care am mers în El Paso. A fost o mare neînțelegere cap coadă. Așa că, două luni după începerea școlii, în clasa a treia, iată-mă în curtea școlii Sf. Iosif. Noua mea școală. Absolut îngrozită. Mi s-a părut că uniforma va fi un avantaj. Dar cum purtam două tije de metal, grele, fixate pe spate din cauza a ceea ce pe-atunci se chema „deviație a coloanei", dar care, în realitate, era o cocoașă, a trebuit să-mi iau bluza albă și fusta plisată mult mai mari, ca să le acopere, și bineînțeles că mama nu s-a gândit măcar să-mi ajusteze fusta.

Altă mare neînțelegere. Câteva luni mai târziu, sora Mercedes era de serviciu pe coridor. Dintre ele, ea era măicuța tânără și bună, care sigur trăise o poveste de dragoste tragică. El murise probabil în război, într-un bombardier. Cum treceam pe lângă ea, doi câte doi, mi-a pus mâna pe cocoașă și mi-a șoptit: „Biată copilă, ai o cruce de dus." Cum ar fi putut ea să știe că devenisem între timp o credincioasă fanatică și că vorbele ei inocente nu vor face decât să mă convingă că între mine și Mântuitor exista o legătură predestinată?

(Ah, despre mame. Zilele trecute, în autobuz, s-au urcat o mamă și băiețelul ei. Se vedea că-l luase de la grădiniță după serviciu, că era obosită, dar bucuroasă să-l vadă, l-a întrebat ce a făcut la grădiniță. El i-a povestit toate lucrurile pe care le făcuse. „Ești atât de special!" i-a spus și l-a îmbrățișat. „Special înseamnă retardat!" a zis puștiul. Avea lacrimi mari în ochi și o expresie speriată de moarte, în timp ce mama lui continua să zâmbească la fel ca mine cu păsările.)

În ziua aceea, în curtea școlii, mi-am dat seama că nu voi reuși niciodată să mă fac acceptată. Nu doar să mă integrez, ci să mă fac acceptată. Într-un colț, două fete învârteau o coardă groasă, iar una câte una, alte fete frumoase, rumene în obraji, țâșneau când le venea rândul și săreau coarda, hop, hop, apoi ieșeau exact la timp și se întorceau la rând. Trop, trop, nimeni nu ieșea din ritm. În mijlocul curții era un leagăn rotund, cu scaunul în formă de cerc care se rotea vesel, amețitor și nu se oprea

niciodată, copiii pur și simplu săreau în el și din el fără măcar... nu să cadă, ci să încetinească. Peste tot în curtea școlii eram înconjurată de simetrie, sincronicitate. Două călugărițe, ale căror mătănii zornăiau la unison, cu fețele lor curate, dădeau sincronizat din cap către copii. Arșice. Mingea lovea cimentul cu un sunet sec, cele douăsprezece arșice pluteau în aer și erau prinse toate deodată cu mișcarea abilă a unei încheieturi micuțe. Clap, clap, clap, alte fete jucau jocuri complicate cu bătăi din palme. Ala bala portocala. Clap, clap. Rătăceam dintr-o parte în alta, incapabilă nu doar să pătrund, ci aparent invizibilă, ceea ce era un soi de binecuvântare. M-am refugiat după colțul clădirii de unde auzeam zgomote și râsete ce veneau din bucătăria școlii. Mă ascundeam acolo ca să nu fiu pe terenul de joacă; zgomotele prietenoase din interior mă linișteau. Nici acolo nu puteam să intru. Apoi s-au auzit țipete și urlete și una dintre călugărițe a zis: „Vai, dar nu pot, nu pot și gata." Și atunci am știut că era în regulă să intru pentru că ce nu putea ea să facă era să scoată șoarecii morți din capcane. „Îl scot eu", am spus. Și călugărițele au fost așa de încântate, că n-au comentat nimic legat de prezența mea în bucătărie, mai puțin una care i-a șoptit alteia cuvântul „protestantă".

Și așa a început. Mi-au dat și un biscuit, cald și delicios, cu unt. Bineînțeles că mâncasem la micul dejun, dar era atât de bun, că l-am înfulecat și mi-au mai dat unul. În fiecare zi, goleam două sau trei capcane și le puneam la loc, iar în schimb primeam nu doar biscuiți, ci și o medalie cu Sf. Cristofor în schimbul căreia, mai târziu,

primeam masa de prânz. Asta mă scutea de corvoada de a sta la coadă înainte de începutul orelor pentru a da o monedă de zece cenți pe o medalie pentru prânz.

Din cauza spatelui, aveam voie să rămân în clasă în timpul orelor de sport și în pauze. Numai dimineața era greu, pentru că autobuzul ajungea înainte de a se deschide școala. M-am forțat să-mi fac prietene, să vorbesc cu fete de la mine din clasă, dar în zadar. Toate erau catolice și se cunoșteau de la grădiniță. Drept să spun, erau copii buni, normali. Sărisem mai multe clase, așa că eram mult mai mică și nu locuisem decât în așezări miniere izolate înainte de război. Nu știam cum să zic: „Îți place să studiezi Congoul belgian?" sau „Care sunt pasiunile tale?" Mă avântam spre ele și-mi dădeam drumul la gură: „Unchiul meu are un ochi de sticlă." Sau „Odată am găsit un urs mort cu fața plină de viermi." Mă ignorau sau chicoteau, sau îmi strigau: „Mincinosul roade osul!"

Și așa, o vreme am avut unde să mă duc înainte să înceapă orele. M-am simțit utilă și apreciată. Apoi le-am auzit pe fete șoptind „miloaga" și „protestanta", iar mai târziu au început să-mi spună „capcană de șoareci" și „Minnie Șoricica". M-am prefăcut că nu-mi pasă și, în plus, îmi plăcea nespus la bucătărie, cu râsetele reținute și murmurele călugărițelor bucătărese, care în bucătărie purtau veșminte țesute în casă ca niște cămăși de noapte.

Până atunci luasem deja decizia să mă călugăresc, întrucât pe măicuțe părea că nu le tulbură nimic, dar cel mai mult în hotărârea mea cântăriseră veșmintele negre

și bonetele lor albe asemenea unor uriașe flori de crin apretate. Pun pariu că biserica catolică a pierdut o sumedenie de călugărițe aspirante când a început să le îmbrace ca pe niște încasatoare de amenzi de circulație. Apoi a venit mama să vadă cum mă acomodasem la școală. I-au spus că prestația mea la ore era excelentă, iar purtarea impecabilă. Sora Cecilia i-a spus cât de mult le ajutam la bucătărie și că aveau grijă să mănânc bine de dimineață. Mama mea cea snoabă, cu paltonul ei vechi și tocit, cu gulerul de vulpe ros, de pe care căzuseră ochii de mărgele. A fost șocată, dezgustată de povestea cu șoarecii și de-a dreptul furioasă în legătură cu medalia Sfântul Cristofor, pentru că eu continuasem să primesc zece cenți în fiecare dimineață și-i cheltuisem pe dulciuri după școală. Hoață mică și perversă. Jap. Jap. Șocată!

Și așa s-a terminat povestea, dar totul n-a fost decât o mare neînțelegere. Călugărițele crezuseră că-mi petreceam timpul la bucătărie pentru că eram un copil sărman, cu burta goală, și mă însărcinaseră să mă ocup de capcane din milă, nu pentru c-ar fi avut cu adevărat nevoie de mine. Problema e că eu tot nu-mi dau seama cum le-aș fi putut împiedica să-și facă o impresie greșită. Poate dacă aș fi refuzat biscuitul?

Și așa am ajuns să-mi petrec timpul până la începerea orelor în biserică și am hotărât serios să mă fac călugăriță sau sfântă. Primul mister a fost felul în care șirurile de lumânări de sub fiecare statuie a lui Hristos, Fecioara și Iosif pâlpâiau și tremurau ca bătute de vânt, deși biserica spațioasă era perfect închisă și niciuna din ușile grele nu

era deschisă. Credeam că duhul Domnului din statui era atât de puternic, încât făcea lumânările să palpite și să sfârâie, cuprinse de freamătul suferinței. La orice mică întețire a flăcării, lumina făcea sângele închegat de pe picioarele albe și osoase ale lui Hristos să pară ud.

La început am stat în partea din spate a bisericii, exaltată, îmbătată de mirosul de tămâie. Mă rugam în genunchi. Era foarte dureros să stau în genunchi din cauza spatelui și a protezei care-mi apăsa coloana vertebrală. Eram sigură că așa mă purificam și făceam penitență pentru păcatele mele, dar mă durea prea tare, așa că până la urmă n-am mai făcut-o, stăteam pur și simplu în întunericul din biserică până se auzea clopoțelul de început de oră. De obicei, nu era nimeni în biserică în afară de mine, mai puțin joia, când părintele Anselmo se închidea în confesional. Câteva bătrâne, fetele de la gimnaziu și, când și când, câte o elevă de școală primară se apropiau, se opreau și îngenuncheau în fața altarului, își făceau cruce, apoi mai îngenuncheau și-și mai făceau cruce o dată înainte de a intra în celălalt compartiment al confesionalului. Mă nedumerea însă că durata rugăciunilor varia de la o persoană la alta. Aș fi dat orice pe lume să aflu ce se întâmpla înăuntru. Nu știu cât mi-a luat până m-am pomenit în confesional, cu inima bătându-mi ca nebuna. Interiorul era mult mai impresionant decât mi-aș fi putut imagina. Fumul de mir, pernuța de catifea pe care îngenuncheai, o Fecioară care mă privea cu infinită milă și compasiune. Prin peretele sculptat îl vedeam pe părintele Anselmo, un bărbat mărunt, de

obicei îngrijorat. Dar cu profilul conturat pe un fond luminos semăna cu bărbatul cu joben de pe peretele din casa lui Mamie. Ar fi putut fi oricine... Tyrone Power, tata, Dumnezeu. Nici vocea nu-i semăna cu a părintelui Anselmo, ci avea un timbru grav și un ușor ecou. M-a pus să spun o rugăciune pe care n-o știam, așa că am rostit versurile după el... mă căiesc din inimă că te-am mâniat. Apoi m-a întrebat cum am păcătuit. Nu mințeam. Chiar n-aveam vreun păcat de mărturisit. Nici măcar unul. Mi-era atât de rușine, sigur reușeam să găsesc unul. Caută în adâncul sufletului tău, copila mea... Nimic. Disperată și atât de dornică să fac pe plac, am inventat unul. O lovisem pe sora mea în cap cu peria de păr. O invidiezi pe sora ta? O, da, părinte. Invidia este un păcat, copila mea, roagă-te să te lepezi de el. Trei Ave Maria. În timp ce mă rugam, în genunchi, mi-am dat seama că era o penitență scurtă, data viitoare mă voi descurca mai bine. Dar n-a mai fost nicio dată viitoare. În ziua aceea, sora Cecilia m-a oprit după ore. Cel mai rău a fost că s-a purtat atât de blând. Înțelegea de ce mi-aș dori să iau parte la tainele bisericii. Tainele, da! Dar eu eram protestantă, nu primisem nici botezul, nici confirmarea. Aveam voie să învăț la școala lor, și acest lucru o bucura pentru că eram o elevă bună și ascultătoare, dar nu puteam participa la activitățile din biserică. Urma să stau în curtea școlii cu ceilalți copii.

M-a lovit un gând teribil, mi-am scos din buzunar cele patru cartonașe cu sfinți. De fiecare dată când obțineam nota maximă la citire sau aritmetică, primeam o

stea. Vinerea, eleva cu cele mai multe stele primea un cartonaș cu un sfânt, asemănător cartonașelor cu jucători de baseball, numai că sfinții aveau aure cu sclipici.

— Pot să-mi păstrez sfinții? am întrebat-o cu inima strânsă.

— Sigur că poți și sper să câștigi mulți alții.

Mi-a zâmbit și mi-a făcut încă o favoare.

— Te poți ruga în continuare, draga mea, pentru îndrumare. Hai să spunem Ave Maria împreună.

Am închis ochii și m-am rugat cu ardoare la Maica noastră care pentru mine va avea întotdeauna chipul surorii Cecilia.

De câte ori se auzea o sirenă pe stradă, aproape sau departe, sora Cecilia ne cerea să ne oprim din activitatea în care eram prinși, oricare ar fi fost ea, să ne punem capul pe bancă și să rostim o dată Ave Maria. Încă mai fac asta. Adică zic Ave Maria. Sigur, îmi mai pun și capul pe bănci de lemn, să le ascult, pentru că și ele scot sunete, asemenea crengilor mișcate de vânt, ca și cum încă ar fi copaci. Multe lucruri mă frământau pe vremea aceea, cum ar fi cine însufleța lumânările și de unde veneau sunetele din bănci. Dacă totul are suflet în lumea creată de Dumnezeu, până și băncile, din moment ce au voce, atunci raiul există cu siguranță. Eu nu puteam să ajung în rai pentru că eram protestantă. Trebuia să merg în purgatoriu. Aș fi preferat iadul în schimbul purgatoriului – ce cuvânt urât, sună ca purgativ, un loc lipsit de demnitate.

Am anunțat-o pe mama că vreau să devin catolică. Și ea și bunicul au făcut o criză. El voia să mă ducă înapoi

la școala din Vilas, ea s-a opus, era plin de mexicani și delincvenți juvenili. I-am zis că și la Sf. Iosif erau mulți mexicani, iar ea mi-a răspuns că proveneau din familii bune. Și noi eram o familie bună? Nu știam. Dar continui să mă uit prin ferestrele panoramice la familiile care stau la masă și mă întreb ce fac ei, ce-și spun unii altora?

Sora Cecilia a venit într-o după-amiază la noi acasă împreună cu altă călugăriță. Nu știu de ce-au venit și nici n-au apucat să spună. Totul era vraiște. Mama plângea, Mamie, bunica mea, plângea și ea, bunicul era beat și s-a năpustit la ele numindu-le ciori. A doua zi, mi-a fost teamă că sora Cecilia va fi supărată pe mine și nu-mi va mai spune „la revedere, draga mea" când mă lăsa singură în clasă în timpul pauzei. Înainte de a pleca însă, mi-a dat o carte care se chema *Understood Betsy* și mi-a zis că s-a gândit că mi-ar plăcea. A fost prima carte adevărată pe care am citit-o, prima carte de care m-am îndrăgostit.

Mă lăuda pentru răspunsurile la oră și mă dădea exemplu colegelor mele ori de câte ori primeam o stea sau vinerea când primeam un cartonaș cu un sfânt. Făceam tot posibilul să-i fiu pe plac: scriam cu atenție A.M.D.G.[1] la începutul fiecărei lucrări, dădeam fuga să șterg tabla. Rugăciunile mele se auzeau cel mai tare, mâna mea țâșnea prima când punea o întrebare. A continuat să-mi dea cărți de citit, ba chiar mi-a dat o dată și un semn de carte pe care scria „Roagă-te pentru noi,

[1] *Ad maiorem Dei gloriam*, în latină, „Spre mai mare slavă a lui Dumnezeu", deviza iezuiților.

păcătoșii, acum și-n ceasul morții noastre." La cantină, i l-am arătat Melissei Barnes. În prostia mea, am crezut că dacă sora Cecilia mă plăcea, vor începe să mă placă și celelalte fete. Dar în loc să râdă de mine, acum mă urau. Când mă ridicam să răspund în clasă, șopteau „tocilara". Sora Cecilia m-a pus pe mine să adun cei zece cenți și să împart medaliile pentru prânz, iar fiecare fată când își lua medalia îmi șoptea „tocilara".

Până când, într-o zi, din senin, mama s-a înfuriat pe mine pentru că tata îmi scria mie mai mult decât ei. Asta pentru că eu îi scriu mai mult. Nu, ești favorita lui. Într-o zi am întârziat de la școală. Pierdusem autobuzul care pleca din piață. Mă aștepta în picioare în capul scărilor cu un plic albastru în mână, par avion, de la tata. Cu cealaltă a aprins un chibrit pe unghia de la degetul mare și a dat foc scrisorii în timp ce eu urcam scările în fugă. Cu chestia asta mă speriase mereu. Mică fiind, nu vedeam chibritul și credeam că-și aprinde țigările cu o flacără care-i țâșnește din deget.

Și de-atunci n-am mai scos o vorbă. N-am anunțat: să știți că n-o să mai vorbesc niciodată, pur și simplu, treptat, am încetat să mai vorbesc, iar când auzeam sirenele lăsam capul în jos pe bancă și șopteam rugăciunea doar pentru mine. Când sora Cecilia mă punea să răspund, dădeam din cap și mă așezam la loc. N-am mai primit stele și sfinți. Era prea târziu. Acum colegele mă strigau „cap sec". Sora Cecilia a rămas în clasă după ce fetele au plecat la ora de sport.

— Ce-i cu tine, draga mea? Pot să te ajut? Te rog, spune-mi ceva.

Îmi țineam dinții încleștați, fără să mă uit la ea. A plecat, iar eu am rămas în semiîntunericul și zăpușeala clasei. S-a întors după un timp cu un exemplar din *Black Beauty* pe care mi l-a pus în față.

— E o carte minunată, însă e foarte tristă. Spune-mi, te întristează ceva?

Am fugit de ea și de carte în garderobă unde nu erau paltoane, normal, pentru că în Texas e foarte cald, doar cutii cu manuale prăfuite. Decorațiuni de Paște. Decorațiuni de Crăciun. Sora Cecilia a intrat după mine în încăperea strâmtă. M-a întors cu fața spre ea și m-a obligat să îngenunchez.

— Să ne rugăm, a zis.

Bucură-te Marie, cea plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău... I s-au umplut ochii de lacrimi. N-am putut să îndur afecțiunea ei. M-am smuls din mâna ei și, din greșeală, am împins-o și a căzut. Boneta i s-a prins în cuier și i-a smuls-o de pe cap. Nu era rasă în cap cum ziceau fetele. A țipat și a fugit din clasă.

M-au trimis acasă chiar în ziua aceea, exmatriculată de la Sf. Iosif pentru că lovisem o călugăriță. Nu știu cum a putut să creadă că aș fi lovit-o. Nu era deloc așa.

Manual pentru femei de serviciu

42-PIEDMONT. Autobuzul cu multe opriri, în direcția Jack London Square. Menajere și femei în vârstă. Ședeam lângă o bătrână oarbă care citea în Braille, degetul alunecându-i pe pagină lent și tăcut, rând după rând. Mă liniștea s-o privesc, citind aplecată peste umărul ei. Femeia a coborât pe 29th Street, cu indicatorul PRODUSE NAȚIONALE FABRICATE DE ORBI căruia îi căzuseră toate literele, mai puțin cele din cuvântul ORBI.

29th Street e și stația mea, dar trebuie să mă duc până în centru să încasez cecul de la doamna Jessel. Dacă mă mai plătește o dată cu un cec, plec de la ea. În plus, n-are niciodată mărunt pentru taxi. Săptămâna trecută m-am dus până la bancă pe banii mei, douăzeci și cinci de cenți, iar ea uitase să semneze cecul.

Uită totul, până și propriile suferințe. În timp ce șterg praful, le adun și i le pun pe birou. 10 DIMINEAȚA: GRIEAȚĂ (sic!) pe o bucată de hârtie lăsată

pe polița șemineului. DIAREIE pe scurgătorul chiuvetei. AMEȚELI, PIERDERI MEMORIE pe aragaz. Mai ales uită dacă și-a luat fenobarbitalul sau că m-a sunat deja de două ori acasă ca să mă întrebe dacă și l-a luat, unde-i e inelul cu rubin etc.

Se ține după mine dintr-o cameră în alta, repetând aceleași lucruri la infinit. Încep să mă țicnesc și eu ca ea. Tot zic că plec, dar mi-e milă de ea. Sunt singurul om cu care vorbește. Soțul ei e avocat, joacă golf și are o amantă. Nu cred că doamna Jessel știe asta... sau își amintește. Menajerele știu totul.

Menajerele chiar fură. Nu lucrurile în privința cărora se stresează cei pentru care lucrăm. De fapt, sfârșești prin a fi tentat de ceea ce prisosește. Nu ne trebuie mărunțișul din scrumierele lor mici.

La o partidă de bridge oarecare, o cucoană a lansat zvonul că pentru a testa cinstea unei menajere trebuie să lași prin casă mici scrumiere de porțelan cu mărunțiș în ele. Reacția mea este să adaug câteva monede de un cent, uneori una de zece cenți.

Cum ajung la serviciu, verific unde sunt ceasurile, inelele, poșetele-plic din lamé auriu. Mai târziu, când vin la mine înfoiate și congestionate la față, le spun pe un ton calm: „Sub pernă", „După vasul de toaletă de culoarea avocadoului." Nu fur decât somnifere, le păstrez pentru zile negre.

Azi am furat o sticluță cu semințe de susan Spice Islands. Doamna Jessel nu gătește aproape niciodată. Dar când gătește, face pui cu susan. Rețeta e lipită în

dulăpiorul cu condimente. O altă copie se găsește în sertarul cu timbre și sfoară și încă una în carnețelul cu adrese. De câte ori comandă pui, sos de soia și sherry, comandă încă o sticluță cu semințe de susan. Are cincisprezece sticluțe cu semințe de susan. În prezent, doar paisprezece.

În stație, m-am așezat pe bordură. Alte trei menajere, negre în uniforme albe, stăteau în picioare în spatele meu. Sunt prietene vechi, lucrează pe Country Club Road de ani de zile. Când am ajuns, ne-am enervat foarte tare... autobuzul trecuse cu două minute mai devreme și-l pierduserăm. La naiba. Șoferul știe că aici așteaptă tot timpul menajerele, că 42-PIEDMONT nu circulă decât din oră-n oră.

Eu fumam, în timp ce ele-și comparau prăzile. Lucrurile pe care le luaseră... ojă, parfum, hârtie igienică. Lucrurile pe care le primiseră... cercei desperecheați, douăzeci de umerașe, sutiene rupte.

(Sfat pentru menajere: Primește tot ce-ți dă cucoana și spune „mulțumesc". Poți să le lași în autobuz, în spațiul dintre scaun și perete.)

Ca să intru în vorbă, le-am arătat sticluța cu semințe de susan. Au râs în hohote. „Vai, copilă! Semințe de susan?" M-au întrebat cum de lucrez de-atâta timp pentru doamna Jessel. Majoritatea nu rezistă mai mult de trei dăți. M-au întrebat dacă e adevărat că are o sută patruzeci de perechi de pantofi. Da, dar partea proastă e că majoritatea sunt identice.

Ora a trecut într-un mod agreabil. Am vorbit despre toate cucoanele pentru care lucram. Am râs, nu fără amărăciune.

Femeile de serviciu cu vechime nu prea mă acceptă cu ușurință. Mi-e greu și să găsesc de lucru la curățenie pentru că am „educație". Dar la fel de sigur e că nu găsesc altceva de lucru. M-am învățat să le spun cucoanelor din start că doar ce mi-a murit soțul alcoolic și m-a lăsat cu patru copii. N-am mai lucrat până acum pentru că am fost ocupată să cresc copiii și așa mai departe.

43-SHATTUCK-BERKELEY. Băncile pe care scrie LOC PENTRU RECLAME sunt ude leoarcă în fiecare dimineață. I-am cerut un băț de chibrit unui bărbat și mi-a dat toată cutia. PREVENIREA SINUCIDERII. Era o cutie din aia tâmpită, cu banda de aprindere pe spate. Paza bună trece primejdia rea.

Peste stradă, femeia de la SPOTLESS CLEANERS mătura trotuarul din dreptul curățătoriei. De-o parte și de alta a ei, vântul zburătăcea gunoaie și frunze pe trotuar. E toamnă în Oakland.

În aceeași după-amiază, mai târziu, când mă întorceam după ce făcusem curat la familia Horwitz, trotuarul de la SPOTLESS era acoperit din nou cu frunze și gunoaie. Am dat drumul biletului de transfer pe jos. Mereu îmi iau bilet de transfer pentru autobuz. Uneori le dau mai departe, de obicei le păstrez.

Ter mă necăjea mereu în legătură cu obiceiul meu de-a nu arunca nimic.

— Zău, Maggie May, nu e nimic pe lumea asta de care poți să te agăți. Cu excepția mea, poate.

Într-o noapte, în apartamentul de pe Telegraph, m-am trezit că-mi închidea palma în care-mi pusese o cheiță de la o doză de bere Coors. Stătea aplecat deasupra mea și-mi zâmbea. Terry era un cowboy tânăr din Nebraska. Nu voia să meargă la filme străine. Mi-am dat seama că făcea asta pentru că nu reușea să citească suficient de repede.

De câte ori citea o carte, rar, rupea fiecare pagină citită și o arunca. Veneam acasă, unde geamurile erau mereu deschise sau sparte, și găseam paginile zburând de colo colo prin cameră, ca porumbeii în parcarea de la Safeway.

33-BERKELEY EXPRESS. 33-ul a ieșit de pe traseu! Șoferul a uitat să intre pe autostradă în dreptul SEARS. Toată lumea a apăsat butonul de atenționare în timp ce el, roșind, a făcut la stânga pe 27th Street. Ne-am pomenit blocați pe o stradă înfundată. S-au adunat oamenii pe la geamuri să vadă autobuzul. Patru bărbați au ieșit să-l ajute să dea cu spatele printre mașinile parcate pe străduța îngustă. Odată ajunși pe autostradă, a condus cu vreo sută treizeci la oră. Ne-am speriat. Vorbeam între noi, încântați de întâmplare.

Astăzi la Linda.

(Femei de serviciu: Ca o regulă, să nu lucrați niciodată pentru prieteni. Mai devreme sau mai târziu ajung să vă poarte pică pentru că știți prea multe despre ei.

Sau dacă nu, începe să nu vă mai placă vouă de ei din același motiv.)

Dar Linda și Bob sunt prieteni buni și vechi. Le simt căldura chiar dacă nu sunt aici. Spermă și gem de afine pe așternuturi. Formulare pentru curse și mucuri de țigară în baie. Bilete de la Bob pentru Linda: „Cumpără țigări și ia mașina... na-na, na-na." Desene făcute de Andrea: „Cu drag pentru mama." Resturi de pizza. Le curăț cu spray de geamuri oglinda de pe care trag pe nas cocaină.

Dintre toate locurile unde fac curat, e singurul care nu e impecabil atunci când ajung. De fapt, e mizerabil. În fiecare miercuri urc scările ca Sisif până în sufrageria lor, care arată mereu ca și cum proprietarii se pregătesc să se mute.

Nu fac prea mulți bani după urma lor pentru că nu-i taxez pe oră, nu le cer bani de transport. Și nici prânz, asta-i sigur. Muncesc din greu. Dar și petrec mult timp la ei, stau până foarte târziu. Fumez și citesc *The New York Times*, cărți porno, *Cum să construiești acoperișul unei terase*. Dar cel mai mult privesc pe fereastră la casa de alături, unde am locuit eu cândva. Russell Street, nr. 21291/2. Mă uit la părul care făcea pere tari ca piatra, în care Ter obișnuia să tragă cu arma. Gardul de lemn lucește ciuruit de alice. Reclama BEKINS care ne lumina patul noaptea. Mi-e dor de Ter și fumez. Ziua nu se aud trenurile.

40-TELEGRAPH. CĂMINUL PENTRU CONVALESCENȚI MILLHAVEN. Patru bătrâne în cărucioare

privesc în gol pe stradă. În spatele lor, în biroul asistentelor, o negresă frumoasă dansează pe melodia *I Shot the Sheriff*. Muzica e tare, chiar și pentru mine, dar bătrânele nu o aud deloc. La picioarele lor, pe trotuar, se află un indicator brutal: INSTITUTUL PENTRU TUMORI 1:30.

Autobuzul întârzie. Trec mașini. Bogații din mașini nu se uită niciodată la oamenii de pe stradă, deloc. Săracii se uită mereu... uneori chiar par că se plimbă așa doar ca să se uite la oamenii de pe stradă. Am făcut și eu asta. Săracii au mult de așteptat. Ajutorul social, cozile la șomaj, spălătorii, cabine telefonice, camera de urgențe, pușcării etc.

În timp ce așteptam cu toții autobuzul 40, ne uitam pe geamul SPĂLĂTORIEI LUI MILL ȘI ADDIE. Mill s-a născut la o moară din Georgia. Stătea întins pe cinci mașini de spălat și monta un televizor imens pe peretele de deasupra lor. Addie mima tot felul de prostii pentru noi, cum o să cadă televizorul de pe perete. Trecătorii se opreau să-l privească împreună cu noi pe Mill. Cu toții ne vedeam reflectați în televizor, ca într-o emisiune vox populi.

Mai încolo este o înmormântare mare la FOUCHÉ'S. O vreme mi s-a părut că pe reclama luminoasă scria TOUCHÉ, imaginându-mi de fiecare dată moartea cu mască și cu vârful sabiei îndreptat spre inima mea.

Am adunat treizeci de pastile, de la Jessel, Burns, Mcintyre, Horwitz și Blum. Toți oamenii ăștia pentru care fac curat țin în casă suficiente stimulante și

calmante cât să bage la pârnaie un membru al bandei Hell's Angels pentru douăzeci de ani.

18-PARK-MONTCLAIR. În centrul Oakland-ului. Un indian beţiv mă cunoaşte deja şi-mi zice de fiecare dată: „Ce să-i faci, asta-i viaţa, frumoaso."

Pe Park Boulevard, un autobuz albastru al poliţiei districtuale, cu toate geamurile securizate. Înăuntru erau vreo douăzeci de prizonieri pe care-i duceau la tribunal pentru prima înfăţişare. Bărbaţii, legaţi cu lanţuri unii de alţii, în uniformele lor portocalii, se mişcau ca o echipă de canotori. Cu aceeaşi camaraderie, de fapt. Înăuntrul autobuzului e întuneric. În geam se reflectă semaforul. Galben AŞTEAPTĂ AŞTEAPTĂ. Roşu STAI STAI.

O oră lungă şi somnolentă pe străzile în pantă scufundate în ceaţă din Montclair, cartierul bogătaşilor. Tot autobuzul numai menajere. La baza bisericii luterane Zion e un indicator mare, alb cu negru, pe care scrie ATENŢIE: CAD PIETRE. De fiecare dată când îl văd râd în hohote. Celelalte menajere şi şoferul întorc capetele şi mă fixează. A devenit deja un ritual. A fost o vreme când îmi făceam automat cruce de câte ori treceam pe lângă o biserică catolică. Am încetat poate pentru că oamenii din autobuz întorceau mereu capul şi se holbau la mine. Încă mai spun în gând Ave Maria de fiecare dată când aud o sirenă. Ceea ce e enervant, pentru că locuiesc pe Pill Hill în Oakland, în vecinătatea a trei spitale.

La poalele dealului Montclair, femei în Toyote îşi aşteaptă menajerele să coboare din autobuz. De fiecare

dată mă iau cu ele în mașină până sus, la capătul Snake Road, Mamie și cucoana ei, care spune: „Vai, Mamie, dar ce aranjată ești cu peruca asta cu șuvițe, iar eu în hainele astea urâte în care pictez." Eu și Mamie fumăm.

Vocile femeilor urcă întotdeauna două octave când vorbesc cu femeile de serviciu sau cu pisicile.

(Femei de serviciu: În ceea ce privește pisicile... nu vă împrieteniți niciodată cu ele, nu le lăsați să se joace cu mopul, cu cârpa de șters pe jos. Cucoanele devin geloase. Dar nu cumva să le goniți vreodată de pe fotolii. Pe de altă parte, împrieteniți-vă întotdeauna cu câinii, petreceți cinci sau zece minute scărpinându-l pe Cherokee sau Smiley la sosire. Însă nu uitați să lăsați capacul vasului de toaletă. Dâre de apă din guri mari, blănoase.)

Familia Blum. E locul cel mai ciudat în care fac curat, singura casă frumoasă. Sunt amândoi psihiatri. Sunt consilieri pentru cupluri căsătorite și au doi „preșcolari" adoptați.

(Să nu lucrați niciodată într-o casă cu „preșcolari". Bebelușii sunt minunați. Poți să stai să te uiți la ei ore întregi, să-i ții în brațe. Dar copiii puțin mai mari... țipete, cereale uscate, accidente întărite în care calcă îmbrăcați în pijamalele cu Snoopy.)

(Nici pentru psihiatri să nu lucrați niciodată. O să înnebuniți. Le-aș putea spune eu *lor* câteva lucruri... Încălțări speciale pentru lift?)

Dr. Blum, de sex masculin, e iar acasă, bolnav. Are astm, pentru Dumnezeu. Stă degeaba în halat și-și scarpină cu papucul un picior păros și alb.

Oh ho ho ho, Mrs. Robinson. Are echipament stereo în valoare de peste două mii de dolari și cinci discuri. Simon and Garfunkel, Joni Mitchell și trei Beatles.

Stă în ușa bucătăriei, scărpinându-se la celălalt picior acum. Dau cu mopul în bucătărie, cu mișcări largi, senzuale, de la el până în colțul unde se servește micul dejun, iar el mă întreabă de ce am ales tocmai ocupația asta.

— Păi, nu poate fi decât vinovăție sau furie, rostesc eu tărăgănat.

— După ce se usucă pe jos, pot să-mi fac un ceai?

— Știi ce, mai bine du-te și stai jos. Îți aduc eu ceaiul. Zahăr sau miere?

— Miere. Dacă nu e prea mare deranjul. Și cu lămâie...

— Du-te și stai jos.

Îi fac ceai.

La un moment dat i-am adus Natashei, în vârstă de patru ani, o bluză neagră cu paiete. Pentru ocazii speciale. Doamna dr. Blum s-a înfuriat și mi-a urlat că e o chestie sexistă. O clipă, am crezut că mă acuză că am încercat s-o seduc pe Natasha. A aruncat bluza la gunoi. Am recuperat-o mai târziu și o port, din când în când, la ocazii speciale.

(Femei de serviciu: Veți întâlni multe femei emancipate. Primul pas este terapia în grup; al doilea este menajera; iar al treilea, divorțul.)

Cei doi Blum au multe pastile, fel și fel de pastile. Ea are stimulante, el are calmante. Domnul dr. Blum

are pastile cu beladonă. Nu știu la ce folosesc, dar mi-aș dori să mă cheme așa.

Într-o dimineață, l-am auzit pe el spunându-i ei, în colțul amenajat pentru micul dejun:

— Hai să facem ceva spontan azi, să luăm copiii și să înălțăm un zmeu!

M-a uns pe suflet să-l aud. O parte din mine își dorea să dea buzna ca menajera din caricaturile de pe ultima pagină a *Saturday Evening Post*. Fac niște zmeie pe cinste, știu niște locuri cu vânt bun în Tilden. În Montclair nu e vânt. Cealaltă parte din mine a dat drumul la aspirator ca să nu aud replica ei. Afară ploua cu găleata.

Camera de joacă era un dezastru. Am întrebat-o pe Natasha dacă ea și Todd chiar se jucau cu toate jucăriile. Mi-a zis că atunci când se făcea luni, ea și fratele ei se trezeau și le împrăștiau, pentru că veneam eu.

— Adu-l aici pe fratele tău, i-am zis.

Îi pusesem la treabă când a intrat doamna dr. Blum. Mi-a ținut o predică despre amestecul în educația copiilor și cum ea refuză să le „inducă copiilor ei sentimente de vinovăție sau de datorie". Am ascultat-o îmbufnată. Ca și cum abia atunci i-ar fi venit în minte, mi-a zis să decongelez frigiderul și să-l curăț cu amoniac și vanilie.

Amoniac și vanilie? Mi-a trecut ura. Un lucru atât de simplu. Mi-am dat seama că doamna Blum chiar își dorea un cămin primitor și să nu li se inducă copiilor ei sentimente de vinovăție sau de datorie. Când am băut un pahar cu lapte mai târziu, avea gust de amoniac și vanilie.

40-TELEGRAPH-BERKELEY. SPĂLĂTORIA LUI MILL ȘI ADDIE. Addie e singură la spălătorie, spală vitrina uriașă de sticlă. În spatele ei, deasupra unei mașini de spălat se află o căpățână enormă de pește, într-o pungă de plastic. Ochi orbi, nemișcați. Un prieten, domnul Walker, le aduce căpățâni de pește pentru ciorbă. Addie desenează cercuri imense de spumă albă pe geam. Peste stradă, la creșa St. Luke's, un copil crede că-i face lui cu mâna. Îi răspunde cu aceleași mișcări circulare. Addie se oprește, zâmbește și-i face de-adevăratelea cu mâna. Sosește autobuzul meu. O ia în sus pe Telegraph în direcția Berkeley. În vitrina SALONULUI DE FRUMUSEȚE „BAGHETA MAGICĂ" se află o stea din folie de aluminiu legată de o paletă de omorât muște. Alături e un magazin de proteze ortopedice, cu două mâini care par să se roage și-un picior.

Ter refuza să meargă cu autobuzul. Îl deprimau oamenii, cum stau ei așa pe scaune. În schimb, îi plăceau stațiile Greyhound. Ne duceam deseori în cele din San Francisco și din Oakland. Mai ales din Oakland, pe San Pablo Avenue. Mi-a spus odată că mă iubește pentru că sunt la fel ca San Pablo Avenue.

El era ca groapa de gunoi din Berkeley. Mi-ar plăcea să existe un autobuz până la groapa de gunoi. Mergeam acolo ori de câte ori ni se făcea dor de casă, de New Mexico. E un loc arid, bate vântul și pescărușii se înalță în zbor la fel ca rândunicile de noapte în deșert. Acolo vezi cerul peste tot în jurul tău și deasupra ta. Mașinile

de gunoi sosesc duduind pe drumuri cu vălătuci de praf. Dinozauri cenușii.

Nu pot să accept că ai murit, Ter. Dar știi asta.

E ca atunci la aeroport, când erai gata să te urci pe banda de îmbarcare pentru Albuquerque.

— Rahat, nu pot să plec. N-o să găsești în veci mașina.

— Ce te faci tu cât sunt plecat, Maggie? mi-ai repetat în neștire cu altă ocazie, când plecai la Londra.

— O să fac macrameuri, deșteptule.

— Ce te faci tu cât sunt plecat, Maggie?

— Așa de tare crezi c-am nevoie de tine?

— Da, ai răspuns tu simplu și direct, ca în Nebraska.

Prietenii îmi spun că-mi plâng de milă și-mi întrețin remușcările. Că nu mă văd cu nimeni. Când zâmbesc, îmi duc mâna involuntar la gură.

Adun somnifere. Am făcut un pact la un moment dat... dacă situația nu se îmbunătățea până în 1976, urma să ne împușcăm ca într-un duel la capătul portului. Nu aveai încredere în mine, ziceai c-o să te împușc pe tine mai întâi și-o să fug sau c-o să mă împușc pe mine întâi, în fine. M-am săturat să mă târguiesc, Ter.

58-COLLEGE-ALAMEDA. Doamnele în vârstă din Oakland merg toate la magazinul universal Hink din Berkeley. Doamnele în vârstă din Berkeley merg la magazinul universal Capwell din Oakland. În autobuzul ăsta, toți sunt fie tineri și negri, fie bătrâni și albi, inclusiv șoferii. Șoferii bătrâni și albi sunt răi și irascibili,

mai ales când ajung în zona Liceului Oakland Tech. Întotdeauna frânează brusc în stație și vociferează în legătură cu țigările și radiourile. Ne hurducăie și opresc din scurt, iar doamnele bătrâne albe se izbesc de bare. Brațele bătrânelor se învinețesc ușor, instantaneu.

Șoferii negri și tineri merg cu viteză, trec fără ezitare pe galben pe Pleasant Valley Road. În autobuzele lor sunt multă gălăgie și mult fum, dar nu ne hurducăie.

Azi e rândul casei doamnei Burke. Trebuie să plec și de la ea. Nimic nu se schimbă. Nu găsesc niciodată vreo urmă de murdărie. Nu înțeleg ce caut eu acolo. Azi m-am simțit mai bine. Cel puțin am înțeles ce e cu cele treizeci de sticle de vin roze Lancers. Înainte erau treizeci și una. Se pare că ieri a fost aniversarea căsătoriei lor. În scrumieră erau două mucuri de țigară (nu doar unul singur, al lui), un pahar de vin (ea nu bea) și noua mea sticlă de roze. Trofeurile de la bowling fuseseră mișcate din loc, puțin. Viața noastră împreună.

Doamna Burke m-a învățat multe despre treburile domestice. Pune hârtia igienică pe suport în așa fel încât hârtia să iasă de dedesubt. Destupă numai trei găuri din cele șase ale flaconului de praf de curățat. Nu faci risipă, nu duci lipsă. Odată, într-un gest de rebeliune, am destupat toate găurile și am vărsat din greșeală o groază de praf de curățat înăuntrul aragazului. Un dezastru.

(Femei de serviciu: Dați-le de înțeles că vă faceți treaba temeinic. În prima zi, puneți mobila în locul greșit... cu zece sau douăzeci de centimetri față de locul

inițial sau cu fața în direcția greșită. Când ștergeți praful, inversați ordinea pisicilor siameze, puneți laptele condensat în stânga zahărului. Schimbați cu totul locul periuțelor de dinți.)

Capodopera mea în domeniu a fost când am curățat deasupra frigiderului doamnei Burke. Vede tot, dar dacă n-aș fi lăsat lanterna aprinsă n-ar fi observat faptul că frecasem bine și unsesem cu ulei forma pentru gofre, că lipisem la loc gheișa și că spălasem și lanterna.

Când încurci locurile nu doar le liniștești pe doamne că lucrezi temeinic, le dai și ocazia să se impună și să facă pe „șefele". Celor mai multe americance, a avea servitori le produce un real disconfort. Nu știu ce să facă cât ești tu în casă. Doamna Burke face chestii cum ar fi să-și verifice din nou lista cu felicitări de Crăciun și să calce hârtia de împachetat de anul trecut. În august.

Încercați, pe cât posibil, să lucrați pentru evrei și negri. Veți primi și masa de prânz. Dar, cel mai important, evreicele și negresele știu să respecte munca, inclusiv munca pe care o faceți voi, și nici nu le e rușine să stea o zi întreagă fără să facă absolut nimic. Doar ne plătesc, nu?

Cu creștinele de la Steaua Orientului, lucrurile stau cu totul altfel. Ca să nu se simtă vinovate, încercați să faceți tot timpul ceva ce ele n-ar face. Urcați-vă pe aragaz ca să curățați urmele de pe tavan de la o cutie de coca-cola care a răbufnit. Închideți-vă în cabina de duș. Împingeți toată mobila, inclusiv pianul, în dreptul ușii.

E un lucru pe care ele nu l-ar face niciodată, în plus, nici nu pot să intre peste voi.

Slavă Domnului că au mereu cel puțin o emisiune TV de care sunt dependente. Dau drumul la aspirator și-l țin aprins jumătate de oră (un sunet care mă liniștește), mă întind pe spate sub pian cu o cârpă de praf în mână, pentru orice eventualitate. Stau întinsă și fredonez și mă gândesc. Am refuzat să-ți identific cadavrul, Ter, ceea ce a provocat o întreagă încurcătură. Mi-a fost teamă c-o să-ți dau un pumn pentru ce-ai făcut. Ai murit.

Ultimul de care mă ocup înainte să plec e pianul familiei Burke. Partea proastă e că singura partitură este *The Marine Hymn*, imnul infanteriei marine. Întotdeauna sfârșesc mărșăluind către stația de autobuz: *From the halls of Montezu-u-uma...*

58-COLLEGE-BERKELEY. Un șofer bătrân și alb. Plouă, e târziu, aglomerație, frig. Crăciunul e o perioadă proastă să mergi cu autobuzul. O hipioată tânără, amețită, i-a strigat: „Lasă-mă să cobor din căcatul ăsta de autobuz!" „Așteaptă să vină stația!" i-a strigat el înapoi. O femeie grasă, o menajeră, a vomitat de pe scaunul din față pe galoșii oamenilor și pe cizma mea. Mirosul era scârbos, iar câțiva oameni au coborât la stația următoare, împreună cu femeia. Șoferul a oprit în stația Arco de pe Alcatraz, a luat un furtun ca să curețe, dar bineînțeles că n-a făcut altceva decât să împingă mizeria în spatele autobuzului și să ude totul fleașcă. Era roșu la față și furios, a trecut pe roșu la următorul semafor,

punându-ne tuturor viețile în pericol, după cum mi-a zis bărbatul așezat lângă mine.

La Oakland Tech, vreo douăzeci de elevi cu aparate de radio așteptau în spatele unui bărbat infirm. Protecția socială e chiar lângă liceu. În timp ce bărbatul urca în autobuz, cu foarte mare greutate, șoferul a exclamat: „OF, ISUSE CRISTOASE!" iar bărbatul l-a privit surprins.

Din nou la familia Burke. Nicio schimbare. Au zece ceasuri digitale și toate arată aceeași oră exactă. În ziua în care plec, le scot pe toate din priză.

Am plecat până la urmă de la doamna Jessel. A continuat să mă plătească cu cecuri, iar într-o noapte m-a sunat de patru ori. L-am sunat pe soțul ei și i-am spus că am mononucleoză. Ea a uitat că am plecat și m-a sunat azi-noapte să mă întrebe dacă am găsit-o ceva mai palidă decât de obicei. Îmi lipsește.

O cucoană nouă azi. O cucoană adevărată.

(Niciodată nu m-am considerat o doamnă de serviciu, deși așa îți spun, doamna lor sau fata lor.)

Doamna Johansen. E suedeză și folosește mult argou în engleză, ca filipinezii.

Primul lucru pe care mi l-a spus când a deschis ușa a fost:

— SFINTE SISOE!

— Vai, am ajuns prea devreme?

— Dar deloc, dragă.

Și-a intrat în rol. O Glenda Jackson de optzeci de ani. M-a dat pe spate. (Vezi, am început deja să vorbesc ca ea.) M-a dat pe spate în foaier.

În foaier, înainte să apuc să-mi dau jos haina, haina lui Ter, mi-a explicat care a fost evenimentul marcant al vieții ei.

Soțul ei, John, murise cu șase luni în urmă. Cel mai greu îi fusese să adoarmă. Așa s-a apucat să facă puzzle-uri. (A arătat cu mâna spre măsuța pentru jocul de cărți din sufragerie, pe care se afla Monticello al lui Jefferson aproape terminat, cu excepția unei singure găuri în formă de protozoar, în colțul din dreapta sus.)

Într-o noapte, a prins-o așa de tare puzzle-ul, că nu s-a mai culcat deloc. A uitat, asta s-a întâmplat, a uitat să se culce! Ba chiar și să mănânce. A mâncat cina la opt dimineața. Apoi a tras un pui de somn, s-a trezit la două, a mâncat micul dejun la două după-amiaza, s-a dus în oraș și și-a mai cumpărat un puzzle.

Pe vremea când trăia John, micul dejun era la 6, prânzul la 12, cina la 6. S-a întors lumea cu susu-n jos, cum mă vezi și cum te văd.

— Nu, drăguța, nu ai venit prea devreme, mi-a zis. S-ar putea să bag cornu-n pernă imediat.

Rămăsesem în picioare, mi-era cald, privind în ochii radioși și somnoroși ai noii mele cucoane, așteptându-mă să-mi vorbească despre corbi.

N-aveam decât de spălat geamurile și de aspirat covorul. Dar, înainte de a aspira, trebuia să găsesc piesa de puzzle. Cer, cu puțin arțar. Sunt sigură că s-a pierdut.

A fost plăcut pe balcon, la spălat de geamuri. Frig, dar simțeam soarele pe spate. Înăuntru, o vedeam pe ea

în fața puzzle-ului. Captivată, totuși pozând. Trebuie să fi fost superbă la vremea ei.

După geamuri, a urmat sarcina căutării piesei de puzzle. Centimetru cu centimetru, în covorul verde mițos, firimituri, elastice de la *Chronicle*. Îmi plăcea enorm, era cea mai bună slujbă pe care-o avusesem vreodată. „I se fâlfâia" dacă fumam sau nu, așa că m-am târât pe podea fumând și împingându-mi scrumiera pe măsură ce avansam.

Am găsit piesa tocmai în capătul celălalt al camerei față de locul unde era măsuța. Era cer, cu puțin arțar.

— Am găsit-o! a țipat ea. Știam eu că s-a pierdut!

— Ba eu am găsit-o! am exclamat.

Apoi am putut să aspir, ceea ce am și făcut în timp ce ea și-a terminat puzzle-ul cu un oftat. La plecare am întrebat-o când credea că va mai avea nevoie de mine.

— Cine știe? mi-a zis.

— Păi... ne vedem când ne-ntâlnim, i-am zis și am râs amândouă.

Ter, de fapt, n-am niciun chef să mor.

40-TELEGRAPH. Stația de autobuz din fața spălătoriei. La MILL ȘI ADDIE e aglomerat, mulți oameni care așteaptă să-și spele rufele, dar cu un aer festiv, ca și cum ar aștepta să fie așezați la masă într-un restaurant. În picioare, stau la taclale în dreptul ferestrei, bând din doze verzi de Sprite. Mill și Addie se plimbă printre ei ca niște gazde afabile, schimbând banii mari în mărunt. La televizor, fanfara statului Ohio cântă imnul național. Se așterne ușor zăpada peste Michigan.

E o zi friguroasă și senină de ianuarie. Patru motocicliști cu favoriți apar de după colț pe 29th Street, unul după altul, ca o coadă de zmeu. Un motociclist cu față fioroasă călare pe un Harley pierde vremea în stația de autobuz și niște copii din spatele unei camionete Dodge model 1950 îi fac cu mâna. Iar eu în sfârșit jelesc.

Jocheul meu

Îmi place să lucrez la Urgențe – e locul în care întâlnești bărbați. Bărbați adevărați, eroi. Pompieri și jochei. Ei sunt clienții frecvenți ai camerelor de gardă. Radiografiile jocheilor sunt minunate. Își rup tot timpul oasele, dar se bandajează și concurează în următoarea cursă. Scheletele lor seamănă cu copacii, cu brontozaurii reconstituiți. Radiografiile Sfântului Sebastian.

Jocheii ajung la mine pentru că eu știu spaniolă, iar majoritatea sunt mexicani. Primul jocheu pe care l-am întâlnit a fost Muñoz. Doamne. Sunt obișnuită să dezbrac oamenii și nu-i mare lucru, durează câteva secunde. Muñoz zăcea inconștient, un zeu aztec în miniatură. Hainele de pe el erau atât de complicate, încât mi se părea că execut un ritual complex. Era frustrant că-mi lua atâta timp, ca-n Mishima unde durează trei pagini până îi dă jos chimonoul unei doamne. Cămașa de satin magenta avea nenumărați nasturi pe umăr și la fiecare manșetă minusculă; pantalonii îi erau prinși

cu o încrengătură de șireturi și noduri precolumbiene. Cizmele îi miroseau a bălegar și transpirație, dar erau la fel de delicate ca ale Cenușăresei. Dormea dus, un prinț fermecat.

A început să strige după maică-sa chiar înainte să-și revină. Nu mă ținea pur și simplu de mână, cum fac unii pacienți, ci se agăța de gâtul meu, suspinând: *Mamacita! Mamacita!* Nu a acceptat să se lase examinat de dr. Johnson decât dacă-l țineam eu în brațe ca pe un bebeluș. Era mărunțel ca un copil, dar puternic, musculos. Un bărbat în poala mea. Bărbatul perfect? Bebelușul perfect?

Dr. Johnson îmi ștergea transpirația de pe frunte în timp ce traduceam. Clavicula și-o rupsese sigur și mai avea cel puțin trei coaste rupte, plus o contuzie probabil. Nu, a decretat Muñoz. Trebuia să concureze în cursa de a doua zi. Du-l la radiologie, mi-a zis dr. Johnson. Pentru că nu voia să se întindă pe targă, l-am cărat în brațe pe coridor, parcă eram King Kong. Plângea, speriat de moarte, iar lacrimile lui îmi udau pieptul.

Am așteptat în încăperea întunecată să vină tehnicianul radiolog. L-am liniștit cum aș fi liniștit un cal. *Cálmate, lindo, cálmate. Despacio... despacio.* Încet... încet. S-a liniștit în brațele mele, suflând și fornăind ușor. I-am mângâiat spinarea puternică. Îi tremura și îi lucea ca a unui mânz splendid. Era încântător.

El Tim

În ușa fiecărei clase, stătea câte o călugăriță, iar vântul îi flutura veșmintele negre spre culoar. Vocile celor din clasa întâi, în timp ce se rugau: *Bucură-te Marie, cea plină de har, Domnul este cu tine*. Din partea cealaltă a culoarului, se auzea clasa a doua: *Bucură-te Marie, cea plină de har*. Mă opream în mijlocul clădirii și așteptam vocile triumfătoare ale clasei a treia, cărora li se alăturau vocile celor din clasa întâi: *Tatăl nostru care ești în ceruri*, urmate de ale celor din clasa a patra, grave: *Bucură-te Marie, cea plină de har*.

Pe măsură ce creșteau, copiii se rugau mai repede, astfel că, treptat, vocile începeau să se amestece, să se unească într-o incantație voioasă, neașteptată... *În numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Amin.*

Predam spaniola la noul gimnaziu, construit în capătul opus al curții școlii, ca o jucărie colorată. În fiecare dimineață, înainte de începerea orelor, traversam școala primară ca să aud rugăciunile, dar și ca să intru

în clădire, așa cum ai intra într-o biserică. Școala fusese sediul unei misiuni construite de spanioli în 1700, în așa fel încât să reziste cât mai mult timp în deșert. Era diferită de alte școli vechi, a căror nemișcare și soliditate este și acum o carapace pentru copiii care trec prin ele. Își păstrase pacea aceea de misiune, de sanctuar.

Călugărițele de la școala primară râdeau, la fel și copiii. Călugărițele erau bătrâne, nu ca femeile bătrâne obosite care-și țin strâns poșeta în stația de autobuz, ci mândre, iubite de Dumnezeul lor și de copiii lor. La dragoste răspundeau cu tandrețe, cu râsete blânde și reținute, bine păzite în spatele ușilor de lemn masiv.

Mai multe călugărițe de la gimnaziu făceau turul curții școlii, după fum de țigară. Erau tinere și agitate. Le predau „copiilor defavorizați", „delincvenților cu borderline", iar chipurile lor slabe erau obosite, suferinde, cu privirile goale. Spre deosebire de călugărițele care predau la școala primară, ele nu puteau face apel la respect și dragoste. Erau nevoite să folosească neînduplecarea și indiferența cu elevii care reprezentau misiunea și viața lor.

Șirul de geamuri ale clasei a noua au scânteiat atunci când sora Lourdes le-a deschis, ca de obicei, cu șapte minute înainte de a suna clopoțelul. Stăteam în fața ușilor portocalii, pe care erau scrise inițialele clasei, urmărindu-mi elevii de clasa a noua cum se plimbă de colo colo prin fața gardului de sârmă, cu trupurile relaxate și suple, cu gâturile balansându-se în timp ce mergeau,

cu brațele și picioarele bătând ritmul unei trompete pe care n-o auzeau decât ei.

Sprijiniți de gardul de sârmă, vorbeau într-un dialect englezo-spaniolo-hipsteresc, râzând pe înfundate. Fetele purtau uniformele bleumarin ale școlii. Asemenea unor păsări mute flirtau cu băieții care-și semețeau capetele împodobite cu pene, străluceau îmbrăcați în pantalonii portocalii, galbeni sau turcoaz bufanți și strânși pe glezne. Purtau cămăși negre descheiate sau pulovere cu anchior fără nimic altceva pe dedesubt, iar cruciulițele luceau pe fondul piepturilor cafenii, fără păr... cruciulița de *pachuco*[1], pe care o aveau tatuată și pe dosul palmei.

— Bună dimineața, draga mea.

— Bună dimineața, soră.

Sora Lourdes ieșise să vadă dacă clasa a șaptea aștepta la rând.

Femeia aceasta era directoarea școlii. Ea era cea care mă angajase, neconvenindu-i că trebuia să plătească o profesoară, din moment ce niciuna dintre măicuțe nu vorbea spaniolă.

— Dat fiind că ești prima profesoară mireană de la San Marco, îmi spusese ea, s-ar putea să-ți fie greu să-i

[1] Termen mexicano-american care a apărut în zona El Paso pentru a denumi o anumită subcultură asociată cu bandele de stradă, viața de noapte și o prezență publică flamboaiantă nu în ultimul rând prin vestimentație, așa-numitele *zoot suits*: pantaloni largi și strânși pe gleznă și sacouri foarte lungi cu revere late și umeri proeminenți.

ții în frâu, mai ales că unii dintre ei sunt aproape de aceeași vârstă cu tine. Să nu faci greșeala pe care o fac multe dintre tinerele mele călugărițe. Nu încerca să ți-i faci prieteni. Singurele lucruri pe care le înțeleg ei sunt puterea și slăbiciunea. Trebuie să-ți păstrezi puterea... impunând distanță, disciplină, pedepse, control. Spaniola este opțională, dă-le câți de patru dorești. În primele trei săptămâni poți transfera câți vrei la ora mea de latină. N-am avut niciun voluntar, a zâmbit. Vei vedea că te va ajuta foarte mult.

Prima lună trecuse cu bine. Amenințarea cu ora de latină era un avantaj; la sfârșitul celei de-a doua săptămâni, dădusem deja afară șapte elevi. Era un lux să predau unei clase relativ mici, ba mai mult, din care eliminasem sfertul cel mai slab. Spaniola nativă mi-a fost de mare ajutor. I-a surprins faptul că o *gringa* vorbea la fel de bine ca părinții lor, mai bine chiar. Erau impresionați că recunoșteam cuvintele obscene, argoul pentru marijuana și poliție. Învățau cu râvnă. Spaniola era ceva intim, important pentru ei. Se comportau bine, dar obediența lor posacă și răspunsurile mecanice erau un afront față de mine.

Luau în derâdere cuvintele și expresiile mele și au început să le folosească la fel de mult ca mine. „La Piña", mă tachinau, din cauza părului meu, dar n-a trecut mult și fetele au început să se tundă ca mine. „Proasta nu știe să scrie", și-au șoptit între ei când am scris cu litere de tipar pe tablă, după care au început să-și scrie și ei cu litere de tipar toate lucrările.

Încă nu erau *pachucos*, gangsterii pe care încercau să-i imite; aruncau cu șișul în bancă și roșeau când nu se înfigea și cădea pe jos. Încă nu ajunseseră să spună: „N-ai tu ce să mă-nveți." Așteptau, dând din umeri, să li se arate. Și ce puteam eu să le arăt? Lumea pe care o știam nu era cu nimic mai bună decât cea pe care aveau ei curajul s-o sfideze.

O urmăream pe sora Lourdes, a cărei putere, spre deosebire de a mea, nu era doar de fațadă, pentru a le impune respect. Elevii îi vedeau credința în Dumnezeu, în viața pe care și-o alesese; respectau acest lucru, fără a lăsa vreodată să se vadă că tolerează duritatea de care se folosea pentru a-i controla.

Și nici nu putea să râdă cu ei. Ei nu râdeau decât în batjocură, doar atunci când cineva se dădea de gol printr-o întrebare, un zâmbet, o greșeală, un pârț. De câte ori le reduceam la tăcere râsetele lipsite de bucurie, mă gândeam la chicotelile, țipetele, bucuria antitetică a școlii primare.

O dată pe săptămână râdeam cu clasa a noua. Lunea, când se auzea brusc o bătaie în ușa subțire de metal, un BUM BUM BUM imperativ care zguduia geamurile și răsuna în toată clădirea. Larma îngrozitoare mă făcea de fiecare dată să sar speriată, iar elevii râdeau de mine.

— Intră! strigam, iar bătăile încetau, și noi izbucneam în râs, pentru că era doar un puști de clasa întâi.

Se apropia de catedră lipăind cu tenișii.

— Bună dimineața, zicea el în șoaptă, îmi dați, vă rog, lista pentru cantină?

După care se îndepărta în vârful picioarelor și trântea ușa tare, lucru la fel de amuzant.

— Doamnă Lawrence, vreți să intrați o clipă?

Am urmat-o pe sora Lourdes în biroul ei și am așteptat să sune de intrare la ore.

— Timothy Sanchez se întoarce la școală.

A făcut o pauză ca și cum aștepta reacția mea.

— A fost la școala de corecție, a nu știu câta oară – pentru furt și narcotice. Cei de acolo sunt de părere că trebuie să termine școala cât mai repede. E mult mai mare ca vârstă decât cei din clasa lui, iar după cum reiese din teste ar fi un băiat cu o inteligență excepțională. Scrie aici că are nevoie de „încurajare și stimulare".

— Vreți să fac ceva anume?

— Nu, de fapt, n-am ce sfat să-ți dau... el e cu totul altfel. M-am gândit că e bine să-ți spun. Consilierul de probațiune va verifica ce progrese face.

A doua zi de dimineață era Haloween, iar elevii de școală primară veniseră costumați. Am întârziat ca să privesc vrăjitoarele, sutele de diavoli care-și rosteau tremurat rugăciunile de dimineață. Sunase deja de intrare când am ajuns în fața ușii clasei a noua. „Sfântă inimă a Fecioarei, roagă-te pentru noi", spuneau vocile lor. Am stat la ușă cât a strigat sora Lourdes catalogul. S-au ridicat când am intrat în sală:

— Bună dimineața.

S-au așezat la loc cu hârșâit de scaune pe podea.

Apoi încăperea s-a cufundat în liniște.

— *El Tim!* a șoptit cineva.

Stătea în cadrul ușii, silueta fiindu-i conturată, ca și a surorii Lourdes, de lumina care venea din spate, de la luminatorul de pe hol. Era îmbrăcat în negru, cu cămașa descheiată până la brâu, cu pantalonii cu talie joasă mulați pe coapsele subțiri. La capătul unui lanț gros strălucea o cruciuliță de aur. Zâmbea pe jumătate, privind-o de sus pe sora Lourdes, iar genele îi aruncau umbre zimțate pe obrajii supți. Avea părul negru, lung și drept. Și l-a dat pe spate cu degetele lungi, subțiri, cu mișcări rapide, ca de pasăre.

Am observat veneraţia clasei. Le-am privit pe fetele tinere, fetele drăguțe care șușoteau la baie nu despre întâlniri și dragoste, ci despre căsătorie și avort. Erau încordate, cu ochii la el, îmbujorate și animate.

Sora Lourdes a păşit în clasă.

— Așază-te aici, Tim.

A arătat spre un loc din fața catedrei. Băiatul s-a pus în mișcare, puțin adus de spatele lat, cu gâtul înainte, *târș-târș*, *târș-târș*, ritmul *pachuco*.

— Mișto măicuța nebună! a zâmbit cu toți dinții, uitându-se la mine.

Clasa a râs.

— Liniște! a ordonat sora Lourdes.

Stătea lângă el.

— Ea este doamna Lawrence. Acesta este manualul tău de spaniolă.

Dădea impresia că nu o aude. Mătăniile ei zornăiau agitate.

— Încheie-ți cămașa, i-a zis. Încheie-ți cămașa!

Și-a dus mâinile la piept, cu una a învârtit de nasture să-l vadă în lumină, cu cealaltă s-a apucat să inspecteze butoniera. Călugărița i-a dat mâinile la o parte și a bâj-bâit cu cămașa până i-a încheiat-o.

— Nu știu cum m-am descurcat până acum fără dumneata, soră, a rostit el tărăgănat.

Sora Lourdes a ieșit din clasă.

Era marți, dictare.

— Scoateți o foaie de hârtie și un creion.

Sala s-a supus automat.

— Și tu, Tim.

— Hârtie, a ordonat el discret.

Banca i-a fost năpădită de foi.

— *Llegó el hijo*, am dictat.

Tim s-a ridicat în picioare și a pornit spre fundul clasei.

— Mi s-a rupt vârful creionului, a spus.

Avea o voce gravă și răgușită, răgușeala oamenilor care sunt pe punctul de a plânge. Și-a ascuțit creionul încet, rotind ascuțitoarea; sunetul scos semăna cu cel al periilor pe tobă.

— *No tenían fé.*

Tim s-a oprit să-i pună mâna în păr unei fete.

— Stai jos, i-am zis.

— Las-o mai moale, a mormăit el.

Toată clasa a râs.

A predat o foaie goală, cu numele EL TIM scris în partea de sus.

Din ziua aceea, totul s-a învârtit în jurul lui El Tim. I-a prins repede din urmă pe restul colegilor de clasă. Lucrările lui de control și exercițiile scrise erau întotdeauna excelente. Dar, în clasă, elevii nu mai răspundeau decât la insolența lui ursuză, la refuzul său mut, imposibil de pedepsit. Cititul cu voce tare, conjugatul verbelor la tablă, discuții, toate lucrurile care fuseseră aproape distractive deveniseră acum aproape imposibile. Băieții erau impertinenți, prea rușinați ca să dea răspunsul corect; fetele stinghere, stângace în prezența lui.

Am început să le dau mai mult de scris, individual, exerciții pe care le puteam verifica mergând din bancă în bancă. Le-am dat să scrie multe eseuri și compuneri în spaniolă, deși n-ar fi trebuit să se facă în clasa a noua. Era singurul lucru pe care Tim îl făcea cu plăcere, la care lucra conștiincios, ștergea și copia pe curat, răsfoind paginile dicționarului spaniol de pe bancă. Compunerile lui erau pline de imaginație, gramatica era perfectă, mereu despre lucruri impersonale... o stradă, un copac. Îi scriam comentarii și aprecieri pe ele. Uneori îi citeam lucrările în fața clasei, în speranța că vor fi impresionați, încurajați de rezultatele lui. Prea târziu mi-am dat seama că nu făceam decât să-i derutez lăudându-l, că oricum el învingea de fiecare dată cu un zâmbet sarcastic... „*Pues, la tengo...*“ O am la degetul mic.

Emiterio Perez repeta tot ce spunea Tim. Emiterio era retardat, îl țineau în clasa a noua până când făcea anii de școală obligatorie. Împărțea lucrările, deschidea geamurile. Îl puneam să facă tot ce făceau și ceilalți elevi. Chicotind, umplea pagini întregi cu mâzgăluri amorfe, ordonate. Pe foile astea îi puneam notă și i le dădeam înapoi. Uneori îi dădeam un 9 și era foarte fericit. Acum, nici chiar el nu mai voia să studieze. „*Para qué, hombre?*" îi șoptea Tim. Emiterio nu mai înțelegea nimic și se uita când la Tim, când la mine. Uneori plângea.

Neputincioasă, urmăream cum se instalează confuzia printre elevi, confuzie pe care nici măcar sora Lourdes n-o mai putea ține sub control. Nu se mai făcea liniște când intra în clasă, ci neliniște... o mână care se freca de față, o radieră lovită ritmic de bancă, pagini foșnind. Clasa aștepta. De fiecare dată, se auzea vocea lui Tim rostind rar și grav. „E frig aici, soră, nu vi se pare?" „Soră, am ceva în ochi, veniți să vedeți." Nimeni nu mișca în timp ce, de fiecare dată, în fiecare zi, în mod automat călugărița îi încheia lui Tim nasturii de la cămașă. „Totul e-n regulă?" mă întreba, după care ieșea din clasă.

Într-o luni, am ridicat privirea și am văzut un copilaș venind spre mine. M-am uitat la copil, apoi, zâmbind, m-am uitat la Tim.

— Sunt din ce în ce mai mici... ai observat? mi-a zis el, în așa fel încât să aud doar eu.

Mi-a zâmbit. I-am zâmbit înapoi, înmuiată de bucurie. După care, și-a împins în spate scaunul cu zgomot

și a pornit-o spre spatele clasei. La mijlocul drumului, s-a oprit în fața lui Dolores, o fetiță urâtă și timidă. Fără grabă, i-a pipăit sânii. Fata a gemut și a ieșit din clasă în fugă, plângând.

— Vino aici! i-am strigat.

I-am văzut dinții sclipind.

— Obligă-mă, a zis el.

M-am sprijinit de catedră, ametită.

— Ieși afară, pleacă acasă. Și să nu mai vii la ora mea.

— Nicio problemă, mi-a rânjit.

A trecut pe lângă mine în drum spre ușă, pocnind din degete în mers... *târș-târș*, *târș-târș*. Clasa era cufundată în tăcere.

Exact când plecam după Dolores, o piatră a zburat prin geam și a aterizat pe catedră împreună cu mai multe cioburi.

— Ce se-ntâmplă aici?

Sora Lourdes era în ușă. N-am putut să trec de ea.

— L-am trimis pe Tim acasă.

Era albă, îi tremura boneta.

— Doamnă Lawrence, e datoria dumitale să-l stăpânești în clasă.

— Îmi pare rău, soră, nu sunt în stare.

— O să vorbesc cu Maica Superioară, mi-a zis. Să vii la mine în birou mâine dimineață. Treci la locul tău! a strigat la Dolores, care intrase pe ușa din spate.

Călugărița a ieșit.

— Deschideți la pagina 93, am spus. Eddie, citește și tradu primul paragraf.

A doua zi de dimineață n-am mai trecut pe la școala primară. Sora Lourdes aștepta, așezată la birou. Dincolo de ușa de sticlă a biroului, Tim stătea sprijinit de perete, ținându-se cu mâinile de curea.

Pe scurt, i-am povestit călugăriței ce se întâmplase. A ținut capul plecat cât timp am vorbit.

— Sper că vei găsi un mod de a recăpăta respectul acestui băiat, mi-a spus.

— Nu-l vreau în clasa mea, i-am răspuns.

Cum stăteam în picioare în fața biroului ei, mă țineam de muchia de lemn.

— Doamnă Lawrence, ni s-a spus că acest băiat are nevoie de atenție specială, că are nevoie de „încurajare și stimulare".

— Nu la gimnaziu. E prea mare și prea deștept ca să fie aici.

— Ei bine, va trebuie să găsești o soluție.

— Soră Lourdes, dacă îl aduceți înapoi pe Tim la ora mea de spaniolă, mă duc la Maica Superioară, la consilierul de probațiune. Le spun ce s-a întâmplat. Le arăt cum învățau elevii mei înainte să vină el și cum învață de atunci. Le arăt și lucrările lui Tim, nu are ce să caute în clasa a noua.

Mi-a răspuns pe un ton liniștit, sec.

— Doamnă Lawrence, băiatul e responsabilitatea noastră. Consiliul de probațiune ne-a însărcinat pe noi. Va rămâne în clasa dumitale.

S-a aplecat spre mine, palidă.

— Este datoria noastră de profesori să ținem astfel de probleme sub control, să predăm în ciuda lor.

— Ei bine, eu nu sunt în stare.

— Ești slabă! a șuierat.

— Da, sunt. M-a învins. Nu suport să văd ce le face celorlalți elevi din clasă și mie. Dacă se întoarce, demisionez.

S-a lăsat să cadă la loc pe scaun. Obosită, a rostit.

— Mai dă-i o șansă. O săptămână. După care poți face ce vrei.

— În regulă.

S-a ridicat și a deschis ușa să intre Tim. S-a așezat pe marginea biroului ei.

— Tim, a rostit ea pe un ton suav, ne vei dovedi mie, doamnei Lawrence și colegilor tăi că îți pare rău?

Nu a răspuns.

— Nu vreau să te trimit înapoi la școala de corecție.

— De ce nu?

— Pentru că ești un băiat isteț. Vreau să văd că înveți ceva aici, că termini școala la San Marco. Vreau să te văd mergând mai departe la liceu, la...

— Fiți serioasă, soră, a rostit el trăgând de silabe. Tot ce vreți e să-mi încheiați cămașa.

— Taci!

L-am lovit peste gură. Urma albă a mâinii mele i-a rămas imprimată pe pielea închisă. Nici n-a tresărit. Mi s-a făcut greață. Sora Lourdes a ieșit din încăpere. Eu și Tim am rămas față în față, ascultând-o cum începe

rugăciunile cu cei din clasa a noua... *Binecuvântată ești Tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui Tău, Isus...*

— De ce m-ai lovit? m-a întrebat Tim cu voce blândă.

Am început să-i răspund, să-i spun:

— Pentru că ai fost impertinent și rău.

Dar i-am zărit zâmbetul disprețuitor în timp ce mă pândea să spun exact asta.

— Te-am lovit pentru că eram furioasă. Pentru ce i-ai făcut lui Dolores și pentru piatră. Pentru că m-am simțit rănită și caraghioasă.

Ochii lui negri îmi cercetau fața. Pentru o clipă, vălul a căzut.

— Asta înseamnă că suntem chit, mi-a zis.

— Da, i-am răspuns, să mergem la oră.

Am traversat culoarul împreună cu Tim, evitând să imit cadența pașilor lui.

Punct de vedere

Imaginați-vă povestirea lui Cehov *Tristețea*, povestită la persoana întâi. Un bătrân care ne povestește că i-a murit recent băiatul. Ne-am simți stingheri, jenați, chiar plictisiți, exact aceeași reacție ca a clienților din birja omului din poveste. Vocea impartială a lui Cehov îi conferă însă bărbatului demnitate. Absorbim compasiunea autorului și suntem profund mișcați, dacă nu de moartea fiului, măcar de bătrânul care vorbește cu calul său.

Cred că e așa pentru că suntem cu toții foarte nesiguri.

De exemplu, dacă v-aș prezenta-o pur și simplu pe femeia despre care scriu acum...

„Sunt o femeie singură, de aproape șaizeci de ani. Lucrez în cabinetul unui medic. Merg acasă cu autobuzul. În fiecare sâmbătă, merg să-mi spăl rufele, apoi îmi fac cumpărăturile la Lucky's, îmi cumpăr ediția de duminică a *Chronicle* și mă duc acasă." Ați zice: mai scutește-ne...

Povestirea mea începe însă cu: „În fiecare sâmbătă, după spălătorie și alimentară, își cumpăra ediția de

duminică a *Chronicle*." Veți fi atenți la toate detaliile mărunte, compulsive, obsesive și plictisitoare ale vieții acestei femei, Henrietta, numai pentru că e scrisă la persoana a treia. Vă veți spune: dacă naratorului i se pare că merită să scrie despre această ființă măruntă înseamnă că e ceva de capul ei. Hai să mai citesc să văd ce se întâmplă.

Nu se întâmplă nimic, de fapt. Nici măcar nu e gata povestirea. Ce sper eu este că, folosind detalii complexe, voi reuși să o fac atât de credibilă pe femeia aceasta, încât să n-ară cum să nu vă pară rău pentru ea.

Cei mai mulți scriitori folosesc decoruri și recuzită din viața lor reală. De exemplu, Henrietta mea își mănâncă cina sărăcăcioasă în fiecare seară pe un șervet albastru, folosind tacâmuri italienești elegante, masive, din inox. Un detaliu straniu, disonant, ar părea, la o femeie care decupează cupoane de reducere pentru prosoape de hârtie, însă acest amănunt îi captează curiozitatea cititorului. Sau cel puțin așa sper eu.

Nu cred că voi include explicația în povestire. De fapt, eu însămi mănânc cu astfel de tacâmuri elegante. Anul trecut am comandat un set de tacâmuri pentru șase persoane din catalogul de Crăciun al Muzeului de Artă Modernă. Foarte scumpe, o sută de dolari, dar meritau, mi s-a părut mie. Am șase farfurii și șase scaune. Poate voi invita șase persoane la cină, m-am gândit atunci. În final s-a dovedit însă că o sută de dolari costau șase piese. Două furculițe, două cuțite, două linguri. Un set de tacâmuri pentru o singură persoană. Mi-a fost

jenă să le returnez, gândindu-mă că poate anul următor mai comand unul.

Henrietta mănâncă cu tacâmurile ei simandicoase și bea vin de Calistoga dintr-un pahar cu picior. Mănâncă salata dintr-un castron de lemn și o cină congelată marca Lean Cuisine dintr-o farfurie mare întinsă. În timp ce mănâncă, citește rubrica „Pe mapamond" din *Chronicle*, în care toate articolele par să fi fost scrise de aceeași persoană întâi.

Henrietta de-abia așteaptă să se facă luni. Este îndrăgostită de dr. B., nefrologul. Multe asistente/secretare sunt îndrăgostite de doctorii „lor". Un fel de sindrom Della Street.[1]

Personajul dr. B. e inspirat de nefrologul pentru care am lucrat eu cândva. În niciun caz nu eram îndrăgostită de el. Spuneam uneori în glumă că între noi e o relație de dragoste și ură. În unele momente îl detestam atât de tare, încât asta îmi amintea în ce se transformau relațiile de dragoste, uneori.

Însă Shirley, predecesoarea mea, era îndrăgostită de el. Mi-a enumerat toate cadourile de ziua lui pe care i le făcuse. Jardiniera cu iederă și bicicleta de alamă în miniatură. Oglinda cu desen mătuit cu un urs koala. Setul cu stilou. Mi-a spus că i-au plăcut la nebunie toate cadourile mai puțin husa din blană de oaie pentru șaua de bicicletă. A trebuit s-o schimbe cu mănuși de biciclist.

---

[1] Secretara avocatului Perry Mason, personaj creat de scriitorul Erle Stanley Gardner, care apare într-o suită de romane, povestiri, filme și seriale radio și TV.

În povestirea mea, dr. B. râde de husa pentru șa dăruită de Henrietta, o face cu batjocură și cruzime, fapt ce nu e exclus să-l poată face și în realitate. Acesta va fi de fapt punctul culminant al povestirii, când ea își dă seama cât de mult o disprețuiește el, cât de jalnică este dragostea ei.

În ziua în care am început să lucrez acolo am comandat cămăși din hârtie pentru pacienți. Shirley folosea de bumbac: „carouri bleu pentru băieți, trandafiri roz pentru fete." (Majoritatea pacienților noștri erau atât de bătrâni, încât foloseau mergătoare.) În fiecare weekend, căra cu ea pe autobuz cămășile la spălat; în plus, le și apreta și călca. Henrietta mea face la fel... calcă duminica, după ce-și face curățenie în apartament.

Firește, mare parte din povestirea mea e despre tabieturile Henriettei. Tabieturi. Nu că ar fi rele în sine, dar durează de atâta timp. Sâmbătă de sâmbătă, an după an.

În fiecare duminică, Henrietta citește rubrica roz. Întâi horoscopul, mereu la pagina 16, tabietul ziarului. De obicei, astrele au de spus lucruri îndrăznețe despre Henrietta. „Lună plină, scorpionii se simt sexy și știți ce-nseamnă asta! Pregătiți-vă pentru nopți fierbinți!"

Duminica, după ce termină curățenia și călcatul, Henrietta își gătește o cină specială. Un pui Cornish la cuptor, cu umplutură Stove Top și sos de merișoare. Mazăre în sos alb. O ciocolată Forever Yours la desert.

După ce spală vasele, se uită la *60 de minute*. Nu o pasionează în mod deosebit emisiunea. Îi plac comentatorii. Diane Sawyer care e așa de drăguță și de bine

educată și bărbații care sunt cu toții informați, serioși și atenți. Îi place când par îngrijorați și dau din cap sau când e ceva amuzant și zâmbesc și dau din cap. Cel mai mult îi plac cadrele cu ceasul uriaș. Minutarul și ticăitul timpului care trece.

Apoi se uită la *Verdict, crimă*, care nu-i place, dar nu e altceva la televizor.

E foarte greu să scriu despre duminică. Senzația de timp nesfârșit, de gol a duminicilor. Nu tu corespondență și mașini de tuns iarba în depărtare, deznădejdea.

Sau cum să descriu nerăbdarea Henriettei lunea dimineața. Tic-ticul pedalelor bicicletei lui și clicul yalei când încuie ușa ca să se schimbe în uniforma albastră.

— Ați avut un weekend plăcut? întreabă ea.

El nu răspunde niciodată. Nu-i spune niciodată bună ziua și nici la revedere.

Seara ea îi ține ușa deschisă până iese cu bicicleta.

— La revedere! Toate bune! îi zice ea zâmbind.

— Toate *ce*? Doamne Dumnezeule, nu mai folosi expresia asta.

Dar oricât de urâcios s-ar purta, Henrietta crede că între ei există o legătură profundă. El are un picior diform, șchiopătează foarte pronunțat, iar ea are scolioză, o deviație a coloanei. O cocoașă, de fapt. Este nesigură pe ea și timidă, dar înțelege ce-l face pe el să fie atât de caustic. Odată i-a spus că posedă cele două calități necesare pentru o asistentă... e „proastă și servilă".

După *Verdict, crimă*, Henrietta face o baie, răsfățându-se cu săruri de baie cu miros floral.

Apoi se uită la știri în timp ce-și masează fața și mâinile cu loțiune. A pus deja pe foc apa pentru ceai. Îi place să se uite la timpul probabil. Micii sori deasupra Nebraskăi și Dakotei de Nord. Nori de ploaie peste Florida și Louisiana.

Întinsă în pat, soarbe din ceaiul soporific. Îi lipsește vechea ei pătură electrică, cu butonul „puțin cald – mediu – fierbinte". În reclamă, pătura cea nouă e prezentată drept o pătură electrică inteligentă. Știe că nu e frig, așa că nu se înfierbântă. Și-ar dori să o simtă fierbinte, protectoare. O pătură prea deșteaptă pentru binele ei! Râde cu voce tare. Zgomotul răsună în mica încăpere și o face să tresară.

Stinge televizorul și soarbe din ceai, ascultând du-te-vino-ul de la benzinăria Arco de peste drum. Uneori, o mașină se oprește cu scârțâit de roți în dreptul cabinei telefonice. Se aude portiera trântindu-se și mașina îndepărtându-se în viteză.

Aude o mașină cum încetinește și se apropie de telefoane. Dinăuntru se aude muzică de jazz dată tare. Henrietta stinge lumina, ridică jaluzeaua din dreptul patului, doar un pic. Geamul e aburit. De la radioul mașinii se aude cântând Lester Young. Bărbatul care vorbește la telefon ține receptorul cu bărbia. Își șterge fruntea cu o batistă. Mă sprijin pe pervazul rece și îl urmăresc. Ascult saxofonul cum cântă dulce *Polka Dots on Moonbeams*. Scriu un cuvânt pe geamul aburit. Ce? Numele meu? Numele unui bărbat? Henrietta? Iubire? Orice-ar fi, îl șterg repede înainte ca să-l vadă cineva.

Prima dezalcoolizare

Carlotta s-a trezit, în a patra săptămână de ploaie neîncetată de octombrie, în salonul de dezalcoolizare al spitalului comitatului. Sunt la spital, s-a gândit și a pornit clătinându-se pe coridor. Într-o cameră mare, care ar fi fost luminoasă dacă n-ar fi plouat afară, erau doi bărbați. Bărbații erau urâți, purtau haine din bumbac gros alb cu negru. Erau plini de vânătăi, cu bandajele însângerate. Bărbații ăștia erau pușcăriași, apoi a văzut că și ea purta haine din bumbac gros alb cu negru, că și ea era plină de vânătăi și sânge. Și-a amintit de cătușe, de cămașa de forță.

Era Halloween. Voluntara de la Alcoolicii Anonimi îi învăța cum să facă dovleci. Umfli balonul, ea ți-l înnoadă. După care lipești de jur împrejurul lui fâșii de hârtie creponată. Seara următoare, după ce ți s-a uscat balonul, îl vopsești portocaliu. Voluntara decupează ochii, nasul și gura. Poți să alegi dacă vrei să-l faci zâmbăreț sau încruntat. Nu ți se dă pe mână foarfeca.

S-a râs mult și copilărește, din cauza baloanelor care alunecau, a mâinilor care tremurau. Nu era ușor să faci dovleci. Dacă li s-ar fi permis să decupeze singuri ochii, nasul și gura, li s-ar fi dat niște foarfeci din alea boante. De câte ori voiau să scrie ceva, li se dădeau creioane groase, ca în clasa întâi.

Carlotta s-a simțit bine în secția de dezintoxicare. Bărbații o tratau cu o galanterie stângace. Era singura femeie de-acolo, atrăgătoare, nu avea „față de pilangioaică". Ochii cenușii îi erau limpezi, râsul ușor de stârnit. Își înviorase pijamalele alb cu negru cu o eșarfă magenta care-ți lua ochii.

Majoritatea bărbaților erau bețivi fără adăpost. Îi aducea poliția sau veneau de bunăvoie când nu mai aveau dreptul la ajutor social, când se terminau vinul și viața dulce. Spitalul comitatului era un loc excelent în care să te lași de băutură. Îți dau Valium, Thorazine, Dilantin dacă ai convulsii. Pastile mari și galbene de Nembutal noaptea. Dar nu va mai dura mult și nu vor mai exista tratamente de dezintoxicare decât pe „modelul social", fără pastile deloc.

— Căcat... Atunci de ce să mai vii? a întrebat Pepe.

Mâncarea e bună, dar rece. Trebuie să-ți iei singur tava de pe cărucior și să ți-o duci la masă. Majoritatea nu reușesc la început sau le scapă din mâini. Unii bărbați tremurau așa de tare, că trebuiau hrăniți cu lingura sau, dacă nu, își lipăiau mâncarea ca pisicile.

În a treia zi, pacienților li se dădea disulfiram. În cazul în care consumați alcool înainte să fi trecut

șaptezeci și două de ore de când ați luat disulfiram, vi se va face foarte, foarte rău. Convulsii, dureri în piept, stare de șoc, deseori moarte. Pacienții urmăreau filmul despre disulfiram în fiecare dimineață la nouă și jumătate, înainte de terapia de grup. Mai târziu, în camera însorită, bărbații calculau când puteau să se apuce iar de băut. Notau pe șervețele, cu creioanele groase. Numai Carlotta a spus că nu se mai apucă de băut.

— Ce bei, femeie? a întrebat Willie.

— Jim Beam.

— Jim Beam?

Toți bărbații au râs.

— Căăcat... tu nu ești alcoolistă. Noi, alcoolиștii, bem vin dulce.

— Ah, cât e de dulce!

— Și-atunci ce dracu' cauți aici mai exact?

— Adică ce caută o fată drăguță ca mine...?

Chiar, ce căuta acolo mai exact? Nu se gândise încă la asta.

— Jim Beam. Tu n-ai nevoie de dezalcoolizare...

— Al dracu' să fiu dacă n-avea. Era nebună când au adus-o, bătea la polițistul ăla cu ochi îngușți, Wong, ca la nu știu ce. Dup-aia a avut convulsii urâte: vreo trei minute s-a zbătut ca un pui cu gâtul sucit.

Carlotta nu-și aducea aminte nimic. Asistenta îi spusese că intrase cu mașina într-un zid. Polițiștii o aduseseră aici în loc s-o ducă la închisoare când aflaseră că e profesoară, are patru copii și n-are bărbat. N-avea nici antecedente, ce-or fi și-alea.

— Da' DT ai? a întrebat Pepe.

— Da, a mințit.

Doamne, ce sunt în stare să spun... vă rog, băieți, acceptați-mă și pe mine, vă rog, boschetarilor urduroși, plăceți-mă.

Nu știu ce e aia DT. Și doctorul m-a întrebat. Am zis da și el a notat. Cred că le-am avut toată viața, dacă într-adevăr înseamnă vedenii cu demoni.

Ce-au mai râs toți în timp ce lipeau hârtia pe baloane. Cum fusese dat Joe afară de la Adam și Eva și s-a gândit el c-o să găsească o cârciumă mai bună. S-a urcat într-un taxi zbierând: „La Shalimar!", dar taxiul era de fapt o mașină de poliție care l-a adus aici. Diferența dintre un cunoscător și un alcoolic? Cunoscătorul scoate sticla din punga de hârtie. Mac, despre calitățile vinului Thunderbird: „Ai dracu' macaronari, au uitat să-și dea jos șosetele."

Seara, după baloane și ultimul Valium, apăreau voluntarii de la Alcoolicii Anonimi. Jumătate dintre pacienți moțăiau pe tot parcursul întâlnirii, ascultându-i povestind despre cum au ajuns și ei pe fundul prăpastiei. O voluntară a povestit cum mesteca usturoi toată ziua ca să nu o miroasă nimeni că băuse. Carlotta mesteca cuișoare. Respirația mamei ei mirosea a unguent mentolat Vicks. Unchiul John umbla tot timpul cu bucățele de Sen-Sen între dinți, ceea ce-l făcea să semene cu unul dintre dovlecii făcuți de ei, unul zâmbitor.

Carlottei i-a plăcut cel mai mult la sfârșit, când s-au ținut de mâini și au spus Tatăl Nostru. A trebuit să-i

trezească pe cei care dormeau, să-i proptească ca să stea drepți, ca pe soldații morți din filmul *Beau Geste*. A simțit o apropiere cu bărbații în timp ce se rugau pentru cumpătare, în vecii vecilor.

După plecarea voluntarilor AA, pacienții au primit lapte, fursecuri și Nembutal. Aproape toată lumea s-a dus la culcare, inclusiv asistentele. Carlotta a rămas să joace poker cu Mac, Joe și Pepe până la 3 dimineața. Nimic spectaculos.

Telefona acasă în fiecare zi. Fiii ei mai mari, Ben și Keith, aveau grijă de Joel și Nathan. Totul era în regulă, i-au spus. Ea nu avea prea multe de spus.

A stat șapte zile internată în spital. În dimineața în care au externat-o, a găsit un afiș în camera de zi întunecoasă din cauza ploii. „Multă baftă Lottie." Poliția îi lăsase mașina în parcare. O îndoitură mare, o oglindă spartă.

A condus până în Redwood Park. A dat radioul tare, s-a așezat pe capota îndoită a mașinii, în ploaie. La picioarele ei sclipea aurit Templul Mormonilor. Golful era învăluit în ceață. Era plăcut să fie afară, să asculte muzică. În timp ce fuma, a hotărât ce va face la clasă cu copiii săptămâna următoare, a schițat planuri de lecție, a notat ce cărți îi trebuiau de la bibliotecă.

(Cei de la școală găsiseră o justificare. Un chist ovarian... Benign, din fericire.)

Lista de cumpărături. De gătit lasagna în seara asta – preferata băieților. Pastă de tomate, vițel, vită. Salată și

pâine cu usturoi. Săpun și hârtie igienică, probabil. De cumpărat un tort cu morcovi pentru desert. Listele o liniștea, totul era din nou sub control.

Băieții și Myra, directoarea ei, erau singurii care știau unde a fost. O încurajaseră. Nu-ți face griji. Totul va fi bine.

Cum-necum, totul era bine de fiecare dată. Era o profesoară bună și o mamă bună. Casa lor deborda de proiecte, cărți, discuții în contradictoriu, râsete. Toată lumea își îndeplinea responsabilitățile.

Seara, după ce spăla vasele și rufele și corecta lucrări, rămânea timp pentru televizor sau Scrabble, probleme, felicitări sau conversații caraghioase. Noapte bună, băieți! Urma liniștea pe care o sărbătorea dublând cantitatea de alcool din pahar, fără prosteală cu gheață.

Dacă se trezeau băieții, o găseau în mijlocul nebuniei care, pe vremea aceea, doar rareori se prelungea până dimineața. De când se știa, îl auzea noaptea târziu pe Keith verificând scrumierele, șemineul. Stingând luminile, încuind ușile.

Aceasta fusese prima ei experiență cu poliția, chiar dacă nu și-o amintea. Niciodată nu mai condusese beată până atunci, niciodată nu lipsise mai mult de o zi de la serviciu, niciodată... Habar n-avea ce va mai urma.

Făină. Lapte. Ajax. Nu avea decât oțet de vin acasă care, în combinație cu disulfiramul, i-ar putea provoca convulsii. A trecut pe listă oțet de mere.

Durere fantomă

Aveam cinci ani pe-atunci, eram la mina Deuces Wild din Montana. O dată la câteva luni, înainte de prima ninsoare, eu și tata urcam pe munte, urmând crestăturile de pe copaci făcute de moș Hancock cu mult timp în urmă, prin 1890. Tata căra o geantă mare plină cu cafea, mălai, pastramă uscată, lucruri de-astea. Eu căram un teanc de ziare *Saturday Evening Post*, cel puțin o bucată bună de drum. Cabana lui Hancock se afla la marginea unei pajiști în formă de crater, chiar în vârful muntelui. Deasupra cer senin, toată pajiștea învăluită în cer senin. Pe câinele lui îl chema Blue. Pe acoperiș creștea iarba, formând un breton zburlit deasupra verandei în care ei beau cafea și vorbeau, trecându-și de la unul la altul bucăți de minereu, îngustându-și ochii să vadă prin fumul de țigară. Eu mă jucam cu Blue și cu caprele sau lipeam pagini din *Post* pe pereții cabanei deja căptușiți cu un strat gros din numere mai vechi. Dreptunghiuri lipite perfect unele peste altele, de jur

împrejurul micii încăperi. Înzăpezit toată iarna, Hancock își citea pereții, pagină după pagină. Dacă găsea sfârșitul unui reportaj, încerca să-și imagineze bucata dinainte sau să-l potrivească cu alte pagini de pe pereții cabanei. După ce termina de citit camera, se apuca din nou de lipit, zile întregi, și o lua de la capăt. N-am urcat cu tata în prima drumeție din primăvara aia, când l-a găsit pe bătrân mort. Tot în pat, morți, erau și caprele și câinele. „Când mi se face frig, mai trag o capră peste mine", obișnuia el să spună.

„Haide, Lu, du-mă și lasă-mă acolo." Așa se tot ruga tata de mine când l-am dus prima dată la azil. Numai despre asta vorbea pe-atunci, despre mine, despre munți. Idaho, Arizona, Colorado, Bolivia, Chile. Începuse deja să-și piardă mințile. Nu doar își amintea acele locuri, ci chiar credea că e acolo, înapoi în timp. Credea că sunt mică, îmi vorbea ca și cum aș fi avut vârsta pe care o avusesem în diverse locuri. Obișnuia să le spună asistentelor: „Asta mică, Lu, știe să citească cap-coadă *Our Friendly Helpers* și nu are decât patru ani." Sau: „Ajut-o pe doamna să strângă vasele ca o fetiță cuminte ce ești."

Îi aduceam *café con leche* în fiecare dimineață. Îl bărbieream și-l pieptănam, îl plimbam în sus și-n jos pe coridoarele care miroseau a rânced. Majoritatea pacienților erau încă în pat, strigând, zgâlțâind zăbrelele, sunând din clopoțel. Bătrâne senile se masturbau. După plimbare, îl legam în cărucior ca să nu încerce să fugă și să cadă. Și îl însoțeam. Adică nu doar mă prefăceam, nu

doar îi făceam jocul – chiar îl însoțeam în locul respectiv. La mina Trench din munții la poalele cărora se afla orașul Patagonia, în Arizona: aveam opt ani, mov toată de la violetul de gențiană pentru tenie. Seara mergeam cu toții pe stâncă să aruncăm cutiile de conserve și să dăm foc gunoiului. Căprioare și antilope, pume, uneori, se apropiau fără să se sperie de câinii noștri. Rândunicile de noapte țâșneau spre peretele drept de stâncă din fața noastră, de un roșu și mai închis în lumina apusului.

Singura dată când tata mi-a zis că mă iubește a fost chiar înainte să plec la facultate în Statele Unite. Eram pe plaja din Tierra del Fuego. Un frig polar. „Am parcurs împreună tot continentul ăsta... aceiași munți, același ocean, de la un capăt la altul." M-am născut în Alaska, dar nu am amintiri de acolo. La azil, tatăl meu gândea că ar trebui să am, așa că până la urmă m-am prefăcut că-l cunosc pe Gabe Carter, că mi-l amintesc pe Nome, ursul din tabără.

La început tot întreba de mama, unde e, când vine. Sau credea că e cu noi, vorbea cu ea, mă punea să-i dau și ei un dumicat pentru fiecare dumicat pe care-l mânca el. Îl tot duceam cu zăhărelul. Își făcea bagajele, urma să vină. Când se va însănătoși el, vom locui împreună într-o casă mare din Berkeley. Dădea din cap, mulțumit de explicație, mai puțin într-o zi când mi-a zis: „Minți cu nerușinare." După care a început să vorbească despre altceva.

Într-o zi, a omorât-o și gata. Când am ajuns, era în pat, jelea, ghemuit ca un copil. Mi-a spus povestea în

stare aparentă de șoc, cu o grămadă de detalii irelevante, ca cineva care fusese martorul unui accident oribil. Erau pe un vapor cu aburi pe Mississippi; mama juca cărți pe bani sub punte. Acum aveau voie și cei de culoare pe vapor, iar Florida (asistenta medicală care-l îngrijea) le luase toți banii până la ultimul cent. Mama pariase tot ce aveau, economiile lor de-o viață, într-o mână finală de poker clasic cu cinci cărți. Valeții de inimă neagră și de inimă roșie erau jokeri.

— Ar fi trebuit să știu, mi-a zis, de când am văzut-o pe ușuratica aia râzând cu toți dinții ei de aur, numărând banii. I-a dat lui John aici lângă noi cel puțin patru mii.

— Tacă-ți fleanca, snobule, l-a apostrofat John din patul vecin.

A scos o ciocolată Hershey de sub Biblie. El n-avea voie dulciuri, iar aia era ciocolata pe care i-o adusesem eu tatei cu o zi înainte. De sub perna lui John se ițeau ochelarii tatei. I-am luat de-acolo. John a început să geamă și să se tânguie:

— Picioarele! Mă dor picioarele!

Nu avea picioare. Era diabetic și i le amputaseră deasupra genunchiului.

Pe vaporul cu aburi, tata stătuse la bar cu Bruce Sasse (un căutător de diamante din Bisbee). Auziseră împușcătura și, la un interval mare de timp, sunetul trupului căzând în apă.

— N-aveam mărunt pentru bacșiș și nu voiam să las un dolar.

— Snob zgârciob! Tipic! Tipic! a strigat John din patul lui.

Tata și Bruce Sasse s-au grăbit spre tribord și au ajuns la timp ca să vadă cum se îndepărtează trupul mamei. Sânge în siajul vaporului.

Nu a jelit-o decât în ziua aceea, dar săptămâni la rând a vorbit despre înmormântarea ei. Veniseră mii de oameni. Niciunul dintre fiii mei nu purtase costum, dar eu fusesem foarte elegantă și amabilă. A venit și Ed Titman, ambasadorul în Peru, Domingo majordomul, până și Charlie Bloom, bătrânul suedez din Mullan, Idaho. Charlie îmi spusese cândva că nu mănâncă niciodată terciul de ovăz fără zahăr. Și dacă n-ai zahăr? făcusem eu pe deșteapta. Ș-atuncea tot pun.

Ziua în care tata a omorât-o pe mama a fost ziua în care a încetat să mă mai recunoască. De atunci înainte, m-a tratat ca pe o secretară sau servitoare, poruncindu-mi. Până într-o zi când l-am întrebat unde eram eu. Fugisem. Sânge rău, o Moynihan ca mama mea și ca unchiul John. O ștersesem într-o după-amiază, chiar din fața azilului, pe Ashby Avenue, cu un golan cu părul lung, într-un Buick cu motor puternic. Cel pe care l-a descris era, într-adevăr, genul de bărbat brunet și dubios de care sunt eu atrasă.

A început să aibă halucinații mai tot timpul. Coșurile de gunoi deveneau câini vorbitori, umbrele frunzelor pe perete i se păreau soldați care mărșăluiesc, asistentele solide erau pentru el spioni travestiți. Vorbea

încontinuu despre Eddie și micul Joe, dar niciunul nu semăna cu vreunul din cunoscuții lui. În fiecare noapte trăia câte o aventură nebunească: pe un vas cu muniție în dreptul orașului Nagasaki, în elicoptere deasupra Boliviei. Râdea cu o dezinhibare și o ușurință pe care nu i le cunoscusem niciodată.

Am ajuns să mă rog să rămână așa, dar din ce în ce mai mult devenea rațional, „orientat în timp și spațiu". Vorbea despre bani. Bani pe care-i făcuse, bani pe care-i pierduse, bani pe care urma să-i facă. În momentele alea mă credea agent de bursă poate și turuia întruna despre opțiuni și procente, mâzgălind cifre pe o cutie de șervețele Kleenex până a umplut-o. Marje și opțiuni, certificate de trezorerie și acțiuni, titluri, fuziuni. Își denunța cu patimă fiica (pe mine) că-i ucisese soția și-l închisese aici doar ca să-i ia banii. Florida era singura asistentă neagră din spital care accepta să lucreze cu el. Le acuza pe toate că fură, le făcea ciori și curve. Încerca să sune la poliție folosind urinalul. Florida și John îi furaseră toți banii. John îl ignora, își citea Biblia sau doar stătea întins în pat, zvârcolindu-se și strigând:

— Picioarele mele! Isuse Hristoase, fă să nu mă mai doară picioarele!

— Șșt, John, îi spunea Florida. Nu e decât o durere fantomă.

— Dar e reală? am întrebat-o.

A ridicat din umeri.

— Orice durere e reală.

Vorbea cu Florida despre mine. Ea râdea, îmi făcea cu ochiul, îi dădea dreptate.

— N-are *nimic* sfânt în ea.

Ne enumera fiecare mod în care îl dezamăgisem: de la concursurile de silabisire la căsniciile eșuate.

— Începe să te-afecteze, mi-a zis Florida. Nu-i mai calci cămășile – în curând nici n-o să mai vii.

Dar mă simțeam apropiată de el în alt fel. Nu-l văzusem niciodată pe tata pătimaș sau bigot sau calculat la bani. Vorbim de un bărbat ai cărui idoli fuseseră Thoreau, Jefferson și Thomas Paine. Nu era deziluzie. Teama și venerația pe care mi le inspirase cândva începeau să dispară.

Celălalt lucru care îmi plăcea era că acum puteam să-l ating. Să-l îmbrățișez și să-i fac baie, să-i tai unghiile de la picioare și să-l țin de mână. Nu mai ascultam ce spunea. Îl țineam în brațe și le ascultam pe Florida și pe celelalte asistente cântând și râzând, în timp ce serialul *Zile din viața noastră* se auzea tare din camera de zi. Îi dădeam jeleu cu lingura și-l ascultam pe John citind din Deuteronom. N-am înțeles niciodată cum de atâția oameni semi-analfabeți citesc Biblia atât de mult. E treabă grea. La fel cum mă uimesc și cusătoresele fără școală din toată lumea care știu cum să pună mâneci și fermoare.

Mânca în camera lui și nu interacționa deloc cu ceilalți pacienți. Eu o mai făceam: ca să iau o pauză sau ca să nu plâng. La avizier era un afiș mare pe care scria: Azi este _____. Vremea este _____. Următoarea

masă este _____. Următoarea sărbătoare este _____. Timp de două luni a fost o marți ploioasă înainte de prânz și Paști, dar după aceea spațiile au rămas tot timpul goale.

În fiecare dimineață, o voluntară pe nume Ada citea ziarul. Tot dădea paginile, încercând să evite crimele și violența. În majoritatea zilelor, nu-i rămâneau decât accidentele de autobuz din Pakistan, banda desenată cu *Dennis, pericol public*, horoscopul. Uraganele din Galveston. (Un alt lucru pe care nu-l înțeleg este cum după atâția ani oamenii nu au plecat din Galveston.) A ajuns să-mi placă prezența celorlalți pacienți. Cei mai mulți erau și mai senili decât tata, dar se bucurau să mă vadă, se agățau de mine cu degete mici. Toți mă recunoșteau și fiecare îmi spunea pe alt nume.

Am continuat să-l vizitez. Poate din vinovăție, cum zicea Florida, dar și cu speranță. Am tot așteptat să mă laude, să mă ierte. Recunoaște-mă, tati, te rog, spune-mi că mă iubești. N-a făcut-o niciodată, iar acum nu mai merg decât ca să-i duc ce-i trebuie pentru bărbierit sau pijamale sau dulciuri. Nu mai poate să meargă. Devine violent, așa că îl țin într-o vestă legată de pat și ziua, și noaptea.

Ultima dată când am fost cu el de-adevăratelea a fost la un picnic pe malul lacului Merritt. Au mers zece pacienți. Ada, Florida, Sam și eu. Sam e omul de serviciu. (Cimpanzeul, îi spunea tata.) A durat o oră să-i urcăm în microbuz, cărucioarele fiind ridicate cu un lift care scârțâia. Era a doua zi după Memorial Day și era foarte

cald. Cei mai mulți au urinat înainte să ne punem în mișcare; geamurile s-au aburit. Bătrânii râdeau și erau bucuroși, dar și speriați, tresărind de câte ori treceau pe lângă noi autobuze, sirene sau motociclete. Tata arăta bine într-un costum de bumbac creponat, apoi pieptul i s-a făcut albastru de la salivă, din cauza bolii Parkinson, iar un crac al pantalonului s-a făcut albastru-închis până la manșetă.

Îmi imaginasem că vom sta sub niște copaci, pe malul apei, dar Ada ne-a pus să aranjăm cărucioarele în semicerc, cu fața spre stradă, lângă iazul cu rațe. Mi-am mai imaginat și că alcoolicii vor pleca, dar au rămas pe bănci, în fața bătrânilor. Unora dintre pacienți le-a mirosit a țigări și au vrut și ei. Unul dintre alcoolici i-a dat una lui John, dar Ada i-a luat-o și a strivit-o cu piciorul. Gaze de eșapament și radiourile pimpmobilurilor[1], lowriderelor[2] și motocicletelor. Pământul vibra din cauza celor care alergau pe loc până reușeau să treacă de ambuteiajul format în dreptul nostru. Am început să împărțim mâncarea și să-i hrănim pe cei care nu se puteau hrăni singuri.

---

[1] E vorba de mașini mari ale mărcilor Lincoln, Cadillac, Buick sau Chrysler, de un lux ostentativ, de obicei personalizate cu tot felul de zorzoane pe capotă și în interior, fiind asociate în anii '60-'70 cu proxeneții și traficanții de droguri.

[2] Mașini inițial modificate ca să fie cât mai joase, apoi echipate cu suspensii hidraulice care permit ridicarea și coborârea mașinii la comanda șoferului; acestea au fost asociate cu o anumită contracultură a tinerilor mexicani-americani din cartierele anilor '50.

Salată orientală și pui prăjit. Sfeclă murată și, de băut, Kool-Aid. Împreună cu Florida le-am oferit farfurii și celor patru alcoolici de pe bancă, dar Ada s-a înfuriat. Și totuși, era mult prea multă mâncare. Înghețata în trei arome se topea pe bavete. Lula și Mae s-au mulțumit să-și frământe înghețata în poală și să se joace cu ea. Tata mânca foarte curat, dintotdeauna fusese meticulos. I-am spălat fiecare deget. Are mâini frumoase. Nu știu de ce își tot trag de haine și de pături. Se cheamă „carfologie".

După prânz, o femeie masivă în uniformă de pădurar a venit cu un pui de raton și l-a trecut de la unul la altul. Era moale și mirosea frumos și le-a plăcut tuturor, de fapt, le-a plăcut la nebunie să-l țină în brațe și să-l mângâie, dar Lula l-a strâns așa de tare, că a zgâriat-o pe față. „Turbat!" a spus tata. „Picioarele mele!" a strigat John. Bărbatul i-a mai dat o țigară lui John. Ada n-a observat, băga tăvile cu mâncare în microbuz. Femeia pădurar le-a dat ratonul alcoolicilor. S-a văzut că animalul îi cunoștea, li s-a așezat pe după gât, liniștit. Ada ne-a zis că avem douăzeci de minute să-i plimbăm în jurul iazului cu rațe și al cuștilor cu păsări sau pe deal să vadă lacul de sus.

Tatei i-au plăcut dintotdeauna foarte mult păsările. L-am dus în fața bufnițelor cam ciufulite, povestindu-i despre diferitele păsări pe care le văzuserăm împreună. Porcul spinos cu spini verzi. Ciocănitoarea neagră pe plopul australian. O fregată în largul coastei orașului Antofagasta. Cucii de deșert împerechindu-se,

maiestuoși. Tata stătea pur și simplu, cu privirea sticloasă. Bufnițele dormeau sau erau împăiate. Am împins căruciorul și ne-am îndepărtat. Toți ceilalți erau într-o dispoziție festivă, strigau spre noi și ne făceau cu mâna. John se distra de minune într-adevăr. Florida se împrietenise cu unul dintre alergători, care-i împrumutase casetofonul lui. Era la Lula, care cânta în timp ce hrănea rațele.

M-am opintit împingând căruciorul la deal. Era cald și gălăgie din cauza mașinilor și radiourilor și interminabilelor tropăieli ale alergătorilor. Smogul era atât de des, că abia dacă se vedea celălalt mal. Gunoaie și resturi rămase de la Memorial Day. Pe lacul maroniu și înspumat pluteau pahare de hârtie, liniștite ca niște lebede. În vârful dealului, am blocat roțile căruciorului și mi-am aprins o țigară. El râdea, un râs urâcios.

— Nu-i așa că-i oribil, tati?

— Așa e, Lu.

Și-a deblocat roțile, iar căruciorul a pornit-o la vale pe aleea de piatră. Am ezitat, am rămas pe loc urmărindu-l, apoi mi-am aruncat țigara și am prins căruciorul tocmai când începea să prindă viteză.

Mușcături de tigru

Trenul a încetinit înainte să intre în El Paso. Nu mi-am trezit copilul, pe Ben, l-am luat cu mine în brațe pe culoar ca să privesc pe geam. Și să simt mirosul deșertului. *Caliche*, salvie, sulf de la topitorie, foc de lemne de la cocioabele mexicanilor de pe malul Rio Grande. Țara Sfântă. Prima dată când am venit aici, să locuiesc cu Mamie și bunicul în timpul războiului, am aflat despre Isus și Fecioara Maria, despre Biblie și păcat, așa că în mintea mea Ierusalimul s-a amestecat cu silueta zimțată a munților și cu deșertul din El Paso. Pipirig pe malul râului și cruci imense pretutindeni. Smochine și rodii. Femei înfășurate în șaluri negre, cu copii sugari, și bărbați săraci și descărnați, cu ochi suferinzi, de mântuitor. Iar noaptea stelele erau mari și strălucitoare ca în cântec, licărind cu atâta insistență, încât magii n-aveau cum să nu urmeze vreuna pentru a-și găsi drumul.

Unchiul Tyler plănuise o reuniune de familie de Crăciun. Printre altele, spera că mă voi împăca cu ai

mei. Mă îngrozea gândul de a-mi vedea părinții... erau furioși că mă părăsise soțul, Joe. Aproape au murit când m-am măritat la șaptesprezece ani, așa că divorțul era ultima picătură. În schimb, de-abia așteptam să-i văd pe verișoara Bella Lynn și pe unchiul John, care venea din Los Angeles.

Și iat-o pe Bella Lynn! În parcarea gării. Îmi făcea cu mâna stând în picioare într-un Cadillac decapotabil albastru-prăfuit, îmbrăcată într-un costum de *cowgirl* din piele întoarsă, cu franjuri. Era probabil cea mai frumoasă femeie din vestul Texasului, câștigase vreun milion de concursuri de frumusețe. Părul lung blond-deschis și ochii de culoarea mierii. Dar zâmbetul ei... Nu, de fapt, era râsul ei crepuscular, gutural, ca o cascadă, care surprinde bucuria, face implicită tristețea din fiecare bucurie și râde de ea.

A aruncat bagajele și pătuțul lui Ben pe bancheta din spate. Noi toți din neamul Moynihan suntem puternici, fizic cel puțin. Ne-a pupat și ne-a îmbrățișat pe amândoi încă o dată și încă o dată. Ne-am urcat și-am pornit spre restaurantul A&W din celălalt capăt al orașului. Era frig, dar aerul era curat și uscat; a mers cu capota coborâtă și cu căldura la maximum, vorbind încontinuu în timp ce conducea practic doar cu o mână, întrucât cu cealaltă îi saluta pe aproape toți trecătorii.

— Întâi și-ntâi, trebuie să te anunț că bucuria Crăciunului cam lipsește din casa noastră. Unchiul John ajunge poimâine, în Ajunul Crăciunului, slavă Domnului.

Mary, mama ta și mama mea au început să bea și să se certe din prima clipă. Mama s-a urcat pe acoperișul garajului și nu vrea să mai coboare. Mama ta și-a tăiat venele.

— Doamne Dumnezeule.

— În fine, nu-i nimic grav sau ceva. A lăsat un bilet în care scrie cum i-ai distrus tu mereu viața. Semnat: Bloody Mary![1] O țin internată șaptezeci și două de ore în secția de psihiatrie de la Saint Joseph. Măcar tatăl tău nu vine, e foc și pară din cauza DI-VOR-ȚU-LUI tău. Bunica mea nebună e și ea aici. E dusă complet! Plus o ciurdă de rubedenii îngrozitoare din Lubbock și Sweetwater. Tati i-a cazat pe toți la un motel și vin cu mașina la noi acasă, bagă în ei toată ziua și se uită la televizor. Sunt toți creștini renăscuți, iar despre noi cred că suntem două stricate până în măduva oaselor. Rex Kipp e aici. Împreună cu tati cumpără cadouri și alte chestii pentru săraci și-și fac veacul toată ziua în atelierul tatei. Așa că-ți dai seama ce bucuroasă sunt să te văd...

La restaurant am comandat din mașină hamburgeri Papa și cartofi prăjiți și lapte cu sirop de malț ca întotdeauna. I-am zis că Ben poate să mănânce de la mine. N-avea decât zece luni. Dar ea i-a comandat un hamburger Papa și o înghețată *banana split*. Toți din familia noastră sunt extravaganți. De fapt, nu, tata nu e deloc

[1] Literal, „Mary cea sângeroasă", poreclă dată Reginei Mary I a Angliei care a încercat să-i convertească pe englezi înapoi la catolicism cu forța. Aici aluzie la metoda de sinucidere aleasă.

așa. El e din New England, chivernisit și responsabil. Eu am semănat în neamul Moynihan.

După ce m-a pus la curent cu reuniunea de familie, mi-a povestit despre Cletis, soțul ei timp de numai două luni. Ai ei fuseseră la fel de furioși când s-a măritat ea cum fuseseră și-ai mei când m-am măritat eu. Cletis era muncitor în construcții, călăreț de rodeo, un pălmaș. Îi curgeau lacrimi pe obrajii frumoși în timp ce-mi povestea toată tărășenia.

— Lou, eram fericiți ca doi porumbei. Jur că nimeni n-a trăit o dragoste mai dulce și mai tandră. De unde Dumnezeu știm noi că porumbeii sunt fericiți? Aveam o rulotă drăguță în valea din sud, pe malul râului. Micul nostru paradis albastru. Eu făceam curat și spălam vasele. Găteam, am făcut o prăjitură cu ananas, din aia de-o răstorni, și macaroane, tot felul de lucruri, el era mândru de mine, și eu de el. Primul lucru rău care s-a întâmplat a fost că tati m-a iertat pentru că m-am măritat cu el și ne-a cumpărat o casă. Pe Rim Road, știi, un conac, cu verandă cu coloane, dar noi n-am vrut casa lui, așa că Cletis și tati s-au certat îngrozitor. Am încercat să-i explic lui tati că n-aveam nevoie de nenorocita lui de casă, că aș fi fericită să trăiesc cu Cletis într-o camionetă cu platformă. Și a trebuit să-l conving de asta și pe Cletis, până n-am mai putut, pentru că deși am refuzat să mă mut, stătea mai mult bosumflat. Apoi într-o zi m-am dus la magazinul Popular Dry Goods și am cumpărat niște haine și prosoape, câteva lucruri,

pe vechiul meu cont de credit pe care l-am avut toată viața. Cletis a făcut o criză, mi-a zis că am cheltuit în două ore mai mulți bani decât a făcut el în șase luni. Așa că le-am scos pe toate afară, am turnat kerosen pe ele și le-am dat foc, apoi ne-am sărutat și ne-am împăcat. O, Little Lou, așa de tare îl iubesc, așa de tare! După care am mai făcut o tâmpenie și n-o să știu niciodată de ce. A venit mama în vizită. Cred că mă simțeam femeie măritată, știi? Matură. Am făcut cafea și am servit biscuiți Oreo pe o farfurioară. M-a luat gura pe dinainte și am pomenit de S-E-X. Bănuiesc că mi s-a părut că sunt destul de mare să vorbesc cu ea despre S-E-X. Of, Doamne și n-a fost doar atât, chiar *nu știam*, așa că am întrebat-o dacă pot să rămân gravidă dacă înghit sperma lui Cletis. A rupt-o la fugă din rulotă direct acasă la tati. Și s-a dezlănțuit iadul. În seara aia, tati și cu Rex au venit și l-au bătut pe Cletis de-a văzut moartea cu ochii. L-au băgat în spital cu clavicula și două coaste rupte. Ziceau că e un pervers și că-l bagă la pușcărie pentru sodomie și că anulează căsătoria. Îți poți imagina că e ilegal să-i faci sex oral soțului tău? În orice caz, n-am vrut să merg acasă cu tati și-am rămas la căpătâiul lui Cletis până am putut să-l iau acasă. Și eram bine, fericiți ca doi porumbei din nou, deși Cletis începuse să bea mult, pe motiv că pentru o vreme nu putea să meargă la muncă. Și-apoi săptămâna trecută mă uit pe geam și văd un Cadillac nou-nouț pe poteca din față, cu un Moș Crăciun mare din pluș în el, cu panglici de satin de jur împrejur. Am râs pentru că, na, era de râs, dar Cletis mi-a zis: „Ești

fericită, nu? Păi, io n-o să te fac niciodată așa de fericită cum te face tăticul tău cel special." Și-a plecat. M-am gândit c-a făcut-o la nervi și că se întoarce. Vai, Lou. Nu se mai întoarce. M-a *părăsit*! A plecat să muncească pe o platformă petrolieră în Louisiana. Nici nu m-a sunat. Mi-a zis stricata de maică-sa când a venit să-i ia hainele și șaua.

Micul Ben mâncase tot hamburgerul și mare parte din înghețată. A vomitat pe el și pe haina Bellei Lynn. Și-a aruncat haina pe bancheta din spate, l-a spălat cu șervețele înmuiate în apă cât eu i-am scos alte haine și un scutec curat. N-a plâns niciun pic însă. Îi plăceau melodiile *rock and roll* și muzica populară, vocea și părul Bellei Lynn, nu-și dezlipea ochii de ea.

Îi invidiam pe Bella și Cletis pentru că erau așa de îndrăgostiți. Îl adorasem pe Joe, dar mereu îmi fusese frică de el, mă străduiam să-i fac pe plac. Iar lui cred că nici nu i-a plăcut prea mult de mine vreodată. Eram nefericită nu atât pentru că mi-era dor de el, cât pentru eșec și pentru că părea că totul fusese din vina mea.

I-am spus povestea mea scurtă și tristă. Că Joe era un sculptor minunat. Primise o bursă Guggenheim, își găsise un sponsor, o vilă și un atelier de turnătorie în Italia și plecase. „Arta e viața lui." (Mă învățasem să spun asta tuturor, pe un ton dramatic.) Nu, nicio pensie alimentară. Nici măcar nu-i știam adresa.

Ne-am strâns în brațe și am plâns împreună o vreme, după care a oftat.

— Cel puțin ție ți-a rămas un copil de la el.

— Copii.

— Poftim?

— Sunt gravidă în aproape patru luni. Asta a fost picătura care a umplut paharul pentru Joe, că mai fac un copil.

— E ultima picătură pentru tine, prostuțo! Ce-o să te faci? Ai tăi n-or să te-ajute nici morți. Maică-ta se sinucide din nou când o să audă *vestea*.

— Nu știu ce să fac. Și altă mare tâmpenie... Îmi doream așa de mult să vin, iar cei de la firma de intermedieri imobiliare n-au vrut să-mi dea liber și în Ajun. Așa că mi-am dat demisia și am venit. Acum va trebui să-mi caut de lucru gravidă.

— Trebuie să faci avort, Lou. Și cu asta, basta.

— Unde s-o fac? Oricum... va fi la fel de ușor singură cu doi copii ca și cu unul.

— La fel de *greu*. Plus că nu-i adevărat. Ben e un copil așa bun acum pentru că ai stat cu el cât a fost mic. Acum e destul de mare să-l duci la cineva cât ești la serviciu, deși e mare păcat să-l lași singur. Dar pe un copil nou-născut nu poți să-l lași singur.

— Păi, asta e situația.

— Parcă ai fi taică-tu. Situația e că tu ai nouăsprezece ani și ești atrăgătoare. Trebuie să-ți găsești un bărbat bun și puternic care să fie dispus să-l iubească pe bebe Ben ca și cum ar fi al lui. Dar o să-ți fie al naibii de greu să găsești unul care să te ia cu doi copii. Ar trebui să fie genul de sfânt salvator cu care te-ai mărita din

recunoștință și apoi te-ai simți vinovată și l-ai urî și te-ai îndrăgosti nebunește de vreun saxofonist flușturatic... Vai, ar fi tragic, Lou, tragic. Hai să ne gândim. E treabă serioasă. Ascultă la mine și lasă-mă să am grijă de tine. Nu te-am învățat eu mereu să faci cum e cel mai bine?

Mă rog, nici vorbă de-așa ceva, în realitate fusese invers, dar eram așa de derutată că n-am mai zis nimic. Mi-a părut rău că i-am spus. Nu-mi dorisem decât să vin la reuniune și să fiu bucuroasă, să uit de necazurile mele. Acum era și mai rău, mama care se sinucisese din nou și tata care nici nu venise.

— Tu stai aici. Comandă două cafele cât dau eu niște telefoane.

În drum spre cabina telefonică, a zâmbit și le-a făcut cu mâna celor care-și așteptau mâncarea în mașini și o strigau pe nume – majoritatea bărbați. A stat mult, a ieșit de două ori, o dată să-și ia un pulover și cafeaua și a doua oară să-și mai ia mărunt. Ben s-a jucat o vreme cu butoanele de la radio și a pornit și oprit ștergătoarele. Chelnerița mi-a încălzit un biberon cu lapte; Ben l-a băut și a adormit în poala mea.

Când s-a întors, Bella a ridicat capota mașinii, mi-a aruncat un zâmbet și a luat-o pe Mesa către Plaza, cântând: *South of the border... down to Mexico way!*[1]

[1] În limba engleză, „La sud de graniță, pe drumul spre Mexic". Compus în 1939 pentru filmul omonim, cântecul *South of the Border* a fost înregistrat de Frank Sinatra în 1953.

— Gata, Lou. S-a aranjat. Am trecut și eu prin asta. E oribil, dar e sigur și locul e curat. Intri azi după-amiază la patru și ieși până mâine la zece dimineața. O să-ți dea antibiotice și analgezice pe care să le iei cu tine, dar nu doare foarte tare, e ca la menstruație. Am sunat acasă și le-am zis că mergem la cumpărături în Juárez și că rămânem peste noapte la Camino Real. Eu o să stau cu bebe Ben acolo, o să ne cunoaștem mai bine, iar tu vii la noi imediat cum termini.

— Stai așa, Bella. Nu m-am gândit bine la asta.

— Știu. De-aia mă ocup eu de partea cu gânditul.

— Și dacă ceva merge prost?

— Te-aducem la un doctor de-aici. Îți pot salva viața în Texas. Doar că nu pot să facă avorturi.

— Și dacă mor? Cine va avea grijă de Ben?

— Păi, eu o să am! Și o să fiu o mamă foarte bună.

N-am putut să nu râd. Avea logică. De fapt, mi se luase o piatră de pe inimă. Să nu mai duc grija încă unui bebeluș pe lângă Ben. Doamne, ce ușurare. Avea dreptate. Avortul era cea mai bună soluție. Am închis ochii și m-am lăsat pe spate în scaunul de piele.

— N-am bani! Cât costă?

— Cinci sute de dolari. Peșin. Bani pe care se întâmplă să-i am în mâna mea mică și cheltuitoare. Am bani de aruncat pe geam. De câte ori mă apropii de mama sau de tati – uneori doar pentru că vreau o îmbrățișare sau să le spun că mi-e dor de Cletis sau să-i rog să mă lase la cursuri pentru secretare – aruncă cu bani spre mine, du-te și cumpără-ți ceva frumos.

— Știu, i-am zis.

Știu cum e. Sau știam înainte să mă dezmoștenească părinții.

— Obișnuiam să mă gândesc că dacă ar veni un tigru mare și bătrân și mi-ar sfâșia mâna cu totul și m-aș duce în fugă la mama, mi-ar trânti pur și simplu niște bani pe ciot. Sau ar face vreo glumă... „Ce se-aude, sunetul unei singure mâini care bate din palme?"

Cum am ajuns la pod, am simțit mirosul Mexicului. Fum, chili și bere. Garoafe, lumânări și kerosen. Portocale, trabucuri Delicados și urină. Am dat geamul în jos și mi-am scos capul afară, bucuroasă că sunt acasă. Clopote de biserică, muzică *ranchera*, jazz bebop, mambo. Colinde de Crăciun din magazinele pentru turiști. Tobe de mașină zgomotoase, claxoane, soldați americani beți de la Fort Bliss. Matroane din El Paso puse pe cumpărături serioase, cu *piñata* și carafe cu rom în mână. Apăruseră magazine noi și un hotel luxos unde un tânăr politicos a preluat mașina, unul ne-a luat bagajele și altul l-a luat în brațe pe Ben fără să-l trezească. Camera era elegantă, cu tapițerie și covoare frumoase, antichități false de calitate și artă folclorică în culori vii. Ferestrele cu obloane dădeau într-o curte interioară cu o fântână placată cu ceramică, grădini luxuriante, o piscină din care ieșeau aburi ceva mai încolo. Bella a dat bacșișuri tuturor și a sunat să comande mâncare în cameră. O carafă cu cafea, rom, coca-cola, pateuri, fructe. Eu am cerut lapte praf, cereale și mai multe biberoane curate

pentru Ben și-am rugat-o insistent să nu-i dea bomboane și înghețată.

— Cremă de zahăr ars? m-a întrebat.

Am dat din cap că da.

— Cremă de zahăr ars, a spus ea în receptor.

A mai sunat la magazinul de cadouri și a comandat un costum de baie mărimea 38, creioane colorate, orice jucării aveau și reviste de modă.

— Poate-ar trebui să rămânem aici! Să-l dăm naibii de Crăciun! a zis ea.

Ne-am plimbat prin incinta hotelului cu Ben între noi. Eram atât de relaxată și fericită, că m-a luat prin surprindere când Bella Lynn mi-a spus:

— Dragă, e timpul să mergi.

Mi-a dat cei cinci sute de dolari. Mi-a zis să mă întorc cu taxiul la hotel și să o sun să coboare și să plătească.

— Nu poți să iei alți bani cu tine sau un act de identitate. Poți să le spui numele meu și numărul de-aici.

Ea și Ben mi-au făcut cu mâna după ce Bella m-a urcat într-un taxi, a plătit și i-a zis șoferului unde să meargă.

M-a dus la restaurantul Nueva Poblana, în dreptul intrării dosnice din parcare, unde urma să aștept doi bărbați îmbrăcați în negru, cu ochelari de soare negri.

N-am așteptat decât două sau trei minute înainte să apară în spatele meu. O mașină sedan a tras lângă noi repede și silențios. Unul dintre bărbați a deschis portiera și mi-a făcut semn să urc, iar celălalt a dat fuga

la portiera de pe partea cealaltă. Șoferul, un băiat tânăr, s-a uitat în jur, a dat din cap și a demarat. Geamurile din spate aveau perdele, iar bancheta era așa de joasă, că nu puteam să văd afară; la început mi s-a părut că mergem în cerc, după care sunetul sacadat al unei porțiuni de autostradă, apoi iar în cerc, ne-am oprit. Scârțâitul unor porți grele de lemn masiv. Am mai mers câțiva metri și ne-am oprit din nou, poarta s-a închis în spatele nostru.

Am tras cu ochiul în curte în timp ce o femeie bătrână în negru m-a condus înăuntru. Nu mă privea neapărat cu dispreț, dar felul în care nu mi-a vorbit și nu m-a salutat era atât de lipsit de căldura și bunăvoința tipice pentru mexicani, încât am simțit-o ca pe o insultă.

Clădirea era din cărămidă galbenă, o fostă fabrică poate, pe jos era ciment peste tot, dar tot nu lipseau canarii, ghivecele cu noptițe și flori de piatră. Bolero, râsete și zdrăngănit de vase din partea cealaltă a curții. Mâncare cu pui pe foc, miros de ceapă și usturoi, *epazote*.

O femeie care părea ocupată mi-a făcut semn din cap de la birou, iar când m-am așezat a dat mâna cu mine, dar nu s-a prezentat. Mi-a cerut să-i spun cum mă cheamă și cei cinci sute de dolari, vă rog. Numele și numărul unei persoane pe care să o sune în caz de urgență. Asta e tot ce m-a întrebat și n-am semnat nimic. Vorbea puțină engleză, dar n-am vorbit spaniolă nici cu ea, nici cu altcineva; mi s-ar fi părut ceva prea intim.

— La ora cinci vine doctorul. Face examen, pune cateter în uter. În timpul nopții, provoacă contracții,

dar de la somnifer nu doare. Nu mâncare, apă după cină. Avort spontan dimineața devreme cele mai multe cazuri. Ora șase intri sală de operație, adoarme, face dilatație și chiuretaj. Te trezești în pat. Dăm ampicilină contra infecție, codeină contra durere. La zece, mașina vine și duce la Juárez sau la El Paso aeroport sau autobuz.

Bătrâna mi-a arătat unde e patul meu, într-o cameră întunecoasă cu încă șase paturi. Mi-a arătat toate degetele de la o mână însemnând ora cinci, apoi a arătat spre pat și a făcut un gest spre o sală de așteptare de vizavi.

Din cauză că nu auzisem aproape niciun zgomot, am fost surprinsă să constat că erau douăzeci de femei în cameră, toate americance. Trei dintre ele erau fete, aproape copii, însoțite de mame. Celelalte erau singure într-un mod ostentativ, citeau reviste, stăteau jos. Patru dintre ele aveau peste patruzeci de ani, poate chiar cincizeci... sarcini accidentale la pre-menopauză, mi-am imaginat, și așa s-a și dovedit că era. Celelalte femei păreau să aibă puțin sub sau puțin peste douăzeci de ani. Toate erau înspăimântate, stinghere, dar, cel mai mult, extrem de rușinate. Că făcuseră ceva îngrozitor. Rușine. Nu părea să se fi înfiripat vreo legătură de compasiune între ele, iar sosirea mea abia dacă a fost remarcată. O mexicancă gravidă dădea cu un mop ud și murdar prin cameră, fixându-ne fără să-și ascundă curiozitatea și disprețul. Mi-a stârnit o furie nejustificată. Dar preotului ce-i spui, nenorocito? N-ai bărbat, dar ai șapte copii... ești obligată să muncești în locul ăsta depravat, altfel

mori de foame? O, Doamne, probabil chiar așa era. Am simțit o sfârșeală, o tristețe imensă, față de ea, față de noi toate din cameră.

Fiecare dintre noi era singură. Fetele tinere poate mai mult ca toate, pentru că deși două dintre ele plângeau, mamele lor păreau înstrăinate de ele, cu ochii ațintiți în altă parte, izolate în propria rușine și furie. Singură. Ochii au început să mi se umple de lacrimi, pentru că Joe plecase, pentru că mama nu era cu mine și nu fusese niciodată.

Nu voiam să fac avort. N-aveam nevoie de un avort. Scenariile pe care mi le-am imaginat pentru celelalte femei din cameră erau toate povești îngrozitoare, pline de durere, situații imposibile. Viol, incest, tot felul de lucruri grave. Eu pot să am grijă de copilul ăsta. Vom fi o familie. Copilul, Ben și eu. O familie adevărată. Poate sunt nebună. Dar cel puțin asta e decizia mea. Bella Lynn îmi spune mereu ce să fac.

Am ieșit pe hol. Voiam s-o sun pe Bella Lynn, să plec. Toate celelalte uși erau încuiate, mai puțin cea de la bucătărie, de unde am fost ușuită de bucătărese.

S-a trântit o ușă. Sosise doctorul. Nu m-am îndoit o clipă că era doctorul, deși arăta ca un star de cinema argentinian sau un cântăreț dintr-un club de noapte din Las Vegas. Bătrâna l-a ajutat să-și dea jos haina din păr de cămilă și fularul. Costum scump de mătase, ceas Rolex. Aroganța și autoritatea îl dădeau de gol că e doctor. Era brunet, sexy-alunecos, pășea fără zgomot, ca un hoț.

Doctorul m-a luat de braț.

— Înapoi la celelalte fete, draga mea, e timpul pentru consult.

— M-am răzgândit. Vreau să plec.

— Mergi în camera ta, drăguțo. Unele se răzgândesc de câteva zeci de ori pe oră. Vorbim mai încolo... Haide. *Ándale!*

Mi-am găsit patul. Celelalte stăteau pe marginea paturilor lor. Două dintre fetele tinere. Bătrâna ne-a spus să ne dezbrăcăm, să ne punem cămășile. Fata foarte tânără tremura, aproape isterică de frică. Doctorul a început cu ea și, trebuie să recunosc, s-a purtat cu răbdare și a liniștit-o, dar fata s-a repezit la el, a dat-o pe maică-sa afară. Doctorul i-a făcut o injecție, a învelit-o cu o pătură.

— Revin. Relaxați-vă, i-a spus mamei.

I-a făcut un sedativ și celeilalte fete tinere, înainte să înceapă consultul superficial. A întrebat-o câteva lucruri despre antecedentele medicale, i-a ascultat inima cu stetoscopul, i-a luat temperatura și tensiunea. De la niciuna n-a colectat probe de urină sau sânge. A făcut un examen pelvian scurt fiecărei femei, a dat din cap, iar bătrâna a început să introducă în uterul fiecăreia câte trei metri de tub de perfuzie, împingându-l încet, ca pe umplutură în curcan. Nu purta mănuși, trecea de la o pacientă la alta. Unele au țipat ca și când le durea foarte tare.

— O să vă provoace puțin disconfort, ni s-a adresat doctorul. Dar vă va induce contracțiile și o respingere sănătoasă, naturală a fătului.

O examina pe femeia mai în vârstă vecină cu mine. Când a întrebat-o când a avut ultima menstruaţie, i-a zis că nu ştie... că nu mai avea ciclu. Examenul a durat mult în cazul ei.

— Îmi pare rău, i-a zis. Sunteţi însărcinată în mai mult de cinci luni. Nu-mi pot asuma riscul.

I-a făcut şi ei un sedativ. A rămas cu ochii aţintiţi pe tavan, distrusă. O, Doamne. Doamne Dumnezeule.

— Ia uite pe cine avem aici. Mica noastră fugară.

Mi-a băgat termometrul în gură, mi-a pus manşeta tensiometrului pe braţ şi mi-a imobilizat celălalt braţ. Când mi-a dat drumul ca să-mi asculte inima, mi-am scos termometrul din gură.

— Vreau să plec. M-am răzgândit.

Nu m-a auzit, avea stetoscopul în urechi. Mi-a strâns sânul în mână, zâmbindu-mi cu neobrăzare în timp ce-mi asculta plămânii. M-am tras înapoi, furioasă. I-a zis bătrânei în spaniolă:

— Târfa asta mică se poartă ca şi cum nu i-ar mai fi pus nimeni mâna pe ţâţă.

Atunci am vorbit în spaniolă, în traducere aproximativă:

— *Tu* n-ai voie să pui mâna pe ea, idiot nenorocit.

A râs.

— Ce nepoliticos din partea ta să mă laşi să mă poticnesc în engleză!

Apoi şi-a cerut scuze şi mi-a explicat cât de cinic şi dur devii după cincisprezece, douăzeci de cazuri pe zi. O ocupaţie nefericită, dar atât de necesară. Etc. Până la

sfârșit, îmi părea mie rău pentru *el* și, să mă ierte Dumnezeu, îl priveam languros în ochii mari, căprui și umezi în timp ce mă mângâia pe braț.

Înapoi la treabă.

— Uite ce e, doctore, nu vreau să fac asta și aș vrea să plec acum.

— Ești conștientă că banii pe care i-ai plătit nu-i mai primești înapoi?

— Chiar și așa, tot nu vreau s-o fac.

— *Muy bien*. Mă tem că tot va trebui să rămâi aici peste noapte. Suntem departe de oraș, iar șoferii noștri nu vin decât mâine dimineață. O să-ți dau un sedativ ca să dormi. Mâine înainte de zece o să fii plecată. Ești sigură, *m'ija*, că asta vrei să faci? Ultima strigare.

Am dat din cap că da. Mă ținea de mână. M-am simțit alinată, aș fi dat orice să plâng, să fiu ținută în brațe. Of, ce n-am face pentru puțină alinare.

— Mi-ai putea fi de mare ajutor, mi-a zis. Copila din colț e foarte traumatizată. Mama ei e în ultimul hal și n-o ajută cu nimic. Bănuiesc că de vină e tatăl sau altă situație groaznică. Chiar trebuie să facă avort. Mă ajuți cu ea? S-o liniștești puțin în seara asta?

Am mers cu el la patul fetei, m-am prezentat. M-a pus să-i explic ce urma să-i facă, la ce să se aștepte, să-i spun că era o procedură sigură și ușoară și că totul va fi bine. Acum o să-ți asculte inima și plămânii... Acum doctorul trebuie să pună mâna înăuntru... (El a zis că n-o să doară. Eu i-am spus fetei c-o să doară.) Trebuie să facă asta ca să se asigure că totul va fi bine.

Tot s-a opus.

— *A fuerzas!* a hotărât el. Cu forța.

Eu și bătrâna o țineam. Apoi am ținut-o eu și doctorul, vorbindu-i, încercând s-o liniștim, în timp ce bătrâna îi umplea trupșorul cu tubul de perfuzie, metru după metru. Am îmbrățișat-o când a terminat; s-a agățat de mine, gemând. Mama ei stătea cu o expresie împietrită pe scaunul de la piciorul patului.

— E în stare de șoc? l-am întrebat pe doctor.

— Nu. E beată moartă.

Ca la un semnal, s-a prăbușit pe podea; am ridicat-o în patul de lângă cel al fiicei ei.

Doctorul și bătrâna au plecat să vadă pacientele din alte două camere pline. Două indience tinere ne-au adus tăvile cu cina.

— Vrei să stau cu tine cât mâncăm? am întrebat-o pe fată.

A dat din cap că da. O chema Sally; era din Missouri. Asta e tot ce-a spus, dar de mâncat a mâncat cu o foame de lup. Nu știa ce sunt *tortillas* și ar fi vrut niște pâine normală. Ce-i chestia asta? Avocado. E bun. Pune-l împreună cu carnea în tortilla. Așa, ruleaz-o.

— Mama ta o să fie bine? am întrebat-o.

— O să-i fie rău mâine-dimineață.

Sally a ridicat salteaua. Am văzut un sfert de Jim Beam.

— Dacă nu sunt aici și tu ești, ăsta e pentru ea. Îi trebuie ca să nu i se facă rău.

— Da. Și mama bea, i-am răspuns.

Ne-au luat tăvile, iar bătrâna a venit cu niște pastile mari de Seconal pe care să le înghițim. Fetelor tinere le-a făcut injecții. Bătrâna a ezitat în dreptul mamei lui Sally, după care i-a făcut și femeii adormite o injecție cu barbiturice.

M-am băgat în pat. Cearșafurile erau aspre, miroseau a rufe uscate la soare, miroseau bine, iar pătura aspră mexicană mirosea a lână nedărăcită. Mi-am adus aminte de verile din Nacogdoches.

Doctorul nici măcar nu-și luase la revedere. Poate se întoarce Joe acasă. Of, n-aveam minte deloc. Poate ar trebui să fac avortul. Nu sunt în stare să cresc un copil, darămite doi. Doamne... ce să fac...? Am adormit.

De undeva se auzeau gemete înfiorătoare. Era întuneric în cameră, dar în lumina chioară de pe hol am văzut că patul lui Sally era gol. Am ieșit în fugă pe hol. La început n-am reușit să mișc deloc ușa de la baie. Fata era întinsă pe jos cu spatele sprijinit de ea, inconștientă, albă ca varul. Era sânge peste tot. Avea o hemoragie puternică, înfășurată în metri nesfârșiți și încâlciți de tub, ca un Laocoon nebun. Pe pereții tubului se vedeau cheaguri de sânge. Tubul se cambra și se îndoia, șerpuind în jurul ei ca și cum ar fi fost viu. Avea puls, dar nu reușeam s-o trezesc.

Am alergat pe hol bătând la uși până când am trezit-o pe bătrână. Dormea îmbrăcată în uniforma albă; și-a pus pantofii și a alergat către baie. A aruncat o privire scurtă și a fugit în birou, la telefon. Am așteptat afară, trăgând cu urechea. A închis ușa lovind-o cu piciorul.

M-am întors la Sally, am spălat-o de sânge pe față, pe brațe.

— Doctorul e pe drum. Du-te în camera ta, a spus bătrâna.

Tinerele indience erau în spatele ei. M-au prins și m-au băgat în pat; femeia mi-a făcut o injecție.

M-am trezit în camera scăldată de soare. Erau șase paturi goale, frumos aranjate, cu cuverturi roz-aprins. Afară cântau canarii și sticleții, iar briza făcea să foșnească florile magenta de buganvilea din dreptul obloanelor deschise. Mi-am găsit hainele pe tăblia de la picioare. M-am dus cu ele la baie, erau impecabil de curate. M-am spălat și m-am îmbrăcat, m-am pieptănat. Nu mă țineam bine pe picioare, încă sedată. Când m-am întors în cameră, au început să le aducă pe celelalte pe târgi la paturile lor. Femeia care nu făcuse avort stătea pe un scaun, privind pe fereastră. Tinerele indience ne-au adus tăvi cu *café con leche*, *pan dulce*, felii de portocală și pepene. Unele dintre femei au mâncat micul dejun, altele icneau deasupra unui lighean sau o porneau poticnindu-se spre baie. Toată lumea se mișca în reluare.

— *Buenos días.*

Doctorul purta o cămașă verde lungă, cu masca sub bărbie, iar părul lung brunet îi era ciufulit. A zâmbit.

— Sper c-ai dormit bine, a zis. O să pleci cu prima mașină, în câteva minute.

— Unde e Sally? Unde e mama ei?

Îmi simțeam limba încleiată. Nu-mi ieșeau cuvintele.

— Sally a avut nevoie de transfuzie.

— E aici? Vie?

Cuvântul n-a vrut să iasă.

Doctorul m-a apucat de încheietură.

— Sally e bine. Ai toate lucrurile? Mașina pleacă acum.

Ne-au grăbit pe cinci dintre noi să ieșim pe hol, apoi afară și în mașină. Am demarat și am auzit porțile închizându-se în spatele nostru.

— Cine merge la aeroportul El Paso?

Toate celelalte femei mergeau la aeroport.

— Pe mine mă lăsați la pod, de partea mexicană, am spus.

Ne-am continuat drumul. Nimeni nu vorbea. Plesneam de dorința să zic ceva tâmpit cum ar fi: „Nu-i așa că e o zi minunată?" Și chiar era o zi minunată, proaspătă și senină, cu cerul de un albastru țipător cum este numai în Mexic.

Dar tăcerea din mașină era impenetrabilă, îngreunată de rușine, de durere. Numai frica dispăruse.

În Juárez, vacarmul și mirosurile din centrul orașului erau aceleași pe care mi le aminteam de când eram mică. M-am simțit mică și parcă mi-aș fi dorit să mă plimb să casc gura, dar am făcut în schimb semn unui taxi. S-a dovedit că hotelul era la doar câteva străzi mai încolo. Ușierul a plătit taxiul. Bella Lynn avusese grijă. Erau amândoi în cameră, mi-a spus el.

În cameră era un adevărat dezastru. Ben și Bella stăteau în mijlocul patului, râdeau, rupeau pagini din reviste și le aruncau în aer.

— E jocul lui preferat. Oare o să se facă critic când va crește mare?

S-a ridicat și m-a îmbrățișat, m-a privit în ochi.

— Sfinte Sisoe! N-ai făcut-o. Prostuțo ce ești! Proasto!

— Nu, n-am făcut-o!

Îl țineam pe Ben strâns, o, cât îmi plăcea mirosul lui, trupșorul lui slăbuț. Gângurea mulțumit. Îmi dădeam seama că se distraseră de minune.

— Nu, n-am făcut-o. Tot a trebuit să plătesc, dar îți voi înapoia banii. Numai să nu-mi ții morală. Bella, era acolo o fată, Sally...

Oamenii zic că Bella Lynn e râzgâiată și capricioasă. N-are nicio grijă pe lume. Dar nimeni nu înțelege mai bine decât ea... A știut totul pur și simplu. N-a trebuit să spun un cuvânt, deși evident că i-am spus oricum mai târziu. Doar am plâns și odată cu mine au plâns și ea și Ben.

Noi cei din neamul Moynihan plângem sau ne înfuriem, apoi ne trece. Ben a fost primul care s-a săturat de plâns și a început să sară în pat.

— Uite ce e, Lou, sigur că n-o să-ți țin morală. Orice-ai face, pentru mine e în regulă. Tot ce mă interesează acum este ce facem în continuare? Bem tequila? Prânzim? Mergem la cumpărături? Mie una mi-e foame de mor.

— Și mie. Hai să mâncăm. Și vreau să cumpăr câte ceva pentru bunica ta și pentru Rex Kipp.

— Ia spune, Ben, e gata planul sau ce? Știi să zici „cumpărături"? Trebuie să-l învățăm pe copil ce contează. Cumpărături!

Cei de la room-service i-au adus în cameră jacheta cu franjuri. Ne-am schimbat amândouă și ne-am machiat, l-am îmbrăcat pe Ben. Mi se păruse că i-a ieșit o urticarie, dar de fapt pe fața lui erau urmele de ruj ale Bellei.

Am mâncat de prânz în sala de mese elegantă. Eram vesele, n-aveam nicio grijă pe lume. Tinere, frumoase și libere, cu viitorul înainte. Am bârfit, am râs și am dedus de-a fir a păr povestea vieții fiecăruia dintre oamenii din sala de mese.

— Păi, ar cam fi vremea să ne întoarcem acasă la reuniunea aia, am spus eu într-un final, pe la a treia cafea și al treilea lichior Kahlua.

Am cumpărat cadouri și un coș de nuiele în care să punem totul, inclusiv toate jucăriile din cameră. Bella Lynn a oftat la plecare.

— Hotelurile sunt așa de primitoare, mereu detest că trebuie să plec...

Dincolo de ușile masive ale conacului unchiului Tyler, Roy Rogers și Dale Evans zbierau colinde de Crăciun. Cum intrai, dădeai de o mașină de făcut baloane de săpun montată special, așa că bradul de Crăciun uriaș se vedea mai întâi printr-o perdea neclară de curcubeie.

— Sfinte Sisoe, parcă am fi într-o spălătorie auto! Și uite-n ce hal e covorul.

Bella Lynn a scos mașina din priză, a oprit muzica.

Am coborât treptele de gresie în sufrageria de dimensiuni gigantice. Bușteni, copaci întregi ardeau în șemineu. Rudele mătușii Tiny zăceau care mai de care pe canapelele și fotoliile de piele extensibile și se uitau

la fotbal american la televizor. Ben s-a așezat direct în fața lui; nu mai văzuse un televizor până atunci. Dragul de el, nu mai fusese niciodată plecat de acasă; lua toate experiențele noi așa de ușor.

Bella Lynn a făcut prezentările, majoritatea doar au dat din cap, abia desprinzându-și ochii de farfurii sau de meci. Toți erau îmbrăcați de ocazie, ca la înmormântare sau nuntă, dar tot arătau ca o adunătură de arendași sau ca victimele unei tornade.

Am urcat din nou scările.

— De-abia aștept să-i văd la petrecerea lui tati mâine. Dimineață mergem să-l luăm cu mașina pe unchiul John, apoi o scoatem pe maică-ta. După care urmează o petrecere uriașă cu casa deschisă. Cei mai mulți vor fi burlaci eligibili, deci nu ne interesează. Dar și o grămadă de prieteni vechi care vor să vă vadă și pe tine, și pe bebe.

— Isuse Mântuitorule!

Era bătrâna doamnă Veeder, mama lui Tiny. L-a ridicat pe Ben în brațe, i-a căzut bastonul, a mers așa bălăbănindu-se cu el prin toată sufrageria. El râdea, credea că se joacă, cum se loveau de bufete și dulapuri cu porțelanuri, zgomot de cristal spart. Una dintre expresiile preferate ale mamei este „Viața e plină de pericole". Doamna Veeder a pornit clătinându-se cu el în brațe spre camera ei, unde era alt televizor, dat pe telenovele, iar pe pat erau o grămadă de nimicuri, cât să-l țină ocupat o lună pe Ben. Solnițe de sare și piper în formă de latrine din Texarkana, huse croșetate în formă de pudel pentru sulul de hârtie igienică, săculeți din pâslă, brățări

cu pietre lipsă. Toate slinoase, în plin proces de a fi reciclate sub formă de cadouri de Crăciun. Doamna Veeder s-a prăbușit pe pat cu Ben în brațe. A rămas acolo cu ea ore întregi, molfăind statuete cu Isus care luminau fosforescent noaptea, în timp ce ea împacheta cadourile cu bucăți șifonate de hârtie și funde încâlcite și cânta: *Jesus loves me, yes I know! Cuz the Bible tells me so!*[1]

Masa din sufragerie semăna cu reclamele la bufetele suedeze de pe vasele de croazieră. Stăteam holbându-mă la varietatea de platouri cu carne, salate, coaste la grătar, răcituri, creveți, brânzeturi, prăjituri, plăcinte, întrebându-mă cine o să le mănânce pe toate, când au început să dispară de sub ochii mei pe măsură ce rudele lui Tiny, unul câte unul, se furișau să se înfrupte, după care o ștergeau rapid pe scări înapoi la meciul de fotbal.

Esther era în bucătărie, în uniformă neagră, aplecată peste o covată uriașă de cocă pentru *tamales*. Plăcințelele dulci erau în cuptor. Bella Lynn a îmbrățișat-o ca și cum ar fi fost plecată luni de zile.

— M-a căutat?

— Bineînțeles că nu, drăguță. N-o să te mai caute.

Esther a strâns-o în brațe, legănând-o. Avusese grijă de Bella Lynn de când era bebeluș. Dar n-o răsfățase, ca toți ceilalți. Cândva mi se păruse rea. Mă rog, chiar este. În loc de salut, mi-a aruncat cuvintele:

---

[1] În engleză, „Isus mă iubește, știu asta! Pentru că așa scrie în Biblie!"; unul dintre cele mai apreciate imnuri creștine evanghelice, compus în 1860.

— Ia uite... încă o fată fără minte!

M-a strâns şi pe mine în braţe. Era o femeie mărunţică, cu oase mici, dar reuşea să te învăluie.

— Unde-i bietul pui de om?

S-a dus înăuntru să-l vadă pe Ben, s-a întors şi m-a îmbrăţişat din nou.

— Dragoste binecuvântată. E un copil binecuvântat. Eşti recunoscătoare, fato?

Am dat din cap zâmbind.

— Te putem ajuta la *tamales*, i-am zis. Nu vreau decât să-i salut pe Tyler şi Rex. Şi pe mătuşa Tiny. E...?

— Nu vrea să coboare. Are acolo o pătură electrică, un radio şi tărie. Nu, n-o văd dându-se jos prea curând.

— Lăudat fie Domnul, a spus Bella.

— Mergeţi şi pregătiţi-le nişte farfurii cu mâncare bărbaţilor-copii din atelier. Mulţi creveţi pentru Rex.

„Atelierul" lui Tyler era de fapt o casă veche din lut, cu un birou mare şi o cameră de oaspeţi, o încăpere uriaşă plină cu arme, atât noi, cât şi vechi. În birou trona un şemineu enorm, pereţii erau acoperiţi cu trofee de animale, iar pe podeaua cu gresie erau blănuri de urs. Baia era tapetată cu sâni, sâni din cauciuc de toate culorile. Tyler primise covorul cadou de la Barry Goldwater, care a candidat la un moment dat la preşedinţie.

Se întunecase, era frig şi senin. Am urmat-o pe Bella Lynn pe alee.

— Stricatele! Lepădături albe!

Am tresărit speriată. Bella a râs.

— E mama, de pe acoperiș.

Rex și unchiul Tyler au fost bucuroși să mă vadă. Mi-au zis că atunci când Joe va pune piciorul pe pământ american, să le dau de știre și-l vor rupe în bucăți, membru cu membru. Beau bourbon și făceau liste. Camera era ticsită cu pungi de cumpărături. În fiecare an duceau cadouri la azilele de bătrâni, la spitalele pentru copii și la orfelinate. Cheltuiau mii și mii de dolari. Numai că nu se mulțumeau să scrie cecuri. Partea distractivă era să aleagă cu mâna lor totul și apoi să meargă în locurile respective cu mâncare și Moș Crăciuni.

Anul ăsta le venise o idee nouă, pentru că Rex avea acum un avion. Un Piper Cub cu care ateriza pe una din pășunile lui Tyler. În Ajun, aveau de gând să dea drumul din avion sacoșelor cu jucării și mâncare deasupra mahalalei din Juárez. Cei doi bărbați râdeau și își vedeau de planurile lor.

— Dar tati, a spus Bella, cu mama ce facem? Și cu mătușa Mary? Și cu mine și cu Lou aici de față? Tigrii au lăsat-o pe ea cu burta la gură, iar mie mi-au furat soțul.

— Sper că aveți haine trăsnet pentru petrecerea de mâine. Am comandat mâncare, dar Esther tot va avea nevoie de ceva ajutor. Rex, câte acadele în formă de toiag crezi că ne trebuie pentru copiii infirmi?

Jurnal de Urgențe, 1977

La Urgențe nu auzi niciodată sirenele – șoferii le opresc pe Webster Street. Zăresc cu coada ochiului luminile roșii de marșarier ale ACE sau United Ambulance. De obicei îi așteptăm, alertați prin stația MED NET, exact ca la televizor. „Municipal Unu: Aici ACE, Cod Doi. Bărbat, 42 de ani, rănit la cap, tensiune 190 cu 110. Conștient. Timpul estimat de sosire: 3 minute." „Municipal Unu ... 76542 Liber."

Dacă e Cod Trei, care înseamnă că e în stare critică, doctorul și asistentele așteaptă afară, sporovăind nerăbdători. Înăuntru, în camera 6, traumatologia, se află echipa Cod Albastru. Tehnicieni EKG și radiologi, anesteziști, asistente de la cardiologie. La cele mai multe Coduri Albastre însă, șoferii EMT[1] sau pompierii nu au timp să anunțe. Detașamentul de pompieri Piedmont

[1] Emergency Medical Technician – serviciu medical de urgență, care funcționează în special pe ambulanțe (n. red.).

n-o face niciodată, iar ei au cele mai grave cazuri. Tromboze coronariene grave, tentative de suicid cu fenobarbital, accidente cu copii în piscine.

Cât e ziua de lungă, ambulanțele Cadillac greoaie ca niște dricuri ale Care Ambulance parchează cu spatele în stânga parcării de la Urgențe. Cât e ziua de lungă, fix sub geamul meu, tărgile lor trec în drum spre cobaltoterapie, radioterapie. Ambulanțele sunt gri, șoferii poartă gri, păturile sunt gri, pacienții sunt gri-gălbui, cu excepția zonelor unde doctorii i-au însemnat pe cranii sau gâturi cu X-uri roșu-aprins.

M-au rugat să lucrez acolo. Nu, mulțumesc. Urăsc despărțirile lungi. De ce continui să fac glume nesărate despre moarte? Am ajuns s-o iau foarte în serios. O studiez. Nu direct, îi dau târcoale doar. Pentru mine moartea e o persoană... uneori multe persoane, care mă salută. Doamna Diane Adderly, care e oarbă, domnul Gionotti, Madame Y, bunica.

Madame Y este cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată. Pare moartă, de fapt, cu pielea translucidă alb-albastră, osatura superbă a feței sale orientale senine, fără vârstă. Poartă pantaloni negri și cizme, jachete cu guler chinezesc croite și ajustate în Asia? Franța? La Vatican, poate – sunt la fel de grele ca un veșmânt de episcop sau ca o cămașă pentru radioterapie. Paspoalul e făcut de mână în tonuri vii de fucsia, magenta, portocaliu.

Bentley-ul ei trage în fața ușii la ora nouă, condus de un filipinez fudul, care fumează țigări Sherman una după alta în parcare. Cei doi fii ai ei, înalți, în costume făcute în Hong Kong, o escortează de la mașină până la intrarea de la radioterapie. Mai are mult de mers de acolo, pe un coridor. E singura persoană care-l parcurge singură. La intrare, se întoarce spre fiii ei, zâmbește și face o plecăciune. Ei îi răspund tot cu o plecăciune și o urmăresc până ajunge la capătul holului. Când nu se mai vede, se duc să-și ia cafea și vorbesc la telefon.

O oră și jumătate mai târziu toată lumea își face brusc apariția. Ea, cu două pete mov pe pomeți, fiii ei, Bentley-ul cu filipinezul, și apoi toți dispar alunecând ușor. Lucirea umedă a mașinii argintii, a părului ei negru, a jachetei de mătase. Întregul ritual la fel de tăcut și fluid ca sângele.

A murit. Nu știu exact când s-a întâmplat, într-una din zilele mele libere. A părut dintotdeauna moartă oricum, dar într-un mod estetic, ca într-o ilustrație sau o reclamă.

Îmi place să lucrez la Urgențe. Sânge, oase, tendoane – mi se par toate niște afirmații. Corpul uman mă umple de admirație, la fel și rezistența lui. Slavă Domnului – mai sunt ore întregi până la radiografii și demerol. Poate sunt morbidă. Mă fascinează două degete într-o punguță de plastic, sclipirea unui șiș când e scos din spatele unui proxenet. Îmi place faptul că, la Urgențe, totul este reparabil, sau nu.

Codurile Albastre. Ei bine, toată lumea se dă în vânt după Codurile Albastre. Înseamnă că persoana a murit – i se oprește inima, nu mai respiră –, dar echipa de la Urgențe e în stare, și chiar reușește de multe ori, să o readucă la viață. Chiar dacă pacientul e un om de optzeci de ani obosit de viață, nu poți să nu te lași furat de drama resuscitării, măcar o vreme. Multe vieți, tinere și promițătoare, sunt salvate.

Ritmul și efervescența a zece sau cincisprezece oameni, actori... e ca în seara premierei la teatru. Pacienții, dacă sunt conștienți, participă și ei, fie și numai prin faptul că par interesați de toată tărășenia. Nu par niciodată speriați.

Dacă pacientul e însoțit de rude, treaba mea e să le aduc informații, să-i țin la curent cu ce se întâmplă. Să-i liniștesc, în general.

În timp ce cadrele medicale gândesc în termeni de coduri bune sau rele – cât de bine s-a descurcat fiecare, dacă pacientul a reacționat sau nu –, eu gândesc în termeni de morți bune sau rele.

Morțile rele sunt cele în care aparținătorul e directorul unui hotel sau când menajera găsește victima la două săptămâni după ce aceasta a făcut un atac cerebral și a murit deshidratată. Morțile foarte rele sunt când există mai mulți copii și rude prin alianță pe care îi sun și-i chem dintr-o localitate îndepărtată și niciunii nu par să se cunoască între ei sau pe părintele aflat pe moarte. Nu e nimic de spus. Vorbesc încontinuu despre a face toate

demersurile, despre cum trebuie făcute toate demersurile, despre cine va face toate demersurile.

Morțile țigănești sunt morți bune. Asta e părerea mea... nu e și părerea asistentelor și a paznicilor. Vin cu zecile, toți cer să stea cu muribundul, îl pupă și-l îmbrățișează, scot din priză și dau peste cap televizoarele, monitoarele și alte aparate. Cel mai bun lucru la morțile țigănești este că nu-și pun niciodată la punct copiii. Adulții bocesc, plâng și suspină, dar copiii sunt lăsați să alerge peste tot, să se joace și să râdă, fără să li se spună că trebuie să fie triști sau respectuoși.

Coincidență sau nu, morțile bune sunt și Coduri bune – pacientul răspunde în mod miraculos la toate manevrele de a-l readuce la viață, după care trece la cei drepți în tăcere.

Moartea domnului Gionotti a fost una bună... Rudele au respectat cerința personalului de a rămâne afară, după care, unul câte unul au intrat și i-au adus domnului Gionotti la cunoștință prezența lor, apoi au ieșit și i-au asigurat pe ceilalți că se face tot posibilul. Erau mulți, pe scaune, în picioare, se mângâiau, fumau, râdeau uneori. Mă simțeam ca la o sărbătoare, o reuniune de familie.

Un lucru pe care-l știu sigur despre moarte. Cu cât omul este mai „bun", mai iubitor, mai fericit și mai afectuos, cu atât mai mic este locul gol pe care moartea sa îl lasă în urmă.

Când a murit domnul Gionotti – de fapt, era deja mort – iar doamna Gionotti jelea, toți plângeau, dar au plecat plângând împreună, cu el cu tot, chiar.

L-am văzut pe domnul Adderly, nevăzător, în autobuzul 51 serile trecute. Soția lui, Diane Adderly, a ajuns la spital decedată acum câteva luni. El îi descoperise trupul la baza scărilor, cu bastonul. Asistenta aia mizerabilă, McCoy, îi tot zicea să nu mai plângă.

— Chiar nu ajută la nimic, domnule Adderly.

— Nimic nu ajută. E tot ce pot să fac. Dă-mi pace.

Când a auzit că McCoy plecase să facă demersurile necesare, mi-a zis că nu mai plânsese niciodată. Îi fusese frică, din cauza ochilor.

I-am pus verigheta soției pe degetul lui mic. În sutienul ei găsiseră mai mult de o mie de dolari soioși și i-am pus în portofel. I-am spus că erau în bancnote de cincizeci, de douăzeci și de o sută și că va trebui să găsească pe cineva care să lămurească situația.

Când m-am întâlnit cu el în autobuz, trebuie că m-a recunoscut după mers sau miros. Nu-l observasem – m-am urcat în autobuz și m-am lăsat să cad pe primul scaun. S-a ridicat chiar de pe locul din față, cel mai aproape de șofer, ca să vină să stea lângă mine.

— Bună, Lucia, mi-a zis.

Mi l-a descris într-un mod foarte comic pe noul și dezordonatul lui coleg de cameră de la azilul pentru nevăzători Hilltop. Cum de și-a dat seama că e dezordonat, nu știu, dar asta mi-a dat ocazia să-i spun, și i-am și spus, cum îmi imaginez eu conviețuirea a doi orbi în aceeași cameră, în stilul filmelor Fraților Marx: spumă de ras peste spaghete, patinaj pe paste italienești

umplute cu carne etc. Am râs și am tăcut, ținându-ne de mână... de la Pleasant Valley până la Alcatraz Avenue. A plâns încet. Eu am vărsat lacrimi pentru propria mea singurătate, propria mea orbire.

În prima mea noapte la Urgențe, o ambulanță ACE a adus o necunoscută. Nu era suficient personal, așa că am dezbrăcat-o eu și șoferii de pe ambulanță, i-am tras ciorapii de nailon făcuți ferfeniță de pe varice, de pe unghiile încovoiate ca ale papagalilor. I-am dezlipit documentele, nu din sutienul culoarea pielii devenit gri, ci de pe sânii asudați. O fotografie cu un tânăr în uniformă de marinar: George 1944. Trei cupoane ude pentru mâncare de pisici Purina și un card Medicare în culori șterse roșu, alb, albastru. O chema Jane. Jane Daugherty. Am încercat în cartea de telefoane. Nicio Jane, niciun George.

Dacă nu le-au fost deja furate, în poșetele bătrânelor nu găsești decât proteze de jos, orarul autobuzului 51 și o agendă telefonică în care nu sunt trecute și numele de familie.

Împreună cu șoferii am încercat să folosim ce bucățele de informație am găsit: am sunat la California Hotel și am întrebat de Annie, subliniat, la curățătoria Five-Spot. Uneori nu putem decât să așteptăm până suna o rudă, căutându-i. Telefoanele de la Urgențe sună încontinuu. „Ați văzut cumva un...?" Bătrâni. Bătrânii mă derutează. Mi se pare păcat să-i pui proteză totală de șold sau să-i faci bypass coronarian unui bătrân de nouăzeci și cinci de ani care murmură: „Vă rog, lăsați-mă să mor."

Pare ciudat că bătrânii cad atât de des, că fac atâtea băi. Dar pentru ei poate că e important să meargă neajutați, să se țină pe picioarele lor. Uneori mi se pare că iau căzături intenționat, ca femeia care a înghițit nu știu câte laxative ca să scape de la azilul de bătrâni.

Asistentele și personalul de pe ambulanțe se tachinează și flirtează frecvent. „Pe curând – ne vedem la următorul atac de cord." La început m-a șocat; toate glumele spuse în timp ce-i făceau o traheotomie pacientului sau îl rădeau pentru a-l conecta la aparate. O femeie de optzeci de ani, cu fractură de pelvis, suspina: „Ține-mă de mână! Te rog, ține-mă de mână!" Șoferii de pe ambulanță îi dădeau înainte cu echipa de fotbal Oakland Stompers.

„Ține-o naibii de mână!" S-a uitat la mine ca și cum aș fi fost nebună. Nici eu nu-i mai țin de mână pe prea mulți și fac la rândul meu glume mai tot timpul, nu neapărat cu pacienții de față. E multă tensiune și presiune. Te sleiește – să fii tot timpul prins în situații de viață și de moarte.

Dar ce te sleiește cel mai tare, și adevărata sursă a tensiunii și cinismului, este că mulți dintre pacienții care ajung la Urgențe nu sunt deloc urgențe, nu au absolut nimic. Ajungi uneori să tânjești după o înjunghiere sănătoasă, ca la carte, sau după o plagă împușcată. Toată ziua și toată noaptea, curg oameni care fie nu au poftă de mâncare, fie au scaune neregulate, gâtul înțepenit, urina de culoare roșie sau verde (ceea ce înseamnă invariabil că au mâncat sfeclă sau spanac la prânz.)

Știți sirenele care se aud în depărtare, în mijlocul nopții? Cel puțin una dintre ele se duce după un bătrân care a rămas fără vin de Porto.

Fișă după fișă. Atacuri de anxietate. Migrene. Hiperventilație. Consum excesiv de alcool. Depresie. (Astea sunt diagnosticele – pacienții acuză cancer, atac de cord, cheaguri de sânge, sufocare.) Fiecare dintre ei ne costă sute de dolari cu tot cu ambulanță, radiografii, analize, electrocardiograme. Ambulanțele primesc un abțibild Medi-Cal[1], noi primim un abțibild Medi-Cal, doctorul primește un abțibild Medi-Cal, iar pacientul moțăie cât așteaptă taxiul să vină și să-l ducă acasă, plătit cu un cupon de la noi. Doamne, am devenit la fel de câinoasă ca asistenta McCoy? Frica, sărăcia, alcoolismul, singurătatea sunt boli terminale. Urgențe, chiar.

Primim și traumatisme grave sau pacienți cardiaci, pe care îi tratăm și-i stabilizăm cu o îndemânare și eficiență ieșite din comun, în câteva minute îi trimitem la Chirurgie sau la Terapie Intensivă sau la Terapie Intensivă Coronarieni.

Bețivii și tentativele de sinucidere țin ocupate ore întregi camerele și asistentele și-așa puține. Patru sau cinci oameni așteaptă în fața biroului meu să fie

[1] Sistemul de asigurări de sănătate din Statele Unite ale Americii este privat în cea mai mare parte, însă există și un pachet de îngrijiri medicale de bază acordate gratuit categoriilor de persoane cu venituri mici. Medi-Cal este versiunea acestui pachet oferită de statul California.

internați. Fractură de gleznă, streptococ în gât, entorse cervicale etc.

Maude, mirosind a bere, pierdută, stă răstignită pe o targă și-mi frământă brațul ca o pisică nevrotică.

— Ești așa de cumsecade... încântătoare... e de la vertij, draga mea.

— Numele de familie și adresa, vă rog. Ce s-a întâmplat cu cardul Medi-Cal?

— Pierdut, am pierdut totul... Sunt așa de nefericită și de singură. Mă internați? Sigur e ceva în neregulă cu urechea mea internă. Băiatul meu Willie nu mă sună niciodată. Înțeleg, sună din Daly City, e apel interurban. Ai copii?

— Semnați aici.

În poșetă, printre toate nimicurile, dau de câteva frânturi de informație. Folosește foițe pentru rulat ca să-și șteargă din ruj. Pupături mari, mânjite zboară prin poșeta ei ca floricelele de porumb.

— Care sunt numele de familie și numărul de telefon ale lui Willie?

Începe să plângă, întinzând mâinile să se agațe de gâtul meu.

— Nu-l suna. Îmi zice să sunt dezgustătoare. Și tu crezi că sunt dezgustătoare. Ia-mă în brațe!

— Ne vedem mai încolo, Maude. Dă-mi drumul la gât și semnează aici. Dă-mi drumul.

Bețivii sunt invariabil singuri. Suicidarii vin însoțiți măcar de încă o persoană, de obicei de mai multe. Asta e probabil și ideea. Cel puțin doi agenți de poliție din

Oakland. În sfârșit, am înțeles de ce sinuciderea e considerată crimă.

Supradozele sunt cele mai rele. Din nou, timpul. De obicei asistentele sunt prea ocupate. Le dau medicamente, dar pacientul trebuie să bea zece pahare cu apă după aceea. (Nu vorbim de supradozele critice care necesită spălături stomacale.) Îmi vine să le bag degetele pe gât. Sughițuri și lacrimi. „Hai, mai dă un pahar pe gât."

Există și sinucideri „bune". „Motive bune" cum ar fi o boală în fază terminală, dureri. Dar pe mine cel mai mult mă impresionează tehnicile bune. Un glonț în creier, vene tăiate cum trebuie, barbiturice serioase. Oamenii ăștia, chiar dacă nu reușesc, par să emane o liniște și o forță care ar putea veni din faptul că au luat o decizie bine cumpănită.

Recidivele mă omoară – patruzeci de capsule de penicilină, douăzeci de pastile de valium și un flacon de dristan. Da, sunt conștientă că, statistic vorbind, cei care amenință cu sinuciderea sau încearcă s-o facă reușesc până la urmă. Sunt convinsă că întotdeauna reușesc din greșeală. John, altfel acasă până la ora 5, a făcut pană și nu a reușit să-și salveze soția la timp. Uneori chiar bănuiesc că e un soi de ucidere din culpă: soțul sau alt salvator de serviciu s-au săturat să tot ajungă plini de vinovăție în ultimul moment.

— Unde-i Marvin? Sigur e mort de îngrijorare.

— E la telefon.

Nu mă lasă sufletul să-i spun că e la cantină: au început să-i placă sendvișurile Reuben servite acolo.

E sesiune la Universitatea din California. Multe tentative, unele reușite, majoritatea asiatici. Cea mai stupidă tentativă de sinucidere a săptămânii a fost Otis.

Soția lui Otis, Lou-Bertha, l-a părăsit pentru alt bărbat. Otis a înghițit două flacoane de sominex, dar e treaz ca ziua. De-a dreptul zglobiu.

— Chemați-o pe Lou-Bertha cât nu-i prea târziu!

Continua să-mi strige instrucțiuni din sala de traumatologie.

— Mama... Mary Brochard 849-0917... Încercați la barul Adam and Eve după Lou-Bertha.

Lou-Bertha tocmai plecase de la Adam and Eve la Shalimar. A sunat multă vreme ocupat, apoi a răspuns, după care a urmat toată melodia lui Stevie Wonder *Don't You Worry 'Bout a Thing*.

— Mai spune-mi o dată, păpușa... A luat o supradoză de *ce*?

I-am spus.

— Rahat. Spune-i lu' negroteiu' ăla fără dinți și bun de nimic că tre' să ia mult mai mult din ceva mult mai tare dacă vrea să mă mișc de-aci.

Am intrat în sală să-i spun... ce? Era bucuroasă că e bine, poate. Dar el vorbea la telefon în sala 6. Își pusese pantalonii, dar încă purta cămașa cu buline. Își găsise sticla de gin în buzunarul jachetei. Stătea răsturnat în pat ca un pașă.

— Johnnie? Da. Otis sunt. Sunt aici, la Urgențe. Știi tu, nu departe de Broadway. Cum stă treaba? Bine,

bine. Nenorocita de Lou-Bertha s-a-ncurcat cu Darryl... [Pauză.] Să mori tu.

A venit asistenta de gardă.

— Tot aici e? Dă-l afară *acum*! Ne vin patru Coduri. Accident auto, toate Cod Trei, timpul estimat de sosire: zece minute.

Încerc să internez cât mai mulți pacienți înainte să ajungă ambulanțele. Ceilalți vor trebui să aștepte, vreo jumătate vor pleca, dar acum toți sunt agitați și supărați.

La naiba... erau trei înaintea ei, dar cel mai bine mă ocup întâi de ea. E Marlena Migrena, o obișnuită a Urgențelor. E așa de tânără și de frumoasă. Pune punct conversației cu cei doi jucători de baschet de la Colegiul Laney, unul lovit la genunchi, și se apropie împleticindu-se de biroul meu, unde-și începe reprezentația.

Urlă precum Ornette Coleman la începuturile lui, când cânta *Lonely Woman*. Întâi se dă efectiv cu capul de peretele de lângă biroul meu, apoi rade tot ce e pe birou dintr-o singură mișcare.

După care începe țipetele. Urlete, strigăte angoasate, ca la coridele mexicane sau ca în cântecele de dragoste texane: *Aiee, Vi, Yi!*

A-ha, San Antone!

Se trântește pe podea și tot ce văd din ea e o mână cu manichiura elegantă, întinzându-mi cardul Medi-Cal deasupra biroului.

— Nu vezi că mor? Orbesc, ce mama dracului!

— Hai lasă, Marlena... Și-atunci genele alea false cum ți le-ai pus?

— Târfă nesuferită.

— Marlena, ridică-te și semnează. Vin ambulanțele, așa că va trebui să aștepți. Ridică-te!

Se ridică și dă să-și aprindă o țigară mentolată.

— N-o aprinde aici, semnează, îi zic.

Semnează și Zeff vine s-o ducă în salon.

— Măi să fie, e chiar prietena noastră cea nevricoasă, Marlena.

— Nu mă enerva, asistentă proastă.

Sosesc ambulanțele și sunt urgențe adevărate. Doi mor. Timp de o oră, toate asistentele, doctorii, medicii de gardă, chirurgii, *toată lumea* e ocupată în sala 6 cu cei doi pacienți tineri care supraviețuiesc.

Marlena încearcă să-și vâre o mână pe mâneca hainei de catifea, iar cu cealaltă se dă cu ruj magenta.

— Ce Dumnezeu, doar n-o să-mi petrec toată noaptea-n bomba *asta* a voastră? Ciao, drăguțo!

— Ciao, Marlena.

Temps perdu

Lucrez de ani de zile în spitale și dacă am învățat ceva este că un pacient cu cât e mai bolnav, cu atât e mai tăcut. De-asta nu bag în seamă interfonul pacienților. Sunt o simplă registratoare pe secție, iar prioritățile mele sunt să solicit medicamentele și perfuziile necesare, să însoțesc pacienții în sala de operație sau la radiografie. Sigur că răspund la apeluri până la urmă, de obicei le spun: „Va veni în scurt timp asistenta!" Căci, mai devreme sau mai târziu, își face și ea apariția. Mi-am schimbat mult atitudinea față de asistente. Cândva le consideram scorțoase și fără inimă. Dar problema e boala, de fapt. Acum înțeleg că indiferența asistentelor e arma lor împotriva bolii. Luptă-te cu ea, stârpește-o. Sau măcar ignor-o. Dacă îi faci toate poftele unui pacient, îl încurajezi să-i placă să fie bolnav, ăsta e adevărul.

La început, când auzeam o voce prin interfon: „Asistentă! Repede!", întrebam: „Ce s-a întâmplat?" Dar îmi

mânca prea mult timp; în plus, nouă dăți din zece problema era că nu se vedeau bine culorile la televizor.

În schimb, stau cu ochii pe cei care nu pot vorbi. Când se-aprinde becul, apăs pe buton. Tăcere. E clar că au ceva de spus. De obicei ceva e în neregulă, de exemplu, s-a umplut punga de colostomie. E unul dintre puținele lucruri pe care le știu acum cu certitudine. Pe oameni îi fascinează pungile de colostomie. Nu doar pe pacienții demenți sau senili, care se joacă efectiv cu ele; oricine poartă o astfel de pungă ajunge inevitabil să fie fascinat de vizibilitatea procesului. Cum ar fi dacă trupurile ne-ar fi transparente, ca hubloul la mașina de spălat? Cum ne-am mai privi plini de încântare. Alergătorii ar alerga și mai tare, pompând sânge. Amanții s-ar iubi mai mult. Să fiu al naibii! Ia uite cum pornește sperma! Am mânca mai sănătos – kiwi și căpșune, borș cu sfeclă și smântână.

În fine, când s-a aprins lumina de la camera 4420, patul nr. 2, m-am dus la el. Domnul Brugger, un bătrân diabetic care suferise un atac cerebral masiv. Primul lucru, am văzut punga plină, exact cum îmi închipuisem. „O chem imediat pe asistentă", i-am spus și l-am privit în ochi zâmbindu-i. Dumnezeule, m-a lovit în plex, ca și cum aș fi căzut peste ghidonul bicicletei, o sonată Vinteuil chiar aici în Four East. Ochii ca două mărgele negre care râd de sub pliurile epicantale alb-cenușii. Ochi puțin mai mari ca ai lui Buddha... ochi ca două porumbe, ochi leneși, aproape mongoloizi. Ochii

lui Kentshereve privindu-mă surâzători... M-a copleșit amintirea iubirii sau, nu, chiar iubirea însăși. Iar domnul Brugger m-a simțit, fără îndoială, altfel de ce ar apăsa acum drăgăstos butonul soneriei toată noaptea?

A dat din cap, mustrându-mă pentru că am crezut că era punga de colostomie. M-am uitat în cameră. La televizor se dădeau peste cap amețitor scene din *The Odd Couple*. Am fixat imaginea și am plecat, grăbindu-mă spre biroul meu, purtată de volutele dulci ale amintirilor.

Mullan, Idaho, 1940, la mina Morning Glory. Aveam cinci ani și mă jucam în razele de soare desprimăvărat, făcând umbre pe perete cu degetul mare de la picior. Întâi l-am auzit. Ronțăit de mere. Țelină? Nu, era Kentshereve, sub geamul meu, mânca bulbi de zambile. Cu pământ în colțul gurii, cu buzele vinețiii, umede ca ale domnului Brugger.

Am zburat până la el (Kentshereve) fără să privesc înapoi, fără să ezit. Sau oricum următorul lucru pe care mi-l amintesc este cum mușcam eu însămi din bulbii cruzi și reci. Mi-a zâmbit cu toți dinții, cu ochii ca două stafide licărind dintre fantele moi și palide, încurajându-mă să-i savurez. N-a folosit cuvântul ăsta – primul meu soț îl folosea însă, inițiindu-mă în subtilitățile prazului și eșalotelor (în bucătăria noastră din lut, cu grinzi și faianță mexicană, din Santa Fe). Am vomitat, mai târziu (eu și Kentshereve).

La birou îmi făceam treaba mecanic: răspundeam la telefon, solicitam oxigen și laboranți, plutind pe valuri

adormitoare de mâțișori de salcie, măzăriche parfumată și bazine cu păstrăvi. Scripeții și cablurile de la mină noaptea, după prima ninsoare. Flori de morcov albe și dantelate pe fundalul nopții înstelate.

„Îmi cunoștea trupul centimetru cu centimetru." Am citit-o undeva? E imposibil să-mi fi spus-o cineva. Mai târziu în primăvara aceea, în pădure, ne-am dezbrăcat și ne-am numărat unul altuia toate alunițele, însemnând în fiecare zi cu tuș locul în care rămăseserăm. Kentshereve a remarcat că aplicatorul de tuș semăna cu puța de motan.

Kentshereve știa să citească. Îl chema Kent Shreve, dar când s-a prezentat am crezut că e prenumele, repetându-l în acea primă noapte la nesfârșit ca pe un cântec, la fel cum am făcut cu toți de-alde Jeremy și Christopher după aceea. Kentshereve Kentshereve. Știa până și să citească afișele de la poștă, cu persoane căutate de poliție. A zis că atunci când vom crește mari, probabil va citi un afiș despre mine. Eu voi folosi, firește, un pseudonim, dar el va ști că sunt eu pentru că ar scrie în el despre alunița mare de pe partea din față a tălpii piciorului stâng, despre pata de pe genunchiul drept, despre alunița din despicătura feselor. Poate că un fost iubit al meu va citi lucrurile astea. Pun pariu că nu și le mai amintește. Kentshereve și le-ar aminti. Al treilea fiu al meu s-a născut cu aceeași aluniță, exact în despicătura feselor. În ziua în care s-a născut, l-am pupat pe ea, gândindu-mă bucuroasă că într-o zi o altă femeie îl va pupa la fel sau

i-o va număra. La Kentshereve a mers mai greu decât la mine pentru că avea și pistrui, iar deosebirea dintre cele două poate fi înșelătoare. Nu m-a crezut când am ajuns la cele de pe spate, m-a acuzat că exagerez.

M-am necăjit când ne-au venit doi pacienți postoperatoriu – cereri de materiale pe pagini întregi, tocmai când aveam toate revelațiile astea. Unda de șoc și iubirea pe care le simțeam din camera 4420, patul nr. 2, nu se deosebea de celelalte. Kentshereve, palimpsestul meu. Un intelectual mai în vârstă decât mine, cu o inteligență și un umor sarcastic, obsedat de mâncare și sex. A fost inițiatorul unui șir interminabil de mese gătite în aer liber de la Zihuatanejo și până în nordul statului New York. Hamburgeri pe un mormânt indian *zuni* cu Harrison, șarlatanul.

Niciuna atât de delicioasă și înfricoșătoare. Pentru că știa să citească, știa și că focul pe care îl făceam ar putea însemna o amendă de o mie de dolari sau închisoarea. Nu pentru noi, pentru părinți, a chicotit și a mai aruncat o mână de conuri de pin în vâlvătaie. Cremă Massé pentru sfârcuri, lămpi de încălzit pentru perineu, spray Americaine pentru hemoroizi, băi de șezut de trei ori pe zi. Am completat cererile de materiale în viteză ca să mă pot întoarce la mirosul de pin, la gustul sendvișurilor cu carne de vită de la conservă și cu pâine albă pe care le făcea. Sosul era un tub de cremă pentru mâini Jergen – cu miere și migdale – și nici c-am mai mâncat după aceea

vreun sos dulce-acrișor care să rivalizeze cu el. Știa să facă clătite în forma statelor Texas, Idaho și California. Avea dinții negri până miercuri de la lemnul dulce de sâmbătă, albaștri ca afinele cât era vara de lungă.

Am încercat să imităm actul sexual, dar am renunțat și ne-am concentrat în schimb pe trasul la țintă cu jetul de urină. El s-a descurcat mai bine, desigur, dar nu era puțin lucru pentru o fată să tragă la țintă. Mi-a recunoscut meritele cu un semn aprobator din cap, cu o sclipire trimisă prin fantele ochilor.

M-a dus la primul meu bazin cu păstrăvi. Și singurul. Un bazin gol, vreau să spun, la păstrăvărie. Bazinele puțin adânci erau golite doar de câteva ori pe an, dar el știa exact când să meargă. Vedea totul, deși părea să aibă mereu ochii închiși, precum ochelarii de soare din lemn ai eschimoșilor. Ideea era să mergi acolo într-o zi caldă, înainte să le curețe. Bazinele erau căptușite cu un strat gros de vreo șapte centimetri de mâzgă gelatinoasă de spermă de păstrăv. Eu l-am împins prima trimițându-l până în capătul celălalt de unde a ricoșat în mine, un broscoi propulsat de un motor cu reacție, și apoi am alunecat din margine în margine ca niște tuburi pneumatice uleioase, lucind de solzi de păstrăv.

Ne-am spălat pe cap cu suc de roșii ca să iasă mirosul, dar n-a ieșit. Câteva zile mai târziu, când el era la școală, iar eu stăteam în pat făcând umbre pe perete cu degetele de la picioare, de câte ori îmi venea un damf de pește împuțit, mi se făcea dor de el, de momentul în care îl

voi auzi urcând dealul, zdrăngănind din cutia pentru prânz care i se lovea de picior.

Ne-am ascuns în șopronul din spatele bucătăriei lui J.R. și ne-am uitat la el și la nevasta lui slăbănoagă cum făceau sex, un act monumental de ridicol care mi-a distrus multe momente de grație din viața mea ulterioară, provocându-mi o criză de râs. Cum stăteau ei la masa acoperită cu mușama, triști, bând și fumând, pur și simplu bând și fumând în tăcere, el și-a smuls deodată casca cu tot cu lampa de miner și a strigat: „Câinește!", după care a întors-o cu fundul în sus pe taburet.

Majoritatea minerilor erau finlandezi și când ieșeau de la lucru făceau duș și saună. Lângă saună era un țarc de lemn, iar iarna alergau afară și săreau în zăpadă. Bărbați mari sau mici, grași sau slabi, toți rozalii, rostogolindu-se în zăpadă. La început, cum ne uitam la ei prin gaura din gard, ne hlizeam văzând toate pușele și boașele vinete de frig, apoi începeam să râdem și noi ca ei de bucurie, de atâta zăpadă și cer nespus de albastru.

Noaptea s-au liniștit lucrurile la serviciu. Wendy, asistenta de gardă, și cea mai bună prietenă a ei, Sally, își omorau timpul la biroul de lângă mine, mâzgălind: exersau scriind 1982 și numele lor în cazul în care s-ar fi căsătorit cu tipii cu care se vedeau la momentul respectiv. Femei în toată firea, în zilele noastre. Mi-a fost milă de ele: asistente tinere și frumoase și încă nu trăiseră o poveste de dragoste.

— Dar *tu* la ce visezi cu ochii deschiși? m-a întrebat Wendy.

— La o veche dragoste, am oftat eu.

— Ce tare... că încă te mai gândești la dragoste la vârsta ta.

N-am avut nicio reacție. Prostovana habar n-avea de schimbul pasional dintre mine și camera 4420, patul nr. 2.

De fapt, soneria lui chiar sunase. Am răspuns. „Va veni în scurt timp asistenta." I-am spus lui Sandy că voia să fie urcat la loc în pat. Pentru că deja îl cunoșteam, fusese de-ajuns să-i las privirea de Kentshereve să mă pătrundă. Sandy m-a pus să chem prin pager un infirmier s-o ajute. Greu ca plumbul.

Dintotdeauna am fost o bună ascultătoare. Iat-o, cea mai mare calitate a mea. Ideile erau toate ale lui Kentshereve, e drept, dar eu eram cea care le asculta. Făceam un cuplu clasic ca Zelda și Scott, Paul *et* Virginie. Am apărut în săptămânalul din Wallace, Idaho, de trei ori. O dată când ne-am pierdut. De fapt nu ne-am pierdut deloc, doar am ieșit la plimbare în pădure după ce s-a dat stingerea, dar tot au golit șanțurile căutându-ne. Apoi când l-am găsit pe boschetarul mort în pădure. Întâi i-am auzit moartea, de jos de la poalele luminișului, bâzâitul muștelor. Ultima dată a fost când a căzut scara peste Sextus. Măcar cei de la ziar au apreciat întâmplarea, ai noștri n-au apreciat-o deloc. Kentshereve trebuia să aibă grijă de Sextus (al șaselea copil, în vârstă

de numai o lună). Practic o boccea mică și plictisitoare, dormea tot timpul, așa că ne-am gândit că n-ar fi nicio problemă să-l luăm cu noi în șopron. Ne-am hotărât să ne dăm huța de căpriori, am lăsat bocceluța pe jos și ne-am urcat pe scară. Kentshereve nu m-a învinovățit nici măcar o dată pentru că am împins scara cu piciorul. Lua lucrurile așa cum erau. Urmarea a fost că scara a căzut peste copil, ratându-l la mustață din toate cele patru laturi, iar el a continuat să doarmă încadrat de pătratul scării. Un miracol, dar nu cred că știam cuvântul ăsta pe atunci. Iată-ne, așadar, timp de câteva ore, suspendați la o înălțime considerabilă, pe căpriorul îngust, atârnând de genunchi pentru că ne era prea frică să stăm în fund. Cum atârnam cu capul în jos, fețele ne erau roșii, iar vocile ni se auzeau ciudat. Nu ne-a auzit nimeni strigătele. Familiile noastre erau plecate în Spokane și nu mai erau alte cabane pe-aproape. Se făcea tot mai întuneric. Am reușit să ne ridicăm în fund și să ne mișcăm puțin câte puțin către capătul căpriorului, sprijinindu-ne pe rând de perete. Ne-am jucat de-a bufnițele și am încercat să nimerim diverse lucruri cu scuipat. Am făcut pe mine. Sextus s-a trezit și a început să plângă fără oprire. Vorbind tare ca să acoperim copilul, enumeram lucrurile pe care am fi vrut să le mâncăm. Pâine cu unt și zahăr. Kentshereve asta mânca toată ziua. Sunt sigură că e diabetic acum, mănâncă pe furiș loțiune Jergen și intră în criză. I se simțea în respirație, cămășile cu carouri luceau în soare de la cristalele de zahăr.

Îi venea să facă pipi, s-a gândit că dacă ține chiar lângă Sextus îl va încălzi și îl va înveseli. Exact asta făcea când a intrat tata și a început să țipe. M-am speriat așa de tare, că am căzut de pe căprior. Așa mi-am rupt prima dată mâna. Apoi a venit Red, tatăl lui Kentshereve, și a înșfăcat copilul. Nimeni nu l-a dat jos pe Kentshereve și nici n-au observat miracolul scării care ratase copilul pe toate cele patru laturi. Din mașină, tremurând de durere, am văzut cum Red îl bătea pe Kentshereve. N-a plâns. Mi-a făcut semn cu capul din partea cealaltă a curții, iar din privirea lui am înțeles că n-avea regrete.

Am petrecut o singură noapte cu el, noaptea în care i-au scos amigdalele surorii mele mai mici. Red m-a trimis cu pături cu tot sus în podul în care dormeau pe paie cei cinci copii mai mari. Nu exista geam, doar o deschizătură în dreptul streșinii, acoperită cu o mușama neagră. Kentshereve făcuse o gaură în ea cu o daltă de spart gheața și pe-acolo intra un mic curent de aer ca în avion, dar numai că înghețat. Dacă puneai urechea, auzeai țurțurii din brazi, ca niște candelabre, scârțâitul puțului de mină, al vagoanelor de minereu. Mirosea a ger și a fum de lemne. Când mi-am pus ochiul în dreptul găuricii, am văzut stelele parcă pentru prima dată, ca prin lupă, cerul, nesfârșit și amețitor. Era de-ajuns să clipesc ca să dispară totul.

Am stat treji, așteptând să-i auzim pe părinții lui făcând sex. L-am întrebat cum credea că este. Și-a lipit palma de a mea în așa fel încât să ni se atingă fiecare

deget și m-a pus să-mi frec degetul mare și arătătorul de degetele care ni se uneau. Nu-ți dai seama care îi aparține cui. Cam așa trebuie să fie, mi-a zis.

Nu m-am dus la cantină în pauză, am ieșit afară pe balconul de la etajul patru. O noapte rece de ianuarie, dar deja se vedeau flori de prun japonez în lumina becurilor de iluminat. Californienii își apără anotimpurile susținând că sunt subtile. Cine-și dorește o primăvară subtilă? Prefer oricând un dezgheț în Idaho, cu mine și Kentshereve dându-ne drumul pe pantele noroioase pe o cutie de carton aplatizată. Prefer oricând explozia extravagantă a liliacului, a unei zambile care a supraviețuit. Fumam pe terasă, iar scaunul de metal îmi lăsa dungi reci pe pulpe. Tânjeam după dragoste, după șoapte într-o noapte senină de iarnă.

Nu ne certam decât la cinema, sâmbetele, în Wallace. Putea să citească ce scria în generic, dar nu voia să-mi spună și mie. Eram invidioasă, cum aveam să fiu mai târziu pe muzica unuia dintre soți, pe drogurile altuia. Doamna din lac. Când apărea scrisul prima dată, îmi șoptea: „Gata! Liniște!" Cuvintele se derulau pe ecran în timp ce el își îngusta ochii și aproba din cap. Uneori dădea din cap sau chicotea și zicea: „Hmmf!" Chiar și acum când știu că cele mai complicate lucruri scrise în generic țin de cinematografie, tot am impresia că-mi scapă ceva. Pe atunci mă zvârcoleam înnebunită, scuturându-i brațul. Haide! Ce scrie? Șșt! Se smulgea din

strânsoarea mea și se apleca în față, cu mâinile pe urechi, mișcând din buze în timp ce citea. Îmi doream să merg la școală, să vină mai repede clasa a doua. (Îmi spusese că a-ntâia era pierdere de vreme.) Nimic nu rămânea neîmpărtășit între noi.

A sunat soneria din camera 4420, patul nr. 2. Am mers la el. Cei care fuseseră în vizită la colegul lui de rezervă trăseseră din greșeală draperia peste televizorul lui la plecare. Am dat-o la o parte și mi-a făcut un semn aprobator din cap.

— Altceva? l-am întrebat și a dat din cap că nu. Pe ecran se derula genericul de la *Dallas*.

— Știi, până la urmă am învățat să citesc, nemernicule, i-am spus, iar ochii lui ca două alice au licărit atunci când a râs.

N-aveai cum să-ți dai seama că râde – a fost doar un șuierat ca de țeavă ruginită care i-a zgâlțâit patul, dar aș recunoaște râsul ăla oricând.

Carpe diem

De cele mai multe ori, sunt împăcată cu faptul că îmbătrânesc. Sunt lucruri care mă săgetează însă, cum ar fi patinatorii. Cât de liberi par, picioarele lungi care alunecă, părul care le flutură pe spate. Altele mă bagă în sperieți, cum ar fi ușile automate ale trenurilor expres regionale din San Francisco Bay Area. Așteptarea lungă înainte să se deschidă ușile, după ce trenul s-a oprit. Nu foarte lungă, dar prea lungă. E criză de timp.

Și spălătoriile cu mașini automate. Dar astea-mi făceau probleme și când eram tânără. Durează prea mult, chiar și mașinile rapide Speed Queens. Ai timp să-ți treacă toată viața prin fața ochilor cât aștepți, ca unuia care se înecă. Sigur, dacă aș avea mașină, m-aș duce la magazinul de bricolaj sau la poștă, apoi m-aș întoarce să bag rufele în uscător.

Spălătoriile fără paznici sunt și mai groaznice. Atunci chiar pare că sunt doar eu acolo de fiecare dată. Dar toate mașinile și uscătoarele merg... toți sunt la magazinul de bricolaj.

Am cunoscut mulți paznici de spălătorii, tot atâția Caroni care-ți dau târcoale, care au mereu bani mărunți sau n-au niciodată. În prezent, e Ophelia, care pronunță „nicio broblemă". I s-a rupt proteza de sus mâncând pastramă uscată de vită. Are sâni atât de mari, încât trebuie să se întoarcă din profil și să se strecoare pe diagonală ca să iasă pe ușă, așa cum scoți o masă de bucătărie. Când trece cu mopul prin fața scaunelor, toată lumea se dă la o parte, cu tot cu coșuri. Îi place să schimbe canalele. Tocmai când ne-am pus cu toții să ne uităm la *The Newlywed Game*, ea dă la *Ryan's Hope*.

Odată, din politețe, i-am spus că și eu am bufeuri, iar acum numai cu asta mă asociază... cu menopauza. „Cum mai merge cu bufeurile?" îmi zice tare, în loc de salut. Ceea ce e și mai rău, stau și aștept, cuget, îmbătrânesc. Băieții mei au crescut toți de-acum, așa că de la cinci mașini am trecut la una, dar tot atât de mult durează.

Săptămâna trecută m-am mutat, a doua suta oară poate. Mi-am adus toate cearșafurile și perdelele și prosoapele, un căruț plin cu vârf. Era foarte aglomerat la spălătorie; n-am găsit mașini una lângă alta. Mi-am pus rufele în trei mașini, am mers să iau mărunt de la Ophelia. M-am întors, am băgat monedele și detergentul și le-am dat drumul. Doar că am dat drumul altor trei mașini. Trei mașini care abia terminaseră de spălat hainele unui tip.

Eram încolțită cu spatele la mașini. Ophelia și tipul stăteau în fața mea. Sunt o femeie înaltă, port ciorapi de

mam-mare de-acum, dar amândoi erau imenși. Ophelia avea în mână o sticlă cu soluție pentru prespălare. Tipul purta blugi tăiați scurt, iar pulpele groase îi erau acoperite de o pădure de păr roșcat. Barba deasă nu semăna cu părul, ci mai degrabă cu o husă de protecție roșie. Purta o șapcă de baseball cu o gorilă pe ea. Șapca nu-i era mică, însă părul lui era prea mare, așa că-i stătea foarte sus, făcându-l să pară de vreo doi metri douăzeci. Își lovea pumnul greu de podul palmei roșii.

— Fir-ar a dracului de treabă. A dracului să fie!

Ophelia nu era amenințătoare; mă proteja, gata să se bage între mine și el sau între el și mașini. Întotdeauna spunea că se descurcă, orice s-ar întâmpla în spălătorie.

— Domnu', mai bine te-așezi și te liniștești. N-ai cum să mai oprești mașinile după ce le-ai pornit. Uită-te puțin la televizor, bea un Pepsi.

Am pus monede de douăzeci și cinci de cenți în mașinile în care trebuia și le-am dat drumul. Apoi mi-am amintit că nu mai aveam niciun ban, nici detergent, iar monedele alea fuseseră pentru uscătoare. Am început să plâng.

— Și-acum de ce dracului plânge? Ce crezi că mai rămâne din sâmbăta mea, cap sec ce ești? Grijania mă-sii.

M-am oferit să-i pun eu hainele în uscătoare, în caz că voia să se ducă undeva.

— Nici vorbă să pui mâna pe hainele mele. Să nu te-apropii de hainele mele, ai auzit?

Singurul loc liber era lângă mine. Amândoi ne uitam la mașini. Îmi doream să iasă afară, dar el a stat acolo, lângă mine. Piciorul drept îi vibra ca o mașină care stoarce. Șase luminițe roșii străluceau în direcția noastră.

— Mereu o dai în bară? m-a întrebat.

— Uite ce-i, îmi pare rău. Eram obosită. Mă grăbeam.

Am început să râd nervos.

— Dacă-ți vine să crezi, și eu mă grăbesc. Sunt șofer, fac tractări. Șase zile pe săptămână. Doișpe ore pe zi. Asta e. Ziua mea liberă.

— Dar unde te grăbești? i-am zis eu cu intenții bune, dar el a crezut că sunt sarcastică.

— Muiere proastă. Dac-ai fi bărbat, ți-aș sparge moaca. Ți-aș băga capul ăla sec într-un uscător și ți l-aș prăji.

— Am zis că-mi pare rău.

— Cred și io că-ți pare rău. Ești o imitație jalnică de femeie. Te-am ginit eu că nu ești bună de nimic încă dinainte să-mi faci chestia asta cu hainele. Nu-mi vine să cred. Iar plânge. Grijania mă-sii.

Ophelia s-a apropiat de el amenințătoare.

— Tu să nu te iei de ea, auzi? Tu nu știi, dar io știu că trece printr-o perioadă grea.

Cum de știa? Eram uimită. Știe totul, sibila asta mare și neagră, acest sfinx. O, probabil se referă la menopauză.

— Îți împachetez hainele dacă vrei, i-am spus lui.

— Taci, tu, a zis Ophelia. Ce mare chestie i-ai făcut? De-acu' într-o zută de ani, cui o să-i mai pese?

— O zută de ani, a șoptit tipul. O zută de ani.

Și eu tot la asta mă gândeam. O sută de ani. Mașinile continuau să trepideze și toate luminițele roșii pentru stoarcere erau aprinse.

— Măcar ale tale sunt curate. Am folosit tot detergentul.

— Îți cumpăr eu detergent, ce dracu'.

— Prea târziu. Dar mersi oricum.

— Nu mi-a stricat doar ziua. Mi-a stricat toată săptămâna. Auzi, n-are detergent.

Ophelia s-a întors, s-a aplecat și mi-a șoptit.

— Am tot avut sângerări. Doctoru' zice că dacă nu se oprește, tre' să mă chiureteze. Tu ai sângerări?

Am dat din cap că nu.

— O să ai. La femei, necazurile nu se termină niciodată. Toată viața necazuri. Sunt balonată. Tu ești balonată?

— Are capul balonat, a zis tipul. Uite ce e, io ies pân' la mașină să-mi iau o bere. Vreau să-mi promiți că nu te-apropii de mașinile mele. Ale tale sunt 34, 39 și 43. Ții minte?

— Da. 32, 40, 42.

Nu i s-a părut amuzant.

Mașinile erau la ultima stoarcere. Trebuia să mi le întind la uscat pe gard. La salariu, o să-mi iau detergent și-o să vin iar.

— Jackie Onassis își schimbă cearșafurile-n fiecare zi, a spus Ophelia. Nu prea e în regulă, dacă mă-ntrebi pe mine.

— Nu e în regulă, am aprobat eu.

L-am lăsat pe tip să-și pună hainele într-un coș ca să le ducă la uscătoare înainte să mi le scot pe-ale mele. Câțiva oameni rânjeau cu subînțeles, dar nu i-am băgat în seamă. Mi-am umplut căruciorul cu cearșafuri și prosoape ude. Era aproape prea greu ca să-l urnesc și, ude fiind, rufele n-au încăput toate. Mi-am aruncat draperiile roz-bombon peste umăr. Din capătul celălalt al încăperii, tipul a dat să zică ceva, apoi și-a ferit privirea.

Mi-a luat mult să ajung acasă. Și mai mult să întind toate rufele, deși am găsit o sfoară. Se lăsa ceața.

Mi-am turnat niște cafea și m-am așezat pe treptele de la intrarea din spate. Eram fericită. Mă simțeam calmă, negrăbită. Data viitoare când voi fi în trenul expres regional, nici nu mă voi mai gândi la coborâre înainte să oprească trenul. Iar când va opri, voi reuși să cobor exact la timp.

Toda luna, todo año

Toda luna, todo año
Todo día, todo viento
Camina, y pasa también.
También, toda sangre llega
Al lugar de su quietud.
(Cărțile lui Chilam Balam)

Eloise Gore s-a apucat automat să traducă versurile în gând. „Toate lunile, toți anii". Nu. „Fiecare lună, fiecare an" păstrează consoana fricativă. *Camina. Merge.* Păcat că-n engleză nu merge. În spaniolă, ceasurile merg, nu aleargă ca în engleză. *Trece și se petrece.*

A închis cartea cu un gest brusc. Nu citești când ești în stațiune. A sorbit din paharul cu margarita, forțându-se să admire priveliștea, de la terasa restaurantului. Norii corai care pătau cerul căpătaseră o nuanță plumburie fluorescentă, coamele valurilor se spărgeau în sclipiri argintii pe nisipul alb-cenușiu. De-a lungul plajei, din direcția orașului Zihuatanejo, se vedea o spuză de

luminițe verzi care dansau. Licurici, verzi ca limeta. Fetele din sat și-i puneau în păr când ieșeau seara la plimbare, în grupuri de câte două sau trei. Unele și-i împrăștiau în păr, altele îi aranjau în formă de diademe de smarald.

Era prima ei noapte aici și era singură în sala de mese. Chelnerii îmbrăcați cu sacouri albe stăteau vigilenți lângă treptele care duceau la piscină și la bar, unde majoritatea turiștilor încă dansau și beau. *Mambo! Que rico el Mambo!* Cuburi de gheață și *maracas*. Debarasatorii aprindeau lumânări pâlpâitoare. Era o noapte fără lună, iar stelele păreau să-i dea mării lucirea metalică.

Oameni arși de soare și îmbrăcați în culori țipătoare au început să curgă în sala de mese. Texani sau californieni, s-a gândit, mai relaxați, mai degajați decât cei din Colorado. Își strigau unii altora peste mese:

— Așa, Willy!

— Super tare!

Ce caut eu aici? Era prima dată când călătorea de la moartea soțului ei, cu trei ani în urmă. Amândoi profesori de spaniolă, în fiecare vară călătoriseră în Mexic și America Latină. După ce el a murit, ea n-a mai vrut să meargă nicăieri singură, angajându-se în fiecare iunie să predea la școala de vară. Anul acesta se simțise prea obosită ca să predea. Cei de la agenția de voiaj o întrebaseră când trebuia să se întoarcă. Ezitase, încremenită. Nu trebuia să se întoarcă, nu trebuia nici să mai predea. Nu trebuia să fie într-un loc anume, nu avea de dat socoteală nimănui.

Acum își mânca porția de *ceviche*[1] cu sentimentul dureros că iese în evidență. Costumul gri din bumbac creponat, potrivit pentru școală, chiar pentru Ciudad de Mexico... era demodat, ridicol de nepotrivit. Ciorapii de mătase săreau în ochi și se încinsese în ei. Când se va ridica, probabil va lăsa o pată udă.

S-a forțat să se relaxeze, să se bucure de creveții fripți cu usturoi. Mariachi se plimbau de la o masă la alta, trecând pe lângă a ei fără să se oprească când îi vedeau expresia înghețată. *Sabor a tí*. Gustul tău. Imaginați-vă un cântec american despre gustul cuiva. În Mexic, totul avea gust. Usturoiul, frunzele de coriandru, limeta aveau gusturi vii. Mirosurile erau vii. Nu florile, ele n-aveau niciun miros. Dar marea, mirosul plăcut al junglei în descompunere. Izul rânced al scaunelor tapițate cu piele de porc, al gresiei lustruite cu kerosen, al lumânărilor.

Pe plajă se lăsase întunericul, iar licuricii se zbenguiau în spirale verzi neclare, rămași singuri de-acum. În golf se vedeau luminile roșii cu care pescarii atrăgeau peștii.

— *Pues, cómo estuvo?*[2] a întrebat-o chelnerul.

— *Esquisito, gracias.*[3]

Magazinul hotelului era încă deschis. A găsit două rochii simple, țesute de mână, una albă, cealaltă

---

[1] Fel de mâncare cunoscut pe coasta sud-americană a Atlanticului, care constă din pește sau fructe de mare crude, marinate, servite reci.

[2] „Ei, cum a fost?" (în sp., în orig.).

[3] „Excelent, mulțumesc" (în sp., în orig.).

trandafirie. Erau moi și largi, cum nu mai purtase niciodată. A cumpărat și o geantă împletită din paie și câțiva piepteni încrustați cu licurici de jad – premii pentru elevii ei.

Un pahar înainte de culcare? i-a sugerat directorul hotelului în timp ce ea traversa holul. De ce nu? și-a zis și a intrat în barul acum pustiu de lângă piscină. A comandat un coniac Madero cu lichior Kahlua, băutura preferată a lui Mel. Îi era foarte dor de el, își dorea să-i simtă mâna în păr. A închis ochii ascultând foșnetul frunzelor de palmier, gheața sfărâmată în mixer, trosnetul vâslelor.

Întoarsă în cameră, a aruncat din nou o privire poeziei. „Astfel, orice viață ajunge/ la locul liniștirii sale". Nu. Și nu „viață", în orice caz, cuvântul e *sangre*, sânge, tot ceea ce pulsează și curge. Lumina veiozei era prea slabă, gângăniile se năpusteau în abajur. În timp ce stingea lumina, la bar muzica a început din nou să cânte. Bubuitul insistent al basului. Inima ei bătând, bătea. *Sangre*.

Îi era dor de patul ei tare, de monotonia eficace a zgomotului mașinilor pe autostrada îndepărtată. Ce-mi lipsește cel mai mult e rebusul de dimineață. Of, Mel, ce mă fac eu? Mă las de predat? Călătoresc? Fac un doctorat? Mă sinucid? De unde a venit gândul ăsta? Dar școala e viața mea. Și asta e trist. „La domnișoara Gore, totu-i plictisitor." În fiecare an, un alt elev inventa rima, plin de bucurie. Eloise era o profesoară bună, sobră,

nepătimașă, dintre cele pe care elevii ajungeau să le aprecieze peste ani și ani.

Cuando calienta el sol, aquí en la playa.[1] De câte ori se oprea muzica, din camerele învecinate se auzeau prin obloane zgomote. Râsete, sex.

— Domnul călător în jurul lumii! Domnul atotștiutor! În jurul lumii!

— Dragă, te iubesc! a zis texanul lungind vocalele.

O bufnitură apoi și liniște. Probabil căzuse răpus, adormise. A auzit-o pe femeie râzând răgușit.

— Slavă Domnului!

Eloise își dorea să aibă cu ea un roman polițist. S-a ridicat și s-a îndreptat spre baie, iar gândacii și crabii de uscat fugeau speriați din calea ei. A făcut un duș cu săpun de nucă de cocos, s-a șters cu prosoape umede. A șters oglinda cu mâna ca să se poată vedea. Mediocră și severă, și-a zis ea. Nu, fața cu ochii mari, cenușii, nasul și zâmbetul frumos, nu era mediocră, dar era severă. Un trup arătos, dar nebăgat în seamă de așa mult timp că și el părea sever.

Formația s-a oprit din cântat la două și jumătate. Zgomot de pași și șușoteli, un pahar spart. „Spune-mi că-ți place, iubito, spune-mi!" Un geamăt. Sforăituri.

Eloise s-a trezit ca de obicei la șase. A deschis obloanele, a privit cerul schimbându-se din argintiu lăptos în cenușiu lavandă. Crengile palmierilor mișcate de briză scoteau sunete de cărți de joc amestecate. Și-a

[1] „Când soarele e fierbinte, aici pe plajă" (în sp., în orig.).

pus costumul de baie și rochia nouă trandafirie. Nu se trezise nimeni, nici măcar la bucătărie. Cocoșii cântau și vulturii negri fâlfâiau în preajma tomberoanelor. Patru porci. În fundul grădinii, debarasatorii și grădinarii indieni dormeau dezveliți, ghemuiți pe pietre.

A urmat cărarea care ducea în junglă, îndepărtându-se de plajă. Tăcere picurând întuneric. Orhidee. Un stol de papagali verzi. O iguană arcuită pe o piatră, așteptând-o să treacă. Crengi care o plesneau calde și lipicioase peste față.

Soarele răsărise cât a urcat ea dealul, pornind de-acolo în jos până la o ridicătură care se înălța deasupra unei plaje albe. De unde era, putea cuprinde cu privirea micul golf liniștit Las Gatas. Scufundat în apă, se vedea un zid de piatră construit de tarascani ca să protejeze golful de rechini. Un banc de sardine șerpuia prin apa transparentă, ca apoi să dispară ca o tornadă în larg. Pâlcuri de colibe *palapa* se întindeau până jos la plajă. De la cea mai îndepărtată ieșea fum, dar nu se vedea nimeni. Era un indicator pe care scria SCUFUNDĂRI CU BERNARDO.

Și-a lăsat rochia și geanta pe nisip, a înotat craul, cu mișcări sigure, până în larg la zidul de piatră. Și înapoi, făcând pluta și înotând. A călcat apa și a râs din toată inima, iar într-un final s-a întins în apa de la mal, lăsându-se legănată de valuri și tăcere, privind cu ochii larg deschiși cerul incredibil de senin.

A trecut pe lângă indicatorul lui Bernardo, traversând plaja în direcția fumului. O cameră deschisă cu acoperiș din stuf și pe jos nisip greblat. O masă mare de

lemn, bănci. În spatele camerei, un rând lung de alcovuri din bambus, fiecare cu un hamac și o plasă pentru țânțari. În bucătăria improvizată, un copil spăla vase la *pila*[1]; o bătrână întețea focul. Pe la picioarele lor se repezeau găini să ciugulească din nisip.

— Bună dimineața, a zis Eloise. Mereu e așa de liniște aici?

— Sunt duși să se scufunde. Să vă pun micul dejun?

— Vă rog.

Eloise a întins mâna.

— Eu sunt Eloise Gore.

Dar bătrâna doar a dat din cap.

— *Siéntese.*[2]

Eloise a mâncat fasole, pește, tortilla, privind peste apă către dealurile pierdute în ceață. Hotelul i se părea dezordonat și prăfuit, așezat câș pe versantul dealului. Pe zidurile lui se revărsau flori de buganvilea, ca șalul unei femei bete.

— Aș putea să stau aici? a întrebat-o pe femeie.

— Aici nu e hotel. Aici trăiesc pescari.

Dar când s-a întors cu cafeaua fierbinte a adăugat:

— Ar fi o cameră. Scufundătorii străini stau aici uneori.

Era o colibă doar cu acoperiș, fără pereți, la marginea luminișului. Un pat și o masă cu o lumânare pe ea. O

1 „Chiuvetă" (în sp., în orig.).

2 „Luați loc" (în sp., în orig.).

saltea pătată de mucegai, cearșafuri curate, o plasă de țânțari.

— Nu sunt scorpioni, a spus femeia.

Prețul pe care i l-a cerut pentru cameră și masă a fost absurd de mic. Micul dejun și cina la patru, când se-ntorceau pescarii de la scufundat.

Se făcuse foarte cald atunci când Eloise a luat-o înapoi prin junglă, dar s-a pomenit țopăind ca un copil, vorbind cu Mel în gând. A încercat să-și amintească ultima dată când se simțise fericită. La scurt timp după moartea lui, se uitase la un film cu frații Marx la televizor. *O noapte la operă*. Trebuise să stingă televizorul, nu suportase să râdă de una singură.

Directorul hotelului s-a amuzat auzind că se duce la Las Gatas.

— *Muy típico*.

Pitoresc: un eufemism pentru primitiv sau murdar. I-a tocmit o canoe care să o ducă cu bagajele pe malul celălalt al golfului chiar în după-amiaza aceea.

A fost îngrozită când s-au apropiat de plaja ei liniștită. O barcă mare de lemn, *La Ida*, stătea ancorată în fața adăpostului *palapa*. Era un du-te-vino de canoe multicolore și bărci *panga* cu motor, venite de la oraș, care se încărcau din barca mare. Homari, pește, țipari, caracatiță, pungi de scoici. Vreo doisprezece bărbați stăteau pe mal sau descărcau buteliile de oxigen și regulatoarele, printre râsete și strigăte. Un băiat a legat de ancoră o broască țestoasă verde uriașă.

Eloise și-a pus lucrurile în cameră și a vrut să se întindă, dar nu avea pic de intimitate. Din pat se vedea direct în bucătărie, iar prin bucătăria deschisă – scufundătorii așezați la masă și, dincolo de ei, largul mării verzi-albastre.

— E ora mesei, i-a strigat femeia.

Împreună cu copilul, ducea farfuriile la masă.

— Pot să vă ajut? a întrebat Eloise.

— *Siéntese.*

În dreptul mesei, Eloise a ezitat. Unul dintre bărbați s-a ridicat și a dat mâna cu ea. Scund, masiv, ca o statuie olmecă. Avea pielea brună, ochii cu pleoape grele și o gură senzuală.

— *Soy César. El maestro.*

I-a făcut loc să se așeze, a prezentat-o celorlalți pescari, care au salutat-o dând din cap și au continuat să mănânce. Trei bărbați foarte bătrâni. Flaco, Ramón și Raúl. Fiii lui César, Luis și Cheyo. Madaleno, băiatul ajutor de barcagiu. Beto, „un scufundător nou – cel mai bun". Soția lui Beto, Carmen, stătea cu spatele la masă și își alăpta bebelușul.

Castroane pline cu scoici aburinde. Bărbații vorbeau despre *El Peine*. Bătrânul Flaco dăduse în sfârșit ochii cu el, după o viață întreagă de scufundări. Pieptenele? Mai târziu, cu ajutorul dicționarului, și-a dat seama că era vorba de un pește-ferăstrău uriaș.

— *Gigante*. Mare cât o balenă. Mai mare!

— *Mentira!* Ai avut halucinații. Ți s-a urcat oxigenul la cap.

— Stai așa. Când or veni italienii cu aparatele lor de fotografiat, pe ei o să-i duc cu mine, nu pe voi.

— Pun pariu că nici nu mai știi unde era.

Flaco a râs.

— *Pues*... nu chiar.

Homar, biban de mare roșu la grătar, caracatiță. Orez, și fasole, și tortilla. Copilul a pus o farfurioară cu miere pe o masă aflată mai departe, ca să distragă mușteleo. O cină lungă și animată. La sfârșit, toată lumea, mai puțin César și Eloise, s-au dus să doarmă în hamace. Camera lui Beto și a lui Carmen avea o draperie, celelalte erau deschise.

— *Acércate a mí*[1], i-a zis César lui Eloise.

S-a apropiat de el. Femeia le-a adus papaya și cafea. Era sora lui César, Isabel; Flora era fiica ei. Se mutaseră aici cu doi ani în urmă, când soția lui César murise. Da, și Eloise era văduvă. De trei ani.

— Ce cauți aici la Las Gatas? a întrebat-o.

Nu știa.

— Liniște, a zis.

El a râs.

— Dar tu ești mereu liniștită, nu? Poți să te scufunzi cu noi, acolo jos nu e gălăgie. Acum du-te să te odihnești.

Apunea soarele când s-a trezit. În sala de mese lumina un felinar. César și cei trei bătrâni jucau domino. Bătrânii erau mama și tatăl lui, i-a explicat César. Părinții lui adevărați muriseră când el avea cinci ani, iar bătrânii îl

[1] „Apropie-te de mine" (în sp., în orig.).

luaseră la ei și-l duseseră să se scufunde din prima zi. Ei trei erau singurii pescari care se scufundau pe vremea aceea; fără echipament, se scufundau după stridii și scoici, cu mulți ani înainte să apară buteliile cu oxigen sau harpoanele.

În capătul celălalt al *palapa*, Beto și Carmen vorbeau, ea împingând hamacul cu piciorul ei micuț. Cheyo și Juan ascuțeau vârfurile harpoanelor. Departe de ceilalți, Luis asculta la un radio cu tranzistori. Rock and roll. Ai putea să mă înveți engleză. A chemat-o pe Eloise să stea lângă el. Versurile cântecelor nu erau deloc ce-și imaginase el. Nu găsesc satisfacție nicăieri.[1]

Bebelușul lui Beto stătea întins pe masă, în pielea goală, iar César îi ținea capul în mâna liberă. Copilul a făcut pipi, iar César a șters cu mâna urina de pe masă, apoi și-a uscat-o trecându-și-o prin păr.

Ceață. Doi cocostârci albi. Vălurele de la broasca țestoasă legată lângă barcă. Vântul făcea să pâlpâie flacăra felinarului, iar fulgerele luminau marea de un verde-pal. Cocostârcii au plecat și a început să plouă.

Un tânăr american cu părul lung a apărut împleticindu-se prin ploaie, tremurând, cu răsuflarea tăiată. O, Doamne, o, Doamne. Nu se oprea din râs. Nimeni n-a schițat vreo mișcare. Și-a pus pe masă rucsacul și un bloc de desen mustind de apă și a continuat să râdă.

— *Drogas?* a întrebat Flaco.

---

[1] În original, *Can't get no satisfaction*, piesa trupei The Rolling Stones.

César a dat din umeri și a plecat după prosoape și haine din bumbac. Tânărul a rămas în picioare, docil, lăsându-l pe César să-l dezbrace și să-l usuce, apoi să-l îmbrace. Madaleno i-a adus supă și tortilla; după ce a terminat de mâncat, César l-a dus la un hamac și l-a învelit. Tânărul a adormit legănându-se.

Compresorul pentru buteliile cu oxigen duduia și zdrăngănea cu mult înainte să se crape de ziuă. Cocoșii cântau, papagalul cârâia pe *pila* din curte, iar vulturii dădeau din aripi la marginea luminișului. César și Raúl umpleau buteliile; Madaleno grebla nisipul. Eloise s-a spălat la chiuvetă și, oglindindu-se în apă și-a pieptănat părul de-acum cărunt. Singura oglindă era un ciob bătut în cui pe un palmier, în fața căruia se bărbierea Luis, cântându-și și zâmbindu-și singur. *Guantanamera!* I-a făcut cu mâna lui Eloise.

— Bună dimineața, *teasher*!

— Bună dimineața. *Dí teacher!*[1] i-a zis ea zâmbind.

— *Teacher.*

Întoarsă în cameră, a vrut să-și pună rochia trandafirie peste costumul de baie.

— Nu, nu te îmbrăca. Mergem după scoici.

César a luat buteliile grele și greutățile. Ea ducea măștile și labele, o sacoșă din plasă.

— Nu m-am mai scufundat niciodată.

— Știi să înoți, nu?

---

[1] „Spune *teacher* (profesoară)!" (în sp., în orig.).

— Sunt o bună înotătoare.

— Ești puternică, a zis el, evaluându-i corpul cu privirea.

Eloise s-a înroșit. Puternică. Elevii ei o numeau afurisită și distantă. César i-a pus centura cu greutățile în jurul taliei, butelia în spate. Ea a roșit din nou când bărbatul i-a atins razant sânii ca să-i închidă încuietoarea. I-a explicat regulile de bază, cum să iasă la suprafață încet, cum să pornească butelia de rezervă. I-a arătat cum să-și curețe masca cu scuipat, cum să-și ajusteze regulatorul. Butelia din spate era insuportabil de grea.

— Stai, nu pot s-o car.

— O să poți, i-a spus el. I-a vârît tubul de respirat în gură și a tras-o după el sub apă.

Greutatea a dispărut. Nu doar a buteliei, ci și a propriului corp. Era invizibilă. Cu labe de înot pentru prima dată, își lua avânt tăind adâncurile. Din cauza tubului nu putea să râdă în hohote sau să strige. Mel, e minunat! A continuat să taie apa, cu César lângă ea.

Dincolo de suprafața de sticlă mată a apei, soarele se ridicase pe cer, o lucire palidă, metalică. Treptat apoi, ca luminile scenei, lumea subacvatică a prins viață. Anemone fucsia, bancuri de pești-îngeri albaștri, pești neon în roșu și albastru, o pisică de mare. César i-a arătat cum să micșoreze presiunea pe măsură ce se scufundau mai adânc, mai departe. Apoi, lângă zidul construit de tarascani, bărbatul a înotat până la baza luminată de soare și a început să înfigă cu țepușa în nisip iar și iar. Cum

ieșea o bulă de aer, dezgropa scoica și o băga în sacoșă. Eloise i-a făcut semn să-i dea ei țepușa, apoi a înotat de-a lungul zidului împungând nisipul, iar el a cules scoicile până a umplut sacoșa. Au înotat înapoi spre țărm prin mulțimea de pești și plante. Pentru Eloise, absolut totul era nou, fiecare vietate, fiecare senzație. Un banc de sardine s-a ciocnit de ea și s-a spart în așchii ca niște jeturi de apă limpede. Brusc a simțit că nu mai are aer; a uitat de butelia de rezervă, s-a panicat, a început să dea din mâini și din picioare. César a prins-o, i-a ținut capul, iar cu mâna cealaltă i-a tras cablul ombilical.

Au ieșit la suprafață. Apa verde nu lăsa să se întrevadă nimic din ce se găsea dedesubt. După soare și-a dat seama că stătuseră mai puțin de o oră în adânc. În imponderabilitate, pierzi sinele ca punct de referință, îți pierzi locul în timp.

— Mulțumesc, i-a spus ea.

— Eu îți mulțumesc. Am adunat multe scoici.

— Cât mă costă lecția?

— Nu sunt instructor de scufundări.

Eloise a arătat cu capul spre plăcuța lui Bernardo. „Lecții 500 pesos."

— Nu ești la Bernardo. Ai apărut la ușa noastră.

Și cu asta, basta, s-a gândit ea mai târziu, în timpul micului dejun. Acceptarea pe care o simțea din partea lor nu se datora faptului că o plăceau sau faptului că se integrase. Pur și simplu apăruse la ușa lor, la fel ca tânărul care între timp dispăruse. Poate pentru că pescarii

petreceau atât de mult timp sub apă, într-un spațiu atât de vast. Se așteptau la orice și totul avea la fel de puțină importanță.

Buteliile de oxigen galbene se rostogoleau și se ciocneau pe fundul bărcii. *La Ida.* Nici măcar un nume, ci *mersul*, ieșirea în larg.

Pescarii râdeau, înnodându-și și reînnodându-și cauciucurile harpoanelor, legându-și cuțite de picioarele bronzate și pline de cicatrici. Șuieratul buteliilor în timp ce César le verifica pe rând să vadă dacă sunt pline.

Spuneau povești. Despre *Peine*. Balena ucigașă. Scufundătorul italian și rechinii. Când s-a înecat Mario, când i s-a rupt furtunul de oxigen lui César. Până și Eloise avea să le audă repetate de nenumărate ori, litania dinainte de fiecare scufundare.

Un diavol de mare se întrecea cu barca greoaie. Madaleno a virat din scurt, încercând să nu se intersecteze cu el. Animalul sărea și se învârtea în aer, arătându-și burta albă strălucitoare. Pești sanitari țâșneau de jur împrejurul lui, ricoșând în barcă. În larg, două țestoase verde-închis se împerecheau în valuri. Strâns lipite una de alta, se legănau adormite, clipind când și când din cauza soarelui orbitor.

Madaleno a aruncat ancora în partea de nord a golfului, departe de pietre. Labe, măști, greutăți, butelii. Stăteau în cerc pe marginea bărcii. Flaco și Ramón și-au dat drumul primii. S-au lăsat să cadă pe spate și au dispărut. I-au urmat Raúl și Cheyo, Beto și Luis.

César a observat că lui Eloise îi era frică. Valurile erau mari, albastru-închis. Cu un rânjet pe față, a împins-o din barcă. Rece. O străfulgerare de cer senin urmată de un cer cu totul nou, translucid. Concreteţea bărcii şi a frânghiei ancorei. Tot mai adânc, mai rece. Nu te grăbi, i-a făcut el semn.

Timpul suspendat. Timpul multiplicat din cauza degradeului de lumină şi întuneric, rece şi cald. În jos, trecând prin straturi, secţiuni, fiecare cu ierarhia sa de plante şi peşti care coexistă. Nopţi şi zile, ierni şi veri. Aproape de fundul mării e cald, soare, o pajişte din Montana de acum mulţi ani. Murenele îşi arătau colţii. Flaco i-a arătat ce să caute. Strălucirea unei antene albastre de homar. Stai – ai grijă la murene. Pescarii intrau şi ieşeau din crevase plutind ca nişte dansatori într-un vis. Când a văzut un homar, Eloise le-a făcut semn bărbaţilor aflaţi cel mai aproape de ea. Când şi când, o ţestoasă lora sau un peşte pargo uriaş luneca pe lângă ei, iar unul dintre scufundători îşi arunca harponul. O străfulgerare de sânge. O sclipire de argint în timp ce peştele aluneca pe sfoara cu prada pescarului.

Următoarea scufundare a fost în larg. Eloise a aşteptat în barcă cu Madaleno. El cânta, ea urmărea fregatele, moţăia, sprijinită de peştii alunecoşi. Visele i se destrămau de la stropii de apă sărată, de la strigătul unui pescar care ieşea la suprafaţă cu prada.

Pe drumul de întoarcere, bărbaţii jubilau, mai puţin Luis. Da, prinseseră mult peşte, dar ar fi trebuit să prindă de două ori pe atât zilnic ca să-şi păstreze barca.

Erau în urmă cu două rate, datorau 20.000 de pesos în continuare. În barca veche nu încăpeau decât patru scufundători și butelii pentru o singură scufundare. *La Ida* era o idee bună, a adăugat el, dacă tatăl lui ar renunța la cei trei bătrâni. *Viejos* prind doi pești la fiecare zece ai noștri. Cu trei scufundători buni am plăti barca în câteva luni.

— Luis vrea de fapt să cumpere o șalupă, a spus César, să le ducă pe *gringas* să facă schi nautic. *Que se vaya a Acapulco*.[1] N-o să le spun niciodată că sunt pescari proști. Și nici tu să nu mi-o spui mie vreodată.

Eloise a mers în fiecare dimineață cu César după scoici și la prima scufundare din zi. Încă n-o luau cu ei la a doua scufundare, la mare adâncime, deși devenea din ce în ce mai sigură de sine și mai puternică, prinzând singură un număr considerabil de pești. Seara stătea cu bătrânii. Luis și César făceau socotelile, se certau. Uneori fiii mergeau în oraș. Luis se sfătuia cu Eloise despre cum să se îmbrace. Pe cuvânt, pantalonii albi de bumbac sunt mai frumoși decât cei verzi din poliester. Evident, dinții de rechin îi păstrezi la gât.

Într-o seară, César a tuns pe toată lumea. Inclusiv pe ea. Tare și-ar fi dorit o oglindă, dar își simțea părul plăcut, ușor, ondulat.

— Voarte drăguț, a spus Luis.

Foarte l-a corectat ea, dar știa că Luis înțelesese cât de fermecător e accentul lui.

---

[1] „Să se ducă la Acapulco" (în sp., în orig.).

De obicei, stăteau în tăcere până apunea soarele, se lăsa întunericul. Asculta clinchetul pieselor de domino, scârțâitul frânghiei ancorei. De câteva ori a încercat să citească sau să lucreze la poezie, dar a renunțat. Aș putea să renunț cu totul la citit. Ce va face când se va întoarce acasă? Cine știe – poate Denverul va fi acoperit complet de apă. A râs cu voce tare la acest gând.

— *Estás contenta*[1], a spus César.

A doua zi i-a strigat peste zgomotul generatorului:

— Pot să fac o scufundare la adâncime înainte să plec?

— Întâi îți trebuie o scufundare rea.

— Și cum vine asta?

— O să vezi. Poate azi. E agitată marea. A plouat toată noaptea.

Au făcut prima scufundare într-un loc cu multe pietre, arici de mare și murene. Apa era tulbure, iar din cauza curenților reci puternici nici nu vedeai, nici nu puteai să înoți. A înțepat-o rău un ac de mare în braț. Ramón și Raúl au ieșit cu ea la suprafață, i-au legat rana strâns cu o cârpă ca să nu atragă rechinii. Înapoi sub apă, i-a pierdut iar din vedere; pe César nu-l văzuse deloc. Sper că asta intră la categoria scufundări rele, a glumit în sinea ei, dar era înspăimântată. Nu vedea pe nimeni, nimic. Călca apa ca și cum s-ar fi pierdut în pădure. I s-a terminat oxigenul. A tras de cablul rezervei, dar nu s-a întâmplat nimic. Nu intra în panică. Urcă încet spre

[1] „Ești fericită" (în sp., în orig.).

suprafață. Încet. Dar a intrat în panică, cu plămânii gata să-i plesnească. A urcat încet la suprafață, trăgând nebunește de cablu. Rămăsese fără oxigen. César i-a răsărit în față. I-a înșfăcat mușțiucul și l-a băgat în gură.

A tras cu lăcomie aerul în plămâni, gemând de ușurare. César a așteptat-o, apoi și l-a recuperat cu calm, respirând și el. A condus-o la suprafață, pasându-și furtunul de la unul la altul.

Au țâșnit din apă. Aer, lumină. Tremura; Madaleno a ajutat-o să urce în barcă.

— Mi-e așa de rușine. Te rog să mă ierți.

César i-a luat capul în mâini.

— Ți-am legat furtunul rezervei. Ai făcut exact ce trebuia să faci.

Scufundătorii au tachinat-o pe drumul înapoi, dar au fost toți de acord că putea să meargă cu ei pe Los Morros a doua zi.

— *Pues, es brava*[1], a spus Raúl.

— *Sí*, a zâmbit César arătându-și dinții. *Ella podría ir sola.*

S-ar putea duce și singură. Probabil că o consideră una dintre americancele acelea agresive și competente. Sunt competentă, și-a zis ea, cu capul sprijinit de marginea bărcii în timp ce lacrimile îi erau măturate de valurile înalte. A închis ochii și s-a gândit la poezie, și-a dat seama cum s-o termine. *Și astfel tot sângele ajunge/ în locul său liniștit.*

---

[1] „Păi, ești curajoasă" (în sp., în orig.).

A doua zi, vremea era de un senin orbitor. Los Morros se zărea departe în larg, un monolit de pe care aproape nu se vedea țărmul. Albă din cauza găinaţului, insula fremăta ameţitor de mii şi mii de păsări. *La Ida* a lăsat ancora la o distanță considerabilă, dar chiar şi peste zgomotul valurilor care se spărgeau, peste ţipetele păsărilor, tot se auzea fâlfâitul fantomatic al aripilor. Duhoarea de urină şi găinaţ îţi făcea greaţă, la fel de ameţitor ca eterul.

Coborâre la mare adâncime. Cincisprezece metri, douăzeci, treizeci, treizeci şi cinci. Sub apă, parcă ar fi fost munţii din Colorado. Steiuri şi râpe, defileuri şi văi. Peşti şi plante cum Eloise nu mai văzuse; peştii pe care-i ştia erau aici uriaşi, îndrăzneţi. A ţintit un peşte garlopa, l-a ratat, apoi l-a lovit din plin. Era aşa de mare, încât atunci când Juan a ajutat-o să-l agaţe pe sfoară, a simţit cum o taie la mână. Peste tot în jur, se încărca şi se trăgea cu harpoanele. Lora, pargo, medregal. *Sangre*. A nimerit un mero şi încă un garlopa, încântată că César nu se vedea nicăieri, era pe cont propriu. Apoi s-a speriat, dar l-a reperat undeva departe şi s-a grăbit să coboare alunecând printre stâncile zimţate până unde era el. A aşteptat-o în întuneric, calcând apa cu labele, apoi a tras-o spre el. S-au îmbrăţişat, iar regulatoarele li s-au ciocnit cu un clămpănit. Şi-a dat seama că o penetrase; şi-a încolăcit picioarele pe după el, rotindu-se şi unduindu-se în marea întunecată. Când s-a desprins de ea, sperma a rămas plutind între ei, urcând spre suprafaţă ca

cerneala albă a unei caracatițe. Mai târziu, rememorând episodul, Eloise avea să și-l amintească nu așa cum îți amintești un act sexual, ci ca pe un fenomen natural, un cutremur ușor, o pală de vânt într-o zi de vară.

Când a văzut un pintillo gigantic, César i-a dat ei sfoara cu pești, a înfipt harponul în el și l-a pus pe ață. Deasupra lor, departe, se vedea un pargo, el a pornit după pește, iar ea s-a grăbit să-l urmeze, l-a ajuns din urmă la intrarea într-o peșteră întunecoasă. Peștele dispăruse. César i-a făcut semn să aștepte, a tras-o în bezna rece. Particule de praf auriu pluteau prin violetul tulbure. Un pește-papagal albastru. Tăcere. Apoi au sosit. Un banc de baracude. Au umplut toată marea. Nesfârșit, subliminal, sute de pești. Lumina palidă le-a transformat trupurile rapide și alunecoase în argint topit. César a tras, împrăștiindu-l în bobițe de mercur care apoi s-au coagulat rapid și au dispărut.

La Ida era scufundată bine în apă, udă leoarcă de la stropii valurilor. Pescarii stăteau întinși pe spate, epuizați, pe trupurile încă pulsânde ale peștilor. Beto prinsese o țestoasă, iar bărbații căutaseră înăuntrul ei după ouă, pe care acum le mâncau cu limetă și sare. La început, Eloise a refuzat, cumva ipocrită –, nu era sezonul pentru țestoase –, apoi, înfometată, a mâncat și ea din ele. Barca dădea ocol după ocol micii insule. Nimeni nu spusese nimic; la început, Eloise n-a observat că Flaco nu ieșise la suprafață, n-a simțit nicio urmă de teamă, nu înainte de a fi trecut cel puțin o oră de când ar fi trebuit

să apară. Nici când apunea soarele, nimeni n-a spus că e posibil să se fi înecat, să fi murit. Într-un târziu, César i-a zis lui Madaleno s-o ia spre țărm.

Au mâncat la lumina singurului felinar. Nimeni nu vorbea. Când au terminat, César, Raúl și Ramón au ieșit din nou pe mare cu lanterne și o sticlă de *raicilla*.

— Doar nu speră să-l găsească pe întuneric.

— Nu, a spus Luis.

S-a întors în cameră să-și facă bagajul, și-a atârnat costumul din bumbac creponat. Urma să plece de dimineață, tocmise deja să vină o *panga* după ea. Stătea trează în patul jilav, uitându-se prin plasa de țânțari la noaptea plumburie, luminată de lună. César a venit la ea în pat, a îmbrățișat-o, a mângâiat-o cu mâinile sale puternice, pline de cicatrici. Gura și trupul lui aveau gust de sare. Trupurile le erau îngreunate pe uscat, legănându-se fierbinți. Pulsul mării. Au zâmbit în lumina palidă și au adormit, împreunați precum țestoasele.

Când s-a trezit, el era pe marginea patului, îmbrăcat în slip și o cămașă.

— Eloisa, ai putea să-mi dai douăzeci de mii pentru barcă?

Eloise a ezitat. În pesos părea o sumă mare. Era o sumă mare.

— Da, i-a răspuns. Un cec e-n regulă?

El a dat din cap că da. Ea a scris cecul, iar el l-a băgat în buzunar.

— *Gracias*, i-a zis, a sărutat-o pe pleoape și a plecat.

Soarele răsărise. César lucra la generator, iar motorina neagră i se scurgea pe braț. Eloise s-a dat cu ruj în ciobul de oglindă. Porcii și găinile căutau după mâncare prin curte, punându-i pe fugă pe *zopilotes*. Madaleno grebla nisipul. Isabel a ieșit din bucătărie.

— *Pues ya se va?*[1]

Eloise a dat din cap, apoi a vrut să-i strângă mâna lui Isabel în semn de la revedere, dar bătrâna a cuprins-o cu brațele. Cele două femei au rămas așa, legănându-se îmbrățișate; mâinile pline de săpun ale lui Isabel se simțeau calde pe spatele Eloisei.

Șalupa a intrat în golf chiar în timp ce *La Ida* trecea pe lângă zidul tarascanilor, plecând în larg. Bărbații i-au făcut cu mâna lui Eloise de departe, dar nu pentru mult timp. Și-au verificat regulatoarele, și-au legat greutățile și cuțitele. César controla rezervoarele de oxigen.

[1] „Gata, pleci?" (în sp., în orig.).

Bună și rea

Călugărițele s-au străduit din răsputeri să mă învețe să fiu bună. În liceu, a fost rândul domnișoarei Dawson. Colegiul Santiago, 1952. Șase dintre noi urma să mergem la universități americane; trebuia să facem educație civică și istorie americană cu profesoara cea nouă, Ethel Dawson. Era singura profesoară americancă, restul erau din Chile sau Europa.

Toate ne purtam urât cu ea, dar eu eram cea mai rea. Dacă aveam lucrare de control și niciuna nu învățase, eram în stare s-o distrag toată ora cu întrebări despre Achiziția Gadsden sau, dacă eram într-o încurcătură și mai mare, o încurajam să vorbească despre segregare sau imperialismul american.

Ne băteam joc de ea, îi imitam felul nazal în care vorbea, tipic pentru Boston. Avea talpă ortopedică la un pantof, suferise de poliomielită, și ochelari cu lentile groase și rame metalice. Avea dinții rari și o voce oribilă. Părea că încearcă intenționat să se urâțească purtând

culori bărbătești neasortate, pantaloni largi pătați cu supă, eșarfe în culori țipătoare cu care-și strângea părul tuns aiurea. Când preda se înroșea foarte tare la față și mirosea a transpirație. Nu era vorba că își etala sărăcia... Madame Tournier purta zi de zi aceeași fustă neagră și bluză ponosită, dar fusta era croită în bie, iar bluza neagră, decolorată și roasă de timp era din mătase de bună calitate. Stilul, distincția erau atotimportante pentru noi pe-atunci.

Ne-a arătat filme și diapozitive cu condițiile în care munceau minerii și docherii chilieni, totul din vina Statelor Unite. În clasă erau și fiica ambasadorului și câteva fiice de amirali. Tata era inginer minier, lucra pentru CIA. Știam că e convins că Chile are nevoie de Statele Unite. Domnișoara Dawson credea că ne modelează mințile tinere și receptive, dar de fapt li se adresa unor americance bogate și râzgâiate. Fiecare dintre noi avea un tată american bogat, chipeș și influent. La vârsta aia, fetele au față de tații lor aceleași sentimente pe care le au față de cai. Pasiune. Ea lăsa să se înțeleagă că ar fi niște ticăloși.

Pentru că răspundeam cel mai mult în clasă, atenția ei s-a concentrat asupra mea, oprindu-mă după oră, iar într-o zi chiar m-a invitat la o plimbare în grădina de trandafiri și mi s-a plâns de elitismul școlii. Mi-am pierdut răbdarea.

— Atunci ce căutați aici? De ce nu mergeți să le predați săracilor dacă sunteți așa de îngrijorată de soarta lor? De ce vă mai amestecați cu noi, snobii?

Mi-a explicat că aici și-a găsit de lucru, pentru că era profesoară de istorie americană. Încă nu știa spaniolă, dar tot timpul liber și-l petrecea lucrând cu săracii și făcând muncă voluntară alături de grupurile revoluționare. Spunea că nu era o pierdere de vreme să ne învețe pe noi... și numai gândirea unei singure persoane dacă reușea să o schimbe, tot merita.

— Poate tu ești acea singură persoană, mi-a zis.

Ne-am așezat pe o bancă de piatră. Pauza aproape se terminase. Parfum de trandafiri și mirosul de mucegai al pulovărului ei.

— Ia spune-mi, cu ce-ți ocupi weekendurile? m-a întrebat.

N-ar fi fost oricum greu să par complet frivolă, dar am și exagerat. Coafeză, manichiuristă, croitoreasă. Prânz la Charles. Polo, rugby sau crichet, *thés dansants*, cine festive, petreceri până în zori. Liturghia la El Bosque duminica la șapte dimineața, îmbrăcată în aceleași haine de seara. Micul dejun la club, golf, înot sau, dacă nu, toată ziua pe plajă în Algarrobo vara, iar iarna la schi. Cinema, firește, dar de cele mai multe ori petreceri cu dans toată noaptea.

— Și te satisface viața asta? m-a întrebat.

— Da, mă satisface.

— Și dacă te-aș ruga să-ți petreci cu mine sâmbetele, timp de o lună, ai face-o? Să-ți arăt o parte din Santiago pe care nu o cunoști.

— De ce-mi propuneți tocmai mie?

— Pentru că, în esență, cred că ești un om bun. Cred că ai avea de învățat din asta.

Mi-a cuprins mâinile în ale ei.

— Încearcă măcar să vezi cum e.

Un om bun. Dar mă prinsese deja când rostise *revoluționari*. Chiar îmi doream să cunosc revoluționari, pentru că era ceva rău.

Sâmbetele mele cu domnișoara Dawson i-au iritat pe toți peste măsură, ceea ce m-a făcut să mi le doresc și mai tare. I-am spus mamei că merg să-i ajut pe săraci. A fost dezgustată, îngrozită de boli, de capacele de WC. Până și eu știam că săracii din Chile nu au capace de WC. Prietenele mele au fost șocate că umblu cu domnișoara Dawson. Au zis că sunt nebună, fanatică, lesbiană, îmi pierdusem mințile sau ce?

Prima zi petrecută împreună a fost înfiorătoare, dar am rezistat ca o formă de sfidare.

În fiecare sâmbătă dimineața, cu o camionetă deschisă, duceam la groapa de gunoi a orașului oale mari cu mâncare. Fasole, terci de ovăz, biscuiți, lapte. Puneam o masă mare pe un câmp nu departe de barăcile improvizate din cutii de conserve turtite, care se întindeau pe kilometri întregi. Un robinet strâmb pentru apă, aflat la vreo trei rânduri de barăci mai încolo, deservea întreaga comunitate. În fața aplecătoarelor improvizate se aprindeau focuri pentru gătit, în care ardeau resturi de lemn, carton, pantofi.

La prima vedere, locul părea abandonat, kilometri după kilometri de dune. Dune de gunoi împuțit, care

ardea mocnit. După o vreme, începeai să vezi, prin praf și fum, că dunele erau presărate cu oameni, oameni de culoarea bălegarului, îmbrăcați în zdrențe care se confundau cu gunoaiele prin care se târau. Nimeni nu stătea în picioare, mișunau în patru labe ca niște șobolani rebegiți, aruncând din când în când chestii în sacii de cânepă care le dădeau aspect de animale cu cocoașă, dădeau roată, se repezeau, se apropiau unii de alții, își atingeau nasurile, se îndepărtau furișându-se, dispărând ca niște iguane peste crestele dunelor. Dar odată pusă masa, începeau să apară cu zecile, femei și copii, plini de negreală și uzi, mirosind a mucegai și mâncare stricată. Erau bucuroși pentru micul dejun, stăteau ciuci, mâncau cu coatele osoase scoase în afară ca niște insecte pe dealurile de gunoi. După ce terminau de mâncat, copiii se strângeau în jurul meu, în patru labe sau întinși pe spate în țărână, și îmi mângâiau pantofii, își treceau degetele peste ciorapii mei.

— Vezi, le place de tine, a spus domnișoara Dawson. Nu te face să te simți bine?

Ce le plăcea erau pantofii și ciorapii mei, jacheta roșie Chanel.

Domnișoara Dawson și prietenii ei sporovăiau însuflețiți și veseli pe drumul de întoarcere. Eu eram îngrețoșată și deprimată.

— La ce bun să-i hrănești o dată pe săptămână? Nu le schimbă cu nimic viețile. Au nevoie de mai mult decât de biscuiți o dată pe săptămână, ce Dumnezeu.

E-adevărat. Dar până venea revoluția, când toate resursele aveau să fie puse la comun, trebuia să faci ce poți să ajuți.

— Trebuie să conștientizeze că există cineva care știe că trăiesc acolo. Le spunem că situația se va schimba curând. Speranță. E vorba de speranță, spunea domnișoara Dawson.

Am mâncat de prânz într-un bloc din sudul orașului, după ce am urcat pe scări șase etaje. Singura fereastră dădea într-un puț de ventilație. Un reșou, lipsea apa curentă. Toată apa trebuia cărată pe scări. Pe masă erau patru castroane și patru linguri, un morman de pâine la mijloc. Erau mulți oameni, stăteau de vorbă în mici grupuri. Știam spaniolă, dar ei vorbeau în dialectul *caló*, aproape fără consoane, și mi-era greu să înțeleg. Ne ignorau, ne priveau cu toleranță amuzată sau cu dispreț total. Nu se discutau subiecte revoluționare, ci despre muncă, bani, bancuri fără perdea. Am mâncat pe rând linte, am băut *chicha*, un vin de buturugă, din același castron și pahar ca persoana de dinainte.

— Ce bine că nu te deranjează murdăria, a declarat domnișoara Dawson radiind de bucurie.

— Am crescut în orașe miniere. Murdărie câtă vrei.

Dar nu era adevărat. Cabanele minerilor finlandezi și basci erau frumoase, cu flori și lumânări, Fecioare cu fețe blânde. Locul ăsta era urât și dezgustător, cu lozinci agramate pe pereți, pamflete comuniste lipite cu gumă de mestecat. Era și o fotografie din ziar cu tata și ministrul minelor, împroșcată cu sânge.

— Hei! am zis.

Domnișoara Dawson m-a luat de mână, m-a mângâiat.

— Șșt, mi-a spus în engleză. Aici nu ne știu decât prenumele. Să nu te pună naiba să spui cine ești. Adele, nu ai de ce să te simți stânjenită. Ca să te poți maturiza trebuie să cunoști adevăratele fețe ale tatălui tău.

— Nu împroșcate cu sânge.

— Ba chiar așa. Este foarte plauzibil și trebuie să fii conștientă de asta.

Mi-a strâns ambele mâini în ale ei.

După prânz, m-a dus la El Niño Perdido, un orfelinat găzduit într-o veche clădire de piatră, acoperită cu iederă, de la poalele Anzilor. De el se ocupau niște călugărițe franțuzoaice, niște călugărițe bătrâne superbe, cu bonete în formă de floare de crin și veșminte albastre-gri. Pluteau prin încăperile întunecate, pe deasupra podelelor de piatră, zburau pe culoarele cu vedere la grădina în floare, deschideau obloanele de lemn, chemând pe nume cu vocile lor ca de păsări. Îndepărtau copiii nebuni care le mușcau de picioare, trăgându-i de piciorușele lor firave. Spălau zece fețe la rând, toate oarbe. Hrăneau șase mongoloizi uriași, întinzându-se să le ajungă cu lingura de terci la gură.

Toți orfanii aveau câte-o problemă. Unii erau nebuni, alții nu aveau picioare sau erau muți, alții aveau arsuri pe tot corpul. N-aveau nas sau urechi. Bebeluși sifilitici și mongoloizi adolescenți. Această paletă

diversă de suferințe se revărsa ca un șuvoi din încăpere în încăpere, afară în curte și de-acolo în minunata grădină neîngrijită.

— Sunt multe lucruri de făcut, a spus domnișoara Dawson. Cum ar fi să hrănim și să schimbăm bebelușii. Ai putea să le citești copiilor orbi... mi se par cu toții deosebit de inteligenți și plictisiți.

Aveau numai câteva cărți. La Fontaine în spaniolă. Stăteau în cerc și mă fixau cu ochii cât se poate de goi. Emoționată, am inițiat un joc, unul cu bătut din palme și din picior, asemănător „scaunelor muzicale". Le-a plăcut și lor, dar și altor copii.

Detestam partea cu groapa de gunoi de sâmbăta, dar îmi plăcea să merg la orfelinat. Îmi plăcea chiar și domnișoara Dawson cât timp eram acolo. Își petrecea timpul făcându-le baie și legănând bebelușii, cântându-le, în timp ce eu inventam jocuri pentru copiii mai mari. Unele mergeau, altele nu. Cursele de ștafetă n-au mers pentru că refuzau să predea ștafeta. Săritul coardei a fost un succes datorită celor doi băieți cu sindromul Down care erau în stare să învârtească coarda ore întregi fără oprire, în timp ce restul, mai ales fetițele oarbe, săreau pe rând. Până și măicuțele săreau, hop hop, fluturau albastre în aer. Țăranul e pe câmp. La cine este nasturele. De-a v-ați ascunselea n-a mers pentru că nu se întorcea nimeni din ascunzători. Orfanii se bucurau să mă vadă, iar mie-mi plăcea să merg la ei, nu pentru că eram bună, ci pentru că-mi făcea plăcere să mă joc.

Sâmbăta seara mergeam la piese de teatru sau lecturi de poezie revoluționară. I-am ascultat pe cei mai mari poeți latino-americani ai secolului. Erau poeții de ale căror scrieri aveam să mă îndrăgostesc mai târziu, pe care aveam să-i studiez și să-i predau. Dar pe-atunci nu eram atentă. O combinație de jenă profundă și confuzie mă făcea să sufăr cumplit. Eram singurele americance de față, iar din toate părțile nu auzeam decât atacuri la adresa Statelor Unite. Mulți îmi puneau întrebări despre măsurile luate de guvernul american, la care nu știam să răspund și le pasam domnișoarei Dawson, apoi traduceam răspunsurile ei, rușinată și derutată de ceea ce le spuneam, despre segregare, Anaconda. Nu-și dădea seama cât de tare ne disprețuiau, cum râdeau batjocoritor de clișeele ei comuniste despre realitatea lor. De mine râdeau din cauza tunsorii și a manichiurii, a hainelor informale, dar scumpe. La unul din grupurile de teatru, m-au pus să urc pe scenă, iar regizorul a strigat la mine: „OK, *gringa*, spune-mi ce cauți în țara mea!" Am paralizat și m-am așezat pe scaun, în huiduielile și râsetele publicului. Până la urmă, i-am spus domnișoarei Dawson că nu mai pot veni la întâlnirile de sâmbătă seara.

Cină și dans acasă la Marcelo Errazuriz. Martini, consommé servit din ceșcuțe pe terasă, cu vedere la grădinile înmiresmate. Cina cu șase feluri începea la unsprezece. Toată lumea mă tachina în legătură cu zilele petrecute cu domnișoara Dawson, mă implorau

să le spun unde mergeam. Nu puteam vorbi despre asta, nu cu prietenii sau cu părinții mei. Îmi amintesc când cineva a făcut o glumă despre mine și *rotos* ai mei, „defecți" pentru ei însemna săraci pe atunci. M-am simțit rușinată, conștientă că erau aproape tot la fel de mulți servitori în cameră câți invitați.

Am însoțit-o pe domnișoara Dawson la un protest în fața ambasadei Statelor Unite. Abia ajunsesem la prima intersecție când un prieten al tatei, Frank Wise, m-a smuls din mulțime și m-a dus la Hotelul Crillon.

Era furios.

— Ce naiba e în capul tău?

Nu i-a luat mult să înțeleagă ceva ce domnișoara Dawson nu înțelegea... habar n-aveam despre politică, despre implicațiile acțiunilor mele. Mi-a explicat că ar fi foarte rău pentru tata dacă s-ar afla în presă ce fac eu. Asta înțelegeam.

Într-o altă duminică după-amiază, am fost de acord să merg cu ea în centrul orașului ca să facem colectă pentru orfelinat. Eu stăteam la un colț de stradă, domnișoara Dawson la altul. În doar câteva minute, primisem insulte și blesteme de la zeci de oameni. Nu înțelegeam, îmi tot treceam dintr-o mână în alta semnul cu „Donați pentru El Niño Perdido" și scuturam din cana de metal. Doi prieteni, Tito și Pepe, aflați în drum spre Waldorf unde-și beau cafeaua, m-au luat pe sus și m-au obligat să-i însoțesc.

— Aici *nu* se face așa ceva. Numai săracii cerșesc. Îi jignești pe săraci. Oamenii sunt șocați să vadă o femeie

cerând ceva. Te compromiți. Mai mult, nimeni nu va crede că nu păstrezi banii. O fată pur și simplu nu are ce căuta pe stradă neînsoțită. Poți să mergi la baluri sau prânzuri caritabile, dar contactul fizic cu celelalte clase este considerat vulgar, iar ei se simt priviți de sus. Nu mai spun că nu-ți permiți în niciun caz să fii văzută în public alături de o persoană cu înclinațiile ei sexuale. Draga mea, ești prea tânără, nu înțelegi...

Am băut cafea jamaicană și i-am ascultat. Le-am explicat că înțeleg punctul lor de vedere, dar că nu pot s-o las pur și simplu pe domnișoara Dawson singură la colț de stradă. Au zis că vorbesc ei cu ea. Am luat-o toți trei în jos pe strada pietonală Ahumada până am dat de ea, dreaptă și mândră, în timp ce trecătorii murmurau în direcția ei *Gringa loca* sau *Puta coja*, curvă schiloadă.

— În Santiago, nu se cuvine ca o fată tânără să facă așa ceva, drept care o ducem acasă, e tot ce i-a spus Tito.

Ea l-a privit cu dispreț, iar mai târziu în săptămâna aceea, pe coridorul școlii, mi-a spus că nu e bine să-i las pe bărbați să-mi dicteze ce să fac. I-am zis că am senzația că toată lumea îmi dictează ce să fac, că mi-am petrecut sâmbetele cu ea două luni în loc de una cât promisesem inițial. Că nu voiam să mai continui.

— E greșit să te întorci la o existență complet egoistă. Să lupți pentru o lume mai bună e singura rațiune pentru a trăi. N-ai învățat chiar nimic?

— Am învățat multe. Înțeleg că multe lucruri trebuie să se schimbe. Dar e lupta lor, nu a mea.

— Nu-mi vine să cred că spui așa ceva. Chiar nu înțelegi că toate problemele din lumea asta încep cu genul ăsta de atitudine.

A plecat către baie schiopătând și plângând, a întârziat, apoi ne-a spus că nu se mai ține ora. Eu și alte cinci fete am ieșit în grădină și ne-am întins pe iarbă, departe de ferestre, ca să nu observe nimeni că nu suntem la ore. Fetele au început să mă tachineze, ziceau că i-am frânt inima domnișoarei Dawson. Se vedea bine că era îndrăgostită de mine. A încercat să mă sărute? N-au reușit decât să mă deruteze și să mă înfurie. Dincolo de toate, începea să-mi placă de ea, felul naiv și încăpățânat în care se dedica acelei cauze, atitudinea plină de speranță. Era ca un copilaș; ca unul dintre copiii orbi care gâfâiau de plăcere jucându-se în jetul aspersoarelor. Domnișoara Dawson n-a flirtat cu mine niciodată, nici n-a încercat să mă atingă tot timpul cum făceau băieții. Dar voia să fac lucruri pe care nu-mi doream să le fac și mă simțeam un om rău pentru că nu-mi doream, pentru că nu-mi păsa mai mult de nedreptatea din lume. Fetele s-au supărat pe mine pentru că nu voiam să le povestesc despre ea. Au zis că e amanta mea. Nu aveam pe nimeni cu care să vorbesc despre lucrurile astea, nimeni pe care să-l întreb dacă era bine sau rău, așa că mă simțeam rău și-atât.

Ultima mea zi la groapa de gunoi a fost una cu vânt care cernea valuri de nisip strălucitor în terciul de ovăz. Siluetele de pe movile s-au ridicat în picioare într-un vârtej de gunoaie, asemenea unor fantome argintii,

derviși. Niciunul nu purta încălțăminte, târându-și fără zgomot picioarele pe grămezile ude. Nici nu-și vorbeau și nici nu-și strigau lucruri unii altora așa cum fac cei mai mulți oameni când muncesc împreună, iar nouă nu ne-au adresat niciodată vreun cuvânt. Dincolo de movilele de gunoi din care ieșeau aburi se afla orașul, iar deasupra noastră a tuturor vegheau vârfurile înzăpezite ale Anzilor. Au mâncat. Domnișoara Dawson n-a scos o vorbă, a adunat oalele și tacâmurile, în timp ce vântul șuiera.

Ne înțeleseserăm să mergem după-amiaza la un miting cu lucrătorii de la ferme, undeva în afara orașului. Am mâncat *churrascos* pe stradă, ne-am oprit la ea acasă să se schimbe.

Locuia într-un apartament sordid și neaerisit. Faptul că reșoul pentru gătit era așezat pe rezervorul WC-ului mi-a făcut greață, la fel ca și mirosul de lână îmbâcsită, transpirație și păr. S-a schimbat în fața mea, ceea ce mi s-a părut șocant și înfricoșător, trupul ei gol, diform, alb-albăstrui. Și-a pus o rochie de vară cu bretele, fără sutien.

— Domnișoară Dawson, rochia ar fi potrivită pentru seara, la cineva acasă, sau la plajă, dar nu puteți ieși pe stradă așa în Chile.

— Mi-e milă de tine. Toată viața vei fi paralizată de „ceea ce se cade", de oamenii care-ți spun ce să gândești sau ce să faci. Nu mă îmbrac ca să le fac pe plac altora. E o zi caniculară și mă simt confortabil în rochia asta.

— Dar pe mine mă face să mă simt... inconfortabil. Oamenii ne vor spune grosolănii. Aici e altfel, nu e ca în Statele Unite...

— Nici că ți s-ar putea întâmpla ceva mai bun decât să te simți și tu o dată inconfortabil.

Ca să ajungem unde se ținea mitingul, în *fundo*, am schimbat mai multe autobuze aglomerate. Întâi am așteptat în soarele dogoritor, apoi am stat în picioare în autobuz. Am coborât și am mers pe o cărare frumoasă mărginită de eucalipți, ne-am oprit să ne răcorim în râul de lângă drum.

Pierduserăm discursurile. Se vedea o platformă goală, o pancartă cu „Pământul înapoi la popor" agățată câș în spatele microfonului. Mai era și un mic grup de bărbați îmbrăcați în costum, în mod evident organizatorii, dar cei mai mulți oameni erau țărani care munceau la ferme. Se cânta la chitară și se adunase o mulțime în jurul unui cuplu care dansa La Cueca fără prea multă însuflețire, fluturând apatic din batiste în timp ce-și dădeau târcoale unul altuia. Oamenii își turnau vin din damigene uriașe sau stăteau la coadă pentru o porție de vițel la proțap și fasole. Domnișoara Dawson mi-a spus să găsesc locuri la una dintre mese, iar ea va aduce mâncarea.

M-am strecurat pe un loc de la capătul unei mese la care stăteau mai multe familii. Nimeni nu discuta politică, păreau niște oameni de la țară care veniseră pentru mâncarea gratis. Toți erau foarte, foarte beți. O vedeam pe domnișoara Dawson sporovăind de zor la

coadă. Și ea bea vin, gesticulând și vorbind foarte tare ca să se facă înțeleasă.

— Nu-i așa că-i grozav? m-a întrebat, ținând în mână două farfurii enorme cu mâncare. Hai să ne prezentăm. Încearcă să vorbești mai mult cu cei din jur, așa învață oamenii și se ajută.

Cei doi țărani lângă care ne-am așezat au decretat, râzând în hohote, că veneam de pe altă planetă. După cum mă temusem, i-au uimit umerii goi și sfârcurile ei vizibile, nu reușeau să-și dea seama ce-i cu ea. Am realizat că, pe lângă faptul că nu vorbea spaniolă, era și aproape oarbă. Privea cu ochii îngustați prin lentilele ca fundul de borcan, zâmbea, dar nu-și dădea seama că bărbații râdeau de noi, că nu le plăcea de noi, oricine-am fi fost. Ce căutam noi aici? A încercat să le explice că făcea parte din partidul comunist, dar în loc de *partido*, ea tot ciocnea pentru *fiesta*, care înseamnă petrecere, iar ei îi răspundeau toastând: *La Fiesta!*

— Trebuie să plecăm, i-am zis, dar ea doar m-a privit cu gura întredeschisă, beată.

Bărbatul de lângă mine flirta fără tragere de inimă cu mine, dar cel mai tare mă îngrijora matahala beată de lângă domnișoara Dawson. Cu o mână o mângâia pe umeri, iar cu cealaltă mușca dintr-o coastă. Ea râdea fără să-i pese, până când a înșfăcat-o și a început s-o sărute, atunci a început să țipe.

Domnișoara Dawson a sfârșit pe jos, plângând cu sughițuri de nestăpânit. Toți au dat goană să vadă ce

s-a întâmplat, dar s-au îndepărtat repede mormăind: „E doar o *gringa* beată." Bărbații cu care stătuserăm la masă deja ne ignorau total. Domnișoara Dawson s-a ridicat și a început să alerge spre drum; m-am ținut după ea. Când a ajuns la râu, a încercat să se spele pe gură și pe piept. N-a reușit decât să se ude și să se umple de noroi. Stătea pe mal plângând, îi curgea nasul. I-am oferit batista mea.

— Domnișoara Perfecțiune! Batistă de in călcată! mi-a zis ea în batjocură.

— Da, i-am răspuns.

Deja mă săturasem de ea și singura mea grijă era să ajung acasă. Încă plângând, a pornit împleticindu-se pe cărarea care ducea la drumul principal, unde a început să facă semn mașinilor să oprească. Am tras-o din drum înapoi în lizieră.

— Uite ce, domnișoară Dawson. Nu putem face autostopul aici. Ei nu înțeleg... Am putea avea necazuri, două femei la marginea drumului. Ascultați ce spun!

Dar un fermier într-o camionetă hodorogită oprise deja, cu motorul ticăind pe drumul plin de praf. I-am oferit bani să ne ducă până la intrarea în oraș. Mergea în centrul orașului chiar, putea să ne ducă fără probleme până la ea acasă contra a douăzeci de pesos. Ne-am urcat în spatele camionetei.

M-a îmbrățișat în bătaia vântului. Îi simțeam rochia udă, părul lipicios de la subsuori în timp ce se agăța de mine.

— Nu poți să te întorci la viața ta frivolă! Nu pleca! Nu mă părăsi, a repetat încontinuu până am ajuns într-un târziu pe strada ei.

— La revedere. Mulțumesc pentru tot, am zis eu, sau ceva la fel de tâmpit.

Am lăsat-o pe bordură, urmărind cu privirea taxiul în care m-am urcat, până ce mașina a dispărut după colț.

Slujnicele stăteau sprijinite de gard, la taclale cu *carabinero* din cartier, așa că m-am gândit că nu e nimeni acasă. Dar era tata, se schimba în hainele de golf.

— Te-ai întors devreme. Unde-ai fost? m-a întrebat.

— La picnic, cu profesoara mea de istorie.

— Ah, da. Și cum e?

— De treabă. E comunistă.

Mi-a ieșit pur și simplu pe gură. Toată ziua fusese oribilă. Eram sătulă de domnișoara Dawson. Doar de-atât a fost nevoie. Două cuvinte către tata. Au concediat-o în weekendul acela și n-am mai văzut-o niciodată la școală.

Nimeni altcineva nu știa ce se întâmplase. Celelalte fete erau bucuroase că scăpaseră de ea. Acum aveam o oră liberă, chiar dacă urma să recuperăm istoria Americii la facultate. Nu mai aveam cu cine să vorbesc. Cui să-i spun că-mi pare rău.

Melina

Serile, în Albuquerque, când soțul meu Rex se ducea la cursuri la universitate sau se retrăgea în atelierul lui de sculptură, îl duceam pe Ben, bebeluș pe-atunci, în lungi plimbări cu căruciorul. La deal, pe o stradă înverzită mărginită de ulmi, se afla casa lui Clyde Tingley. Mereu treceam pe lângă casa lui. Clyde Tingley era un milionar care-și dona toți banii spitalelor de copii de pe tot cuprinsul statului. Treceam pe-acolo pentru că ținea instalația de Crăciun aprinsă tot timpul anului, înșirată de-a lungul verandei și în toți copacii. O aprindea exact la crepuscul, când noi ne întorceam acasă de la plimbare. Uneori îl vedeam pe verandă, în scaunul cu rotile, un bătrân uscățiv care ne striga „Salutare" sau „Ce seară frumoasă" când ne vedea. Într-o seară însă m-a interpelat:

— Stai! Stai! Ceva nu-i în regulă cu picioarele copilului! Trebuie dus la medic.

M-am uitat la picioarele lui Ben, n-avea nimic.

— Nu, e din cauză că i-a rămas căruciorul mic. Le ține ciudat ca să nu-i atârne pe jos.

Ben era așa de deștept. Chiar dacă încă nu vorbea, a părut să înțeleagă. Și-a îndreptat picioarele și le-a pus în pământ ca și cum i-ar fi arătat bătrânului că totul e-n regulă.

— Mamele nu vor niciodată să recunoască că ar fi vreo problemă. Du-l imediat la doctor.

Chiar atunci a trecut un bărbat îmbrăcat complet în negru. Chiar și pe vremea aceea, rar vedeai oameni plimbându-se, așa că a fost o surpriză. S-a lăsat pe vine pe trotuar și i-a luat în mână picioarele lui Ben. De gât îi atârna o curea pentru saxofon, iar Ben a prins-o cu mânuțele.

— Nu, domnule. Băiețelul n-are nimic la picioare, a spus el.

— Atunci mă bucur s-aud asta, a strigat Clyde Tingley.

— Mulțumesc oricum, am zis.

Am rămas de vorbă cu bărbatul, după care ne-a condus acasă. Asta se întâmpla în 1956. Era primul beatnic pe care-l întâlneam. Nu mai văzusem pe cineva ca el în Albuquerque. Evreu, cu accent de Brooklyn. Păr lung și barbă, ochelari de soare. Dar nu-i dădeau un aer sinistru. Ben l-a plăcut pe loc. Îl chema Beau. Era poet și muzician, cânta la saxofon. Mai târziu am aflat că acea chestie care-i atârna la gât era un gâtar pentru saxofon.

Ne-am împrietenit imediat. El s-a jucat cu copilul în timp ce eu am făcut ceai cu gheață. După ce l-am dus la culcare pe Ben, am stat de vorbă afară pe treptele

verandei până a venit Rex. Cei doi au fost politicoși unul cu altul, dar nu s-au înțeles prea bine, am văzut imediat. Rex își făcea studiile postuniversitare. Eram foarte săraci pe vremea aia, dar Rex dădea senzația că e mai în vârstă și puternic. Avea un aer de succes, poate era și puțin încrezut. Beau se purta ca și cum nu prea-i păsa de nimic, ceea ce am știut încă de-atunci că nu era adevărat. După ce a plecat, Rex mi-a zis că nu-i convine deloc că m-am apucat să adun hipsterii de pe stradă și să-i aduc acasă.

Beau era în drum spre casă, New York, *the Apple*, făcea autostopul, după șase luni petrecute în San Francisco. Stătea la prieteni, dar cum ei lucrau toată ziua, ne-a vizitat pe mine și pe Ben în fiecare zi din cele patru cât a stat în oraș.

Beau avea mare nevoie să vorbească cu cineva. Pentru mine era minunat să aud pe cineva vorbind, în afara celor câteva cuvinte ale lui Ben, așa că mă bucuram de vizite. În plus, vorbea despre dragoste. Se îndrăgostise. Știam că Rex mă iubea, că eram fericiți, că vom avea o viață fericită împreună, dar nu era îndrăgostit nebunește de mine cum era Beau de Melina.

În San Francisco, fusese vânzător de sendvișuri. Avea un cărucior cu produse de patiserie, cafea, răcoritoare și sendvișuri. Se plimba cu el de la un etaj la altul al unei clădiri de birouri gigantice. Într-o zi se oprise cu cărucior la o firmă de asigurări când a văzut-o pe Melina. Arhiva dosare, dar de fapt nu arhiva, privea visătoare

pe fereastră zâmbind pierdută. Avea părul lung vopsit blond și purta o rochie neagră. Era minionă și slabă. Dar ce l-a frapat a fost pielea ei, mi-a zis. Nici nu părea om, ci o creatură din mătase albă, din sticlă opalină.

Beau nu știa ce l-a apucat, dar și-a lăsat căruciorul și clienții și a trecut printr-o portiță până în locul în care se afla ea. I-a spus că o iubește. Te doresc, i-a zis. Fac rost de cheia de la baie. Haide. Nu durează decât cinci minute. Melina l-a privit și i-a răspuns: Vin imediat.

Eram foarte tânără pe-atunci. Mi s-a părut cel mai romantic lucru pe care-l auzisem vreodată.

Melina era măritată și avea o fetiță de aproape un an. De vârsta lui Ben. Soțul ei cânta la trompetă. În cele două luni în care Beau s-a iubit cu Melina, el fusese plecat în turneu. Au trăit o poveste de dragoste pasională, iar când s-a apropiat ziua întoarcerii soțului ei, i-a spus lui Beau: „E timpul s-o iei din loc." Și așa a făcut.

Beau spunea că trebuia să faci ce-ți zicea, că-l vrăjise și pe el, și pe soțul ei, și pe orice bărbat ajungea s-o cunoască. Nu puteai să fii gelos, a mai zis, pentru că părea perfect normal ca toți bărbații s-o iubească.

De pildă... copilul nici măcar nu era al soțului ei. O vreme locuiseră în El Paso. Melina lucra la Piggly Wiggly, împacheta carne, pui și sigila totul în pungi de plastic. În spatele vitrinei, cu un coif de hârtie caraghios pe cap. Dar și-așa, tot a pus ochii pe ea un toreador mexican venit să cumpere cotlete. A bătut cu pumnul în tejghea și a sunat la sonerie, insistând pe lângă măcelar

că trebuie s-o cunoască pe femeia care împachetează. A făcut-o să plece de la serviciu. Ăsta e efectul pe care-l are asupra ta, a spus Beau. Simți nevoia imperioasă de a fi cu ea imediat.

Câteva luni mai târziu, Melina și-a dat seama că e gravidă. A fost foarte fericită și i-a dat vestea soțului ei. El a fost furios. N-ai cum, i-a zis, mi-am făcut vasectomie. Ce? Melina a fost scandalizată. Și te-ai însurat cu mine fără să-mi spui? L-a dat afară din casă, a schimbat yala. El i-a trimis flori, i-a scris scrisori de dragoste pline de pasiune. A dormit în fața ușii până când ea l-a iertat într-un final pentru ce-i făcuse.

Ea cosea hainele pentru amândoi. Îmbrăcase toate camerele apartamentului în materiale. Pe podele erau saltele și perne așa că mergeai de-a bușilea, ca bebelușii, dintr-un cort în altul. Zi și noapte ardeau lumânări, nu știai niciodată ce oră e.

Beau mi-a povestit totul despre Melina. Despre copilăria ei petrecută în mai multe case cu asistenți maternali, cum a fugit de-acasă la treisprezece ani. Fusese *B-girl* (nu-s sigură ce înseamnă) într-un bar, iar soțul ei o salvase dintr-o situație foarte urâtă. E puternică, a spus Beau, vorbește porcos. Dar privirea, atingerea ei sunt ca ale unui înger-copil. A fost îngerul care a apărut în viața mea și mi-a distrus-o pe vecie... Devenea dramatic când povestea despre ea, uneori chiar plângea fără oprire, dar îmi plăcea să aud povești despre ea, îmi doream să fiu ca ea. Puternică, misterioasă, frumoasă.

Mi-a părut rău când a plecat Beau. Și el era ca un înger care apăruse în viața mea. După ce-a plecat, mi-am dat seama cât de puțin vorbea Rex cu mine și cu Ben. M-am simțit atât de singură, încât m-am gândit chiar să transform camerele în corturi.

Câțiva ani mai târziu, eram măritată cu alt bărbat, un pianist de jazz pe nume David. Era un bărbat bun, dar tăcut și el. Nu știu de ce m-am măritat cu tipii ăștia tăcuți când cel mai mult pe lume îmi place să vorbesc. Aveam mulți prieteni însă. Muzicienii care treceau prin oraș stăteau la noi și, în timp ce bărbații cântau, noi femeile găteam, povesteam și ne jucam pe iarbă cu copiii.

Era mai ușor să-i extrag dinții decât să-l fac pe David să-mi povestească despre clasa întâi sau despre prima lui iubită, orice. Știam că trăise cu o femeie, o pictoriță frumoasă, timp de cinci ani, dar nu voia să vorbească despre ea. Hei, i-am zis, eu ți-am povestit toată viața mea, spune-mi și tu ceva despre tine, spune-mi când te-ai îndrăgostit prima dată... Atunci a râs, dar chiar mi-a povestit. Asta-i ușor, a spus.

Era o femeie care trăia cu cel mai bun prieten al lui, un basist, Ernie Jones. Locuiau în valea din sud, lângă canalul de irigații. A trecut la un moment dat pe la ei, căutându-l pe Ernie și, văzând că nu e acasă, a coborât până la marginea canalului.

Acolo ea făcea plajă, goală și albă pe iarba verde. În loc de ochelari de soare, purta milieuri din acelea de hârtie care se pun sub cupa cu înghețată.

— Și? Asta-i tot? l-am înghiontit.

— Păi, da. Asta a fost. M-am îndrăgostit.

— Dar cum era ea?

— Nu era ca nimeni de pe lumea asta. Odată, zăceam împreună cu Ernie pe marginea canalului, discutam, fumam iarbă. Eram foarte deprimați pentru că nici el, nici eu n-aveam de lucru. Ne întreținea ea pe amândoi, lucra ca picoliță. Într-o zi a servit la un banchet ținut la prânz și a adus acasă toate florile, o cameră plină. Le-a luat pe toate, le-a dus în susul apei și le-a dat drumul pe canal. Cum stăteam eu și cu Ernie abătuți pe mal, cu ochii pironiți în apa noroioasă, am văzut un catralion de flori plutind prin fața noastră. Adusese și mâncare, și vin, chiar și tacâmuri și fețe de masă; a întins masa pe iarbă.

— Și-ai făcut dragoste cu ea?

— Nu. Nici măcar n-am vorbit vreodată între patru ochi. Mi-o amintesc doar... în iarbă.

— Hm, am zis eu, încântată de toate informațiile primite și de expresia prostovană de pe fața lui.

Mă dădeam în vânt după orice poveste de dragoste.

Ne-am mutat în Santa Fe, unde David era pianist la Claude's. Mulți muzicieni buni au trecut prin oraș în anii aceia și au cântat cu trioul lui David o seară sau două. La un moment dat, a apărut un trompetist foarte bun, Paco Duran. Lui David îi plăcea să cânte cu el și m-a întrebat dacă m-ar deranja ca Paco, soția și copilul lui să stea la noi o săptămână. Deloc, i-am zis, va fi frumos.

Și a fost. Paco cânta excelent. El și David cântau toată noaptea la lucru și toată ziua acasă. Soția lui Paco, Melina, era exotică și plăcută. Vorbeau și se comportau ca muzicienii de jazz din L.A. Îi spuneau casei noastre „ogeac" și foloseau expresii precum „pricepi?" și „meserie". Fetița lor și Ben se înțelegeau de minune, dar erau amândoi la vârsta la care se băgau peste tot. Am încercat să-i ademenim într-un țarc de joacă, dar niciunul nu s-a lăsat convins. Melinei i-a venit ideea să-i lăsăm pe ei să-și vadă de treabă și să ne băgăm noi două în țarc unde eram în siguranță cu cafeaua și scrumiera. Iată-ne așadar stând în țarc, în timp ce copiii scoteau cărți din bibliotecă. Îmi povestea despre Las Vegas și parcă ar fi vorbit despre altă planetă. Ascultând-o și nu doar privind-o, ci fiind înconjurată de frumusețea ei nepământeană, am înțeles că era Melina lui Beau.

Dintr-un motiv sau altul, n-am pomenit nimic despre asta. Am fost incapabilă să-i spun: Hei, ești așa de frumoasă și de ciudată, că sigur ești dragostea lui Beau. Dar m-am gândit la Beau și mi s-a făcut dor de el, am sperat că era bine.

Amândouă am pregătit cina și bărbații au plecat la lucru. Le-am făcut baie copiilor și am ieșit pe veranda din spate, am fumat și am băut cafea și am vorbit despre pantofi. Am vorbit despre toți pantofii importanți din viața noastră. Primii mocasini, primii pantofi cu toc. Sandale-platformă argintii. Cizme pe care le văzuserăm. Escarpeni perfecți. Sandale făcute artizanal. Sandale de piele împletită. Pantofi cu toc cui. În timp

ce vorbeam, ne mișcam degetele de la picioare în iarba verde și umedă de lângă verandă. Unghiile ei erau date cu ojă neagră.

M-a întrebat ce zodie sunt. De obicei întrebarea mă enerva, dar am lăsat-o să-mi spună totul despre identitatea mea de scorpion și am crezut fiecare cuvânt. I-am spus că citesc în palmă, puțin, și m-am uitat la mâinile ei. Era prea întuneric, așa că am adus o lampă cu gaz din casă, am pus-o pe trepte între noi. I-am ținut în sus mâinile albe în lumina lămpii și a lunii și mi-am amintit ce-mi spusese Beau despre pielea ei. Era ca și cum aș fi ținut în mână sticlă sau argint rece.

Știu cartea de chiromanție a lui Cheiro pe de rost. Am citit în sute de palme. Zic asta ca să știți că i-am spus lucruri pe care chiar le-am văzut în liniile și munții din palmele ei. Dar în principal i-am spus tot ce-mi povestise Beau despre ea.

Mi-e rușine de motivul pentru care am făcut-o. Eram invidioasă pe ea. Era atât de fascinantă. Nu făcea nimic special, *ființa* ei era cea care fascina. Voiam s-o impresionez.

I-am spus povestea vieții ei. I-am spus despre părinții adoptivi oribili, despre cum o proteja Paco. Am zis lucruri de genul: „Văd un bărbat chipeș. Pericol. Nu tu ești în pericol. El este. Un șofer de curse, un toreador poate?" Futu-i, a zis, nimeni nu știa despre toreador.

Beau îmi povestise că odată îi pusese mâna pe cap și-i spusese: „Totul va fi bine...", iar ea izbucnise în plâns. I-am zis că nu plângea niciodată, nici când era supărată,

nici când era furioasă. Dar dacă cineva foarte bun îi pune mâna pe cap și-i spune să nu-și facă griji, asta o va face să plângă...

Mă opresc aici. Mi-e prea rușine. Dar efectul a fost exact cel scontat. Cum stătea acolo privindu-și mâinile frumoase, mi-a șoptit: „Ești o vrăjitoare. Ești magică."

Am petrecut o săptămână minunată împreună. Am mers cu toții la dansuri indiene și ne-am cățărat în parcul natural Bandelier și în Acoma Pueblo. Am intrat în peștera în care trăise omul de Sandia. Ne-am îmbăiat în apele termale de lângă Taos și am vizitat biserica Santo Nino. În două nopți am găsit pe cineva care să stea cu copiii, așa că am putut și noi să mergem la club. Muzica a fost excelentă.

— A fost o săptămână minunată pentru mine, i-am zis.

Mi-a zâmbit.

— Pentru mine e mereu minunat, mi-a răspuns simplu.

După plecarea lor, casa s-a cufundat în tăcere. Ca de obicei, m-am trezit când David a ajuns acasă. Cred că voiam să-i mărturisesc despre cititul în palmă, dar mă bucur că n-am făcut-o. Cum stăteam amândoi întinși în pat, pe întuneric, mi-a zis:

— Despre ea era vorba.

— Care ea?

— Melina. Ea e femeia din iarbă.

Prieteni

Loretta i-a cunoscut pe Anna și pe Sam în ziua în care i-a salvat viața lui Sam.

Anna și Sam erau bătrâni. Ea avea optzeci de ani, iar el optzeci și nouă. Loretta o vedea uneori pe Anna când aceasta mergea să înoate în piscina vecinei ei, Elaine. Într-o zi s-a oprit și a privit cum cele două încercau să-l convingă pe bătrân să înoate și el. Până la urmă bărbatul a cedat. Înota câinește cu un zâmbet larg pe față când a intrat în convulsii. Cele două femei erau în partea puțin adâncă a piscinei și n-au observat. Loretta a sărit în apă, îmbrăcată și încălțată, l-a tras spre scări și apoi l-a scos din piscină. N-a avut nevoie de resuscitare, dar era dezorientat și înspăimântat. Avea medicamente pentru epilepsie, iar femeile l-au ajutat să se șteargă și să se îmbrace. Au rămas împreună până când s-au asigurat că era bine și putea să ajungă acasă, câteva case mai jos. Anna și Sam i-au mulțumit încontinuu Lorettei pentru că-i salvase viața și au insistat să meargă la ei la prânz a doua zi.

Întâmplarea făcea că avea următoarele câteva zile libere. Își luase trei zile de concediu neplătit ca să-și rezolve mai multe lucruri urgente. Dacă mergea la ei la prânz însemna să se întoarcă tot drumul din centru până în Berkeley și să nu-și termine toate treburile într-o zi, cum își propusese.

De multe ori se simțea neajutorată în genul ăsta de situații. Genul în care îți spui: Doamne, măcar atât pot să fac și eu, sunt oameni așa de cumsecade. Dacă n-o faci, te simți vinovată, iar dacă o faci, te simți o bleagă.

În clipa în care a intrat în apartamentul lor, i-a dispărut proasta dispoziție. Înăuntru era luminos și deschis ca într-o casă veche din Mexic, țară în care cei doi își trăiseră cea mai mare parte a vieții. Anna fusese arheolog, iar Sam inginer. Lucraseră împreună zi de zi la Teotihuacan și alte situri. Apartamentul lor era plin cu ceramică frumoasă, fotografii și o bibliotecă minunată. Cum coborai scările, în curtea din spate, aveau o grădină mare de legume, mulți pomi și arbuști fructiferi. Loretta a fost uimită să afle că cei doi bătrâni fragili ca niște păsări făceau singuri toată munca. Amândoi foloseau bastoane și se deplasau cu mare dificultate.

Prânzul a constat în sendvișuri calde cu cașcaval, supă de dovlecei chayote și o salată de legume din grădina lor. Anna și Sam au pregătit prânzul, au pus masa și au servit mâncarea împreună.

De cincizeci de ani făceau totul împreună. Asemenea gemenilor, răspundeau la fel sau își terminau unul

celuilalt propozițiile. A fost un prânz plăcut, însoțit de povestea, redată stereo, a experiențelor lor de pe vremea când lucrau la piramida din Mexic, dar și despre alte excavații la care participaseră. Loretta era impresionată de cei doi bătrâni, de pasiunea lor comună pentru muzică și grădinărit, de felul în care se bucurau unul de celălalt. A fost uimită să afle cât de implicați erau în politica locală și națională, participau la marșuri și demonstrații, le scriau congresmenilor și editorilor, dădeau telefoane. Citeau trei sau patru ziare în fiecare zi, iar seara își citeau reciproc romane sau cărți de istorie.

În timp ce Sam strângea masa cu mâini tremurânde, Loretta i-a spus Annei cât o invidiază pentru că are un tovarăș de viață atât de apropiat. Da, a răspuns Anna, dar în curând unul dintre noi nu va mai fi...

Loretta avea să-și amintească mai târziu această afirmație și să se întrebe dacă nu cumva Anna începuse să cultive prietenia cu ea ca pe un soi de poliță de asigurare pentru momentul în care unul dintre ei urma să moară. Dar nu, s-a gândit, era mai simplu de-atât. Cei doi formaseră o celulă autonomă, își fuseseră de-ajuns de-a lungul vieții, dar mai nou Sam începuse să cadă în visare și să fie deseori incoerent. Repeta aceleași povești la nesfârșit și, deși Anna se purta mereu răbdătoare cu el, Loretta simțea că femeia se bucura să aibă pe altcineva cu care să stea de vorbă.

Oricare-ar fi fost motivul, se pomenea tot mai implicată în viața lui Sam și a Annei. Niciunul dintre ei nu

mai conducea. De multe ori, Anna o suna pe Loretta la muncă și o ruga să le cumpere mușchi de turbă uscat când ieșea de la serviciu sau să-l ducă pe Sam la oftalmolog. Uneori se simțeau amândoi prea rău ca să meargă la magazin, iar Loretta le cumpăra tot ce aveau nevoie. Îi plăcea de amândoi, îi admira. Cum păreau să aibă atâta nevoie de companie, s-a pomenit cinând cu ei o dată pe săptămână sau cel puțin o dată la două săptămâni. De câteva ori i-a invitat la ea acasă la cină, dar erau atât de multe trepte de urcat, iar cei doi au ajuns atât de epuizați, încât a renunțat. Așa că se ducea ea la ei cu pește, pui sau paste la cuptor. Ei făceau o salată, serveau fructe din grădină la desert.

După cină, stăteau în jurul mesei la o ceașcă de ceai de mentă sau de hibiscus, iar Sam povestea. Despre cum făcuse Anna poliomielită în timpul unor excavații în inima junglei în Yucatán, cum au dus-o la spital, cât de cumsecade au fost oamenii. Multe povești despre casa pe care o construiseră în Xalapa. Soția primarului, care își rupsese piciorul sărind pe fereastră ca să evite un vizitator. Poveștile lui Sam începeau mereu cu: „Asta-mi amintește de data aceea când..."

Puțin câte puțin, Loretta a aflat detaliile vieții lor. Începuturile relației lor pe Muntele Tamalpais. Relația lor pe vremea când locuiau la New York și erau comuniști. Trăiau în păcat. Nu se căsătoriseră niciodată și încă se simțeau mândri de acest nonconformism. Aveau doi copii care locuiau amândoi în orașe aflate la mare

distanță. Povești de la ferma de lângă Big Sur, când copiii erau mici. La finalul poveștii, Loretta anunța: „Nu-mi vine deloc să plec, dar trebuie să fiu la serviciu mâine foarte devreme." De multe ori ăsta era momentul în care pleca. De obicei însă, Sam spunea: „Dar înainte, hai să-ți zic și povestea fonografului cu manivelă." Câteva ore mai târziu, epuizată, conducea spre casa ei din Oakland, spunându-și că nu mai poate continua așa. Sau că va continua, dar își stabilea un timp limită.

Și nu pentru că ar fi fost vreodată plictisitori sau neinteresanți. Dimpotrivă, avuseseră o viață bogată și plină, erau la curent cu tot și aveau minți pătrunzătoare. Îi interesa foarte mult și lumea, și propriul trecut. Se simțeau atât de bine completându-se unul pe altul, contrazicându-se în legătură cu anii sau cu detaliile, că pe Loretta n-o lăsa sufletul să-i întrerupă și să plece. Și chiar avea un sentiment bun când mergea la ei, pentru că se bucurau atât de mult s-o vadă. Dar uneori nu avea niciun chef să meargă, când era prea obosită sau avea altceva de făcut. Până la urmă, le-a spus că nu mai poate sta așa de târziu, că îi era greu să se trezească a doua zi. Vino duminică la gustarea de dinainte de prânz, a spus Anna.

Când era timp frumos, mâncau la o masă pe verandă, înconjurați de flori și plante. Sute de păsări veneau la recipientele cu grăunțe aflate chiar lângă ei. Pe măsură ce vremea se răcea, începeau să mănânce înăuntru, lângă soba de fontă. Sam întreținea focul cu lemne tăiate de el. Mâncau gofre sau omleta specială a lui Sam, uneori

Loretta aducea chifle și somon afumat. Treceau ore întregi, trecea ziua, în timp ce Sam povestea, iar Anna îl corecta și intervenea cu adăugiri. Uneori, la soare pe verandă sau la căldura sobei, se lupta să nu adoarmă.

Construiseră casa din Mexic din bolțari, dar grinzile, blaturile și dulapurile erau din lemn de cedru. Întâi au înălțat camera mare – bucătăria și sufrageria. Plantaseră pomi, desigur, încă dinainte de a începe construcția casei. Bananieri și pruni, arbori de jacaranda. În anul următor, i-au adăugat un dormitor, iar câțiva ani mai târziu, încă un dormitor și un birou pentru Anna. Paturile, mesele, inclusiv cele de lucru, erau făcute din cedru. Ajungeau în căsuța lor după munca de teren, din alt stat din Mexic. În casă era mereu răcoare și mirosea a cedru, ca un dulap mare din lemn de cedru.

Anna a făcut pneumonie și au internat-o. Cât era de bolnavă, dar nu se gândea decât la Sam, cum se va descurca fără ea. Loretta i-a promis că va trece pe la el înainte de serviciu, să se asigure că și-a luat medicamentele, că a mâncat de dimineață, apoi îi va găti cina după ce iese de la serviciu și îl va aduce la spital s-o vadă.

Partea groaznică era că Sam nu vorbea. Ședea tremurând pe marginea patului în timp ce Loretta îl ajuta să se îmbrace. Își lua mecanic pastilele cu suc de ananas, se ștergea cu grijă pe bărbie după ce mânca micul dejun. Seara când ajungea Loretta, îl găsea așteptând-o în picioare pe verandă. Voia s-o vadă întâi pe Anna, apoi cina. La spital, Anna zăcea palidă, cu cozile ei împletite

lungi și cărunte atârnându-i ca unei fetițe. Avea o perfuzie, cateter, oxigen. Nu vorbea, dar zâmbea și îl ținea pe Sam de mână în timp ce el îi povestea cum a spălat o mașină de rufe, a udat roșiile, a pus mulci la rădăcina fasolei, a spălat vasele, a făcut limonadă. Îi vorbea încontinuu, cu răsuflarea tăiată, povestindu-i cum își petrecuse fiecare oră din zi. La plecare, Loretta trebuia să-l țină bine, se împiedica și se împleticea în mers. Pe drumul spre casă, în mașină, plângea, își făcea atâtea griji. Dar Anna a ieșit din spital și era bine, doar că se adunaseră atâtea treburi de făcut în grădină. Duminica următoare, după gustarea de dinainte de prânz, Loretta a ajutat la plivitul buruienilor, la tăiatul tufelor de coacăz. Loretta a început să-și facă griji dacă se îmbolnăvea grav Anna? În ce se băgase cu prietenia asta? Dependența celor doi unul de celălalt, vulnerabilitatea lor o întristau și o mișcau. Toate gândurile astea îi treceau prin cap în timp ce muncea, dar era plăcut, pământul negru și rece, soarele care-i încălzea spatele. Sam care povestea în timp ce plivea stratul vecin cu al ei.

În următoarea duminică în care i-a vizitat, Loretta a întârziat. Se trezise devreme, avusese multe de făcut. Chiar își dorise să rămână acasă, dar n-o lăsase sufletul să sune și să contramandeze.

Ușa din față nu era descuiată, ca de obicei, așa că a luat-o prin spate, să urce pe trepte. S-a dus în grădină să arunce o privire: era doldora de roșii, dovlecei, mazăre. Albinele zburau leneș. Anna și Sam erau afară,

pe veranda de la capătul treptelor. Loretta se pregătea să-și anunțe sosirea, dar i-a auzit foarte prinși în discuție.

— N-a mai întârziat niciodată. Poate nu mai vine.

— O, sigur vine... diminețile astea sunt atât de importante pentru ea.

— Biata de ea. E așa de singură. Are nevoie de noi. Suntem singura ei familie.

— Și ce-i mai plac poveștile mele. La naiba. N-am nici cea mai mică idee ce să povestesc azi.

— O să-ți vină ție o idee sigur...

— Salut! a strigat Loretta. E cineva acasă?

De necontrolat

În adâncul nopții întunecate a ființei, magazinele de băuturi alcoolice și barurile sunt închise. A băgat mâna sub saltea: sticla de jumătate de votcă era goală. S-a dat jos din pat, a încercat să stea în picioare. Tremura așa de tare, că a fost nevoită să se așeze pe podea. Intrase în hiperventilație. Dacă nu bea ceva, urma să intre în delirium tremens sau în convulsii.

Șmecheria e să-ți încetinești respirația și pulsul. Păstrează-ți calmul pe cât posibil până când faci rost de-o sticlă. Zahăr. Ceai cu zahăr, asta-ți dau la dezintoxicare. Dar tremura prea tare ca să se poată ridica în picioare. S-a întins pe podea, inspirând și expirând profund ca la yoga. Nu te gândi, Doamne Dumnezeule, nu te gândi în ce hal ești pentru că vei muri, de rușine, comoție. Ritmul respirației i-a încetinit. A început să citească titlurile cărților din bibliotecă. Concentrează-te, citește-le cu voce tare. Edward Abbey, Chinua Achebe, Sherwood Anderson, Jane Austen, Paul Auster, nu sări niciunul,

citește mai rar. Când a terminat de citit tot peretele cu cărți, deja se simțea mai bine. S-a tras în sus, în picioare. Ținându-se de perete, tremurând atât de tare că abia-și putea ridica piciorul să pășească, a reușit să ajungă la bucătărie. Nu vanilie. Extract de lămâie. A ars-o pe gât și a icnit, și-a ținut gura închisă ca să-l înghită înapoi. Și-a făcut un ceai, vâscos de la miere, și l-a sorbit încet pe întuneric. La șase, în două ore, se deschidea magazinul de băuturi alcoolice Uptown din Oakland și va putea cumpăra votcă. În Berkeley trebuia să aștepți până la șapte. O, Doamne, dar bani avea? S-a furișat înapoi în camera ei să verifice în poșeta de pe birou. Fiul ei Nick îi luase portofelul și cheile de la mașină. Nu putea să le caute în camera băieților fără să-i trezească.

Într-un borcan de pe birou erau un dolar și treizeci de cenți. A căutat în mai multe poșete din dulap, în buzunarele hainelor, într-un sertar din bucătărie, până când a adunat cei patru dolari pe care-i cerea indianul ăla nenorocit pentru o jumătate de votcă la ora aia. Toți bețivii în suferință plăteau prețul. Deși majoritatea cumpărau vin dulce, își făcea efectul mai repede.

Era departe de mers pe jos. O să-i ia trei sferturi de oră; va trebui să alerge înapoi ca să ajungă înainte să se trezească copiii. O să reușească? Abia dacă putea să meargă dintr-o cameră în alta. Numai să nu treacă vreo patrulă de poliție. De-ar fi avut un câine pe care să-l plimbe. Știu, a râs în gând, o să-i rog pe vecini să-mi împrumute câinele lor. Clar. Niciunul dintre vecini nu mai vorbea cu ea.

Dacă se concentra la crăpăturile din trotuar și le număra unu doi trei, reușea să se stăpânească. Se ținea de boscheți, trunchiuri de copac, ca și cum s-ar fi cățărat pieziș pe munte. Traversatul străzilor o îngrozea, erau atât de late, cu semafoarele care clipeau roșu roșu, galben galben. Din când în când, mai treceau un camion *Examiner*, un taxi gol. O mașină de poliție în mare viteză, fără girofar. N-au observat-o. Pe spate îi curgeau sudori reci, dinții îi clănțăneau tare în întunericul dimineții.

A ajuns la Uptown, pe Shattuck Street, gâfâind, îi venea să leșine. Încă nu deschisese. Șapte negri, toți bătrâni, cu excepția unuia singur – un băiat –, stăteau pe bordură în fața magazinului. Indianul ședea înăuntru nepăsător, își bea cafeaua. Pe trotuar, doi bărbați împărțeau o sticlă de sirop de tuse NyQuil. Moartea albastră, de-asta găseai de cumpărat toată noaptea.

Un bărbat căruia i se zicea Champ îi zâmbea.

— Hei, mama. Ți-e rău? Te doare părul?

Ea a dat din cap. Așa te durea, părul, globii oculari, oasele.

— Ia, a continuat Champ, mănâncă astea, o să-ți facă bine.

Mânca biscuiți sărați, din care i-a întins și ei doi.

— Tre' să te forțezi să mănânci.

— Hei, Champ, dă-mi și mie câțiva, i-a zis băiatul.

Au lăsat-o pe ea să cumpere prima. A cerut votcă și a vărsat grămada de monede pe tejghea.

— Sunt fix, i-a zis ea.

Indianul a zâmbit.

— Numără-i să văd.

— Of, la dracu', a zis băiatul în timp ce ea număra monedele cu mâinile ce-i tremurau puternic.

Și-a băgat sticla în poșetă, s-a împleticit până la ușă. Afară s-a ținut de-un stâlp de telefon, nu avea curaj să traverseze strada.

Champ bea din sticla lui de Night Train.

— Ești prea cucoană ca să bei pe stradă?

Ea a clătinat din cap că nu și a zis:

— Mi-e frică să nu scap sticla.

— Ia de-aici, i-a spus Champ. Deschide gura. Tre' să bei ceva, altfel n-ajungi acasă.

I-a turnat vin în gură. L-a simțit cum i se scurge pe gât, încălzind-o.

— Mulțumesc.

A traversat strada repede, a alergat stângace de-a lungul străzilor, către casă, nouăzeci, nouăzeci și unu, numărând crăpăturile. Era încă întuneric beznă când a ajuns la ușa casei.

Avea răsuflarea tăiată. Fără s-aprindă lumina, și-a turnat niște suc de merișoare într-un pahar și o treime din sticlă. S-a așezat la masă și a sorbit încet din băutură, simțind cum alcoolul i se răspândește în trup și-i ia durerea. Plângea, de ușurare că nu murise și-a mai turnat o treime din sticlă și niște suc, odihnindu-și capul pe masă între sorbituri.

După ce-a golit paharul și s-a simțit mai bine, s-a dus în spălătorie și a pus o mașină de rufe la spălat. Apoi și-a

luat sticla cu ea și-a mers la baie. A făcut duș și s-a pieptănat, s-a schimbat cu haine curate. Încă zece minute. A verificat să se asigure că ușa era încuiată, s-a așezat pe WC și a terminat votca. Restul de băutură nu doar a întremat-o, ci a și amețit-o puțin.

A mutat rufele din mașină în uscător. Făcea suc de portocale din concentrat congelat când Joel a intrat în bucătărie frecându-se la ochi.

— N-am nici șosete, nici cămașă.

— Bună dimineața, dragule. Mănâncă niște cereale. Hainele o să fie uscate până termini micul dejun și faci duș.

I-a pus suc într-un pahar, încă unul pentru Nicholas care stătea în prag fără să zică nimic.

— Cum naiba ai făcut rost de băutură?

A dat-o la o parte și și-a pus singur cereale. Treisprezece ani. Era mai înalt decât ea.

— Mi-aș vrea portofelul și cheile înapoi, se poate? l-a întrebat.

— Portofelul ți-l dau. Cheile, când știu sigur că ești în regulă.

— Sunt bine. Mâine mă întorc la serviciu.

— Nu mai poți să te oprești fără să te internezi, mamă.

— O să fiu bine. Nu-ți face griji, te rog. Am toată ziua să-mi revin.

S-a dus să verifice rufele din uscător.

— Cămășile sunt uscate, i-a spus ea lui Joel. Șosetele mai durează vreo zece minute.

— N-am timp. Le pun așa ude.

Băieții și-au luat cărțile și ghiozdanele, au pupat-o și-au ieșit pe ușă. A rămas la fereastră, urmărindu-i cum coboară până la stația de autobuz. A așteptat până s-au urcat în autobuzul care a luat-o în sus pe Telegraph Avenue. Atunci a plecat la magazinul de băuturi alcoolice de la colț. Acum era deschis.

Mașina electrică, El Paso

Doamna Snowden ne-a așteptat pe mine și pe bunica să urcăm în mașina ei electrică. Semăna cu celelalte mașini, doar că era foarte înaltă și scurtă, ca o mașină din desene animate care se izbise de un zid. O mașină cu părul vâlvoi. Mamie s-a urcat în față, iar eu în spate.

Pătrunsesem în zona în care creta scârțâie pe tablă. Geamurile erau acoperite cu o peliculă de praf galben. Pereții și scaunele erau din pluș mucegăit și prăfuit. Gri-maroniu. Îmi rodeam unghiile până la sânge pe atunci, așa că atingerea plușului mucegăit și prăfuit pe buricele degetelor mele sensibile, pe coatele și genunchii mei zdreliți... era tortură. Mă dureau dinții, mă durea părul. M-am cutremurat ca și cum aș fi atins din greșeală o pisică moartă cu blana năclăită. Stând pe vine, m-am întins și m-am agățat de cele două mânere în formă de ghivece de flori aurite, aflate deasupra geamurilor murdare. Curelele de care trebuia să te ții, putrezite până la urzeală, se bălăngăneau mai jos de ghivecele aurite

asemenea unor peruci roase. Atârnând în felul acesta, mă legănam suspendată în aer și vedeam deasupra banchetelor din spate ale altor mașini: pungi de cumpărături cu mâncare, bebeluși care se jucau în scrumiere, cutii de șervețele.

Mașina scotea un zumzet abia perceptibil și mi se părea că nici nu ne mișcăm. Ne mișcam oare? Doamna Snowden nu voia, sau nu putea, să meargă cu viteză mai mare de douăzeci și cinci de kilometri pe oră. Atât de încet mergeam, încât am văzut lucrurile într-un fel cu totul aparte, cum nu le mai văzusem niciodată. În durata timpului, ca și cum ai privi pe cineva cum doarme, toată noaptea. Un bărbat pe trotuar se hotărăște să intre într-o cafenea, se răzgândește, merge până la colț, se întoarce și intră, își desface șervetul în poală și privește cu anticipație înainte ca noi să ajungem la următoarea intersecție.

Dacă-mi băgam capul la cutie, suspendat precum scaunul unui leagăn sub brațele de care atârnam, și mă uitam în sus, tot ce vedeam din Mamie și doamna Snowden, amândouă mici de statură, erau pălăriile lor de paie, ca și cum ar fi fost două pălării de paie puse pe bordul mașinii. Chicoteam isteric ori de câte ori mă uitam așa. Mamie s-a întors și mi-a zâmbit ca și cum nu observase nimic. Nici nu ajunseserăm în centru încă, nici măcar la Plaza.

Mamie și doamna Snowden vorbeau despre prietenele lor care muriseră, erau bolnave sau care își pierduseră soții. Orice spuneau se termina cu un citat din Biblie.

— Cred că a fost *foarte* necugetat din partea ei să...

— Vai, Doamne, chiar așa a fost. „Dar să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci povățuiți-l ca pe un frate."

— A treia către Tesaloniceni! a exclamat Mamie.

Era ca un joc.

Am stat cât am stat agățată de mânere, până n-am mai putut. M-am întins pe podeaua mașinii. Cauciuc mucegăit. Praf. Mamie s-a întors să-mi zâmbească. Vai, Doamne! Doamna Snowden a tras pe dreapta. Au crezut că am căzut din mașină. După mult timp, trecuseră ore întregi, mi-a venit să merg la baie. Toate toaletele curate erau pe cealaltă parte a șoselei, pe stânga. Doamna Snowden nu putea să facă la stânga. Ne-a luat zece intersecții în care am virat la dreapta și tot atâtea străzi cu sens unic ca să ajungem la o toaletă. Făcusem deja pe mine, dar nu le-am spus, am băut de la robinetul cu apă rece rece de la benzinăria Texaco. A durat și mai mult să ne întoarcem pe partea dreaptă a șoselei, pentru că a trebuit să revenim la podul de pe Wyoming Avenue.

La aeroport aerul era uscat, cauciucurile mașinilor scrâșneau pe pietriș sosind și plecând. În gard se agățaseră tufe de buruieni purtate de vânt. Asfalt, metal; o ceață fină de particule de praf care dansau se reflecta orbitor din aripile și ferestrele avioanelor. În jurul nostru, oamenii din mașini mâncau chestii care curgeau. Pepene, rodii, banane prea coapte. Bere care țâșnea din sticle până în plafonul mașinilor, spuma care curgea pe portiere. Aveam poftă să molfăi o portocală. Mi-e foame, m-am smiorcăit.

Doamna Snowden prevăzuse acest lucru. Cu mâna înmănușată mi-a oferit un șervețel plin de talc în care împachetase câțiva biscuiți cu umplutură de smochine. Biscuitul mi s-a expandat în gură ca o floare de ceai japoneză, ca o pernă spartă. Am icnit și am început să plâng. Zâmbind, Mamie mi-a oferit o batistă plină de pudră și i-a șoptit doamnei Snowden, care dădea dezaprobator din cap:

— Nu-i da atenție... se dă-n spectacol.

— Căci pe cine îl iubește, Domnul îl ceartă.

— Ioan?

— Epistola către Evrei, 11.

Câteva avioane au decolat, iar unul a aterizat. Păi, e timpul să ne-ntoarcem. Nu vedea bine noaptea, din cauza farurilor și ce mai era, așa că a condus și mai încet pe drumul spre casă, având grijă să păstreze distanța față de mașinile parcate lângă bordură. Toți șoferii de duminică ne claxonau. M-am ridicat în picioare pe banchetă, m-am proptit cu mâinile de parbrizul din spate, ca să nu ating tapițeria de pluș, și urmăream colierul de faruri blocate în spatele nostru până la aeroport.

— Poliția! am urlat.

O lumină roșie, sirena. Doamna Snowden a semnalizat, a tras într-o parte ca să-i lase să treacă, dar mașina de poliție s-a oprit în dreptul nostru. Și-a coborât geamul până la jumătate ca să audă ce avea de spus polițistul.

— Doamnă, semafoarele sunt coordonate pentru o viteză de 65 de kilometri la oră. Plus că mergeți pe mijlocul șoselei.

— Șaizeci și cinci de kilometri e o viteză mult prea mare.

— Dacă nu măriți viteza, vă amendez.

— Pot să mă depășească și gata.

— Doamnă dragă, nu-ndrăznesc s-o facă!

— Atunci asta e!

I-a ridicat geamul în nas. Polițistul a început să lovească cu pumnul în geam, cu fața congestionată. În spatele nostru urlau claxoanele, iar cei aflați imediat în spatele mașinii noastre râdeau. Furios, polițistul s-a îndepărtat cu pași hotărâți, s-a urcat în mașina de poliție, a turat motorul și a demarat în viteză, cu sirenele urlând asurzitor, a trecut pe roșu și s-a înfipt direct în spatele bronz-auriu al unui Oldsmobile, după care a intrat și-n botul unei camionete. S-a auzit sunet de sticlă spartă. Doamna Snowden a coborât geamul. A condus cu grijă prin spatele camionetei distruse.

— De aceea, cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă.

— Corinteni! a zis Mamie.

Sex appeal

Bella Lynn era verișoara mea și cea mai frumoasă fată din vestul Texasului. Fusese majoretă-șefă la liceul El Paso și Miss Sun Bowl și-n 1946, și-n 1947. După aceea, a plecat la Hollywood să se facă starletă. Nu i-a ieșit. Toată aventura a pornit pe picior greșit din cauza sutienului. Nu avea bureți, dar îl umflai ca pe un balon. Două baloane.

Unchiul Tyler, mătușa Tiny și eu am condus-o la avion. Un bimotor DC-6. Niciunul dintre noi nu mai fusese cu avionul. Bella zicea că e praf cu nervii, dar nu se vedea. Arăta superb în pulovărul roz de angora. Avea sânii foarte mari.

Toți trei am urmărit avionul, făcând cu mâna spre el până când s-a îndepărtat către California și Hollywood, apoi a dispărut. Se pare că tot cam atunci a ajuns la o anumită altitudine și, din cauza presiunii din cabină, sutienul Bellei Lynn a sărit în aer. A explodat adică. Din fericire, povestea n-a ajuns la urechile nimănui din El

Paso. Nici mie nu mi-a spus decât douăzeci de ani mai târziu. Dar nu cred că ăsta a fost motivul pentru care n-a ajuns starletă.

Tot timpul apărea fotografia ei în ziarul din El Paso. La un moment dat, a apărut în fiecare zi timp de-o săptămână... cât a fost iubita lui Rickie Evers. El tocmai divorțase de o mare vedetă de cinema. Tatăl lui era un proprietar de hoteluri milionar și locuia pe acoperișul hotelului Del Norte din El Paso.

Rickie Evers venise în oraș pentru Turneul Național de Golf, iar Bella Lynn era absolut hotărâtă să iasă cu el în oraș. A făcut rezervări pentru cină la Hotel del Norte. Mi-a zis s-o însoțesc pentru că la unsprezece ani eram destul de mare ca să iau lecții de *sex appeal*.

Nu știam nimic despre *sex appeal*. Sexul în sine mi se părea o chestie vecină cu a fi nebun. Pe pisici părea să le înnebunească, iar toate vedetele de cinema păreau și ele nebune. Bette Davis și Barbara Stanwyck erau de-a dreptul rele. Bella Lynn și prietenele ei lâncezeau în Court Café, cu coafurile lor Pompadour, și scoteau fum pe nas asemenea unor dragoni țâfnoși.

Toate erau încântate de Turneul Național de Golf.

— O mină de aur! Un puț de țiței chiar în curtea noastră!

Wilma, cea mai bună prietenă a Bellei Lynn, a vrut să vină cu noi la Hotel del Norte, dar Bella Lynn i-a zis să-și mute gândul. Unul dintre principiile de bază ale *sex appeal*-ului, mi-a explicat, este să lucrezi mereu singură.

Indiferent dacă cealaltă este drăguță sau urâtă, prezența ei nu face decât să întârzie și să complice operațiunea.

M-am gătit în ceea ce pentru mine era cea mai frumoasă rochie din câte văzusem. Din muselină cu buline lila, mâneci bufante și crinolină. Mătușa Tiny mi-a împletit părul în spic. Încă nu mă rujam, dar mi-am dat cu niște carmin pe buze. Mătușa Tiny m-a pus să mă spăl imediat. Totuși m-a ciupit de obraji să mi-i îmbujoreze. Bella Lynn s-a îmbrăcat într-o rochie provocatoare din crep satin de culoare maro, cu umerii accentuați, s-a machiat provocator cu negru și s-a încălțat cu pantofi cu toc negri. Am ajuns mai devreme. Ea s-a așezat pe un fotoliu cu spătar înalt în holul hotelului, păstrându-și ochelarii de soare la ochi. Picior peste picior. Ciorapi negri de mătase. I-am atras atenția că dunga nu era dreaptă, dar mi-a zis că să ai dunga puțin strâmbă înseamnă *sex appeal*. Mi-a dat douăzeci și cinci de cenți să-mi cumpăr suc, dar eu am preferat în schimb să urc și să cobor întruna scările. O scară lată și elegantă, arcuită, îmbrăcată în catifea roșie, cu balustrada tot arcuită. Alergam până în capul scării și mă opream sub candelabru zâmbind ca o regină. Apoi coboram foarte încet și grațios până la ultima treaptă, abia atingând cu mâna balustrada de mahon. După care dădeam din nou fuga până sus. Și tot așa până când mi s-a părut că s-a făcut sigur ora cinei. Bella mi-a explicat că amânase rezervarea pentru că Evers nu-și făcuse încă apariția. Mi-am cumpărat o ciocolată Hershey cu migdale și m-am așezat la

câteva scaune distanță. Mi-a atras atenția în șoaptă să nu mai lovesc cu piciorul în scaun. Fuma țigări Pall Mall, doar că ea le zicea Pell Mell.

I-am recunoscut pe faimosul Evers și pe tatăl său milionarul din prima. Au intrat în restaurant însoțiți de câțiva bărbați. Toți purtau pălării Stetson și cizme, mai puțin Evers, care era îmbrăcat într-un costum cu dungulițe, fără pălărie. Dar aș fi știut că sunt ei numai după expresia provocatoare a Bellei Lynn, cu portțigaretul în mână de data asta. Și-a dat jos ochelarii de soare și am intrat și noi. Bella Lynn i-a spus chelnerului-șef că partenerul ei fusese reținut din păcate și nu ni se va alătura la cină, vom fi doar noi două.

Eu voiam pui prăjit, dar mi-a zis că e o alegere de prost gust. A comandat pentru amândouă friptură de vită. Un cocteil Manhattan pentru ea și un Shirley Temple fără alcool pentru mine. Doar că și ei i-au adus tot un Shirley Temple până la urmă pentru că nu avea decât optsprezece ani. I-a spus chelnerului că pesemne și-a rătăcit permisul de conducere. Ce ghinion.

Bărbații aveau pe masă o sticlă de bourbon și, în afară de Rickie Evers, toți fumau trabucuri.

— Cum o să faci cunoștință cu el? am întrebat-o.

— Ți-am zis. *Sex appeal*. Nu trebuie decât să-i atrag privirea și va veni la noi la masă și ne va face cinste cu friptura.

— Dar nu s-a uitat încoace nici măcar o dată până acum.

— Ba s-a uitat, dar s-a prefăcut că nu... ăsta e *sex appeal*-ul *lui*. Dar când se va uita din nou, și o va face, îl voi privi ca și cum ar fi ultima potaie jigărită.

Și chiar atunci Rickie Evers s-a uitat într-adevăr la ea, iar ea i-a întors o privire care spunea exact asta: cum de l-au lăsat pe unul ca *ăsta* să intre în restaurant? Două secunde mai târziu, era în spatele scaunului gol de la masa noastră.

— Permiteți să vă țin companie?

— Ei bine, partenerul meu a fost reținut din păcate și nu ni se va alătura. Poate doar câteva minute.

— Ce beți? a întrebat.

— Shirley Temple, am răspuns eu, iar Bella a zis Manhattan.

Bărbatul i-a spus chelnerului să-mi aducă mie un Shirley Temple. Două Manhattan pentru el și doamna. Chelnerul n-a mai întrebat de buletin.

— Eu sunt Bella Lynn și ea este Lou cea mică, verișoara mea. Îmi pare rău, n-am reținut cum te cheamă, a spus ea, deși îi știa prea bine numele.

I-a spus cum îl cheamă, iar ea a replicat:

— Tatăl tău joacă golf cu tatăl meu.

— Veniți la Turneul de Golf de mâine? a întrebat.

— Nu sunt sigură. Găsesc mulțimile insuportabile. Dar Lou cea mică își dorește foarte tare.

Au hotărât până la urmă să meargă la turneul de golf de a doua zi ca să nu fiu dezamăgită. Era ultimul lucru

pe care doream să-l fac, dar până a doua zi au uitat cât de mult îmi doream eu chipurile să merg.

Și-au terminat băuturile, apoi am mâncat cocteil de creveți[1] înainte de friptura de vită. Iar la desert am avut „înghețată la cuptor"[2], care mi s-a părut ceva nemaipomenit.

După cină au hotărât să meargă la dans în Juárez, așa că, în timp ce-și beau digestivul cremă de mentă, au dezbătut cum voi ajunge eu acasă. Un taxi, a zis Bella Lynn, dar el a insistat că mă puteau lăsa cu mașina înainte să treacă granița.

Bella Lynn s-a dus la baie să-și pudreze nasul. Eu nu m-am dus, încă nu știam că femeile trebuie întotdeauna să se ducă la baie pentru a evalua situația.

Cât a fost ea plecată, Rickie Evers și-a scăpat bricheta placată cu aur pe jos, iar când s-a aplecat după ea, și-a trecut mâna pe piciorul meu, m-a mângâiat în spatele genunchiului.

---

[1] E vorba de creveți fierți câteva minute și serviți într-un pahar de cocteil cu picior cu un sos de ketchup și hrean, în SUA, sau maioneză și ketchup, în Marea Britanie. Considerat un aperitiv deosebit de rafinat între anii '60 și anii '80, între timp „a decăzut", fiind considerat nu doar desuet, ci de-a dreptul kitsch.

[2] Înghețată la cuptor, omletă norvegiană sau *baked Alaska* este un desert de forma unui dom învelit în bezea și umplut cu straturi alternative de pandișpan și înghețată, care, înainte de a fi servit, se dă câteva minute la cuptor cât să se aurească bezeaua.

Am luat o îmbucătură de înghețată la cuptor și m-am mirat cu voce tare cum reușeau s-o facă. Și-a ridicat bricheta de pe jos și mi-a zis că am înghețată pe bărbie. Când m-a șters cu șervetul mare de in mi-a atins sânul cu brațul. Mi-a fost rușine, încă nu purtam nici măcar bustieră.

Bella Lynn s-a întors de la toaletă în pas sprințar, cu dungile ei puțin strâmbe de la ciorapi, prefăcându-se că nu observă că toți bărbații o fixează. Întreaga asistență se holbase la Bella Lynn și Rickie Evers pe tot parcursul cinei. Cred că debarasatorul mexican a văzut ce făcuse Evers când și-a scăpat bricheta.

Am stat între Evers și Bella Lynn în Lincolnul lui mare, de culoare neagră. Geamurile se dădeau în sus și-n jos când apăsa pe buton, chiar și cele din spate. Mașina avea o brichetă, iar de câte ori o băga la loc îmi atingea ușor piciorul, iar când se apleca să-i aprindă Bellei țigările Pell Mell, îmi atingea sânii.

Am intrat pe aleea care ducea spre casă.

— Nu-mi dai și mie o sărutare de noapte bună, Lou cea mică? m-a întrebat el.

Bella Lynn a râs.

— Vai, dar nu are nici șaisprezece ani.

În timp ce ea cobora din mașină, m-a mușcat de gât.

Bella Lynn a intrat odată cu mine să-și ia un șal și atomizatorul cu parfum Tabu.

— Vezi, ce ți-am zis eu despre *sex appeal*, Lou? Floare la ureche!

În casă, m-am dus să ascult emisiunea *Inner Sanctum*[1] împreună cu unchiul Tyler și cu mătușa Tiny. Erau bucuroși ca niște copii că Bella Lynn iese în oraș cu fostul soț al celei mai frumoase vedete de cinema din lume.

— Mă-ntreb cum Dumnezeu a reușit? s-a mirat unchiul Tyler.

— Vai, Tyler... doar știi că Bella Lynn a noastră e cea mai frumușică fată la vest de Mississippi!

— Ba nu. A fost *sex appeal*, le-am zis.

Amândoi s-au uitat chiorâș la mine.

— Copilă, să nu mai aud *niciodată* cuvântul ăsta din gura ta! a zis mătușa Tiny cu răutate autentică.

Semăna perfect cu Mildred Pierce[2].

---

[1] Emisiune radio de groază și suspans foarte apreciată în anii '40. În anii '50 a fost transformată în emisiune TV.

[2] Personaj jucat de Jane Crawford în filmul *noir* cu același nume din 1945, regizat de Michael Curtiz (bine-cunoscut pentru *Casablanca*). Este povestea relației complicate dintre o mamă recent divorțată și fiica ei cea mare care o dușmănește. Pe unul din afișele filmului scrie: „Genul de femeie pe care bărbații și-o doresc, dar n-ar trebui!"

Puşlama

În anii '60, Jesse venea des în vizită la Ben. Erau puștani pe-atunci, cu părul lung, stroboscoape, iarbă și LSD. Jesse se lăsase deja de școală, avea și un ofițer de probațiune deja. *The Rolling Stones* au venit în New Mexico. *The Doors*. Ben și Jesse au plâns la moartea lui Jimi Hendrix, a lui Janis Joplin. A fost o vreme foarte rea în anul ăla. Zăpadă. Țevi înghețate. Toată lumea a plâns atunci.

Locuiam într-o casă veche, o fostă fermă, pe malul râului. Tocmai divorțasem de Marty, era primul an în care predam, prima mea slujbă. Casa era greu de întreținut de una singură. Ploua prin acoperiș, pompa de apă se tot strica, dar era o casă mare și frumoasă.

Ben și Jesse ascultau muzică foarte tare, ardeau bețișoare parfumate care miroseau a pipi de pisică. Ceilalți băieți ai mei, Keith și Nathan, nu-l puteau suporta pe Jesse – un hippiot distrus – în schimb Joel, cel mic, îl adora, cum îi adora și cizmele, chitara și pușca cu

alice. Cum trăgea la țintă în cutii de bere în curtea din spate. Ping.

Era martie și frig ca naiba. Cocorii aveau să-și facă apariția a doua zi în zori, la canalul cu apă limpede. Aflasem despre ei de la noul pediatru. E un doctor bun, plus că e burlac, dar tot îmi e dor de bătrânul doctor Bass. Când era Ben bebeluș l-am sunat să-l întreb câte scutece ar trebui să spăl odată. Unul, mi-a răspuns.

Niciunul dintre copii n-a vrut să meargă. M-am îmbrăcat, tremurând de frig. Am făcut focul cu crengi de pin, am turnat cafea într-un termos. Am pregătit aluatul pentru clătite, am hrănit câinii, pisicile și pe capra Rosie. Aveam calul pe-atunci? Dacă da, atunci lui am uitat să-i dau de mâncare. Jesse a apărut în spatele meu pe întuneric, în dreptul gardului de sârmă ghimpată de la marginea drumului geruit.

— Vreau să văd cocorii.

I-am dat lanterna, cred că i-am dat și termosul. Lumina cu lanterna oriunde mai puțin drumul și l-am tot pisat la cap cu asta. Ajunge. Termină.

— Vezi foarte bine. Urmezi drumul. Pe care în mod evident îl știi.

Avea dreptate. Fasciculele mișcătoare de lumină treceau peste cuiburi de păsări în plopii canadieni decolorați de iarnă, peste dovlecii de pe câmpul lui Gus, peste siluetele preistorice ale taurilor indieni ai lui Gus. Ochii lor ca agatele se deschideau cât să reflecte o fracțiune din lumina orbitoare, apoi se închideau la loc.

Am traversat pe buștean canalul de irigație cu apă tulbure și leneșă, apoi am ajuns la canalul cu apă limpede unde ne-am întins pe burtă, tăcuți precum luptătorii de gherilă. Știu, am tendința de a romanța totul. În schimb, e adevărat că am stat întinși multă vreme, înghețați de frig în ceață. Nu era ceață. Trebuie să fi fost aburul format deasupra canalului sau doar aburul care ieșea din gurile noastre.

După o lungă așteptare, au sosit și cocorii. Cu sutele, exact când cerul se făcea albastru-cenușiu. Au aterizat cu încetinitorul pe picioarele lor fragile. S-au spălat, s-au primenit pe mal. Dintr-odată totul s-a făcut alb, negru și gri, ca după terminarea genericului unui film, o agitație.

Cocorii se adăpau în amonte, iar apa se desfăcea la picioarele lor în zeci de pâraie subțiri, argintii. Păsările au plecat foarte repede, într-o vâltoare de alb, lăsând în urmă zgomot de cărți de joc amestecate.

Am stat întinși acolo și am băut cafea până s-a luminat și au sosit ciorile. Ciorile stângace și scandalagioaice, o sfidare la adresa grației cocorilor. Descriau zigzaguri negre pe apă, crengile plopilor se legănau ca niște trambuline. Se simțea soarele.

Pe drumul de întoarcere era deja lumină, dar a continuat să țină lanterna aprinsă. Stinge-o, te rog. M-a ignorat, așa că i-am luat-o din mână. Mi-am potrivit mersul cu pașii lui mari, prin urmele lăsate de tractor.

— Futu-i, a zis. A fost înspăimântător.

— Serios. La fel de înspăimântător ca oastea de războaie temută. E din Biblie.

— A, da, profa?

Avea de pe-atunci tupeu.

Pas

Secția de dezalcoolizare West Oakland fusese cândva un depozit. E întuneric înăuntru și se face ecou ca într-o parcare subterană. Dormitoarele, o bucătărie și biroul dau toate într-o încăpere de mari dimensiuni. În mijlocul ei se află o masă de biliard și boxa cu televizorul. Îi spun boxă din cauză că are pereți de numai un metru și jumătate înălțime pentru a le permite supraveghetorilor să vadă înăuntru.

Cei mai mulți rezidenți erau în boxă, îmbrăcați în pijamale albastre, se uitau la *Leave It to Beaver*. Bobo ținea o ceașcă cu ceai în mână, din care îi dădea Carlottei să bea. Ceilalți bărbați râdeau de cum alergase ea prin triaj și încercase să se bage sub locomotivă. Amtrak-ul de la L.A. fusese nevoit să oprească. Carlotta râdea și ea. Toți alergau în pijamale. Nu pentru că nu-i păsa de ceea ce făcuse. Pur și simplu nu-și amintea, nu-și asuma în vreun fel fapta.

Milton, unul dintre supraveghetori, s-a apropiat de marginea boxei.

— Când începe meciul?

— Peste două ore.

Benitez și Sugar Ray luptau pentru titlu la categoria semimijlocie.

— Sugar Ray o să câștige fără probleme.

Milton i-a zâmbit Carlottei cu toți dinții, stârnind comentarii și glume din partea bărbaților. Carlotta îi cunoștea pe majoritatea din timpul altor spitalizări aici sau în alte centre de dezalcoolizare din Hayward, Richmond, San Francisco. Pe Bobo îl știa inclusiv din secția de psihiatrie a spitalului Highland.

Toți cei douăzeci de rezidenți erau în boxă, cu perne și pături, cuibăriți unii lângă alții ca puștii de grădiniță în timpul somnului de după-amiază, ca în desenele lui Henry Moore cu oameni în adăposturi antiaeriene. La televizor, Orson Welles zicea: „Nu vindem vinul înainte să-i vină timpul."[1] Bobo râdea: „E timpul, frate, e timpul!"

— Nu mai tremura, femeie, nu se mai vede la televizor.

Un bărbat cu *dread*-uri s-a așezat lângă Carlotta, i-a vârît mâna între pulpe. Bobo l-a înșfăcat de încheietură.

— Mișcă-te de-aici sau ți-o rup.

A apărut și bătrânul Sam, înfășurat într-o pătură. Nu dădeau căldură și era un frig crâncen.

---

[1] În anii '70, regizorul Orson Welles, ajuns falit, a apărut într-o serie de reclame televizate la vinurile Paul Masson. Mottoul „Nu vindem vinul înainte să-i vină timpul" este rostit în fiecare dintre ele.

— Șezi colea pe picioarele ei. Să nu-i mai tremure.

Cu duzina e mai ieftin aproape se terminase. Clifton Webb murise și Myrna Loy plecase la facultate. Willie a zis că-i plăcuse în Europa pentru că acolo albii erau urâți. La început, Carlotta n-a înțeles, apoi și-a dat seama că singurii oameni pe care alcoolicii însingurați îi văd sunt la televizor. La trei dimineața, ea însăși aștepta să apară „Jack Spintecătorul pentru mașini Datsun la mâna a doua". Care tranșează prețurile. Le hăcuiește și le retează.

Televizorul era singura sursă de lumină din secție. Era ca și cum boxa ar fi fost arena lor plină de fum, iar în mijlocul ei – ringul de box în culori. Comentatorul avea vocea ascuțită. În seara asta premiul e un milion de dolari! Toți bărbații au pariat pe Sugar Ray, ar fi pariat. Bobo i-a spus Carlottei că unii dintre ei nici nu erau alcoolici, doar se prefăcuseră că au nevoie de dezalcoolizare ca să poată vedea meciul.

Carlotta ținea cu Benitez. Îți cam place băieții frumoși, mama! Benitez era frumos, cu osatura fină, o mustață elegantă. Cântărea 65 de kilograme, câștigase primul campionat la șaptesprezece ani. Sugar Ray Leonard abia dacă cântărea mai mult, dar părea că domină, nemișcat. Bărbații s-au întâlnit în mijlocul ringului. Tăcere completă. Mulțimea la televizor, locatarii boxei și-au ținut toți respirația cât boxerii s-au înfruntat, și-au dat târcoale, mlădioși, ochi în ochi.

În runda a treia, croșeul rapid al lui Leonard l-a trimis pe Benitez la podea. S-a ridicat într-o secundă, cu un

zâmbet copilăros. Jenat. N-am vrut să mi se-ntâmple asta. În clipa aia, bărbații din boxă au început să țină cu el.

Nimeni nu mișca, nici măcar în timpul reclamelor. Sam a rulat țigări tot timpul meciului, le-a împărțit celorlalți. Milton a venit până la marginea boxei în runda a șasea, exact când Benitez primea o lovitură în frunte, singura care i-a lăsat o urmă în meciul acela. Milton a văzut sângele reflectat în privirile tuturor, în transpirație.

— Nici nu mă mir... sigur că țineți toți cu învinsul, a spus.

— Liniște! Runda a opta.

— Hai, drăguțule, să nu rămâi la podea.

Nu-i cereau lui Benitez să câștige, doar să rămână în luptă. A făcut-o, a rămas. În runda a noua s-a retras după o scurtă, pentru ca un croșeu de stânga să-l trimită în sfori, iar unul de dreapta să-i facă proteza să sară din gură.

Runda a zecea, a unsprezecea, a douăsprezecea, a treisprezecea, a paisprezecea. A rămas în luptă. Nimeni nu vorbea în boxă. Sam adormise.

A sunat gongul pentru ultima rundă. Arena era atât de tăcută, că l-au auzit pe Sugar Ray Leonard șoptind: „O, Doamne. E încă în picioare."

Dar Benitez a atins cu genunchiul drept podeaua. Scurt, asemenea unui credincios catolic care părăsește strana. Acel minim gest de deferență semnala finalul luptei; pierduse. Carlotta a murmurat:

— Doamne, te rog, ajută-mă.

De pripas

Am ajuns în Albuquerque din Baton Rouge. Era vreo două dimineața. Un vânt biciuitor. Așa e vântul din Albuquerque. Stau în autogară pân-apare un șofer de taxi cu atâtea tatuaje făcute în închisoare, încât mă gândesc că-mi face el rost de droguri și-mi spune și unde să trag. Mi-a dat ce-mi trebuia, m-a dus într-un loc sigur în valea de sud, o *noria* cum îi spun prin părțile astea. Mare noroc c-am dat peste el, peste Noodles. Nici că puteam s-aleg un loc mai prost în care să fug decât Albuquerque. Orașul e controlat de *chicano*. *Mayate*[1] nu pot face rost de nimic, sunt norocoși că rămân în viață. Câțiva tipi albi care au făcut suficientă pușcărie ca să fie de încredere. Tipe albe, nici gând, nu rezistă. Singura cale, și aici m-a ajutat tot Noodles, e să se combine cu un tip sus-pus, cum am făcut eu cu Nacho. Așa nimeni nu s-ar putea atinge de mine. Ce lucru jalnic am spus. Nacho era un sfânt, ceea ce poate părea greu de crezut.

[1] Numele pe care li-l dau mexicanii negrilor.

A făcut o groază de lucruri bune pentru Brown Berets[1], pentru întreaga comunitate *chicano*, tineri, bătrâni. Nu mai știu pe unde e acum. A fugit după ce-a plătit cauțiunea. O cauțiune foarte mare. A împușcat un polițist de la antidrog, Marquez, de cinci ori, în spate. Jurații nu l-au crezut sfânt, dar măcar Robin Hood tot l-au crezut din moment ce-au dat verdict de ucidere din culpă. Aș vrea să știu unde e. M-au arestat cam în același timp cu el, pentru urmele înțepăturilor de ac.

Toate s-au întâmplat cu mulți ani în urmă, altfel nici n-aș putea vorbi despre asta. Pe vremea aia te încălțau cu cinci sau zece ani pentru un rest de joint sau pentru înțepături.

Abia dădeau drumul primelor programe de reabilitare cu metadonă. Pe mine m-au trimis la unul din proiectele pilot. Șase luni la La Vida în loc de ani în *la pinta*, penitenciarul de stat din Santa Fe. Eu și alți douăzeci de dependenți care au primit aceeași ofertă. Ne-au dus pe toți într-un autobuz de școală galben. În poarta centrului La Vida am fost întâmpinați de o haită de câini sălbatici care au mârâit și au lătrat la noi până când s-au plictisit și-au dispărut într-un nor de praf.

La Vida se afla la cincizeci de kilometri de Albuquerque. În deșert. Nimic în jur, nici măcar un copac, un tufiș. Route 66 era prea departe s-ajungi la ea pe jos.

---

[1] Beretele Cafenii au făcut parte din Mișcarea Chicano care a militat pentru drepturile civile ale populației mexicano-americane în anii '60, în prelungirea mișcării pentru drepturile civile ale negrilor.

La Vida fusese un post de radar în al Doilea Război Mondial. De-atunci fusese abandonat. Abandonat la propriu. Noi urma să-l renovăm.

Stăteam în vânt, sub soarele arzător. Nu se vedea decât discul uriaș al radarului care domina locul, singura bucată de umbră. O cazarmă pe jumătate dărâmată. Jaluzele rupte și ruginite care zdrăngăneau în bătaia vântului. Postere cu femei se cojeau de pe pereți. Iar în fiecare cameră erau dune de nisip înalte de un metru. Dune, cu valuri și modele ca în vederile cu Painted Desert din Arizona.

O serie de lucruri urma să contribuie la reabilitarea noastră. Primul pe listă era faptul că fuseserăm luați de pe stradă. De fiecare dată când un psiholog ne spunea chestia asta, râdeam cu lacrimi. Nu se vedea nici măcar un drum, darămite vreo stradă, cât despre străzile din complex, erau toate îngropate în nisip. În cantine erau mese, iar în dormitoarele din cazarmă erau paturi, dar și ele erau toate îngropate în nisip. Vasele de toaletă erau înfundate cu animale moarte și omniprezentul nisip.

Nu se auzeau decât vântul și haita de câini care tot dădea târcoale. Uneori era plăcută liniștea, mai puțin discurile radarului care se tot învârteau cu un fel de scârțâit lugubru ca un bocet, zi și noapte, zi și noapte. La început ne băga în sperieți, dar după o vreme a devenit un zgomot de fundal liniștitor, precum clopoțeii de vânt. Ne-au zis că fusese folosit pentru interceptarea piloților japonezi kamikaze, dar ne spuneau tot felul de ciudățenii.

Evident, cea mai mare parte a reabilitării noastre consta în muncă brută. Satisfacția lucrului bine făcut. Să învățăm să interacționăm. Muncă de echipă. Munca asta de echipă începea cu careul de la șase dimineața când ne primeam fiecare metadona. După micul dejun, munceam până la ora prânzului. Terapie de grup de la două la cinci și din nou terapie de grup de la șapte la zece.

Scopul terapiei de grup era să ne frângă. Aveam probleme în primul rând cu furia, aroganța, revolta. Eram niște mincinoși, trișori și hoți. În fiecare zi, se țineau „tunsori" însemnând că toți din grup îi strigau în față unuia dintre noi toate defectele și slăbiciunile.

Ne călcau în picioare până când strigam „piua". Ce dracu o mai fi și asta? Vedeți? Tot furioasă și arogantă am rămas. Am întârziat zece minute la terapia de grup, așa că mi-au ras sprâncenele și mi-au tuns genele.

Grupurile se ocupau de rezolvarea furiei. Toată ziua băgam într-o urnă bilețele de hârtie pe care scriam pe cine suntem furioși, apoi rezolvam problema în grup. De cele mai multe ori, nu făceam decât să strigăm ce ratați și distruși erau toți ceilalți. Dar, vedeți, noi chiar eram niște mincinoși și trișori. Jumătate din timp nici măcar nu eram furioși, nu făceam decât să mimăm furia ca să facem jocul terapiei de grup și să rămânem la La Vida, să nu ne trimită la pușcărie. Pe majoritatea bilețelelor apărea numele lui Bobby, bucătarul, pentru că hrănea câinii ăia sălbăticiți. Sau chestii de genul că Grenas nu plivește destul, doar fumează și împinge de colo colo tufele de buruieni cu o greblă.

În schimb, eram furioși pe câini. La șase dimineața ne aliniam în fața sălii de mese, apoi din nou la unu și la șase. Biciuiți de vânt și nisip. Obosiți și înfometați. Sufeream de frig dimineața și de cald după-amiaza. Bobby nu se grăbea, pentru ca apoi să păşească agale ca un funcționar înfumurat de la bancă și să ne descuie ușa într-un final. Iar cât aşteptam noi, la câțiva metri mai încolo, la ușa bucătăriei, câinii îl aşteptau și ei să le arunce lăturile. Plini de jigodie, corcituri, niște urâțenii de câini care fuseseră abandonați în mijlocul podișului. Câinii îl plăceau pe Bobby, nu-i problemă, dar ne urau pe noi, își dezveleau colții și mârâiau zi după zi, la fiecare masă.

M-au transferat de la spălătorie la bucătărie. Ajutam la gătit, spălam vasele și dădeam cu mopul. După o vreme, m-am mai încălzit față de Bobby. M-am mai încălzit și față de câini. Le pusese nume fiecăruia. Nume tâmpite. Ducele, Pătatu', Negruțu', Șchiopu', Piticu'. Și Liza, favorita lui. O corcitură bătrână, cu blana scurtă galben-roșcată, cu capul turtit, urechi enorme ca de liliac și ochi galbeni precum chihlimbarul. După câteva luni, ajunsese chiar să-i mănânce din palmă. „Raza mea de soare! Liza, soarele meu cu ochi galbeni", obișnuia s-o alinte. Până la urmă l-a lăsat s-o scarpine în spatele urechilor ei urâte și deasupra cozii lungi și jigărite care-i atârna între picioare. „Raza mea de soare scumpă și dragă", îi spunea.

Guvernul finanța tot felul de oameni care veneau să ne învețe lucruri. O cucoană ne-a ținut un seminar despre „Familii". Niciunul dintre noi nu avusese vreodată

o familie. Iar un tip din Synanon ne-a spus că problema noastră e că ne credem mari și tari. Expresia lui favorită era: „Când crezi că dai bine, dai rău." Ne punea în fiecare zi să ne „distrugem imaginea". Ceea ce însemna să facem pe proștii.

Am primit o sală de sport și o masă de biliard, haltere și saci de box. Două televizoare color. Un teren de baschet, o sală de bowling și un teren de tenis. Picturi de Georgia O'Keeffe înrămate. Nuferii lui Monet. La scurt timp am fost anunțați că o firmă de producție de la Hollywood va veni să turneze un film SF în complexul nostru. Aveam ocazia să lucrăm ca figuranți și să câștigăm niște bani. Subiectul filmului era radarul și ce-i făcuse lui Angie Dickinson. Se îndrăgostise de ea și-i furase sufletul când femeia murise într-un accident de mașină. După care trecuse la restul sufletelor vii, adică rezidenții de la La Vida, adică noi. L-am văzut de vreo douăzeci de ori, în toiul nopții, la televizor.

Una peste alta, în primele trei luni, lucrurile au mers binișor. Nimeni nu lua droguri și eram sănătoși; munceam din greu. Complexul era pus la punct. Ne-am apropiat destul de mult unii de alții și am fost furioși pe bune. Dar în primele trei luni am fost și complet izolați. Nimeni nu venea și nimeni nu pleca. Fără telefon, ziare, scrisori, televizor. Când s-a sfârșit perioada asta, a început să se aleagă praful. Plecau în permisii și când se întorceau proba de urină nu mai era curată; sau nu se mai întorceau deloc. Tot veneau rezidenți noi, dar le lipsea mândria pe care o simțeam noi față de locul ăla.

Ne adunam în fiecare dimineață. Parțial sesiune de reclamații, parțial de turnătorii. Trebuia să luăm cuvântul pe rând, fie numai să spunem un banc sau să cântăm un cântec. Dar n-aveam niciodată idei noi, așa că cel puțin de două ori pe săptămână moș Lyle Tanner cânta *I thought I saw a whippoorwill*. „El Sapo" a ținut o prelegere absolut scabroasă despre cum să prăsești chihuahua. Sexy ne recita de fiecare dată Psamul 23. Numai că felul în care pronunța cuvintele le făcea să sune obscen și toată lumea râdea, iar asta o făcea să sufere.

Numele lui Sexy era o glumă. Era de fapt o curvă bătrână din Mexic. Nu venise cu noi, cu primul grup, ci mai târziu, după cinci zile de carceră, fără mâncare. Bobby i-a făcut supă și ouă cu costiță. Dar ea n-a vrut decât pâine. A stat pe scaun și a mâncat trei pâini albe Wonder Bread, fără măcar să mestece, o înghițea pur și simplu, hămesită. Bobby i-a dat Lizei supa și ouăle cu costiță.

Sexy nu s-a oprit din mâncat până n-am luat-o eu și-am dus-o în camera noastră, unde s-a prăbușit și-a adormit. În încăperea de alături, Lydia și Sherry stăteau în pat. Erau amante de ani de zile. Mi-am dat seama după râsetele lor tărăgănate că se drogaseră cu ceva, seconal sau quaalude probabil. M-am întors la bucătărie să-l ajut pe Bobby să facă curat. Gabe, psihologul, a venit să ia cuțitele ca să le încuie în seif. Făcea asta în fiecare seară.

— Mă duc în oraș. Bobby, tu rămâi șef.

Nu mai aveam personal care să stea peste noapte.

Am ieșit împreună cu Bobby să bem cafea sub liliacul persan. Câinii hămăiau la ceva în depărtare.

— Mă bucur c-a venit Sexy. E simpatică.

— E-n regulă. N-o să stea mult.

— Îmi amintește de Liza.

— Liza nu e așa de urâtă. *Oye*, Tina, fii atentă. Aproape a ieșit.

Luna. Nu există lună ca cea dintr-o noapte senină în New Mexico. Răsare deasupra munților Sandia, mângâind kilometru după kilometru de deșert sterp cu albul tăcut al primei ninsori. Lumina lunii din ochii galbeni ai Lizei și liliacul persan.

Lumea merge înainte. Nimic nu prea contează, știți ce zic? Nu contează cu adevărat. Dar câteodată, pentru o secundă numai, ai o stare de grație, crezi că într-adevăr contează foarte mult.

Și el a simțit la fel. Am auzit cum i s-a pus un nod în gât. Unii ar fi spus o rugăciune, ar fi îngenuncheat într-un astfel de moment. Ar fi cântat un imn. Poate că oamenii cavernelor ar fi dansat în cerc. Noi însă am făcut dragoste. „El Sapo" ne-a prins. Mai târziu, dar eram încă dezbrăcați.

Așa că la întâlnirea de dimineață s-a aflat și a trebuit să fim pedepsiți. Timp de trei săptămâni, după ce terminam curățenia în bucătărie, trebuia să dăm jos vopseaua și să lustruim cu șmirghelul ramele geamurilor din sala de mese. Până la unu noaptea, în fiecare noapte. Și ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, Bobby, încercând să-și salveze pielea, s-a ridicat și-a zis:

— N-am vrut să i-o trag Tinei. Tot ce vreau e să nu mai iau droguri, să-mi execut pedeapsa și să mă-ntorc acasă la soția mea Debbi și la fetița mea Debbi-Ann.

Mi-a venit să scriu numele alea scornite pe un bilețel și să-l bag în urnă.

M-a durut rău. Mă strânsese în brațe și-mi vorbise. Se purtase mult mai atent decât majoritatea bărbaților atunci când făcusem dragoste și eram fericită când răsărise luna pe cer.

Munca era așa de grea, că n-aveam timp să vorbim. Și oricum, nici în ruptul capului nu i-aș fi arătat cât de tare mă rănise. Eram obosiți, morți de oboseală, în fiecare noapte, toată ziua.

Lucrul cel mai important despre care nu vorbiserăm erau câinii. Nu mai apăruseră de trei seri.

Până la urmă am zis:

— Unde crezi că sunt câinii?

A dat din umeri.

— Vreo pumă. Copii cu puști.

Ne-am întors la șmirgheluit. S-a făcut prea târziu ca să ne mai culcăm, așa că ne-am făcut cafea și ne-am așezat sub copac.

Mi-era dor de Sexy. Am uitat să spun că se dusese la dentist în oraș, făcuse cumva rost de droguri, o arestaseră și ajunsese înapoi la închisoare.

— Mi-e dor de Sexy. Bobby, ce-ai spus la întâlnirea de dimineață a fost o minciună. Ai vrut foarte tare să te culci cu *mine*.

— Da, a fost o minciună.

Ne-am dus în camera frigorifică, ne-am strâns în brațe și am făcut dragoste din nou, dar n-a durat mult pentru că era frig ca naiba. Ne-am întors afară.

Au început să sosească câinii. Piticu', Negruțu', Pătatu', Ducele.

Dăduseră peste porci spinoși. Se-ntâmplase cu câteva zile în urmă pentru că toți erau infectați. Aveau fețele umflate ca niște rinoceri monstruoși și supurau puroi verde. Pleoapele inflamate li se lipiseră, străpunse de ace asemenea unor mici săgeți. Partea îngrozitoare era că niciunul nu vedea. Și nici nu puteau să scoată vreun sunet, pentru că li se umflaseră și gâturile.

Negruțu' a intrat în convulsii. A țâșnit în sus scoțând un fel de gâlgâit înfiorător. Dădea din picioare, se zbătea, urina în sus. Sus, mai mult de un metru jumătate în aer, apoi a căzut ud, mort, în praf. Liza a venit la urmă pentru că nu putea să meargă, s-a târât până a ajuns la picioarele lui Bobby, a început să se zvârcolească acolo, atingându-i bocancul cu laba.

— Adu-mi nenorocitele alea de cuțite.

— Gabe nu s-a întors încă.

Numai supraveghetorii puteau să descuie seiful.

Liza continua să-l atingă ușor pe Bobby cu laba, ca și cum i-ar fi cerut s-o mângâie, să-i arunce mingea.

Bobby s-a dus în camera frigorifică și a adus o bucată de carne. Cerul se făcuse de culoarea lavandei. Era aproape dimineață.

Le-a dat câinilor cu carnea pe la nas. I-a chemat, îndemnându-i cu blândețe să se țină după el până pe partea cealaltă a drumului, la atelierul de mecanică. Eu am rămas sub copac.

După ce a intrat în atelier, după ce i-a adunat în sfârșit pe toți înăuntru, i-a omorât în bătaie cu un baros. N-am văzut, dar am auzit din locul unde stăteam și am văzut sângele care țâșnea și se scurgea pe pereți. Am crezut că va spune ceva de genul „Liza, raza mea scumpă de soare", dar n-a scos o vorbă. Când a ieșit era acoperit de sânge, nu s-a uitat la mine, a intrat în cazarmă.

Mașina asistentei medicale a ajuns cu dozele de metadonă și toată lumea s-a aliniat pentru micul dejun. Am dat drumul la plită și am început să fac aluatul. Toată lumea a fost furioasă din cauză c-a durat așa de mult pân-a fost gata micul dejun.

Nu se vedea încă niciun membru al personalului atunci când au sosit rulotele echipei de filmare. Au început lucrul imediat, au verificat locurile în care urma să se filmeze, au selectat figuranții. Oameni cu megafoane și stații de emisie-recepție alergau de colo colo. Nu știu cum s-a făcut că nimeni n-a intrat în atelierul de mecanică.

Au început să filmeze o scenă imediat... un cadru cu un cascador care trebuia să fie Angie Dickinson conducând de la sala de sport spre casă în timp ce un elicopter dădea roată pe deasupra radarului. Mașina ar fi trebuit să intre în discul radarului, iar spiritul lui Angie să zboare în el, dar mașina s-a izbit de liliacul persan.

Împreună cu Bobby am pregătit prânzul; eram atât de obosiți, că ne mișcam cu încetinitorul, exact cum li se cerea figuranților zombi din film să se miște. Nu

vorbeam. La un moment dat, în timp ce făceam salata cu ton, mi-am zis cu voce tare:

— Castraveți murați?

— Ce-ai zis?

— Am zis castraveți murați.

— Mamă, castraveți murați!

Am râs, nu ne puteam opri din râs. M-a atins pe obraz ușor, aripa unei păsări.

Fostul post de radar i s-a părut echipei de filmare fabulos, beton. Lui Angie Dickinson i-a plăcut fardul meu de pleoape. I-am zis că e doar cretă, cretă pentru vârfurile tacurilor de biliard.

— E mortal albastrul ăla, mi-a zis.

După prânz, un tip în vârstă, luministul-șef sau ce-o fi fost, a venit la mine și m-a întrebat care-i cel mai apropiat bar. Era unul mai sus, pe drum spre Gallup, dar i-am răspuns că în Albuquerque. I-am zis c-aș da orice să mă ducă cineva cu mașina în oraș.

— Nu-ți face griji. Urcă în camionetă și hai s-o ștergem.

Bam, bang, zdrang.

— Doamne Dumnezeule, ce-a fost aia? a întrebat.

— Un grilaj care-mpiedică vitele să iasă-n drum.

— Doamne, dar chiar că-i un loc uitat de lume.

Am ajuns în sfârșit pe autostradă. Era minunat, sunetul cauciucurilor pe ciment, vântul care intra pe geam. Semiremorci, abțibilduri pe partea din spate a mașinilor, copii care se bat pe bancheta din spate. Route 66.

Am ajuns în vârful pantei, cu valea lată și cu Rio Grande la picioarele noastre și cu frumoșii munți Sandia deasupra.

— Domnule, ce-mi trebuie mie de fapt sunt bani de bilet s-ajung acasă în Baton Rouge. Ai putea să mi-i dai, vreo șaizeci de dolari!

— Sigur. Ție-ți trebuie bilet. Mie-mi trebuie ceva de băut. Se-aranjează.

Jale

— Despre ce-or vorbi oare femeile alea două toată ziua? și-a întrebat doamna Wacher soțul la micul dejun.

În capătul celălalt al sălii de mese în aer liber, cu acoperiș de stuf și cu vedere la mare, surorile uitaseră de papaya, de *huevos rancheros*, discutând și iar discutând. Mai târziu, s-au plimbat pe malul apei, cu capetele plecate una spre cealaltă. Discutând și iar discutând. Valurile le luau prin surprindere și le udau până sus, iar ele râdeau. Cea mică plângea adeseori... Când plângea, cea mare aștepta, consolând-o, oferindu-i un șervețel. Când se opreau lacrimile, reluau discuția. Cea mare nu părea dură, dar nu plângea niciodată.

Ceilalți oaspeți ai hotelului, în marea lor majoritate, stăteau laolaltă tăcuți, fie în sala de mese, fie pe șezlongurile de pe plajă, remarcând ocazional ce zi perfectă era, cât de turcoaz era apa mării, spunându-le copiilor să stea cu spatele drept. Cei doi tineri aflați în luna de

miere șușoteau și se tachinau, își băgau unul altuia în gură bucățele de pepene, dar în cea mai mare parte a timpului tăceau, se priveau în ochi, își admirau unul celuilalt mâinile. Cuplurile mai în vârstă beau cafea și citeau sau făceau rebus. Aveau conversații scurte, monosilabice. Cei care se bucurau de compania celuilalt își vorbeau la fel de puțin ca cei urzicați de resentimente sau plictisiți; ritmul vorbirii era diferit: o minge de tenis pasată leneș de la unul la celălalt sau plici-pliciul nervos după muște.

Seara, la lumina felinarului, soții Wacher, nemți, jucau bridge cu un alt cuplu de pensionari, soții Lewis, din Canada. Cu toții erau jucători serioși, așa că se vorbea cât se poate de puțin. Se auzeau doar zgomotul cărților când le împărțeau și *hmm*-urile domnului Wacher. Două fără atu. Foșnetul valurilor care se sparg, cuburile de gheață din paharele lor. Femeile vorbeau, când și când, despre cum vor merge la cumpărături a doua zi, o excursie în La Isla, misterioasele surori care discută. Cea mare atât de elegantă și calmă. Pe la cincizeci de ani, dar încă atrăgătoare, vanitoasă. Cea mică, pe la patruzeci de ani, era drăguță, dar ștearsă și timidă. Ia uite-o, iar începe să plângă!

Doamna Wacher a hotărât s-o abordeze pe sora mai mare când se ducea să înoate dimineața. Doamna Lewis urma să vorbească cu cea mai tânără, care nu înota și nu făcea plajă niciodată, doar o aștepta pe cealaltă, bând ceai, cu o carte nedeschisă în mână.

În seara aceea, cât au lipsit soții – domnul Wacher după carnetul pentru ținut scorul și pachetul de cărți, iar domnul Lewis să comande băuturi și gustări la bar –, cele două femei și-au împărtășit descoperirile.

— Vorbesc atât de mult pentru că nu s-au văzut de douăzeci de ani! Îți dai seama? Surori? Pe-a mea o cheamă Sally, locuiește în Ciudad de Mexico, măritată cu un mexican și are trei copii. Am vorbit în spaniolă, pare mexicancă get beget. A făcut de curând o operație de mastectomie, din cauza asta nu înoată. Luna viitoare începe tratamentul pentru cancer. De-asta plânge probabil tot timpul. E tot ce-am aflat înainte să apară sora ei și să plece să se schimbe.

— Ba nu ! Nu de-asta plânge! Mama lor a murit recent! Acum două săptămâni! Îți dai seama... au venit în stațiune?

— Ce ți-a mai spus? Cum o cheamă?

— Dolores. E asistentă medicală în California, are patru băieți mari. Mi-a spus că le-a murit mama recent și are multe de discutat cu sora ei.

Femeile au pus totul cap la cap. Sally, cea drăgălașă, a fost cea care a îngrijit-o în toți acești ani pe mama neputincioasă. La moartea bătrânei, Dolores s-a simțit vinovată pentru că sora ei avusese grijă de mama lor, iar ea nu le vizitase nici măcar o dată. Apoi sora ei face cancer. Dolores era cea care plătea totul, taxiul, chelnerii. Au văzut-o cumpărând haine pentru Sally de la magazinele din centru. Asta trebuie să fie. Vinovăție. Îi

pare rău că nu și-a văzut mama înainte să moară, vrea să se poarte frumos cu sora ei înainte ca și aceasta să moară.

— Sau înainte să moară chiar ea, a adăugat doamna Lewis. Când îți mor părinții, te confrunți cu propria moarte.

— O, știu ce zici... nu mai e nimeni care să te protejeze de moarte.

După care cele două doamne au tăcut, mulțumite de mica lor bârfă inocentă, de analiza făcută. Se gândesc la propria moarte. La moartea soților. Dar nu pentru multă vreme. Deși ambele cupluri aveau peste șaptezeci de ani, erau oameni sănătoși, activi. Trăiau viața din plin, se bucurau de fiecare zi. Când au sosit domnii, trăgându-și scaunele să se așeze pentru partidă, doamnele s-au alăturat cu plăcere jocului, uitând cu totul de cele două surori, care acum stăteau pe plajă una lângă alta, sub cerul înstelat.

Sally nu plângea nici din cauză că le murise mama, nici din cauza cancerului. Plângea pentru că soțul ei, Alfonso, o părăsise după douăzeci de ani pentru o femeie mai tânără. I se părea o cruzime din partea lui, imediat după mastectomia ei. Era distrusă, dar nu, nu avea de gând să divorțeze vreodată de el, deși femeia era însărcinată, iar el voia s-o ia de nevastă.

— N-au decât să aștepte până mor eu. O să mor curând, probabil la anu'...

Sally plângea cu jale, dar oceanul îi acoperea plânsetele.

— N-o să mori. Au spus că ai scăpat de cancer. Radioterapia e o măsură de rutină, preventivă. L-am auzit pe doctor spunând exact așa, că au îndepărtat toată tumoarea.

— Dar cancerul va reveni. Mereu revine.

— Nu-i adevărat. Termină, Sally.

— Ești așa de rece. Uneori ești la fel de crudă ca mama.

Dolores n-a zis nimic. Cea mai mare teamă a ei: că era ca maică-sa. Crudă, o bețivă.

— Uite ce e, Sally. Dă-i divorțul și vezi-ți de tine.

— Nu pricepi! Cum să înțelegi ce simt eu, care am trăit cu el douăzeci de ani? Tu ai fost singură aproape tot atâta timp. Pentru mine n-a existat decât Alfonso, de când aveam șaptesprezece ani! Îl iubesc!

— Cred că mă duce mintea suficient să-nțeleg, i-a replicat Dolores pe un ton sec. Hai să intrăm, se face frig.

În cameră, Dolores citea înainte de culcare, cu veioza băgată sub plasa de țânțari.

— Dolores?

Sally plângea, iar. Dumnezeule. Acum ce mai era.

— Sally, o iau razna dacă nu citesc imediat cum mă trezesc și înainte să adorm. E un obicei tâmpit, dar asta e. Ce s-a întâmplat?

— Mi-a intrat o așchie în picior.

Dolores s-a ridicat, a căutat un ac, niște antiseptic și un plasture, i-a scos surorii ei așchia din picior. Sally a început să plângă din nou și a îmbrățișat-o pe Dolores.

— Hai să fim mereu apropiate de-acum înainte. E așa de bine să am o soră care are grijă de mine.

Dolores i-a netezit plasturele pe picior, așa cum o făcuse de zeci de ori când erau copii.

— A trecut, a spus ea automat.

— A trecut! a oftat Sally.

La scurt timp după aceea, a adormit. Dolores a mai citit câteva ore. În cele din urmă a stins lumina, dorindu-și să fi avut ceva de băut.

Cum să-i vorbească lui Sally despre alcoolismul ei? Nu era același lucru cu a vorbi despre moartea cuiva, despre pierderea unui soț, a unui sân. Se zicea că e o boală, dar nimeni nu o obliga să bea. Am o boală fatală. Sunt îngrozită, voia Dolores să-i spună, dar n-a făcut-o.

Soții Wacher și soții Lewis erau întotdeauna primii care ajungeau la micul dejun, se așezau la mese alăturate. Domnii citeau ziarul, doamnele făceau conversație cu chelnerii sau între ele. După micul dejun, toți patru aveau să meargă la pescuit în larg.

— Unde-or fi surorile astăzi, mă-ntreb? a zis doamna Lewis.

— Urlă una la alta! Când am trecut pe lângă camera lor, cearta era în toi. Herman n-are pic de înțelegere, nu m-a lăsat să trag cu urechea. Sally a zis: Nu! Nu vrea niciun cent din banii mânjiți cu sânge ai cotoroanței! Că atunci când ea fusese disperată, mama ei o respinsese, și dă-i și înjură, o fată așa de blândă! *Puta! Desgraciada!*

Dolores urla la ea: „Chiar nu-nțelegi nimic despre nebunie? *Tu* ești cea nebună... pentru că nu vrei să-nțelegi! Mama a fost nebună!" După care a-nceput să strige la ea: „Dă-l jos! Dă-l jos!"

— Șșt. Uite-le că vin.

Sally era ciufulită; ca de obicei, se vedea că plânsese; ca de obicei, Dolores era calmă și perfect aranjată. A comandat micul dejun pentru amândouă și când a venit mâncarea s-a auzit cum a îndemnat-o pe sora ei:

— Mănâncă. O să te simți mai bine. Bea tot sucul de portocale. E dulce și bun.

— Dă-l jos!

Sally tremura, ținând strâns de *huipil*. Dolores l-a smuls de pe ea, obligând-o să rămână în fața ei goală, cu cicatricile sânului tăiat roșii-vineții, livide.

Sally a țipat.

— Sunt hidoasă! Nu mai sunt femeie! Nu te uita!

Dolores a apucat-o de umeri și a scuturat-o.

— Vrei să fiu sora ta? Lasă-mă să mă uit! Da, arată hidos. Cicatricile sunt atroce, îngrozitoare. Dar fac parte din tine acum. Și tu ești o femeie, prostuțo! Fără Alfonso al tău, fără sân, poți să fii mai femeie decât oricând, propria ta stăpână! Pentru început, azi o să înoți, cu proteza aia de-o sută cincizeci de dolari pe care ți-am cumpărat-o și pe care o poți prinde de costum.

— Nu pot.

— Ba da, poți. Haide, îmbracă-te pentru micul dejun.

***

— Bună dimineața, doamnelor! le-a salutat doamna Lewis pe surori. Încă o zi superbă. Noi mergem la pescuit. Voi ce planuri aveți azi?

— Întâi mergem să înotăm, apoi la cumpărături și la coafor.

— Biata Sally, a spus doamna Lewis. Se vede clar că nu vrea să facă niciunul din lucrurile astea. E bolnavă, e-n doliu. Sora aia a ei o obligă să se poarte ca-n vacanță. Exact ca sora mea Iris. Autoritară cât se poate! Ai o soră mai mare?

— Nu, a râs doamna Wacher. Eu am fost sora mai mare. Și, crede-mă, surorile mai mici au și ele hibele lor.

Dolores a întins prosoapele pentru amândouă pe nisip.

— Dă-l jos.

Se referea la halatul pe care sora ei îl strângea peste costumul de baie.

— Dă-l jos, a insistat din nou. Îți stă foarte bine. Sânul pare adevărat. Ai talia subțire. Ai picioare frumoase. Dar să nu uităm că niciodată, dar niciodată n-ai fost conștientă de cât de frumoasă ești.

— Nu. Tu ai fost cea frumoasă. Eu am fost cea bună.

— Eticheta asta mi-a adus și mie destule necazuri. Dă-ți pălăria jos. Nu mai avem decât câteva zile. Trebuie să te-ntorci bronzată în oraș.

— *Pero...*

— *Cállate.* Nu mai da din gură, că altfel te bronzezi cu riduri.

— Soarele se simte minunat, a oftat Sally după o vreme.

— Nu simți cum ți se bucură trupul?

— Mă simt așa de dezbrăcată. Ca și cum toată lumea mi-ar vedea cicatricile.

— Știi ce-am învățat eu? Că majoritatea oamenilor nu observă nimic sau nu le pasă chiar dacă observă.

— Ești atât de cinică.

— Întoarce-te să te dau cu ulei pe spate.

Mai încolo, Sally i-a povestit lui Dolores despre biblioteca din *barrio* unde lucra voluntar. Poveștii care-ți încălzeau inima despre copii și familii care trăiau într-o sărăcie lucie. Își iubea munca, iar oamenii de acolo o iubeau pe ea.

— Vezi, Sally, știi să faci atâtea lucruri care-ți fac plăcere.

Dolores nu avea de spus nicio poveste despre slujba ei, la o clinică din East Oakland, care să-i încălzească inima lui Sally. Copii de mame dependente, copii abuzați, copii cu leziuni pe creier, cu sindromul Down, răni împușcate, malnutriție, SIDA. Dar era bună în meseria ei și-i și plăcea. Sau îi plăcuse – o concediaseră până la urmă luna trecută, din cauza băuturii, chiar înainte să moară mama lor.

— Și mie-mi place slujba mea, a fost tot ce-a spus. Hai să înotăm.

— Nu pot. O să-mi facă rău.

— Rănile s-au vindecat, Sally. Nu sunt decât cicatrici. Cicatrici groaznice.

— Nu pot.

— Pentru Dumnezeu, intră în apă.

Dolores a tras-o pe Sally după ea până unde se sparg valurile, apoi i-a dat drumul la mână cu o smucitură. A urmărit-o cum se poticnește și cade, înghite apă, o dărâmă un val. Călcând apa, a urmărit-o cum se ridică și plonjează la fund înainte s-o lovească următorul val, apoi a continuat să înoate. Dolores a urmat-o înot. O Doamne, iar plânge, dar nu, Sally râdea în hohote.

— E caldă! E caldă! Sunt ușoară ca un bebeluș!

Au înotat multă vreme spre larg, în apa albastră. Într-un târziu, au luat-o spre mal. Cu respirația tăiată, râzând, au ieșit din valuri. Sally a cuprins-o în brațe pe sora ei, iar cele două femei au rămas așa, în timp ce spuma apei le șerpuia în jurul gleznelor.

— *Mariconas!*[1] au râs de ele doi salvamari care treceau pe-acolo.

Doamna Lewis și doamna Wacher au urmărit scena de pe șezlongurile lor, emoționate.

— Nu e așa de rea, doar severă... știa că odată intrată în apă, surorii îi va plăcea. Cât de fericită pare. Biata de ea, chiar avea nevoie de vacanța asta.

---

[1] „Lesbiene!" (în sp., în orig.).

— Da, nu mai pare așa de șocant acum, nu-i așa? Că au plecat în vacanță când mama lor doar ce-a murit.

— Știi... păcat că nu e o tradiție asta. O vacanță post-înmormântare, ca o lună de miere sau tăierea moțului.

Au râs amândouă.

— Herman! a strigat doamna Wacher către soțul ei. După ce murim noi două, ne promiteți c-o să plecați împreună într-o vacanță?

Herman a dat din cap că nu.

— Nu. E nevoie de patru la bridge.

Când s-au întors la hotel în seara aceea toată lumea a complimentat-o pe Sally pentru cât de bine arăta. Rumenă de la soare, cu o tunsoare nouă care-i lăsa buclele arămii și moi să-i încadreze fața.

Sally își tot scutura părul, privindu-se în oglindă. Ochii ei verzi străluceau ca smaraldele. Se machia cu fardurile lui Dolores.

— Îmi împrumuți bluza ta verde? a întrebat.

— Poftim? Doar ce ți-am cumpărat trei rochii frumoase. Acum vrei bluza mea? Și dacă tot veni vorba, ai și tu farduri și parfum.

— Vezi cât de multă pică îmi porți? Da, îmi faci cadouri, dar tot egoistă ești, egoistă ca ea!

— Egoistă!

Dolores și-a dat bluza jos.

— Ia-o! Și ia și cerceii ăștia. Se asortează cu bluza.

***

Soarele a apus în timp ce turiștii își mâncau crema de zahăr ars. Când li s-a adus cafeaua, Dolores a luat-o pe sora ei de mână.

— Îți dai seama că ne comportăm ca atunci când eram mici. E chiar reconfortant, dacă te gândești. Spui mereu că de-acum vrei să fim surori adevărate. Ne purtăm exact ca niște surori adevărate. Ne certăm.

Sally a zâmbit.

— Ai dreptate. Bănuiesc că n-am știut niciodată cum se comportă familiile adevărate. N-am fost niciodată într-o vacanță cu familia sau măcar la un picnic.

— Sunt sigură că de-asta am făcut eu atâția copii, de-asta te-ai măritat tu cu un mexican dintr-o familie foarte numeroasă, ne-am dorit foarte tare un cămin.

— Și tocmai de-asta mi-e așa de greu că mă părăsește Alfonso...

— Nu mai vorbi despre el.

— Despre ce pot să vorbesc atunci?

— Trebuie să vorbim despre ea. Despre mama. Acum e moartă.

— Aș fi putut s-o omor chiar eu! Mă bucur c-a murit, a zis Sally. A fost oribil când a murit tata. Am zburat la L.A. și am luat autobuzul până la San Clemente. Nici nu m-a primit în casă. Am bătut în ușă și i-am zis: „Am nevoie de o mamă! Vreau să vorbesc cu tine!", dar nu mi-a deschis. N-a fost corect. Nu-mi pasă de bani, dar nici aia n-a fost corect.

Mama lor n-o iertase niciodată pe Sally pentru că se măritase cu un mexican. Refuzase să-i vadă copiii, îi lăsase toți banii lui Dolores. Dolores insistase să împartă moștenirea, dar asta nu atenuase cu nimic jignirea.

Cum stăteau pe nisip, îmbrățișate, Dolores o legăna pe Sally. Soarele apusese.

— Nu mai e, Sally. Era bolnavă, înspăimântată. A atacat ca o... hienă rănită. Ai fost norocoasă că n-ai văzut-o. Eu am văzut-o. Am sunat-o să-i spun că-l ducem pe tata la spital cu salvarea. Știi ce-a zis? „Nu puteți să cumpărați și niște banane în drum?"

— Azi e ultima mea zi, i-a spus Sally doamnei Wacher. Ne ducem pe insulă. Ați fost vreodată acolo?

— O, da, am fost cu soții Lewis acum câteva zile. E absolut minunat. Mergeți pentru scufundări la mică adâncime?

— La mare adâncime, a spus Dolores. *Vamos*. Sally, așteaptă mașina după noi.

— Eu nu mă scufund la adâncime. Și basta, a spus Sally pe drum spre Ixtapa.

— O să vezi. Așteaptă să-l cunoști pe César. Am trăit cu el o vreme, acum douăzeci și cinci – treizeci de ani. Pe-atunci era doar un pescar care se scufunda.

Între timp devenise faimos și bogat, un Jacques Cousteau al Mexicului, multe filme, emisiuni la televizor. Lui Dolores îi era greu să și-l imagineze așa. Și-a amintit de vechea lui barcă de lemn, de podeaua de nisip din *palapa* lui, de hamacul lor.

— Încă de pe-atunci era un maestru, a spus ea. Nimeni nu cunoaște oceanul ca el. În comunicatele de presă e numit Neptun, ceea ce sună a clișeu... dar e adevărat. Probabil nu-și va aminti de mine, dar tot vreau să-l cunoști.

Era bătrân de-acum, cu barba lungă, albă, părul alb care-i cădea pe umeri. Sigur că-și amintea de Dolores. Sărutarea lui dulce pe pleoape, îmbrățișarea lui. Își amintea mâinile cu bătături și cicatrici mângâind-o... Le-a condus pe amândouă la o masă de pe verandă. Doi bărbați de la biroul de informare turistică beau tequila și-și făceau vânt cu pălăriile de paie, cu cămășile *guayabera* transpirate și șifonate.

Veranda avea vedere la ocean, însă arborii de mango și avocado ascundeau cu totul oceanul.

— Cum să acoperi o vedere așa frumoasă la ocean? a întrebat Sally.

César a dat din umeri.

— *Pues*, știu cum arată.

Le-a povestit în amănunt despre scufundările pe care le făcuse împreună cu Dolores cu ani în urmă. Când au dat de rechini, despre *peine*, peștele uriaș, ziua în care Flaco s-a înecat. Cum ceilalți scufundători o numeau pe Dolores „La Brava". Dar ea abia dacă a auzit laudele lui. L-a auzit însă spunând: „A fost o femeie frumoasă la tinerețe."

— Deci, ai venit să te scufunzi cu mine? a întrebat-o ținând-o de mâini.

Îi tânjea sufletul să se scufunde; nu a putut să-i spună că-i era teamă că regulatorul i-ar putea sparge dinții falși.

— Nu. Nu-mi mai permite spatele. Am adus-o pe sora mea să se scufunde cu tine.

— *Lista?* a întrebat-o el pe Sally.

Era ocupată să bea tequila, să savureze complimente și să flirteze. Bărbații au plecat. César, Sally și Dolores au pornit într-o canoe către La Isla. Sally se ținea strâns de marginea bărcii, albă ca varul de spaimă. La un moment dat, s-a aplecat peste bord și a vărsat.

— Ești sigură că e bine să se scufunde? a întrebat-o César pe Dolores.

— Sunt sigură.

Și-au zâmbit. Anii s-au șters cu buretele, comunicarea dintre ei era intactă. Dolores afirmase la un moment dat despre el, nu fără ironie, că fusese perfect. Nu știa nici să scrie, nici să citească, iar cea mai mare parte a idilei lor se consumase sub apă, unde nu sunt cuvinte. Nu fusese niciodată nevoie de explicații.

În tăcere, i-a arătat lui Sally lucrurile de bază despre scufundare. La început, în apa puțin adâncă, Sally tremura încă de frică. Dolores stătea pe stânci și privea, îl privea cum îi curăță masca cu scuipat, îi explică cum funcționează regulatorul. I-a pus butelia de oxigen în spinare. Dolores a văzut-o pe Sally cum se crispează, îngrozită că i-ar putea observa sânul, apoi a văzut-o cum se relaxează, legănându-se ritmic în fața lui în timp ce el o liniștea, îi prindea echipamentul și o mângâia, o convingea cu binișorul să se bage sub apă.

A fost nevoie de patru încercări. Sally a ieșit la suprafață, fără aer. Nu, e imposibil, e claustrofobă, nu poate să respire! Dar el a continuat să-i vorbească blând, s-o convingă cu vorba bună, s-o calmeze cu mâinile. Dolores a simțit un val de gelozie bolnavă când l-a văzut cum ia în mâini capul surorii ei, zâmbindu-i și privind-o în ochi prin mască. Și-a amintit zâmbetul lui dincolo de sticlă.

Totul a fost ideea ta măreață, și-a zis. A încercat să se calmeze, fixând cu privirea valurile verzi unduitoare sub care dispăruseră sora ei și César. A încercat să se concentreze pe starea de bine a surorii ei. Căci știa că va simți plăcere. Dar tot ce simțea ea erau regrete și remușcări, o pierdere inexprimabilă.

I s-a părut că au trecut ore până au ieșit la suprafață. Sally râdea; râsul unei fete tinere. Îl pupa și-l îmbrățișa pe César cu exuberanță în timp ce el îi desfăcea butelia, îi scotea labele.

În coliba scufundătorilor, a îmbrățișat-o și pe Dolores.

— Ai știut cât de minunat va fi! Am zburat! În oceanul nesfârșit! Dolores, m-am simțit așa de vie și de puternică! Am fost o amazoană!

Lui Dolores i-a venit să comenteze că amazoanele aveau un singur sân, dar s-a abținut. Și ea, și César au ascultat-o zâmbind pe Sally, care vorbea încontinuu despre cât de frumoasă fusese scufundarea. Avea de gând să se întoarcă, curând, să facă o săptămână de scufundări. O, coralii și anemonele, culorile, bancurile lucitoare de pești.

César le-a invitat la prânz. Era ora trei.

— Mă tem că am nevoie de o siestă, a spus Dolores.

Sally a fost dezamăgită.

— O să te întorci, Sally. Eu doar ți-am arătat drumul.

— Vă mulțumesc amândurora, a spus Sally.

Bucuria și recunoștința ei erau pure, inocente. César și sora ei au sărutat-o pe obrajii radioși.

Se aflau la stația de taxi de pe plajă. César o ținea pe Dolores strâns de mână.

— Deci, *mi vieja*, te mai întorci vreodată?

Ea a dat din cap că nu.

— Rămâi cu mine în noaptea asta.

— *No puedo*.

César a sărutat-o pe gură. Dolores a simțit gustul dorinței și al sării din trecutul lor. În ultima noapte pe care o petrecuse cu el, îi rosese toate unghiile până la carne. „Să te gândești la mine", i-a spus.

Sally a vorbit cu entuziasm tot drumul până în oraș, o oră de mers cu mașina. Cât de vie se simțise, cât de liberă.

— Am știut că-ți va plăcea partea asta. Trupul îți dispare datorită imponderabilității, dar în același timp devii foarte conștientă de el.

— El e minunat. Minunat. Îmi pot imagina cum e să ai o idilă cu el! Ești așa de norocoasă.

— Îți poți imagina, Sally, că toată bucata aia de plajă unde e Club Med era o plajă neatinsă, pustie? Cum înaintai în junglă era un izvor care țâșnea din pământ. Erau căprioare, aproape domesticite. Treceau zilele fără

să vedem picior de om. Și insula. Era doar o insulă, junglă sălbatică. Nu tu centre pentru scufundări, nu tu restaurante. Nicio altă barcă în afară de a noastră. Îți dai seama?

Nu. Nu-și dădea.

— Ce bizar, a spus doamna Wacher, când surorile s-au dat jos din taxi. E ca și cum s-ar fi inversat complet rolurile. Acum cea tânără e absolut superbă și radioasă, iar cealaltă e înnegurată și nearanjată. Uită-te la ea... ea căreia nu-i stătea un fir de păr nelalocul lui!

Era o noapte furtunoasă. Nori negri treceau pe cer acoperind luna plină, astfel că plaja era când strălucitoare, când întunecată, ca o cameră de hotel luminată din exterior de un neon intermitent. Fața lui Sally strălucea ca a unui copil când intra în bătaia lunii.

— Dar mama chiar nu vorbea niciodată despre mine?

Nu, chiar nu. Doar ca să râdă de candoarea ta, să spună că docilitatea ta dovedea că ești o proastă.

— Ba da, vorbea, mult, a mințit Dolores. Una dintre amintirile ei preferate cu tine era cât de mult îți plăcea cartea cu Dr. Bunny. Te prefăceai că o citești, dădeai paginile foarte serioasă. Și îți ieșeau toate cuvintele perfect, mai puțin când Dr. Bunny spunea: „Caz clasat!" Îl stâlceai: „Cașcalat!"

— Îmi amintesc cartea! Iepurii aveau toți blăniță!

— La început. Dar le-ai tocit-o tu de-atâta mângâiat. Îi mai plăcea să-și amintească de tine cu căruțul ăla roșu, pe la vreo patru ani. Îl puneai pe Billy Jameson în căruț, apoi toate păpușile tale, pe Mabel, câinele, și cele două pisici și dup-aia ziceai: „Toată lumea în vagoane!" numai că pisicile și câinele fugiseră deja, la fel și Billy, iar păpușile căzuseră din căruț. Toată dimineața asta făceai: îi urcai în căruț și ziceai iar și iar: „Toată lumea în vagoane!"

— Asta nu-mi mai amintesc deloc.

— O, dar eu îmi amintesc, se întâmpla pe alee, în dreptul zambilelor tatei și al trandafirului urcător de lângă poartă. Nu-ți mai amintești mirosul?

— Ba da!

— Mă întreba și dacă-mi mai amintesc de tine în Chile, cum plecai la școală pe bicicletă. În fiecare dimineață, te uitai spre fereastra din hol și făceai cu mâna, iar vântul îți lua pălăria de paie de fiecare dată.

Sally a râs.

— Așa e. Îmi amintesc. Dar, Dolores, tu erai cea de la fereastra din hol. Ție îți făceam cu mâna.

Așa e.

— Păi, cred că ea te vedea de la fereastra de lângă patul ei.

— E o prostie, dar îmi face așa de bine să știu asta. Chiar dacă nu mi-a spus nici măcar o dată la revedere. Să știu că măcar se uita pe geam când plecam la școală. Tare mă bucur că mi-ai spus.

— Bun, și-a șoptit Dolores în barbă.

Cerul se făcuse negru și au început să cadă stropi uriași și reci de ploaie. Surorile au fugit de mână prin ploaie până în camera lor.

Avionul lui Sally pleca a doua zi de dimineață; Dolores urma să plece în ziua următoare. La micul dejun, înainte de a pleca, Sally și-a luat la revedere de la toată lumea, le-a mulțumit chelnerilor, doamnelor Lewis și Wacher pentru că fuseseră atât de amabile.

— Ne bucurăm că ați avut o ședere plăcută. Ce bine e să ai o soră! a zis doamna Lewis.

— Chiar e bine să ai o soră, a spus Sally când a pupat-o pe Dolores la aeroport.

— Abia începem să ne cunoaștem, a zis Dolores. De-acum înainte vom fi aici, mereu, una pentru cealaltă.

A durut-o sufletul să vadă candoarea, încrederea din ochii surorii ei.

Pe drumul înapoi spre hotel, a oprit taxiul la un magazin de băuturi alcoolice. Ajunsă în cameră, a băut și a dormit, apoi a trimis după încă o sticlă. Dimineața, în drum spre avionul care urma s-o ducă în California, a cumpărat un sfert de rom, să-i treacă tremurăturile și durerea de cap. Până a ajuns cu taxiul la aeroport, nu mai simțea, cum s-ar spune, nicio durere.

Lupini albaștri

— Mamă, nu-mi vine să cred că faci asta. Tu, care nici măcar nu ieși în oraș, acum te duci să petreci o săptămână cu un necunoscut. Dacă e un ucigaș cu topor?

Nick, fiul Mariei, o ducea cu mașina la aeroportul din Oakland. Doamne, de ce nu luase taxiul? Fiii ei, așezați de-acum la casa lor, puteau fi mai groaznici decât părinții, mai moralizatori, mai de modă veche când era vorba de ea.

— Nu l-am cunoscut personal, dar nu e tocmai un necunoscut. I-au plăcut poeziile mele, m-a rugat să-i traduc cartea în spaniolă. Ne scriem și vorbim la telefon de ani de zile. Avem multe în comun. Și el și-a crescut singur cei patru băieți. Eu mă ocup de grădinărit; el are o fermă. Mă simt flatată că m-a invitat... nu cred că se vede cu mulți oameni.

Maria se interesase la o prietenă veche din Austin despre Dixon. Un geniu. Un excentric absolut, îi spusese Ingeborg. Nu socializează niciodată. În loc de servietă,

umblă cu o sacoșă de rafie. Studenții lui fie îl idolatrizează, fie îl urăsc. Se-apropie de cincizeci de ani, un tip atrăgător. Spune-mi totul...

— A fost cea mai ciudată carte pe care-am citit-o, a zis Nick, nu c-aș fi putut s-o citesc. Recunoaște, tu ai putut? Să-ți și placă, zic.

— E scrisă într-un limbaj minunat. Limpede și simplu. O plăcere s-o traduc. E o carte de filozofie și lingvistică, doar că foarte abstractă.

— Nu mi te pot imagina făcând asta... având o aventură... în Texas.

— Asta te roade pe tine. Ideea că mama ta sau orice femeie trecută de cincizeci de ani ar putea face sex. Și-n orice caz, n-a zis: „Hai s-avem o aventură." A zis: „De ce nu vii o săptămână la ferma mea? Doar ce-au început să înflorească lupinii albaștri. Pot să-ți arăt notițele pentru următoarea mea carte. Putem să pescuim, să facem plimbări în pădure." Ia mai lasă-mă, Nick. Lucrez la un spital de stat în Oakland. Cum crezi că-mi sună o plimbare în pădure? Lupini albaștri? Ca o invitație în paradis.

Au oprit în fața United Airlines, iar Nick i-a scos geanta din portbagaj. A îmbrățișat-o, a pupat-o pe obraz.

— Iartă-mă că am fost rău cu tine. Călătorie plăcută, mamă. Și poate prinzi și un meci cu Rangers.

Munții Stâncoși înzăpeziți. Maria a citit, a ascultat muzică, încercând să nu se gândească. Sigur că undeva într-un colț al minții ei exista posibilitatea unei idile.

Nu se mai dezbrăcase în fața unui bărbat de când se lăsase de băut, iar ideea o îngrozea. Mă rog, și el părea să fie destul de stătut, poate și el simțea același lucru. Ia lucrurile pe rând. Exersează cum e să fii cu un bărbat, pentru Dumnezeu, bucură-te de ședere. Te duci în Texas.

Parcarea mirosea a Texas. Praf de *caliche* și leandri. I-a aruncat geanta pe platforma unei camionete Dodge hodorogite, cu zgârieturi de câine pe portiere.

— Știi *Tennessee Border*? l-a întrebat Maria.

— Sigur că-l știu.

L-au cântat împreună.

„...Picked her up in a pickup truck and she broke that heart of mine"[1]. Dixon era înalt, suplu, avea riduri de expresie pronunțate, de la râs. Dar și de la încruntat, în jurul ochilor gri și sinceri. Era complet în largul lui, i-a pus întrebări personale una după alta, cu un accent nazal și tărăgănat exact ca al unchiului John. Cum de cunoștea Texasul, cântecul ăla vechi? De ce divorțase? Cum erau băieții ei? De ce nu bea? De ce era alcoolică? De ce traducea cărțile altora? Întrebările o jenau, o înghioldeau, dar o și măguleau, atenția, ca un masaj.

A oprit la o piață de pește. Rămâi aici, mă-ntorc imediat. Au continuat pe autostradă, pale de vânt fierbinte. Apoi au intrat pe o fâșie de macadam pe care n-au mai văzut altă mașină. Un tractor roșu, greoi. Mori de vânt,

[1] „Am luat-o în camionetă și mi-a frânt inima".

vaci Hereford până la genunchi în flori roșii de castilleja. În orășelul Brewster, Dixon a parcat vizavi de piața centrală. Tuns. L-a urmat pe lângă stâlpul bărbierului și a intrat într-o frizerie cu un singur scaun, unde a stat și i-a ascultat pe el și pe bătrânul care-l tundea discutând despre căldură, ploi, pescuit, candidatura lui Jesse Jackson la președinție, câțiva morți și o nuntă. Când l-a întrebat dacă geanta ei era în siguranță pe platforma camionetei, Dixon doar i-a zâmbit larg. Pe fereastră se vedea centrul orașului Brewster. Era după-amiaza devreme și nu era nici țipenie de om pe stradă. Doi bătrâni ședeau pe treptele tribunalului ca niște figuranți într-un film sudist, mestecând tutun, scuipând.

Absența zgomotelor îi aducea cel mai tare aminte de copilărie, de altă epocă. Fără sirene, fără trafic, fără radiouri. Bâzâitul unui tăun lovindu-se de geam, sunetul foarfecelor care taie, ritmul vocilor celor doi bărbați, un ventilator electric cu panglici murdare care fluturau făcând să foșnească paginile revistelor învechite. Frizerul a ignorat-o complet, nu din mitocănie, ci din politețe.

La plecare, Dixon a spus „rămân îndatorat". În timp ce traversau piața către alimentară, Maria i-a povestit despre bunica ei texană, Mamie. Odată a venit la ea în vizită o femeie bătrână. Mamie a servit ceaiul din ceainic, cu zaharniță și cănuță pentru lapte, mici sendvișuri, fursecuri și bucăți de prăjitură. „Doamne iartă-mă, Mamie, dar nu trebuie să te deranjezi așa." „O, ba da", îi răspunsese Mamie, „întotdeauna trebuie."

Au pus cumpărăturile în spatele camionetei și au pornit spre magazinul de furaje, de unde Dixon a cumpărat uruială și hrană pentru găini, două baloturi de fân, o duzină de pui de-o zi. I-a zâmbit când a surprins-o fixându-l cu privirea în timp ce discuta cu doi fermieri despre lucernă.

— Ce-ai face la ora asta în Oakland? a întrebat-o când s-au întors la camionetă.

Azi era rândul clinicii de pediatrie. Bebeluși născuți cu dependență de droguri, răni împușcate, bebeluși cu SIDA. Hernii și tumori, dar mai ales rănile săracilor disperați și furioși ai marelui oraș.

Au ieșit curând din orășel și au intrat pe un drum de pământ îngust. Puii de găină piuiau în cutia de pe podea.

— Asta am vrut să vezi, i-a spus el, drumul spre casa mea în perioada asta a anului.

A urmat un drum necirculat, peste pantele dulci ale dealurilor, parfumate și pline de flori roz, albastre, magenta, roșii. Explozii de galben și de lavandă. Aerul fierbinte, înmiresmat învăluia cabina mașinii. Se adunaseră nori uriași de furtună, iar lumina bătea acum în galben, făcând pajiștile de kilometri de flori să lumineze iridescent. Ciocârlii și trupiali-ciocârlie, mierle cu aripi roșii țâșneau deasupra șanțurilor de pe marginea drumului; cântecul păsărilor se auzea mai tare decât sunetul camionetei. Maria s-a aplecat peste geam, odihnindu-și capul ușor transpirat pe brațe. Era doar aprilie,

dar căldura texană apăsătoare îi impregna trupul, parfumul florilor toropitor ca un drog.

O casă veche țărănească cu acoperișul de tablă, un balansoar pe verandă, vreo zece pisoi de vârste diferite. Au dus mâncarea în bucătăria cu covoare Sarouk frumoase, unul în fața chiuvetei și a aragazului, altul ars de scânteile de la un godin. Două fotolii de piele. Pereții erau căptușiți cu rafturi late cât să încapă două rânduri de cărți. O masă de stejar masiv acoperită cu cărți. Turnuri de cărți unele peste altele pe podea. Prin geamurile cu sticlă veche și vălurită se vedea o pajiște de un verde intens unde iezii sugeau de la mame. Dixon a băgat mâncarea în frigider, a pus puii într-o cutie mai mare pe podea, cu un bec aprins înăuntru, chiar dacă era foarte cald. Tocmai îi murise câinele, i-a spus. Și pentru prima dată a părut să-și piardă dezinvoltura. Trebuie să ud, a zis, iar ea l-a urmat pe lângă cotețele de găini și hambar până la un câmp cultivat cu porumb, roșii, fasole, dovleci și alte legume. Ea s-a așezat pe gard cât el a deschis ecluzele ca să lase să curgă apa pe vaduri. La marginea grădinii, pe pajiștea acoperită de lupini albaștri, galopau o iapă și mânzul ei murg.

Era după-amiază târziu când au dat de mâncare animalelor, lângă hambar, unde într-un colț întunecat atârna brânza în tifon, din care picura zerul, mai multe pisici mișunau pe căpriori, fără să le pese de păsările care intrau și ieșeau fâlfâind din aripi prin ferestrele de la podul hambarului. Un măgar alb bătrân, Homer, s-a

apropiat poticnit la auzul sunetului găleții. Întinde-te lângă mine, a zis Dixon. Dar o să ne calce în picioare. Nu, întinde-te doar. Stând în cerc, mai multe capre blocau lumina soarelui, privind-o cu capetele plecate și cu ochii lor cu gene lungi. Împunsătura botului catifelat al lui Homer pe obrajii Mariei. Iapa și mânzul au fornăit, împroșcând aer cald în timp ce o amușinau.

Celelalte încăperi ale casei nu semănau deloc cu bucătăria înțesată de obiecte. O cameră cu dușumele de lemn și doar un pian Steinway. Biroul lui Dixon, care era gol cu excepția a patru mese mari de lemn acoperite cu fișe albe de 13 x 20 de centimetri. Pe fiecare dintre ele era scris un paragraf sau o propoziție. A observat că le schimba locul între ele așa cum alții mută dintr-o parte în alta lucruri în calculator. Nu te uita la ele acum, i-a zis.

Camera de zi și dormitorul alcătuiau o singură încăpere mare, cu ferestre înalte pe două laturi. Tablouri mari extravagante pe ceilalți doi pereți. Maria a fost surprinsă să afle că le pictase Dixon. El era un bărbat atât de tăcut. Tablourile erau atât de îndrăznețe, extravagante. Pe canapeaua de reiat, pictase personaje așezate pe canapea. Un pat din alamă acoperit cu o cuvertură tradițională din petice; scrinuri, birouri și mese, antichități de la începuturile istoriei americane care-i aparținuseră tatălui său. În camera asta, podeaua era vopsită în alb lucios, ițindu-se de sub alte covoare persane neprețuite. Ai grijă să te descalți, i-a spus el.

Camera ei era o verandă însorită de-a lungul spatelui casei, închisă din trei părți cu panouri din plastic prin

care rozul și verdele florilor, verdele proaspăt al copacilor, strălucirea roșie a penelor unui cardinal se vedeau înceţoşat. Era ca în subsolul Musée de L'Orangerie unde stăteai înconjurat de nuferii lui Monet. În camera alăturată, dăduse drumul la apă în cadă pentru ea. Vei vrea să te odihnești puțin. Eu mai am niște treabă de făcut.

Curată, obosită, s-a întins înconjurată de culorile blânde, și mai estompate odată ce a început ploaia, iar vântul învârtea frunzele copacilor. Ploaie pe un acoperiș de tablă. Tocmai când adormea, Dixon a venit și s-a întins lângă ea, a rămas întins lângă ea până când s-a trezit și au făcut dragoste, pur și simplu.

Dixon a încins focul în godin, iar ea a stat lângă foc cât a făcut el o tocană cu raci. Gătea pe o plită, dar avea mașină de spălat vase. Au mâncat pe verandă, la lumina felinarului, în timp ce ploaia se domolea pe fundal; când cerul s-a limpezit, au stins felinarul ca să poată vedea stelele.

Hrăneau animalele în fiecare zi la aceeași oră, dar ce le rămânea din zi și din noapte era dat peste cap. Stăteau toată ziua în pat, mâncau micul dejun când se întuneca, se plimbau prin pădure la lumina lunii. Au văzut *Doamna și aventurierul* cu Cary Grant la trei dimineața. Moleșiți de soare, se legănau în barca cu vâsle pe iaz, pescuiau, citeau din John Donne, William Blake. Stăteau întinși în iarba umedă, urmăreau găinile, povesteau despre copilăria lor, despre copiii lor. L-au văzut pe Nolan Ryan făcându-i praf pe cei de la Oakland

Athletics, care n-au reușit să marcheze niciun punct, au dormit în saci pe malul unui lac aflat la ore depărtare de mers prin lăstăriș. Au făcut dragoste în cada cu picioare, în barca cu vâsle, în pădure, dar cel mai mult în verdele tremurător al verandei când ploua.

Ce era dragostea? se întreba Maria privindu-i trăsăturile conturate ale feței în timp ce dormea. Ce ne-ar împiedica pe noi doi s-o facem, să ne iubim.

Amândoi au recunoscut cât de rar stăteau de vorbă cu altcineva, au râs de ei înșiși pentru câte aveau să-și spună acum, cum se întrerupeau unul pe altul, da, dar. Era greu când vorbea de noua lui carte sau făcea trimiteri la Heidegger și Wittgenstein, Derrida, Chomsky și alții ale căror nume ea nici măcar nu le recunoștea.

— Îmi pare rău. Eu sunt poetă. Mă ocup cu particularul. Abstractul mă depășește. Pur și simplu îmi lipsesc lecturile necesare pentru a discuta subiectul ăsta cu tine.

Asta l-a înfuriat pe Dixon.

— Atunci cum naiba mi-ai tradus cealaltă carte? Știu că ai făcut treabă bună după cum a fost primită cartea. Ai citit-o măcar?

— Chiar am făcut treabă bună. Nu am distorsionat niciun cuvânt. Cineva mi-ar putea traduce perfect poemele, dar asta nu l-ar împiedica să i se pară personale și triviale. Nu am... pătruns... implicațiile filozofice ale cărții.

— Atunci vizita asta e o farsă. Eu sunt cărțile mele. N-are niciun rost să mai discutăm ceva.

Prima reacție a Mariei a fost să se simtă jignită și furioasă și să-l lase să iasă pe ușă. Dar l-a urmat, s-a așezat lângă el pe treptele verandei.

— Nu e inutil. Iar eu învăț cine ești tu. Dixon a îmbrățișat-o, apoi a sărutat-o cu delicatețe.

Pe vremea studenției locuise într-o cabană aflată la câțiva acri depărtare, în pădure. În casa asta locuise un bătrân pe care Dixon îl ajutase cu diferite treburi, îi adusese mâncare și provizii din oraș. La moartea lui, bătrânul îi lăsase lui Dixon casa și zece acri, iar restul terenului îl lăsase statului să-l transforme în rezervație pentru păsări. A doua zi dimineață au făcut o drumeție până la vechea lui cabană. Trebuia să-și care singur și apa, i-a spus el. A fost cea mai frumoasă perioadă a vieții lui.

Cabana de lemn era în mijlocul unui pâlc de plopi. Nu exista nicio cărare până la ea și nu se vedeau nici alte semne în lăstărișul de stejari și mesquite. Când s-au apropiat de ea, Dixon a scos un țipăt, ca de durere.

Cineva, niște puști probabil, spărseseră toate geamurile cabanei, distruseseră interiorul cu toporul, desenaseră obscenități cu spray pe pereții de bârne. Era greu să-ți imaginezi că cineva făcuse tot drumul până aici în mijlocul sălbăticiei ca să o vandalizeze. Seamănă cu Oakland, a zis Maria. Dixon i-a aruncat o privire furioasă, a făcut stânga-mprejur și a luat-o înapoi prin pădure. Nu l-a pierdut din ochi, dar nici n-a reușit să țină pasul cu el. Era o liniște sinistră. Când și când, în

umbra unui copac, apărea un bou indian. Stătea nemișcat, fără să clipească, impasibil, tăcut.

Dixon n-a scos o vorbă în mașină pe drumul spre casă. Lăcuste verzi se ciocneau de parbriz.

— Îmi pare rău pentru ce-a pățit casa ta, i-a spus ea, iar când el n-a răspuns nimic a continuat: Și eu fac la fel, când mă doare. Mă târăsc sub casă ca o pisică bolnavă.

Dixon a continuat să tacă. Când au oprit în fața casei, s-a aplecat și i-a deschis portiera, cu motorul pornit.

— Mă duc să-mi ridic corespondența. Nu durează mult. Poate citești câte ceva din cartea mea.

Știa că prin carte înțelegea sutele de fișe de pe mese. De ce o ruga să facă asta acum? Poate pentru că nu putea să vorbească. Și ea făcea la fel uneori. Când voia să-i spună cuiva ce simte și îi era prea greu, îi arăta o poezie. De obicei intenția ei rămânea neînțeleasă.

Cu sufletul greu, a intrat în casă. Ar fi plăcut să trăiești într-un loc în care să nu fie nevoie să închizi ușa. A dat să intre în camera de zi a lui Dixon ca să pună niște muzică, dar s-a răzgândit. S-a dus în schimb în camera cu fișele. S-a așezat pe un taburet pe care-l muta de la o masă la alta, citind și recitind propozițiile de pe fișe.

— Habar n-ai ce înseamnă, nu-i așa?

Intrase pe tăcute și se oprise în picioare în spatele ei, aplecat deasupra mesei. Ea nici măcar nu atinsese vreo fișă.

A început să le mute înnebunit pe masă, ca în jocul acela în care trebuie să pui numerele în ordinea corectă. Maria a ieșit și s-a oprit pe verandă.

— Te-am rugat să nu intri încălțată pe podeaua aia.

— Care podea? Despre ce vorbești?

— Podeaua albă.

— Nici nu m-am apropiat de camera aia. Ești nebun.

— Să nu mă minți. Sunt urmele tale.

— O, îmi pare rău. Am dat să intru într-adevăr. Nu mai mult de doi pași.

— Exact. Doi.

— Slavă Domnului că mâine plec acasă. Acum ies la o plimbare.

Maria a urmat cărarea până la iaz, s-a urcat în barca verde cu vâsle și s-a împins de la mal. Gândul că libelulele semănau cu elicopterele poliției din Oakland a făcut-o să râdă de ea însăși.

Dixon s-a apropiat cu pași mari pe cărare, a intrat în apă și și-a făcut vânt în barcă. A sărutat-o, țintuind-o pe fundul plin de apă al bărcii, și a penetrat-o. Atât de violentă era încleștarea trupurilor, încât barca a început să salte și să se rotească până s-a împotmolit în stuf. Au rămas întinși în ea, legănați sub soarele arzător. Ea s-a întrebat dacă explozia de pasiune fusese rezultatul furiei pur și simplu sau al unui sentiment de pierdere. Au făcut dragoste fără să vorbească aproape toată noaptea, în veranda închisă, cu ploaia pe fundal. Înainte să înceapă ploaia, au auzit urletul unui coiot, cârâitul găinilor care se pregăteau să înnopteze în copaci.

Au parcurs în tăcere drumul până la aeroport, pe lângă kilometri întregi de câmpuri de lupini albaștri și

primule. Poți să mă lași aici, i-a spus ea, nu prea mai e timp.

De la aeroport, Maria a luat un taxi până la apartamentul ei dintr-un bloc turn din Oakland. Bună ziua paznicului de la intrare, a verificat cutia poștală. Liftul era gol, la fel și holurile pe timpul zilei. După ce a intrat în casă, și-a pus valiza jos și a dat drumul la aerul condiționat. Și-a scos pantofii, cum făcea toată lumea care călca pe covorul ei. A intrat în dormitor și s-a întins pe patul ei.

La vie en rose

Cele două fete stau cu fața în jos pe prosoape inscripționate GRAN HOTEL PUCÓN. Nisipul e negru și fin; apa lacului e verde. De o nuanță mai închisă și parfumați, pini verzi mărginesc lacul. Vulcanul Villarica domină alb lacul și copacii, hotelul, satul Pucón. Din conul vulcanului se ridică vălătuci de fum care dispar în seninul cerului. Cabane albastre pe plajă. Coama de păr roșcat a Gerdei, o minge de volei galbenă, poncho-urile roșii ale *huasos* care își poartă caii la trap printre copaci.

Când și când, unul dintre picioarele bronzate ale Gerdei sau ale lui Claire flutură leneș în aer, scuturându-se de nisip, alungând o muscă. Uneori trupurile tinere le vibrează de chicoteli adolescentine de nestăpânit.

— Și ce față a făcut Conchi! N-a găsit altceva de zis decât „*Ojala*". Ce tupeu!

Râsul Gerdei e scurt și dur, germanic. Al lui Claire este ascuțit, se revarsă în valuri.

— Și nici nu recunoaște cât de caraghioasă a fost.

Claire se ridică în capul oaselor să se dea cu ulei pe față. Privirea ei albastră cercetează plaja. *Nada.* Cei doi bărbați chipeși n-au mai venit.

— Uite-o... Anna Karenina a noastră.

Pe un șezlong de pânză roșu și alb, la umbra pinilor.

Rusoaica melancolică cu pălărie panama, umbrelă de soare albă de mătase.

Gerda mârâie.

— Vai, e superbă. Nasul ăla. Flanel gri în mijlocul verii. Și pare și atât de nefericită. Sigur are un amant.

— O să mă tund ca ea.

— Tu o s-arăți ca și cum ți-ai fi pus un castron în cap. Ea are pur și simplu stil.

— E singura de-aici care are. Toți țopârlanii ăștia argentinieni și americani. Chilieni nu par să fie deloc, nici măcar printre angajați. Tot satul vorbea germană.

— Primul lucru când mă trezesc, mi se pare că sunt copil și locuiesc în Germania sau în Elveția. Le aud pe cameriste șușotind pe coridor, aud cântecele din bucătărie.

— Nimeni nu zâmbește în afară de americani, nici măcar copiii, umblă serioși cu găletușele lor.

— Numai americanii zâmbesc tot timpul. Vorbești spaniolă, dar rânjetul ăla ridicol te dă de gol. Și tatăl tău râde tot timpul. Tocmai s-a dus dracului piața cuprului, ha-ha.

— Și tatăl tău râde mult.

— Numai la tâmpenii râde. Uită-te la el. Cred că a înotat până la pluta aia de-o sută de ori în dimineața asta.

De câte ori merg undeva, Gerda și Claire sunt însoțite de unul dintre tați. La cinema și la cursele de cai cu domnul Thompson, la concerte de muzică simfonică sau să joace golf cu Herr von Dessaur. În schimb, prietenele lor din Chile sunt invariabil însoțite de mame și mătuși, bunici și surori.

Mama Gerdei a murit în Germania în timpul războiului; mama ei vitregă este medic, aproape niciodată acasă. Mama lui Claire bea, stă în pat sau în sanatorii mai tot timpul. După școală, cele două prietene merg acasă unde iau ceaiul, citesc sau studiază. Prietenia lor a început de la cărți, în casele lor goale.

Herr von Dessaur se șterge cu prosopul. E ud, cu respirația tăiată. Ochii cenușii reci. Când se uita la filme de război în copilărie, Claire se simțea vinovată. Îi plăcea de naziști... paltoanele lor, mașinile, ochii cenușii reci.

— *Ja.* Ajunge. Mergeți să-notați. Hai să văd cum vă ies craulul, săriturile.

— Se poartă frumos, nu? spune Claire în drum spre apă.

— Se poartă frumos când nu e cu ea.

Fetele înoată cu mișcări sigure până în largul lacului rece ca gheața, până când aud *Gerdalein!* și-l văd pe tatăl ei făcându-le cu mâna. Înoată până la plută, se încălzesc întinse pe lemn. Mult deasupra lor, vulcanul alb lucește și fumegă. Râsete dintr-o barcă ieșită departe în larg, zgomot de copite pe drumul nepietruit de-a lungul malului. Niciun alt sunet. Pleosc, pleosc, apa lovește pluta care se leagănă.

În sala de mese cu tavane înalte, briza de pe lac umflă perdelele albe ca pe niște pânze. Frunze de palmieri freamătă în urne. Un chelner îmbrăcat în haină cu cozi pune cu polonicul *consommé*-ul, un altul sparge ouăle și lasă să cadă câte unul în fiecare castron de metal. Împreună, cei doi dezosează păstrăvi, flambează deserturi.

Un gentleman adus de spate, cu părul alb stă la masă vizavi de frumoasa Anna Karenina.

— Să fie soțul ei?

— Sper că nu el e contele Vronski.

— De unde v-a venit ideea că sunt ruși? I-am auzit vorbind germană.

— Serios, *papi*? Și ce spuneau?

— Ea a spus: „N-ar fi trebuit să mănânc prune la micul dejun."

Fetele închiriază o barcă cu vâsle, pornesc spre o insulă. Lacul e imens. Fac cu rândul, râd, vâslesc în cerc la început, apoi alunecă lin. Vâslele împroașcă apă, apoi se scufundă în cadență. Trag barca pe plaja unui mic golf și sar de pe marginea unei pietre în apa verde cu gust de pește și mușchi. Înoată multă vreme și apoi se întind la soare cu mâinile și picioarele desfăcute, cu fețele îngropate în trifoi sălbatic. Un mic cutremur frământă și scutură pământul sub trupurile lor tinere. Se țin strâns de mănunchiuri de lavandă în timp ce pământul se ondulează sub ele, fuge de sub ele. Ochii le sunt la același nivel cu unduirile verzi ale scoarței. Se întunecă din cauza fumului emanat de vulcan? Mirosul de sulf se

simte tare, amenințător. Cutremurul se oprește. Timp de o fracțiune de secundă nu se aude niciun sunet, după care păsările izbucnesc într-un vacarm de ciripituri isterice. Vacile mugesc și caii nechează de jur împrejurul lacului. Câinii latră și iar latră. Deasupra capetelor fetelor, păsările fâlfâie din aripi și fluieră așezate pe crengile copacilor. Valurile înalte se lovesc de pietre. Fetele nu zic nimic. Niciuna nu poate spune ce simte, ceva ce nu e teamă. Gerda râde, râsul ei ca un lătrat.

— Am înotat kilometri întregi, *papi*. Uită-te la mâinile noastre, bășici de la vâslit! Ai simțit cutremurul?

Cutremurul îl prinsese jucând golf, era pe traseu. Coșmarul jucătorului de golf... să-ți vezi mingea cum se îndepărtează de gaură și vine spre tine.

Tinerii sunt în hol, stau de vorbă cu recepționerul. Cât de chipeși sunt. Musculoși și bronzați, cu dinții albi. Sunt îmbrăcați țipător, au în jur de douăzeci și cinci de ani. Al lui Claire, cel brunet, are gropiță în bărbie. Când privește în jos, genele îi mătură pomeții proeminenți și bronzați. Stai cuminte, inimă! Claire râde. Herr von Dessaur spune că sunt prea bătrâni și vulgari pentru ele, în mod evident de cea mai joasă speță. Fermieri, probabil. Le escortează pe fete până trec de ei și le trimite să citească în camera lor până la cină.

În sala de mese, atmosfera e festivă. Din cauza cutremurului, clienții se salută din cap, vorbesc cu chelnerii, stau de vorbă între ei. E și o formație, bărbați foarte bătrâni. Viorile cântă tangouri, valsuri. *Frenesi. La mer.*

Tinerii stau în dreptul ușii, încadrați de palmieri în ghivece și sfeșnice de perete fixate pe catifea de culoarea vinului.

— *Papi*, nu sunt fermieri. Uite!

Arată splendid în uniformele albastru-prăfuit ale cadeților aviației chiliene. Albastru-pal tivit cu împletitură aurie. Gulere înalte și epoleți, nasturi aurii. Poartă cizme cu pinteni, cape de lână până în pământ, săbii. Își țin caschetele și mănușile la încheietura brațului îndoit.

— Militari! Și mai rău! spune râzând Herr von Dessaur.

Își ascunde fața ca să-și șteargă lacrimile de râs.

— Cape într-o seară de vară. Pinteni și săbii în avion? Ce Dumnezeu, uită-te la ei cât sunt de penibili!

Claire și Gerda îi privesc cu venerație. Cadeții le întorc ocheadele, le privesc stăruitor, le zâmbesc din colțul gurii. Sunt așezați la o masă mică de lângă formație, beau brandy din pahare bombate foarte mari. Cel blond are un portțigaret din carapace de țestoasă pe care îl ține între dinți.

— *Papi*, recunoaște. Ochii și capa lui au aceeași nuanță de albastru.

— Da. Albastrul aviației chiliene. Care nici măcar avioane nu are!

Pesemne li se face prea cald. Se mută la o masă de lângă ușa către terasă, își întind capele pe spătarele scaunelor.

Fetele se milogesc să fie lăsate până mai târziu, să asculte muzica, să se uite la perechile care dansează

tangou. Transpirația le încrețește părul de pe frunte dansatorilor, care se privesc în ochi, hipnotizați. Somnambuli, se rotesc și se apleacă după muzica viorilor.

Bărbații, Roberto și Andrés, își ciocnesc tocurile cizmelor. Se prezintă tatălui Gerdei, îi cer permisiunea de a dansa cu cele două domnișoare. Herr von Dessaur dă să refuze, dar cadeții i se par totuși atât de amuzanți, încât e de acord cu un dans, după care fetele trebuie să meargă la culcare.

Formația cântă *La vie en rose* multă vreme, în timp ce tinerele perechi se învârtesc încă o dată și încă o dată pe podeaua lustruită. Uniformele albastre, rochiile albe vaporoase se reflectă în oglinzile întunecate. Oamenii zâmbesc urmărindu-i pe frumoșii dansatori. Vântul umflă perdelele ca pe niște pânze. Andrés o tutuiește pe Claire. Roberto dă de înțeles că fetele s-ar putea întoarce după ce Herr von Dessaur se duce la culcare. Dansul se termină.

Zilele trec. Bărbații lucrează la ferma lui Roberto, vin la hotel doar seara. Gerda și Claire înoată, escaladează vulcanul. Soarele fierbinte, zăpada rece. Joacă golf și crichet cu Her von Dessaur. Vâslesc până la insula lor. Călăresc cu Herr von Dessaur. Spatele drept, le spune. Capul sus, o corectează pe Claire. O ține de gât mult timp. Claire înghite. Fetele joacă pe terasă canastă cu niște doamne. O argentiniancă le dă în cărți. Cu țigara în gură, își îngustează ochii să vadă prin fum. La Gerda vede un drum nou, un străin misterios. Și la Claire e tot un drum nou și un doi de inimă roșie. Un sărut trimis de zei.

În fiecare seară, dansează cu Roberto și Andrés pe *La vie en rose*, iar într-una din nopți fetele se hotărăsc să coboare după ce Herr von Dessaur adoarme. Un cuplu aflat în luna de miere și câțiva americani sunt singurii rămași în sala de mese. Roberto și Andrés se ridică în picioare și fac o plecăciune. Bătrânii din formație par șocați, dar cântă *Adiós muchachos*, un tangou trist, ritmat. Cuplurile dansează ca prin vis, ies pe ușile terasei, coboară treptele până pe nisipul ud. Nisipul scârțâie sub cizme ca zăpada proaspătă. Se urcă într-o barcă. Stau sub cerul înstelat, se țin de mâini, ascultă viorile. Luminile hotelului și vulcanul înzăpezit scânteiază argintii în apă. Briza. E răcoroasă. Nu, e rece. Barca s-a desprins. Nu are vâsle. Se mișcă repede, alunecă precum vântul, împinsă de vânt, în largul lacului întunecat. O, nu! Gerda își ține respirația. Fetele sunt sărutate cât mai e timp. Mi-a băgat toată limba în gură, povestește Gerda mai târziu. Claire se alege cu un cucui în frunte. Sărutul îi prinde doar colțul gurii, îi atinge nasul înainte ca fetele să sară precum argintul viu în apa neagră a lacului.

Își pierd pantofii. Sunt ude și le e frig, tremură în fața intrării hotelului ferecate cu porți de fier. Hai să așteptăm, spune Claire. Ce, până dimineață? Ai înnebunit! Gerda scutură porțile de fier până când se aprinde în sfârșit o lumină în hotel. *Gerdalein!* strigă tatăl ei de la un balcon și se pomenesc cu el brusc în fața lor, dincolo de porți. *Mayordomo* îmbrăcat în halat vine cu cheile.

În camera lor, se înfășoară în pături. Herr von Dessaur e alb la față. Te-a atins? Gerda dă din cap. Nu. Am

dansat și am stat într-o barcă până când barca s-a desprins așa că... Te-a sărutat? Nu răspunde. Te-am întrebat ceva. Te-a sărutat? Gerda dă din cap că da; tatăl ei o pălmuiește peste gură. Târfă, îi spune.

Camerista vine dimineața înainte să se lumineze. Le face bagajele. Pleacă înainte să se trezească cineva, așteaptă mult în gara din Temuco. Herr von Dessaur stă vizavi de Claire și Gerda. Fetele citesc în tăcere, cu cartea între ele. *Sonata de otoño*. Ea moare în brațele lui, într-o aripă izolată a castelului. El trebuie să-i ducă trupul înapoi în pat, prin pasaje secrete. Părul ei lung și negru se agață de pietre. Nu are lumânare.

— N-o să mai vezi pe nimeni, în niciun caz pe Claire, tot restul verii.

Într-un târziu, Herr von Dessaur iese la o țigară oferindu-le un răgaz scurt și binecuvântat în care prietenele pot să râdă. O explozie voioasă de râsete. Când se întoarce, ele deja citesc în tăcere.

Macadam

Când e proaspăt seamănă cu caviarul, scoate sunet de sticlă spartă, ca și cum cineva ar mesteca gheață.

Obișnuiam să mestec gheața la sfârșitul limonadei, legănându-mă împreună cu bunica în balansoarul din verandă. Urmăream lanțul de muncitori care pavau Upson Street. Șeful de echipă turna macadamul; deținuții îl călcau în picioare într-un ritm apăsat. Lanțurile zornăiau; macadamul scotea un sunet ca de aplauze.

Toate trei pronunțam cuvântul des. Mama pentru că ura locul în care trăia, în sărăcie și mizerie și măcar acum aveam și noi stradă cu macadam. Bunica pentru că-i plăcea curățenia – n-o să se mai ridice praful. Praful roșu texan care intra peste tot împreună cu funinginea cenușie de la turnătorie, formând dune pe podeaua lustruită din hol, pe masa ei de mahon.

Obișnuiam să rostesc „macadam" cu voce tare, doar pentru mine, pentru că aducea cu numele unui prieten.

Dragă Conchi

Dragă Conchi,

Universitatea din New Mexico nu e deloc cum ne-am imaginat-o noi. Liceul din Chile a fost mai greu decât colegiul de aici. Locuiesc la cămin, sute de fete, toate dezinvolte și sigure de sine. Eu mă simt în continuare ciudat, nelalocul meu.

Locul în sine îmi place. Campusul e plin de case vechi din lut. Deșertul e minunat și sunt și munți aici. Nu se compară cu Anzii, firește, dar măreți la altă scară. Zimțați și stâncoși. Ce proastă sunt... doar așa se și cheamă: Munții Stâncoși. Aerul e curat și proaspăt, nopțile sunt reci, cu milioane de stele.

Mă îmbrac complet aiurea. O fată chiar mi-a spus că nimeni de-aici nu se „gătește" cum fac eu. Bănuiesc că trebuie să-mi cumpăr șosete albe și fuste rotunde enorme, blugi. Femeile arată groaznic. Bărbaților le șade bine însă în haine lejere și cizme.

N-o să mă pot obișnui cu mâncarea. Cereale la micul dejun și cafea slabă ca ceaiul. Iar când eu sunt pregătită

să iau ceaiul după-amiaza, aici se servește cina. Când sunt gata pentru cină, se dă stingerea în cămin.

N-am reușit să iau un curs cu Ramon Sender decât semestrul viitor. M-am întâlnit cu el pe hol totuși. I-am spus că *Cronica del Alba* e cartea mea preferată. Mi-a zis: „Da, dar ești încă foarte tânără." E așa cum mi l-am imaginat, doar că foarte bătrân. Foarte spaniol și arogant, prețios...

Dragă Conchi,

N-o să-ți vină să crezi, dar mi-am găsit de lucru! Cu jumătate de normă, ce-i drept, dar chiar și așa. Mă ocup de corectura ziarului colegiului, *The Lobo*, care apare săptămânal. Lucrez trei seri în clădirea de la Jurnalism, fix lângă cămin. Ba chiar mi-au dat și cheie de la cămin pentru că se încuie la zece, iar eu termin la unsprezece. Tipograful e un texan bătrân pe nume Jonesy care lucrează cu un linotip. O mașină minunată cu vreo mie de piese și angrenaje. Plumb topit cu care se fac literele. Tipograful alcătuiește cuvintele, iar angrenajele zornăie, cântă și păcăne și le scot în rânduri de plumb topit. Asta face ca fiecare rând să pară important.

Mă învață diverse lucruri: cum se scriu titlurile, care articole sunt bune și de ce. Mă tachinează mult, îmi joacă renghiuri ca să mă țină în priză. În mijlocul unui articol despre un meci de baschet, strecoară un vers dintr-un cântec: „Down upon the Swanee River".

Un bărbat pe nume Joe Sanchez vine din când în când și aduce material, dar și câte-o bere pentru Jonesy.

Scrie articole despre sport și editoriale. E student, dar mult mai mare decât băieții de la cursuri pentru că e veteran, are bursă specială de la stat[1]. Îmi povestește despre Japonia, unde a servit ca medic. Arată ca un indian, are părul negru lucios, pieptănat în „coadă de rățoi".

Iartă-mă, am început deja să folosesc expresii pe care tu nu le știi. Majoritatea băieților de-aici își poartă părul tuns periuță, sunt practic rași în cap. Cei cu părul mai lung și-l piaptănă spre ceafă și seamănă cu o coadă de rățoi.

Mi-e foarte dor de tine și de Quena. Nu mi-am făcut nicio prietenă încă. Sunt diferită, din cauză că vin din Chile. Cred că mă cred o încuiată pentru că nu sunt dezinvoltă ca ele. Încă nu le înțeleg umorul, mă fâstâcesc pentru că se glumește mult despre sex și se fac aluzii. Oameni necunoscuți îți povestesc toată viața lor, dar nu sunt emotivi sau afectuoși ca chilienii, așa că încă nu simt că-i cunosc.

În toți anii petrecuți în America de Sud mi-am dorit să mă întorc în țara mea, SUA, pentru că e o democrație, nu ca-n Chile, unde sunt doar două clase. Și aici există clase cât se poate de clare. Fetele care la început s-au purtat frumos cu mine acum mă ignoră pentru că nu am

---

[1] Așa-numita *G. I. Bill* sau *Servicemen's Readjustment Act* este o lege adoptată în 1944 prin care veteranii americani care luptaseră în cel de-al Doilea Război Mondial (pe scurt, G. I.) beneficiau, printre altele, de burse care acopereau taxele școlare și costul vieții pentru cei care voiau să studieze, mici împrumuturi imobiliare, mici împrumuturi pentru începerea unei afaceri etc.

fost inițiată într-o sororitate, locuiesc la cămin și nu în casa unei sororități. Cât despre aceste organizații, unele sunt „mai bune" decât altele. Mai bogate.

I-am pomenit colegei mele de cameră că Joe, reporterul, e amuzant și amabil, iar ea mi-a zis: „Da, dar e mexican." Nu e din Mexic, dar așa le spun aici tuturor celor cu origini hispanice. La universitate, nu sunt prea mulți mexicani, comparativ cu câți trăiesc aici, și numai vreo zece negri.

Cursurile de jurnalism îmi plac, profesorii sunt excelenți, chiar seamănă cu reporterii din filmele vechi. Dar încep să am un sentiment ciudat. Am ales facultatea de jurnalism pentru că îmi doream să devin scriitoare, dar scopul jurnalismului e să elimine părțile cele mai bune...

Dragă Conchi,

...Am ieșit de câteva ori în oraș cu Joe Sanchez. Primește invitații la tot felul de evenimente ca să scrie articole despre ele. Îmi place de el pentru că nu spune niciodată ceva doar pentru că așa spun toți. E foarte la modă să-ți placă Dave Brubeck, un muzician de jazz, dar în cronica lui, Joe a scris că e un molâu. Lumea s-a enervat. Și mai e Billy Graham. E greu să-ți explic, din cauză că ești catolică, ce e un evanghelist. Vorbește, vociferează despre Dumnezeu și păcate și încearcă să-i facă pe oameni să se întoarcă cu fața spre Isus. Toată lumea îl crede nebun, ahtiat după bani și de o banalitate fără speranță. Articolul scris de Joe era despre cât de abil și ce putere de convingere are. I-a ieșit un articol despre credință.

După evenimente nu mergem în barurile frecventate de studenți, ci la mici restaurante din valea de sud sau în baruri mexicane sau pentru cowboy. E ca și cum am fi în altă țară. Mergem cu mașina prin munți sau în deșert, mergem sau urcăm kilometri întregi. Nu încearcă să mă pipăie (*atracar*) cum fac toți ceilalți băieți de aici, fără excepție. Când își ia la revedere doar mă mângâie pe obraz. Odată m-a sărutat pe păr.

Nu vorbește despre lucruri sau evenimente sau cărți. Îmi amintește de unchiul meu John. Povestește despre frații sau bunicul lui sau despre gheișele din Japonia.

Îmi place de el pentru că vorbește cu toată lumea. Chiar vrea să știe ce face fiecare.

Dragă Conchi,

Am început să ies în oraș cu un bărbat foarte sofisticat, Bob Dash. Am mers împreună la o piesă de teatru, *Așteptându-l pe Godot*, la un film italian, am uitat cum s-a chemat. Seamănă cu un scriitor chipeș de pe coperta unei cărți. Fumează pipă, are petice în coate. Locuiește într-o casă din lut plină cu ceramică și covoare indiene și artă modernă. Bem gin tonic cu limetă, ascultăm muzică, cum ar fi *Sonata pentru două piane și percuție* a lui Bartok. Vorbește mult despre cărți de care eu nici n-am auzit și mi-a împrumutat vreo zece... Sartre, Keerkegard (așa s-o scrie?), Beckett și T. S. Eliot și mulți alții. Îmi place o poezie care se numește *The Hollow Men*[1].

[1] În traducere, „Oameni găunoși" (n. red.).

Joe mi-a zis că de fapt Dash e găunos. S-a supărat peste măsură că am ieșit în oraș cu Bob sau că am mers cu el la o cafea. Zice că nu e gelos, dar nu suportă ideea că mă transform într-o intelectuală. Zice că trebuie să ascult Patsy Cline și Charlie Parker ca antidot. Să citesc Walt Whitman și *Privește, înger, către casă*.

Sinceră să fiu, mi-a plăcut *Străinul* lui Camus mai mult decât *Privește, înger, către casă*. Dar îmi place de Joe pentru că-i place cartea asta. Nu-i e teamă să fie sentimental. Adoră America și New Mexico, *barrio* în care trăiește, deșertul. Facem drumeții lungi pe dealuri. Odată ne-a prins o furtună de nisip puternică. Ciulinii zburau prin aer șfichiuind, iar valuri de praf galben urlau în jurul nostru. El a început să danseze în mijlocul furtunii. Abia îl auzeam urlând cât de minunat este deșertul. Am văzut un coiot, l-am auzit schelălăind.

Și cu mine e sentimental. Ține minte lucruri și mă ascultă vorbind și vorbind. Odată plângeam fără motiv, mi-era dor de tine, și de Quena, și de casă. N-a încercat să mă înveselească, m-a ținut doar în brațe și m-a lăsat să fiu tristă. Vorbim spaniolă când ne spunem dulcegării sau când ne sărutăm. Ne-am sărutat mult în ultima vreme.

Dragă Conchi,

Am scris o povestire, *Mere*. E despre un bătrân care adună mere cu grebla. Bob Dash a subliniat cu roșu vreo zece adjective și a zis că e o „povestioară pasabilă".

Joe a zis că e prețioasă și falsă. Că ar trebui să scriu doar despre ce simt, nu să inventez ceva despre un bătrân pe care nu l-am cunoscut. Nu mă deranjează lucrurile pe care le-au spus. Am citit-o și recitit-o.

Ba sigur că mă deranjează.

Ella, colega mea de cameră, mi-a zis că preferă să n-o citească. Mi-ar plăcea să ne înțelegem mai bine. Mama ei îi trimite în fiecare lună prin poștă tampoane din Oklahoma. Și e studentă la actorie. Dumnezeule, cum s-o joace vreodată pe Lady Macbeth dacă ea nu e-n stare să suporte puțin sânge?

Mă văd mai des cu Bob Dash. E ca și cum aș merge la un seminar particular. Azi am fost la cafea și am discutat despre *Greața*. Dar mă gândesc mai mult la Joe. Îl văd între cursuri și când lucrez. Împreună cu Jonesy râdem mult, mâncăm pizza și bem bere. Joe are o cămăruță, un fel de birou al lui, acolo ne sărutăm. Nu mă gândesc la el de fapt, ci la cum îl sărut. Mă gândeam la asta în timpul cursului de Editare de text I și am gemut sau am zis ceva tare că profesorul s-a uitat la mine și a zis: „Ce-ați spus, domnișoară Gray?"

Dragă Conchi,

...Citesc Jane Austen. Scrisul ei e ca muzica de cameră, dar e real și amuzant în același timp. Sunt o mie de cărți pe care vreau să le citesc, nici nu știu de unde să încep. Semestrul viitor mă transfer de la Jurnalism la Litere...

Dragă Conchi,

Un cuplu de bătrâni fac curat în clădirea de la Jurnalism. Într-o noapte ne-au dus pe acoperiș să bem o bere după serviciu. Crengile unor plopi albi mai înalți decât clădirea atârnă pe acoperiș, poți să stai sub ei și să privești stelele. Poți să vezi chiar și mașinile de pe Route 66 sau, pe partea cealaltă, ferestrele căminului în care stau eu. Ne-au dat o dublură a cheii de la debara, unde e scara care duce pe acoperiș. Nimeni altcineva nu mai știe de locul ăsta. Mergem acolo între cursuri sau după muncă. Joe a adus un grătar, o saltea și lumânări. E ca și cum am avea insula noastră sau o casă în copac...

Dragă Conchi,

Sunt fericită. Când mă trezesc dimineața mă doare fața de atâta zâmbit.

Când eram mică, cred că am trăit momente de liniște perfectă, în pădure sau pe o pajiște, iar în Chile mă distram tot timpul. Simțeam bucurie când schiam. Dar nu am simțit niciodată fericirea pe care o simt când sunt cu Joe. N-am simțit niciodată că sunt eu însămi și că cineva mă iubește pentru asta.

În weekenduri, cer bilet de voie să stau la el acasă, iar tatăl lui este responsabil de mine. Joe locuiește cu tatăl lui care e foarte bătrân, un învățător pensionar. Îi place la nebunie să gătească; face mâncăruri îngrozitor de grase. Bea bere toată ziua. Singurul efect aparent pe care îl are băutura asupra lui e că fredonează la nesfârșit cântece ca *Minnie the Mermaid* și *Rain on the Roof*

în timp ce gătește. Și el e mare povestitor, povestește despre toată lumea din Armijo, cartierul lor. Cei mai mulți i-au fost elevi.

Dragă Conchi,

De cele mai multe ori, în weekend, luăm mașina până în Munții Jemez, facem drumeții de-o zi întreagă, iar noaptea stăm în cort. Sus pe munte sunt niște izvoare termale. Până acum nu ne-am mai nimerit niciodată cu altcineva acolo. Căprioare și bufnițe, mufloni, gaițe albastre. Stăm în apă, vorbim sau citim cu voce tare. Joe adoră să citească din Keats.

La școală și la muncă e totul bine, dar mereu de-abia aștept să se termine ca să mă întâlnesc cu Joe. Lucrează și ca reporter de știri sportive pentru *Tribune*, deci e greu să găsim timp. Mergem împreună la selecții pentru echipele de atletism ale liceelor, la meciuri de baschet între licee, la curse de mașini de serie. Nu-mi place fotbalul american, îmi lipsesc meciurile de fotbal european și de rugby.

Dragă Conchi,

Toată lumea se arată exagerat de contrariată de ce e între mine și Joe. Șefa căminului mi-a făcut morală. Bob Dash a fost odios, mi-a ținut o prelegere de vreo oră, până m-am ridicat și am plecat. A zis că Joe e vulgar, un om de jos, un hedonist fără un set de valori și fără deschidere intelectuală. Printre altele. Dar cel mai tare sunt îngrijorați pentru că sunt foarte tânără. Cred că am de gând să-mi arunc pe fereastră educația sau cariera. Sau

cel puțin asta susțin cu toții. Cred că sunt invidioși pentru că ne iubim așa de mult. Și indiferent de argumente, de la faptul că-mi stric reputația până la faptul că-mi risc viitorul, toți menționează un lucru: că e mexican. Nu-i trece niciunuia prin cap că vin din Chile și e normal să-mi placă cineva cu origini hispanice, cineva capabil de sentimente. Nu-mi găsesc deloc locul aici. Ce bine-ar fi să pot veni cu Joe acasă în Santiago...

Dragă Conchi,

...S-a găsit cineva care să le scrie părinților mei, le-a spus că am o legătură amoroasă cu un bărbat mult prea bătrân pentru mine.

M-au sunat isterizați, vin până aici tocmai din Chile. Sosesc în ajun de Anul Nou. Se pare că mama s-a apucat din nou de băut. Tata dă vina pe mine.

Când sunt cu Joe, nimic din toate astea nu mai contează. Cred că s-a făcut reporter pentru că-i place să vorbească cu oamenii. Oriunde mergem, ajungem să vorbim cu necunoscuți. Și să ne placă de ei.

Nu cred că mi-a plăcut vreodată lumea până să-l întâlnesc pe el. Părinților mei nu le place nici lumea, nici de mine, altfel ar avea încredere în mine.

Dragă Conchi,

Au sosit în ajun de Anul Nou, dar erau morți de oboseală după călătorie, așa că nu am stat decât puțin de vorbă. N-au auzit că am numai note de 10, că-mi place slujba pe care o am, că fusesem aleasă regina Balului

Presei chiar în seara aceea. Sunt o femeie căzută, o curviștină ordinară etc. „Cu un *chicano*", a zis mama.

La bal a fost minunat. Am luat cina cu prieteni de la facultate înainte de bal, am râs pe săturate. A urmat o ceremonie în care am primit o coroană din ziar și o orhidee. Nici eu nu știu de ce, dar nu mai dansasem cu Joe până atunci. A fost minunat. Să dansez cu el.

Ne-am înțeles să ne întâlnim cu părinții mei a doua zi, la motelul la care stăteau. Tata a zis că el și cu Joe s-ar putea uita împreună la meciul din Rose Bowl, asta va sparge gheața.

Am fost așa de proastă. Am văzut că deja băuseră mai multe pahare de martini, am crezut că vor fi mai relaxați. Joe s-a purtat exemplar. În largul lui, cald, deschis. Ei au fost de piatră.

Tati s-a mai relaxat puțin când a început meciul, le-a plăcut amândurora. Eu și mama am stat în tăcere. Joe nu bea decât bere, așa că martiniurile tatei l-au dezinhibat bine de tot. De câte ori se marca, striga „Futu-i, ce frumos!" sau „*A la verga!*" De câteva ori l-a lovit prietenește pe tati cu pumnul în umăr. Mama făcea grimase, bea și nu scotea o vorbă.

După meci, Joe i-a invitat pe părinții mei la cină, dar tata a zis că ar trebui ca ei doi să meargă după niște mâncare chinezească.

Cât au fost plecați, mama mi-a vorbit despre rușinea pe care le-am făcut-o purtându-mă ca o imorală, cât de scârbită era.

Conchi, știu că ne-am promis să ne spunem una celeilalte despre sex, prima dată când una dintre noi face dragoste. E greu să scrii despre asta. Partea bună e că se întâmplă între doi oameni; mai gol și mai apropiat de-atât nu poți să fii. Și de fiecare dată e diferit și o surpriză. Uneori râdem tot timpul. Alteori te face să plângi.

Sexul e cel mai important lucru care mi s-a întâmplat în viața mea. Nu puteam să înțeleg de ce zicea mama că sunt o mizerabilă.

Dumnezeu știe despre ce-or fi vorbit tati și Joe. Amândoi erau foarte palizi când s-au întors. Se pare că tata a pronunțat cuvinte de genul „act sexual cu un minor", iar Joe i-a zis că se însoară cu mine mâine, cel mai rău lucru pe care-l putea spune, din punctul de vedere al părinților mei.

După ce-am terminat de mâncat, Joe a zis:

— Păi, cu toții suntem obosiți. E timpul să plec. Lu, vii cu mine?

— Nu, rămâne aici, a zis tata.

Am rămas încremenită.

— Mă duc cu Joe, am zis. Ne vedem dimineață.

Îți scriu din cămin acum. E nefiresc de liniște. Majoritatea fetelor au plecat acasă de Crăciun.

În afară de a-mi spune cele câteva lucruri pe care i le zisese tata, Joe n-a scos o vorbă tot drumul până la căminul meu. Nici eu nu puteam să vorbesc. Când ne-am sărutat la despărțire, am simțit cum mi se rupe inima.

Dragă Conchi,

Părinții vor să mă retragă de la facultate la sfârșitul semestrului. Mă așteaptă în New York până termin. De acolo vom pleca împreună în Europa până începe școala în toamnă.

Am luat un taxi până la Joe acasă. Urma să urcăm pe Vârful Sandia ca să vorbim, ne-am urcat în mașină. Nu știu ce credeam că va spune, ce-mi doream.

Am sperat că va spune că mă va aștepta, că va fi tot acolo când mă întorc. Dar el mi-a zis că dacă îl iubesc cu adevărat mă mărit cu el pe loc. Am protestat. El trebuia să termine facultatea; nu avea decât o slujbă cu jumătate de normă. N-am spus tot adevărul, și anume că nu vreau să mă las de școală. Că vreau să-l studiez pe Shakespeare, poeții romantici. A spus că am putea locui cu tatăl lui până când vom avea suficienți bani. Traversam podul peste Rio Grande când i-am zis că nu vreau să mă mărit încă.

— Abia mult mai târziu o să-ți dai seama la ce dai acum cu piciorul.

I-am răspuns că știu ce e între noi, că va fi la fel când mă voi întoarce.

— Ce e între noi va mai fi, dar tu nu vei mai fi la fel. Nu, vei avea „relații", te vei mărita cu cine știe ce dobitoc.

A deschis portiera, m-a împins jos pe podul peste Rio Grande, fără să oprească mașina. A demarat. Am traversat tot orașul pe jos până la cămin. Am tot crezut că va veni după mine, dar n-a făcut-o.

Să plângi ca proasta

Solitudinea e un concept anglo-saxon. În Ciudad de Mexico, dacă ești singurul pasager din autobuz și mai urcă cineva, nu doar o să vină să se așeze lângă tine, dar o să se lipească de tine.

Când băieții încă locuiau cu mine, nu intrau în camera mea de obicei decât cu un motiv anume. Mi-ai văzut șosetele? Ce mâncăm la cină? Chiar și-acum, când sună la mine la poartă, e: „Bună, mamă! Hai și tu la meciul de fotbal" sau „Poți să ai grijă de copii în seara asta?" În Mexic însă, fetele surorii mele urcă trei etaje, traversează trei camere doar pentru că știu că sunt acolo. Să se lipească de mine sau să-mi zică: *Qué honda?*[1]

Sally, mama lor, doarme profund. A luat și calmante și un somnifer. Nu mă aude, în patul de lângă al ei, cum dau paginile, tușesc. Când ajunge acasă, Tino, fiul ei de cincisprezece ani, vine și mă pupă, se duce la patul ei și se întinde lângă ea, o ține de mână. O pupă de noapte bună și se duce la el în cameră.

[1] „Care-i treaba?" (în sp., în orig.) (n. red.).

Mercedes și Victoria au apartamentul lor în celălalt capăt al orașului, dar în fiecare noapte trec pe-aici, chiar dacă Sally nici nu se trezește. Victoria îi descrețește fruntea cu mâna, îi aranjează pernele și păturile, îi desenează o stea pe capul chel cu carioca. Sally geme în somn, își încrețește fruntea. Nu te mișca, *amor*, spune Victoria. Pe la patru dimineața vine Mercedes să-i spună mamei ei noapte bună. E scenografă pentru filme. Când lucrează, lucrează zi și noapte. Și ea se întinde lângă Sally, îi cântă, o sărută pe cap. Vede steaua și râde. A fost Victoria! *Tía*, ești trează? *Sí. Oye!* Hai la o țigară. Mergem în bucătărie. E foarte obosită, murdară. Se uită în frigider, oftează și-l închide. Fumăm și împărțim un măr și singurul scaun din bucătărie. E fericită. Filmul la care lucrează e minunat, regizorul e cel mai bun. Face treabă grozavă. „Mă tratează cu respect, ca pe un bărbat! Cappelini vrea să lucrez și la următorul lui film!"

Dimineața, Sally, Tino și eu mergem să ne bem cafeaua la La Vega. Tino își ia cu el ceașca cu cappuccino și se plimbă de la o masă la alta, stă la taclale cu prietenii, flirtează cu fetele. Mauricio, șoferul, așteaptă afară să-l ducă pe Tino la școală. Eu și Sally discutăm neîncetat, cum facem de trei zile de când am sosit eu din California. Poartă o perucă cu păr ondulat, arămiu, o rochie verde care-i scoate în evidență ochii verzi ca de jad. Toată lumea se holbează la ea. Sally frecventează de douăzeci și cinci de ani cafeneaua. Toată lumea știe că e pe moarte, dar n-a părut niciodată mai frumoasă sau mai fericită.

Dac-aș fi eu... dacă mi s-ar zice mie că mai am doar un an de trăit, pun pariu că aș înota în larg și aș termina rapid. Dar pentru Sally, condamnarea a fost ca un dar. Poate pentru că s-a îndrăgostit de Xavier cu o săptămână înainte să afle. A prins viață. Savurează totul. Spune tot ce vrea, face orice îi oferă o stare de bine. Râde. Are mersul sexy, are vocea sexy. Se înfurie și aruncă cu lucruri, strigă cuvinte obscene. Micuța Sally, mereu modestă și pasivă, în umbra mea când eram copii, în a soțului ei cea mai mare parte a vieții. Acum e puternică, radioasă; elanul ei vital e molipsitor. Oamenii se opresc la masă să o salute, bărbații îi sărută mâna. Doctorul, arhitectul, văduvul.

Ciudad de Mexico e o metropolă uriașă, dar oamenii au titluri, cum ar fi fierarul satului. Studentul la Medicină; judecătorul; Victoria, balerina; Mercedes, frumoasa; fostul soț al lui Sally, ministrul. Eu sunt sora din America. Toată lumea mă salută, mă îmbrățișează și mă pupă pe obraz.

Fostul soț al lui Sally, Ramon, se oprește să bea un espresso, încadrat de bodyguarzi. Se aud scaunele scrâșnind în toată cafeneaua în timp ce bărbații se ridică pentru a-i strânge mâna, a-i oferi un *abrazo*. Acum e membru al cabinetului, din partea PRI. O pupă pe Sally, apoi pe mine, îl întreabă pe Tino cum merge școala. Tino își ia la revedere de la tatăl său cu o îmbrățișare și pleacă la școală. Ramon se uită la ceas.

Mai stai puțin, zice Sally. Vor așa de tare să te vadă; ajung și ele imediat.

Întâi Victoria, în maioul de balerină decoltat, în drum spre orele de balet. Are părul tuns cu creastă, un tatuaj pe umăr. Pentru Dumnezeu, acoperă-te! îi zice tatăl ei.

— *Papi*, toată lumea de-aici e obișnuită cu mine, nu-i așa, Julian?

Julian, chelnerul, dă din cap că nu.

— Nu, *mi doña*, în fiecare zi ne faceți altă surpriză.

Ne-a adus fiecăruia ce ne doream, fără să ne ia comanda. Ceai pentru Sally, încă o latte pentru mine, un espresso, apoi o latte pentru Ramon.

Sosește Mercedes, cu părul vâlvoi, foarte machiată, în drum spre o ședință foto ca manechin, înainte să se ducă pe platoul de filmare. Toți cei din cafenea le cunosc pe Victoria și Mercedes de când erau în cărucior, dar tot le privesc lung, pentru că sunt atât de frumoase, atât de scandalos îmbrăcate.

Ramon începe să le țină morală ca întotdeauna. Mercedes a apărut în niște scene sexy filmate pentru MTV-ul mexican. O rușine. Vrea ca Victoria să se înscrie la colegiu și să-și ia o slujbă cu jumătate de normă. Fata îl ia în brațe.

— Serios, *papi*, de ce m-aș duce la școală când tot ce-mi doresc e să dansez? Și de ce să muncesc când suntem așa de bogați?

Ramon dă din cap nemulțumit, dar sfârșește prin a-i da bani pentru cursuri, alți bani pentru pantofi, alții pentru taxi pentru că acum era în întârziere. Victoria pleacă, face cu mâna și trimite bezele celor din cafenea.

Ramon mârâie.

— Am întârziat!

Pleacă și el, croindu-și drum printr-o strâmtoare de mâini întinse care-și iau la revedere de la el. O limuzină neagră îl duce în viteză, coboară pe bulevardul Insurgentes.

— *Pues*, putem și noi să mâncăm în sfârșit, spune Mercedes.

Julian le aduce suc, fructe și *chilaquiles*.

— Mama, nu vrei să încerci să mănânci și tu ceva?

Sally scutură din cap. Mai târziu are chimioterapie și i se face greață.

— N-am pus geană pe geană azi-noapte! spune Sally.

Pare jignită când eu și Mercedes începem să râdem, dar ni se alătură când îi zic câte vizite a primit cât timp a dormit.

— Mâine e ziua ta de naștere, *tía*. Ziua lui Basil! zice Mercedes. Mama, ai fost și tu atunci la Grange Fête?

— Da, dar eram prea mică, aveam doar șapte ani, atunci s-a nimerit să fie ziua Carlottei, împlinea doisprezece ani, anul în care l-a cunoscut pe Basil. Toată lumea participa... adulți, copii. Era ca o mică Anglie în Chile. Biserici anglicane, conace și case englezești. Grădini și câini englezești. Clubul *Prince of Wales*. Echipe de rugby și crichet. Și, desigur, Grange School. O școală pentru băieți foarte bună, cam ca Eton-ul.

— Și toate fetele din școala noastră erau îndrăgostite de băieții de la Grange...

— Sărbătoarea a durat toată ziua. Se organizau meciuri de fotbal și crichet, curse de alergare în aer

liber, aruncarea greutății și sărituri. Tot soiul de jocuri și standuri cu lucruri de cumpărat și mâncare.

— Ghicitoare, a zis Carlotta. Mi-a ghicit că voi avea mulți iubiți și multe probleme.

— Asta aș fi putut să-ți spun și eu. Oricum, era fix ca un târg din Anglia rurală.

— Și el cum arăta?

— Nobil și îngrijorat. Înalt și chipeș, mai puțin urechile mari.

— Și mandibula proeminentă...

— După-amiaza târziu se înmânau premiile, iar băieții după care ni se scurgeau ochii mie și prietenelor mele au câștigat premii pentru diverse sporturi, numai Basil era chemat din nou și din nou pentru premii la fizică și chimie, istorie, greacă și latină. Și la multe altele. La început toată lumea a aplaudat, apoi a devenit caraghios. Se înroșea la față tot mai tare de fiecare dată când urca pe scenă să primească încă un premiu, o carte. Vreo douăsprezece cărți. De genul Marc Aureliu. Apoi s-a făcut ora ceaiului, înaintea balului dansant. Oamenii se plimbau sau luau ceaiul la măsuțe. Conchi m-a provocat să-l invit la dans, așa că am făcut-o. El era cu toată familia. Tatăl cu urechi mari, mama și trei surori cu aceeași mandibulă proeminentă. L-am felicitat și l-am invitat la dans. Iar el s-a îndrăgostit, chiar sub ochii mei. Nu mai dansase până atunci, așa că i-am arătat cât de ușor este, doar faci pătrate. S-a cântat *Siboney*, *Long Ago and Far Away*. Am dansat toată noaptea... sau am făcut pătrate.

A venit la ceai zilnic timp de-o săptămână. Apoi a venit vacanța de vară și a plecat la ferma familiei. Mi-a scris în fiecare zi și mi-a trimis zeci și zeci de poezii.

— *Tía*, cum săruta? a întrebat Mercedes.

— Cum săruta! Nu m-a sărutat niciodată, nici măcar nu m-a ținut de mână. Ar fi fost un lucru foarte serios în Chile pe vremea aia. Îmi amintesc că m-a luat cu leșin când Pirulo Diaz m-a ținut de mână în timpul filmului *Beau Geste*.

— Era mare lucru dacă un băiat te tutuia, a zis Sally. S-a întâmplat acum mult, mult timp. Ne dădeam cu piatră de alaun la subraț în loc de deodorant. Tampoanele nici nu se inventaseră; foloseam niște cârpe pe care servitoarele le spălau la nesfârșit.

— Și-ai fost îndrăgostită de Basil, *tía*?

— Nu, am fost îndrăgostită de Pirulo Diaz. Dar ani de zile Basil a fost mereu acolo, la noi acasă, la meciurile de rugby, la petreceri. Venea în fiecare zi la ceai. Tati juca golf cu el, îl invita mereu la cină.

— A fost singurul pretendent pe care tati l-a plăcut.

— Moartea pasiunii, a suspinat Mercedes. Bărbații buni nu sunt niciodată sexy.

— Xavier al meu e bun! E așa de bun cu mine! Și e sexy! a intervenit Sally.

— Basil și cu tati erau buni, dar la modul condescendent și moralist. Mă purtam oribil cu Basil, dar el continua să vină. În fiecare an de ziua mea mi-a trimis trandafiri sau m-a sunat. An după an. Timp de mai bine de patruzeci de ani. M-a găsit cu ajutorul lui Conchi

sau al mamei tale... în tot felul de locuri. Chiapas, New York, Idaho. Odată eram chiar internată într-o secție de psihiatrie cu regim închis în Oakland.

— Și ce ți-a spus la telefon, toți anii ăștia?

— Foarte puține, de fapt, despre viața lui. Conduce un lanț de magazine alimentare. De obicei mă întreba cum mai sunt. Invariabil tocmai mi se întâmplase ceva groaznic... ne arsese casa sau avusese loc un divorț, un accident grav de mașină. De fiecare dată când sună spune același lucru. Ca un șirag de mătănii. Azi, pe data de 12 noiembrie, se gândește la cea mai minunată femeie pe care a cunoscut-o vreodată. Pe fundal se aude *Long Ago and Far Away*.

— An după an!

— Și nu ți-a scris niciodată sau nu v-ați văzut?

— Nu, a spus Sally. Când a sunat săptămâna trecută să mă-ntrebe unde e Carlotta i-am spus că va fi în Ciudad de Mexico, de ce n-o invită la prânz. Am avut senzația că nu-și dorea cu adevărat să se vadă cu ea mâine. A spus că nu se face să-i spună soției. I-am zis de ce n-o ia și pe ea, dar el a zis că nu se cade.

— Ia uite-l pe Xavier! Ești așa de norocoasă, mamă. Nu meriți niciun pic de milă de la noi. *Pilla envidia!*

Xavier se așază lângă ea, o ține de ambele mâini. E căsătorit. Se presupune că nimeni nu știe despre relația lor. Trecuse pe la cafenea absolut întâmplător, cum ar veni. Dar cum să nu simți electricitatea? Julian îmi zâmbește.

Și Xavier s-a schimbat, la fel de mult ca sora mea. E un aristocrat, chimist de renume, cândva un bărbat foarte serios și rezervat. Acum a început și el să râdă. Se joacă, plâng, se ceartă. Iau lecții de *danzón* și merg la Merida. Dansează *danzón* în piața centrală, sub cerul înstelat, în timp ce copiii și pisicile se joacă prin tufe, iar în copaci atârnă lampioane de hârtie.

Cuvintele lor, de la cele mai banale lucruri precum „bună dimineața, *mi vida*" sau „îmi dai, te rog, sarea?", sunt încărcate cu atâta importanță, încât ne fac pe mine și pe Mercedes să chicotim. Dar suntem mișcate, pline de admirație față de cei doi care-și trăiesc starea lor de grație.

— Mâine e ziua lui Basil, spune Xavier zâmbind.

— Eu și Victoria credem c-ar trebui să te îmbraci fie punk, fie ca o femeie foarte, foarte bătrână, spune Mercedes.

— Sau aș putea s-o pun pe Sally să meargă în locul meu, am zis eu.

— Nu. Pe Victoria sau pe Mercedes... Să creadă că nici n-au trecut patruzeci de ani, aproape la fel cum te ține el minte.

Xavier și Sally au plecat la ședința ei de chimioterapie, iar Mercedes la serviciu. Mi-am petrecut ziua în Coyoacán. În biserică, preotul boteza vreo cincizeci de bebeluși odată. Am îngenuncheat în spate, lângă cel mai însângerat Cristos și am urmărit ceremonia. Părinții și nașii erau așezați pe rânduri, față în față, de-a lungul naosului. Mamele își țineau bebelușii în brațe, îmbrăcați

în alb. Bebeluși rubiconzi, slabi, grași, chei. Preotul a traversat naosul pe mijloc, urmat de doi băieți de altar care cădelnițau. Preotul se ruga în latină. Cu degetele umezite în pocalul pe care-l ținea în mâna stângă, a făcut semnul crucii pe fruntea fiecărui bebeluș, botezându-i în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Părinții erau serioși, își rosteau rugăciunea pe un ton solemn. Mi-am dorit ca preotul să le binecuvânteze și pe mame, una câte una, să facă un gest, să le ofere o formă de protecție.

În satele mexicane, când băieții mei erau bebeluși, indienii le făceau uneori semnul crucii pe frunte. *Pobrecito!* ziceau. Așa o ființă minunată trebuie să îndure suferințele vieții ăsteia!

Mark, la patru ani, într-o grădiniță de pe Horatio Street în New York. Se juca de-a mama și de-a tata cu alți copii. Deschide un frigider de jucărie, se face că toarnă un pahar cu lapte și i-l întinde prietenei lui. Prietena dă cu paharul de lapte imaginar de pământ. Expresia de suferință de pe fața lui Mark, aceeași pe care am văzut-o ulterior pe fețele tuturor băieților mei de-a lungul vieții. Răni provocate de accidente, divorțuri, eșecuri. Ferocitatea cu care mi-am dorit să-i protejez. Neputința mea.

La ieșirea din biserică, aprind o lumânare sub statuia Maicii Domnului. *Pobrecita.*

Sally e în pat, epuizată și cu stare de greață. Îi pun pe cap cârpe înmuiate în apă cu gheață. Îi povestesc despre oamenii din piața centrală din Coyoacán, despre botez.

Îmi povestește despre ceilalți pacienți de la chimioterapie, despre Pedro, doctorul ei. Îmi spune lucrurile pe care i le-a zis Xavier, cât e de tandru, și varsă lacrimi amare, amare.

Când ne-am împrietenit la început, amândouă fiind deja adulte, am petrecut mai mulți ani procesându-ne resentimentele și geloziile. Mai târziu, când făceam amândouă terapie, am petrecut ani de zile descărcându-ne furia față de bunicul nostru, de mama noastră. Mama noastră cea crudă. Peste încă niște ani, furia față de tatăl nostru, sfântul, a cărui cruzime fusese mai subtilă.

Dar acum nu mai vorbim decât la prezent. La crovul din Yucatán, pe vârful Tulum, în mănăstirea din Tepoztlán, în cămăruța ei, râdem cu bucurie constatând ce reacții asemănătoare avem, cum ne exprimăm părerile stereo.

În dimineața zilei în care împlinesc cincizeci și patru de ani, nu stăm mult la La Vega. Sally vrea să se odihnească înainte de chimioterapie. Eu trebuie să mă îmbrac pentru întâlnirea de la prânz cu Basil. Acasă, Mercedes și Victoria se uită la o telenovelă împreună cu Belen și Dolores, cele două menajere. Belen și Dolores își petrec cea mai mare parte a zilei uitându-se la telenovele. Amândouă lucrează pentru Sally de douăzeci de ani; locuiesc într-un mic apartament de la mansardă. Nu prea mai sunt multe de făcut acum că Ramon și fetele s-au mutat, dar Sally nu le-ar cere niciodată să plece.

Azi e o zi mare în serialul *Los Golpes de la Vida*. Sally își pune un capot și se alătură celorlalte. Eu am făcut duș

și m-am machiat, dar rămân tot în halat, ca să nu-mi șifonez rochia gri de in.

Adelina trebuie să-i spună fiicei ei Conchita că nu se poate mărita cu Antonio. Trebuie să-i mărturisească faptul că Antonio e fiul ei din flori, fratele Conchitei. Adelina l-a născut la o mănăstire cu douăzeci și cinci de ani în urmă.

Și iată-le la restaurantul Sanborn, dar înainte ca Adelina să apuce să zică ceva, Conchita îi mărturisește mamei ei că s-a căsătorit în secret cu Antonio. Și că urmează să aibă un copil. Cadru strâns pe fața îndurerată a Adelinei, care seamănă cu fața mamei. Dar zâmbește și o sărută pe Conchita. *Mozo*, spune ea, adu-ne niște șampanie.

Recunosc, e stupid. Și mai stupid e că pe toate șase femeile ne-au podidit lacrimile în ultimul hal, plângeam cu sughițuri când s-a auzit soneria. Mercedes a dat fuga să deschidă.

Basil a rămas cu gura căscată privind-o pe Mercedes. Nu doar pentru că fata plânsese sau pentru că era în pantaloni scurți și un maiou fără sutien. Frumusețea surorilor îi ia mereu pe oameni pe nepregătite. După ce petreci mai mult timp cu ele, te obișnuiești, cum te obișnuiești cu cineva cu buză de iepure.

Mercedes l-a pupat pe obraz.

— Celebrul Basil, îmbrăcat în costum de tweed englezesc adevărat!

Roșu la față, s-a uitat la noi, înlăcrimate cum eram, cu o expresie atât de derutată, că ne-am pus pe chicotit.

Cum fac copiii. Chicoteli în toată regula, bune de pedepsit. Nu ne puteam opri. M-am ridicat, m-am dus să-i dau și eu un *abrazo*, dar s-a îmbățoșat, mi-a întins mâna și a strâns-o pe-a mea cu răceală.

— Iartă-ne... ne uitam la o telenovelă lacrimogenă.

L-am prezentat celorlalte:

— Sigur ți-o amintești pe Sally.

Iar a rămas cu gura căscată.

— Peruca! a strigat Sally și a fugit să-și pună peruca.

Eu m-am dus să mă îmbrac. Mercedes a venit după mine.

— Haide, *tía*, îmbracă-te cât mai vulgar, ca o târfă... e așa un constipat!

— Sigur nu găsim un loc în care să mâncăm în zona asta, a zis Basil.

— Ba găsim sigur. La Pampa, un restaurant argentinian, chiar vizavi de ceasul cu flori din parc.

— Ceasul cu flori?

— O să-ți arăt eu, i-am zis. Hai să mergem.

Am coborât cele trei etaje mergând în spatele lui, spunând vrute și nevrute din cauza emoțiilor. Cât mă bucuram să-l văd, cât de în formă era.

În holul de la parter s-a oprit și s-a uitat în jur.

— Ramon e ministru acum. Sigur își permite un loc mai bun decât ăsta pentru familia lui.

— Acum are altă familie. Locuiesc în La Pedregal, o casă superbă. Dar și ăsta e un loc minunat, Basil. Însorit și spațios... plin de antichități, plante și păsări.

— Cartierul?

— Calle Amores? Sally n-ar locui în altă parte nici moartă. Aici cunoaște pe toată lumea. Până și eu cunosc pe toată lumea.

M-am salutat cu diverși oameni tot drumul până la mașina lui. Îi plătise pe niște băieți să i-o păzească, să nu i-o spargă hoții.

Ne-am pus centurile.

— Ce s-a întâmplat cu părul lui Sally? m-a întrebat.

— I-a căzut din cauza chimioterapiei. Are cancer.

— Ce veste oribilă! Și ce spun medicii? Se face bine?

— Nu. E pe moarte.

— Îmi pare rău. Trebuie să spun însă că niciuna dintre voi nu părea prea afectată.

— Toate suntem afectate. Dar acum suntem fericite. Sally e îndrăgostită. Ne-am apropiat una de alta, ca două surori. Și asta a fost tot ca o îndrăgostire. Copiii ei o văd, o ascultă.

A păstrat tăcerea, cu mâinile încordate pe volan.

L-am ghidat spre parcul de pe bulevardul Insurgentes.

— Poți să parchezi oriunde aici. Vezi, e un ceas din flori!

— Nu seamănă cu un ceas.

— Ba da. Uite cifrele! Mă rog, zilele trecute semăna cu un ceas. Cifrele sunt crăițe, doar că s-au lungit nițel. Dar toată lumea știe că e un ceas.

Am parcat foarte departe de restaurant. Era cald. Spatele meu e paradit, fumez mult. Smogul, tocurile.

Îmi venea să leșin de foame. Restaurantul mirosea ademenitor. Usturoi și rozmarin, vin roșu, miel.

— Nu știu, mi-a zis, e foarte mare gălăgie. N-o să putem purta o conversație cum trebuie. E plin de argentinieni!

— *Yeah*, e un restaurant argentinian.

— Ai un accent atât de american! Zici „*yeah*" tot timpul.

— *Yeah*, păi sunt americancă.

Ne-am plimbat în susul și în josul străzii, uitându-ne prin geamurile mai multor restaurante minunate, dar niciunul nu era potrivit, unul era prea costisitor. Am hotărât că de-acum înainte o să folosesc cuvântul *costisitor* în loc de *scump*. Vai, iată costisitoarea mea factură telefonică!

— Basil, hai să cumpărăm sendvișuri și să stăm în parc. Sunt moartă de foame și vreau să avem timp să stăm de vorbă.

— Va trebui să mergem în centru. Unde cunosc restaurantele.

— Ce-ar fi s-aștept eu aici în timp ce tu mergi s-aduci mașina?

— Nu-mi place ideea să te las singură în cartierul ăsta.

— Dar e un cartier grozav.

— Te rog. Mergem împreună să căutăm mașina.

Să găsim mașina. Bineînțeles că uitase unde parcase. Intersecție după intersecție. Am mers roată prin spate,

prin față, ne-am întâlnit cu aceleași pisici, aceleași menajere sprijinite de porți, flirtând cu poștașul. Tocilarul de cuțite care cânta la fluier, mergând pe bicicletă fără să țină ghidonul.

M-am lăsat să cad în scaunul moale al mașinii, mi-am dat jos pantofii. Am scos un pachet de țigări, dar el m-a rugat să nu fumez în mașină. Amândurora ne curgeau lacrimi pe obraji de la smogul din Ciudad de Mexico. I-am zis că m-am gândit că fumatul ar putea crea un soi de filtru protector.

— Vai, Carlotta, încă mai flirtezi cu pericolul!

— Hai să mergem. Mor de foame.

Dar se apucase să scoată din torpedou poze cu copiii lui. Am luat în mână fotografiile în rame de argint. Tineri cu privirea limpede, hotărâtă. Cu mandibula proeminentă. Mi-a povestit cât sunt de deștepți, de realizați, despre carierele lor de succes ca medici. Da, cu fiul se vedeau, dar Marilyn și mama ei nu se înțelegeau. Foarte încăpățânate amândouă.

— Știe cum să se poarte cu servitorii, a spus Basil despre soția lui. Nu le permite să încalce limita. Femeile acelea erau servitoarele surorii tale?

— Da. Acum sunt mai mult membri ai familiei.

Am intrat greșit pe o stradă cu sens unic. Basil a dat cu spatele, în timp ce mașini și camionete ne claxonau. Apoi am intrat pe *periférico*, am mers cu viteză, până când a avut loc un accident mai sus și toate mașinile au încremenit. Basil a oprit motorul și aerul condiționat. Am ieșit afară să fumez.

— Te calcă mașina!

Nimic nu se mișca câteva intersecții în spatele nostru.

Am ajuns la Sheraton la patru și jumătate. Restaurantul era închis. Ce să facem? Parcase mașina. Ne-am dus la un fast-food de alături, Denny's.

— Toată lumea sfârșește la Denny's, am zis. Eu vreau un sendviș „club" și un ceai cu gheață. Tu ce comanzi?

— Nu știu. Găsesc mâncarea complet neinteresantă.

Mă simțeam profund deprimată. Voiam să-mi mănânc sendvișul și să plec acasă. Dar am făcut conversație politicoasă. Da, erau membri ai unui *country club* englezesc. El juca golf și crichet, făcea parte dintr-un grup de teatru. O jucase pe una dintre doamnele bătrâne din *Arsenic și dantelă veche*. Distracție pe cinste.

— Apropo. Am cumpărat o casă în Chile, cea cu piscină, nu departe de a treia gaură de pe traseul de golf din Santiago. O ținem închiriată, dar plănuim să ne retragem acolo la pensie. Știi care e casa la care mă refer?

— Sigur. O casă superbă, cu glicine și liliac. Să te uiți sub tufele de liliac, o să găsești vreo sută de mingi de golf. Mereu trimiteam prima lovitură în curtea aia.

— Tu ce planuri ai pentru pensie? Pentru viitorul tău?

— Viitor?

— Ai economii? Pensie privată, lucruri dintr-astea?

Am dat din cap că nu.

— Mi-am făcut multe griji pentru tine. Mai ales atunci când ai fost în spital. Ai dus o viață destul de dezordonată... trei divorțuri, patru copii, atâtea slujbe. Și băieții tăi, cu ce se ocupă? Ești mândră de ei?

Mă simțeam irascibilă, deși îmi aduseseră sendvișul deja. El comandase un sendviș cu cașcaval simplu și ceai.

— Urăsc conceptul ăsta... să fii mândru de copiii tăi, să-ți asumi meritul pentru realizările lor. Îmi place de băieții mei. Sunt iubitori, au caracter.

Râd. Mănâncă *mult*.

M-a întrebat din nou cu ce se ocupă. Bucătar-șef, cameraman de televiziune, designer grafic, chelner. Le place munca pe care o fac.

— Din câte îmi dau seama, niciunul nu va putea avea grijă de tine când vei avea nevoie. Vai, Carlotta, dacă ai fi rămas în Chile. Ai fi avut o viață senină. Ai fi încă regina clubului englezesc.

— Senină? Aș fi murit în timpul revoluției. Regina clubului englezesc? Schimbă subiectul, rapid.

— Tu și Hilda mergeți la mare? am întrebat.

— Cine-ar mai putea, după ce a cunoscut Pacificul în Chile? Nu, e totul invadat de americani. Pacificul mexican mi se pare plictisitor.

— Basil, cum se poate să ți se pară plictisitor oceanul?

— Dar ție ce ți se pare plictisitor?

— Nimic, dacă stau să mă gândesc. N-am fost niciodată plictisită.

— Nici nu mă mir, doar ai făcut atâtea eforturi să nu te plictisești.

Basil a dat la o parte sendvișul aproape neatins și s-a aplecat plin de solicitudine spre mine.

— Dragă Carlotta... când o să-ți aduni bucățile de viață și-o să le pui în ordine?

— Nu-mi trebuie bucățile alea vechi. Vreau doar să-mi văd de viață, să nu fac rău.

— Spune-mi, ce simți că ai realizat în viață?

Nu mi-a venit nimic în minte.

— N-am mai pus alcool în gură de trei ani, am zis.

— Dar asta nu e o realizare. E ca și cum ai zice: „Nu mi-am omorât mama."

— Da, corect, mai e și asta. Am zâmbit.

Îmi mâncasem toate triunghiurile de sendviș plus pătrunjelul.

— Îmi puteți aduce o porție de cremă de zahăr ars și un cappuccino, vă rog?

Era singurul restaurant din tot Mexicul în care nu serveau cremă de zahăr ars. Jeleu, *sí*.

— Dar tu, Basil, cum rămâne cu ambiția ta de a deveni poet?

A dat din cap.

— Încă citesc poezie, firește. Spune-mi, care e versul după care îți conduci viața?

Ce întrebare interesantă! Eram încântată, dar îmi veneau în minte numai versuri perverse, inacceptabile. Spune, mare – da și mă ia! Orice femeie adoră un fascist. Mi-e drag să văd expresia de agonie! Pentru că știu că-i adevărul pur.[1]

---

[1] În ordine, Emily Dickinson (*My River Runs to Thee*), Sylvia Plath (*Daddy*) și din nou Emily Dickinson (*I Like a Look of Agony*).

— Lin în noaptea asta bună nu te-ndepărta[1].

Nici măcar nu-mi plăcea Dylan Thomas.

— Aceeași Carlotta care sfidează! Versul meu e din Yeats: „Fii reținut și exultă"[2].

Doamne ferește. Mi-am stins țigara, mi-am terminat cafeaua instant.

— Dar ce zici de „kilometri până pun capul jos"[3]? E timpul să mă-ntorc la Sally.

Traficul și smogul erau îngrozitoare. Ne-am târât. Mi-a recitat numele tuturor cunoscuților noștri care muriseră, eșecurile financiare și maritale ale tuturor foștilor mei iubiți.

A oprit lângă bordură. I-am spus la revedere. Ca o proastă, am făcut un gest să-l îmbrățișez. S-a dat înapoi, s-a lipit de mașină. *Ciao*, i-am spus. Exultă!

În casă era liniște. Sally dormea, după chimioterapie. Se tot răsucea de pe-o parte pe alta. Mi-am făcut o cafea tare, m-am așezat lângă colivia canarilor, în parfumul de tuberoze, ascultându-l pe bărbatul de dedesubt cum cântă prost la violoncel.

M-am băgat în pat lângă sora mea. Am dormit amândouă până s-a lăsat întunericul. Victoria și Mercedes au venit să mă descoasă în legătură cu Basil.

---

[1] Citat din poezia cu același titlu a lui Dylan Thomas, trad. de C. Abăluță și Șt. Stoenescu.

[2] Citat din poezia *To a Friend Whose Work Has Come to Nothing* de William Butler Yeats.

[3] Citat din poezia *Stopping by Woods on a Snowy Evening* de Robert Frost.

Aș fi putut să le povestesc despre prânz. Mi-ar fi ieșit o poveste haioasă. Cum crescuseră crăițele și Basil n-a înțeles că era ceasul din flori. L-aș fi putut imita jucând rolul uneia din bătrânele din *Arsenic și dantelă veche*. În schimb, m-am sprijinit de pernă, lângă Sally.

— N-o să mă mai sune niciodată.

Am plâns. Sally și fetele ei m-au consolat. Nu li s-a părut că plâng ca proasta.

Jale

Ador casele, toate lucrurile pe care mi le dezvăluie, e unul din motivele pentru care nu mă deranjează să lucrez ca menajeră. E ca și cum aș citi o carte.

De ceva timp lucrez pentru Arlene, de la Central Reality. Majoritatea caselor în care fac curat sunt goale, dar până și casele goale conțin povești, indicii. O scrisoare de dragoste pitită în fundul unui dulap, sticle goale de whisky în spatele uscătorului, liste de cumpărături... „Te rog să iei Tide, un pachet de linguini verzi și un bax de bere Coors. N-am vorbit serios aseară."

În ultima vreme am făcut curat în case în care tocmai murise cineva. Curățenie și ajutor la sortat lucrurile pe care le păstrează de cele pe care le dau de pomană la fundații caritabile. De fiecare dată, Arlene îi întreabă dacă au haine sau cărți pentru Azilul părinților evrei, unde se află mama ei, Sadie. Mă deprimă munca asta. Fie toate rudele vor tot și se ceartă pe ultimele mărunțișuri, niște bretele vechi și roase sau o cană de cafea. Fie

nimeni nu vrea nimic din toată casa, așa că trebuie să împachetez totul. În ambele cazuri, ce mă întristează e cât de puțin durează. Numai gândiți-vă. Dacă ați muri... în maximum două ore aș reuși să mă debarasez de toate posesiunile voastre.

Săptămâna trecută am făcut curat în casa unui poștaș negru foarte bătrân. Arlene îl cunoscuse, spunea că fusese imobilizat la pat din cauza diabetului, murise de atac de cord. Fusese un bătrân meschin și sever, prezbiter al bisericii de care aparținea. Era văduv; soția îi murise cu zece ani în urmă. Fiica lui e prietenă cu Arlene, activistă politic, lucrează la inspectoratul școlar din L.A. „Face multe pentru educația negrilor și pentru locuințe; e o tipă dură", a spus Arlene, și trebuie c-așa și e, din moment ce la fel se spune și despre Arlene. Fiul bătrânului e unul dintre clienții lui Arlene, cu totul altă poveste. Procuror în Seattle, are proprietăți peste tot în Oakland. „N-aș zice că suge sângele chiriașilor lui săraci, dar... "

Fiul și fiica au ajuns abia spre prânz, dar știam deja multe despre ei, din ce-mi spusese Arlene și din indiciile găsite în casă. Am descuiat și am intrat în casa cufundată în tăcere, genul de tăcere care răsună atunci când nu e nimeni acasă, când cineva tocmai a murit. Amplasată într-un cartier sărăcăcios din vestul Oakland-ului, semăna cu o căsuță de la țară, pusă la punct și frumoasă, cu leagăn pe verandă și o curte bine îngrijită, cu trandafiri și azalee bătrâne. Majoritatea caselor din jur aveau geamurile acoperite cu scânduri, erau mâzgălite cu

graffiti. De pe treptele năruite ale verandelor, mă urmăreau grupuri de bătrâni alcoolici; în picioare la colțul străzii sau în mașini stăteau tineri traficanți de cocaină.

Și interiorul casei părea complet rupt de restul cartierului, cu perdele de dantelă, mobilă de stejar lăcuit. Bătrânul își petrecuse timpul într-un solariu mare aflat în spatele casei, pe un pat de spital și într-un scaun cu rotile. Pe rafturi și pervazuri erau înghesuite ghivece cu violete de Parma și ferigi, iar afară, lângă geam, erau patru sau cinci adăpătoare pentru păsări. Un televizor nou imens și un video, un casetofon cu CD – cadouri de la copiii lui, mi-am imaginat. Pe polița căminului era fotografia de la nuntă: el în smoching, cu părul lins dat pe spate, mustață foarte subțire. Soția lui tânără și superbă, amândoi aveau un aer solemn. O fotografie cu ea, bătrână și cu părul alb, dar cu un surâs pe chip, ochi zâmbitori. Solemni erau și cei doi copii în fotografiile de la absolvirea facultății, amândoi arătoși, încrezători, aroganți. Fotografia de la nunta fiului. O mireasă frumoasă, blondă, în rochie albă de satin. O altă fotografie cu cei doi și o fetiță cam de vreun an. O fotografie cu fiica și congresmanul Ron Dellums. Pe noptieră se afla o felicitare care începea: „Îmi pare rău, am avut prea mult de lucru și n-am reușit să ajung în Oakland de Crăciun..." care putea fi de la oricare dintre ei. Biblia bătrânului era deschisă la Psalmul 104. „Cel ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură; Cel ce se atinge de munți și fumegă."

Înainte ca ei să sosească, am apucat să curăț dormitoarele și baia de la etaj. Nu erau multe lucruri, dar ce am găsit în șifoniere și în dulapul cu lenjerii am pus în teancuri pe unul din paturi. Făceam curat pe scări și am oprit aspiratorul când au intrat. El a fost prietenos, a dat mâna cu mine; ea a făcut doar un semn din cap și a urcat la etaj. Păreau că vin direct de la înmormântare. El purta un costum negru cu dungi fine aurii și vestă; ea era îmbrăcată într-un costum gri de cașmir, o jachetă gri de piele întoarsă. Amândoi erau înalți, deosebit de eleganți. Ea își purta părul negru strâns într-un coc. Ea nu zâmbea niciodată; el zâmbea tot timpul.

Am stat în spatele lor cât au mers din cameră în cameră. El a luat o oglindă ovală cu ramă sculptată. Altceva n-au mai vrut. I-am întrebat dacă ar dori să doneze ceva Azilului părinților evrei. Ea m-a privit de sus cu ochii ei negri.

— Ți se pare c-am fi evrei?

El s-a grăbit să-mi explice că cei de la Biserica Baptistă Trandafirul din Sharon vor veni mai târziu să ia tot ce nu le trebuie lor. Iar cei de la magazinul de accesorii medicale vor veni după pat și scaunul cu rotile. Mi-a zis c-o să mă plătească pe loc, a scos patru bancnote de douăzeci dintr-un teanc mare, prins cu o agrafă de argint. Mi-a zis ca după ce termin de făcut curat să încui și să las cheia la Arlene.

Făceam curat în bucătărie în timp ce ei erau în solariu. Fiul a luat fotografia de nuntă a părinților, fotografiile cu el. Ea voia fotografia cu mama lor. O voia și el,

dar a zis: Nu, ia-o tu. El a luat Biblia; ea a luat fotografia cu ea și Ron Dellums. Amândouă l-am ajutat să ducă televizorul, videoul și casetofonul cu CD și să le încarce în portbagajul Mercedesului lui.

— Doamne, în ce hal a ajuns cartierul, a spus el.

Ea n-a zis nimic. Nu cred că se uitase. Întorși în casă, ea s-a așezat în solariu și a privit în jur.

— Nu mi-l pot imagina pe tata urmărind păsările sau îngrijind plantele, a spus ea.

— Bizar, nu? Dar nici n-am simțit vreodată că-l cunosc.

— El e cel care ne punea la muncă.

— Îmi amintesc cum te-a bătut cu cureaua când ai luat un 7 la matematică.

— Nu, l-a corectat ea, luasem 9. Nouă plus. Nimic din ce făceam nu era suficient de bine pentru el.

— Știu... Totuși... Mi-ar fi plăcut să-l văd mai des. Îmi pare rău că a trecut așa de mult de la ultima mea vizită... Da, îl sunam des, dar...

Ea l-a întrerupt, zicându-i să nu se mai învinovățească, apoi au vorbit despre cum ar fi fost imposibil ca tatăl lor să locuiască cu unul dintre ei, ce locuri de muncă solicitante aveau amândoi. Au încercat să se încurajeze unul pe altul, dar se vedea cât de rău se simțeau de fapt.

Eu și gura mea slobodă. Cât mi-aș dori să știu să-mi țin gura. Dar le-am zis:

— E așa de plăcut în solariu. Cred că tatăl vostru a fost fericit aici.

— Nu-i așa? a zis fiul zâmbindu-mi, dar fiica m-a sfredelit cu privirea.

— Nu e treaba dumitale dacă a fost fericit sau nu.

— Îmi pare rău, am zis.

Îmi pare rău că nu-ți trag una peste gura aia de femeie urâcioasă.

— Aș bea ceva, a spus fiul. Probabil că nu e nimic în casă.

I-am arătat dulapul unde erau brandy, niște lichior de mentă și sherry. Le-am propus să se mute în bucătărie, iar eu să iau la rând dulapurile și să le arăt ce lucruri se aflau în ele înainte să le pun în cutii. S-au mutat la masa din bucătărie. El a turnat generos brandy în două pahare. Au băut și au fumat Kools cât am luat eu la mână lucrurile din dulapuri. Niciunul n-a vrut nimic, așa că le-am împachetat rapid.

— Ar fi niște lucruri în cămară...

Știam pentru că pusesem eu însămi ochii pe ele. Un fier de călcat vechi – negru, din fontă, cu mâner de lemn cioplit.

— Îl vreau eu! au zis amândoi.

— Mama voastră chiar îl folosea la călcat? l-am întrebat pe fiu.

— Nu, ne făcea cu el sendvișuri calde cu șuncă și caș-caval. Și-l mai folosea ca să preseze carnea de vită la sare.

— Mereu m-am întrebat cum fac oamenii asta... am zis, luându-mă iar gura pe dinainte, dar am tăcut pentru că sora lui s-a uitat din nou la mine în felul ăla.

Un sucitor vechi și uzat, lustruit de atâta folosit, mătăsos.

— Îl vreau eu! au zis amândoi.

La care ea chiar a râs. Alcoolul, căldura din bucătărie îi relaxaseră cocul strâns, iar bucle mici de păr i se încrețeau în jurul feței, care acum îi lucea. Își mâncase rujul; semăna cu fata din poza de la absolvire. El își scosese sacoul, vesta și cravata, își suflecase mânecile. Ea m-a surprins admirând corpul bine făcut al fratelui ei și m-a străpuns din nou cu privirea ca un pumnal.

Chiar atunci au sosit cei de la Western Medical Supply să ia patul și scaunul cu rotile. I-am condus în solariu, am deschis ușa din spate. Când m-am întors, fratele turnase pentru amândoi încă un pahar. S-a aplecat spre ea.

— Împacă-te cu noi, i-a spus. Vino să petreci un weekend la noi, s-o cunoști pe Debbie. Pe Latania n-ai văzut-o niciodată. E frumoasă și seamănă leit cu tine. Te rog.

Ea n-a zis nimic. Dar am văzut cum o înmuia moartea. Moartea vindecă, ne îndeamnă să iertăm, ne amintește că nu vrem să murim singuri.

A dat din cap.

— Am să vin, i-a răspuns ea.

— Grozav!

Și-a pus mâna peste a ei, dar ea a dat înapoi, și-a retras mâna și și-a încleștat-o de masă ca pe o gheară rigidă.

Uau, dar știu că ești o scorpie fără suflet, am zis. Nu cu voce tare. Cu voce tare am zis:

— Ia uite ceva pe care-o să-l vreți amândoi, pun pariu. O formă veche de fontă pentru făcut gofre, din aia de se pune pe flacăra de la aragaz. Bunica mea Mamie avea una la fel. Nimic nu se compară cu gofrele alea. Crocante și rumenite bine pe dinafară și moi pe dinăuntru. Am pus forma de fontă între ei.

Ea zâmbea.

— Asta-i a mea!

El a râs.

— Va trebui să plătești o groază pentru bagaj suplimentar.

— Nu mă interesează. Îți amintești cum ne făcea mama gofre când eram bolnavi? Cu sirop de arțar adevărat?

— De Sfântul Valentin le făcea în formă de inimi.

— Numai că nu semănau niciodată cu niște inimi.

— Nu, dar noi ziceam: „Mama, sunt exact ca niște inimi!"

— Cu căpșune și frișcă.

Celelalte lucruri pe care le-am scos din cămară, tigăi și cutii cu borcane pentru murături, nu i-au interesat. Am pus pe masă ultima cutie, de pe raftul cel mai de sus.

Șorțuri. Din alea de modă veche, cu tot cu partea de sus. Făcute de mână, brodate cu păsări și flori. Prosoape de bucătărie, tot brodate. Toate făcute din saci de făină sau pânză cadrilată de la hainele vechi. Moi și decolorate, mirosind a vanilie și cuișoare.

— Ăsta e făcut din rochia pe care am purtat-o în prima zi de școală în clasa a patra!

Sora desfăcea fiecare șorț și prosop și le întindea pe masă. Oh! Oh, exclama de fiecare dată. Îi curgeau lacrimile pe obraji. A luat în mână toate șorțurile și prosoapele și le-a strâns la piept.

— Mamă! a zis ea plângând. Dragă, dragă mamă!

Fratele a început să plângă și el, s-a apropiat de ea. A îmbrățișat-o, iar ea l-a lăsat s-o strângă, s-o legene. M-am furișat afară din cameră, apoi afară pe ușa din spate.

Încă ședeam pe trepte când a oprit o camionetă și din ea au coborât trei bărbați de la Biserica Baptistă. I-am condus la ușa din față, am urcat la etaj și le-am zis ce trebuia luat. L-am ajutat pe unul dintre ei cu lucrurile de la etaj, apoi l-am ajutat să încarce ce era în garaj, unelte și greble, o mașină de tuns iarba, o roabă.

— Păi, suntem gata, a zis unul dintre bărbați.

Camioneta a dat cu spatele și cei trei mi-au făcut cu mâna. M-am întors în casă. Era liniște totală. Fratele și sora plecaseră. Am terminat de măturat și am plecat și eu, încuind ușile casei goale.

Panteón de Dolores

Nici „Pace divină" și nici „Valea liniștită". „Panteonul durerii", așa se cheamă cimitirul din Parcul Chapultepec. Orice-ai face, nu scapi de ele în Mexic. Moarte. Sânge. Durere.

Tortura e la ordinea zilei. În meciurile de wrestling, în templele aztece, în rândurile de cuie din vechile mănăstiri, în spinii însângerați de pe capetele Cristoșilor din toate bisericile. Doamne, până și fursecurile și bomboanele sunt în formă de craniu, pentru că se apropie Ziua Morților.

E ziua în care a murit mama, în California. Sora mea Sally era aici, în Ciudad de Mexico, unde locuiește. Ea și copiii ei au făcut o *ofrenda* pentru mama noastră.

Să faci *ofrendas* e o activitate plăcută. Ofrande pentru morți. Le faci cât de frumoase te pricepi. O revărsare strălucitoare de crăițe și creasta cocoșului, o floare care seamănă cu un creier, și imortele mici, mov. Ideea e să faci din moarte ceva frumos și festiv. Cristoși senzuali

însângerați, eleganța, frumusețea letală a luptelor cu tauri, mormintele și pietrele funerare bogat ornamentate.

Pe *ofrendas* trebuie să pui tot ce și-ar putea dori mortul. Tutun, poze cu familia, mango, bilete de loterie, tequila, vederi din Roma. Săbii, lumânări și cafea. Cranii cu numele prietenilor scrise pe ele. Dulciuri în formă de craniu pe care să le mănânce.

Pe *ofrenda* pentru mama noastră, copiii surorii mele au pus zeci de figurine Ku Klux Klan. Îi ura pentru că erau copii de mexican. *Ofrenda* pentru ea a mai inclus ciocolate Hershey, whisky Jack Daniel's, cărți polițiste și multe, multe bancnote în dolari. Somnifere, pistoale și cuțite, pentru că mereu amenința că se sinucide. Fără șireang... zicea că nu știe să-l folosească.

Acum sunt în Mexic. Anul ăsta am făcut o *ofrenda* superbă, pentru sora mea Sally, care moare de cancer.

Am avut munți de flori portocalii, magenta, mov. Multe lumânări mari albe. Statuete de sfinți și îngeri. Chitare în miniatură și press-papier-uri de la Paris. Cancún și Portugalia. Chile. Toate locurile în care a fost. Zeci și zeci de cranii cu numele și pozele copiilor ei, ale tuturor celor care-au iubit-o... O poză cu tata în Idaho și ea bebeluș în brațele lui. Poezii de la copiii cărora le-a fost profesoară.

Mama, tu n-ai făcut parte din *ofrenda*. Nu te-am omis intenționat. Ba chiar am vorbit cu afecțiune despre tine în ultimele luni.

Ani la rând, de câte ori ne vedeam, eu și Sally discutam întruna, obsesiv, despre cât de nebună și rea ai fost. Dar în ultimele luni... ce să zic, cred că e firesc pentru cineva care moare să facă un bilanț cu lucrurile importante, frumoase. Ne-am amintit de glumele pe care le spuneai și de privirea ta căreia nu-i scăpa nimic. Ne-ai dat-o și nouă. Privirea aia.

În schimb, nu ascultai. Ne lăsai poate cinci minute să-ți povestim ceva, după care ziceai: „Ajunge."

Nu înțeleg de ce-i ura mama noastră așa de tare pe mexicani. Adică mult dincolo de prejudecățile împărtășite de toate rudele ei texane. Murdari, mincinoși, hoți. Ura mirosurile, orice miros, iar Mexicul miroase, nici gazele de eșapament nu reușesc s-acopere mirosul. Ceapă și garoafe. Coriandru, urină, scorțișoară, cauciuc ars, rom și tuberoze. Bărbații din Mexico miros. Toată țara miroase a sex și săpun. Asta te îngrozea, mama, pe tine și pe bătrânul D. H. Lawrence. E ușor să încurci sexul cu moartea aici, pentru că amândouă pulsează fără oprire. O plimbare două străzi mai încolo emană senzualitate, miroase a pericol.

Deși în ziua de azi nimeni n-ar trebui să mai iasă din casă, din cauza poluării.

Am locuit mulți ani în Mexic cu soțul și băieții mei. Au fost ani foarte fericiți. Dar n-am locuit decât în sate, pe malul mării sau la munte. Totul era ușurătate și afecțiune acolo, tandrețe pasivă. Sau poate așa era atunci, căci se întâmpla cu mulți ani în urmă.

Ciudad de Mexico azi... fatalist, sinucigaș, corupt. O mlaștină pestilențială. O, dar este și atâta grație. Străfulgerări de frumusețe incredibilă, bunătate și culoare, cât să-ți tragi sufletul.

Acum două săptămâni, de Ziua Recunoștinței, când m-am întors acasă în SUA pentru o săptămână, m-am gândit: aici există onoare, integritate și Dumnezeu mai știe ce. N-am înțeles nimic din ce-am găsit. Președintele Bush și Clarence Thomas, demonstrații anti-avort, SIDA, Duke, cocaină, oameni fără adăpost. Și peste tot, MTV, desene animate, reclame, reviste – totul numai război, sexism și violență. În Mexic măcar îți cade pur și simplu în cap un bidon cu ciment de pe o schelă, fără mitraliere Uzi sau altceva personal.

Ce vreau să spun e că sunt aici pe-o perioadă nedefinită. Dar după aceea ce fac, unde mă duc?

Mama, tu vedeai răul și urâtul peste tot, în toată lumea, în orice loc. Erai nebună sau clarvăzătoare? Oricum ai fi fost, nu suport gândul că mă transform în tine. Sunt îngrozită, simt cum îmi pierd reperele, nu mai știu ce e... valoros, adevărat.

Acum mă simt ca tine, critică, răutăcioasă. Ce jeg de loc. Urai locurile cu aceeași patimă cu care urai oamenii... Toate coloniile de mineri în care am trăit, urai Statele Unite, El Paso, orașul tău natal, Chile, Peru.

Mullan, Idaho, în munții Coeur d'Alene. Ăla a fost orașul minier pe care l-ai urât cel mai tare pentru că era într-adevăr un orășel. „Orașul de provincie tipic." O

școală cu o singură clasă, un dozator de suc, un oficiu poștal, o închisoare. Un bordel, o biserică. O bibliotecă mică la magazinul universal. Zane Grey și Agatha Christie. Mai era și o primărie, unde se țineau adunări generale pe tema camuflărilor și raidurilor aeriene.

Tot drumul spre casă turuiai despre țopârlanii și ignoranții de finlandezi. Ne opream să cumpărăm *Saturday Evening Post* și o tabletă mare de ciocolată Hershey înainte să urcăm pe munte la mină, împreună cu tata, care ne ținea de mână. Mergeam prin beznă, pentru că abia începuse războiul și era interzis să ții lumina aprinsă, dar stelele și zăpada străluceau atât de tare, încât vedeam drumul foarte bine... Acasă tata îți citea până adormeai. Dacă povestea era foarte bună, plângeai, nu pentru că ar fi fost tristă, ci pentru că era atât de frumoasă în timp ce totul în lume era abject.

Împreună cu prietenul meu Kentshereve săpam sub tufa de liliac în timp ce tu jucai bridge în fiecare luni. Celelalte trei femei erau îmbrăcate în rochii de casă, ba uneori chiar rămâneau în șosete și papuci. Era așa de frig în Idaho. De multe ori aveau părul prins pe bigudiuri și un turban deasupra, se aranjau pentru... ce? Americancele păstrează și azi obiceiul ăsta. Le vezi peste tot cu bigudiuri roz. E un fel de declarație filozofică sau de stil. În caz că le așteaptă ceva mai interesant, mai târziu.

Tu te îmbrăcai mereu îngrijit. Portjartier. Ciorapi cu dungă. Furou de satin culoarea piersicii pe care îl lăsai să se vadă puțin, doar cât să știe țăranii ăia că purtai.

Rochie de crep cu bureți la umeri, o broșă cu diamante mici. Și paltonul. Nu aveam decât cinci ani, dar știam că era un palton vechi, ponosit. Brun-roșcat, cu buzunare pătate și roase, numai franjuri la manșetă. Fusese cadou de nuntă de la fratele tău Tyler cu zece ani în urmă. Avea guler de blană. Vai, biata blană tocită, cândva argintie, îngălbenită acum precum fundurile pătate de urină ale urșilor polari de la zoo. Kentshereve mi-a zis că toată lumea din Mullan râdea de hainele tale. „Păi, foarte bine, că ea râde și mai tare de-ale lor."

Urcai dealul clătinându-te încălțată cu pantofi cu toc ieftini, cu gulerul ridicat în jurul părului ondulat tuns bob și coafat cu grijă. Cu mâna înmănușată te țineai de balustrada podului de lemn șubred care continua în sus pe lângă mină și moară. În sufragerie, aprindeai focul în soba cu cărbuni, îți aruncai cât colo pantofii.

Stăteai pe întuneric, fumai, suspinai de singurătate și plictiseală. Mama mea, doamna Bovary. Citeai piese de teatru. Îți doreai să te fi făcut actriță. Noel Coward. *Gaslight*. Orice în care jucau soții Lunt, învățai replicile și le rosteai în timp ce spălai vasele. „*Vai!* Am crezut că aud pașii tăi în urma mea, Conrad... Nu. Vai, *am crezut* că aud pașii tăi în urma mea, Conrad..."

Când ajungea tati acasă, murdar, în bocanci de miner, cu casca cu lanternă frontală, făcea un duș iar tu pregăteai cocteiluri la o măsuță, cu o găletușă cu gheață și un sifon. (Sifonul ăla era sursa multor neplăceri. Tati

trebuia să țină minte să cumpere rezerve în rarele sale drumuri în Spokane. Iar majoritatea musafirilor nu-l sufereau. „Nu, fără apă de-aia gălăgioasă. Nu-l beau decât cu apă adevărată.") Dar asta foloseau în piesele de teatru și în seria de filme polițiste *Thin Man*.

În *Mildred Pierce*, Joan Crawford are o fiică pe nume Sherry. În timp ce-și toarnă sifon în whiskey, personajul negativ o întreabă pe Joan Crawford ea ce vrea: „Sherry. S-o iau acasă."

— Ce replică minunată! mi-ai spus în timp ce ieșeam de la cinematograf. Cred că-ți schimb numele în Sherry doar ca s-o pot folosi.

— De ce nu Bere Rece? am întrebat-o.

A fost prima mea replică spirituală. Sau oricum, prima dată când te-am făcut să râzi.

Data următoare a fost când Earl, băiatul care făcea livrări, ne-a adus o cutie cu produse alimentare de la magazin. Te ajutam să le pui la locul lor. Casa noastră era de fapt o cabană din carton bitumat, exact cum ziceai tu, iar podeaua din bucătărie era înclinată, se ondula în valuri de linoleum putrezit și dușumele strâmbe. Am luat trei conserve de supă de roșii și mă pregăteam să le pun în dulap, dar mi-au scăpat din brațe. S-au rostogolit pe podea și s-au izbit de perete. Am ridicat privirea, gândindu-mă că o să țipi la mine sau o să mă plesnești, dar râdeai. Ai mai luat câteva cutii din dulap și le-ai dat drumul să se rostogolească.

— Hai să facem întrecere! ai zis. Conserva mea de porumb împotriva conservei tale de mazăre.

Stăteam pe vine, râdeam și trimiteam conservele unele după altele în capătul celălalt al camerei când a venit tata.

— Terminați imediat! Puneți conservele la locul lor!

Erau o grămadă de conserve. (Făceai provizii din cauza războiului, un lucru care nu se face, te certa el.) Ne-a luat mult timp să le băgăm pe toate în dulap, printre chicoteli, șușoteli, cântând „Slavă Ție, Doamne, și pasează-mi muniția"[1] în timp ce-mi dădeai conservele de pe jos. Niciodată nu m-am mai simțit așa de bine cu tine ca atunci. Tocmai le terminaserăm de aranjat când tata a venit la ușă și a zis: „Du-te în camera ta." Și m-am dus. Dar se referise și la tine! Nu mi-a luat mult să-mi dau seama că de fiecare dată când te trimitea în camera ta însemna că băuseși.

De atunci încolo, de când te știu, ți-ai petrecut mare parte a timpului în camera ta. Deerlodge, Montana; Marion, Kentucky; Patagonia, Arizona; Santiago, Chile; Lima, Peru.

Eu și Sally suntem în dormitorul ei din Mexic, unde ne-am petrecut cea mai mare parte a ultimelor cinci luni. Ieșim uneori, până la spital pentru radiografii și analize, să-i aspire lichidul din plămâni. De două ori am ieșit la cafea la Café Paris și o dată am fost la prietena ei

[1] În original, *Praise the Lord and Pass the Ammunition* este un cântec patriotic american din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, însoțit de legenda despre preotul de pe o navă de luptă care, rugat să spună o rugăciune, ar fi pus Biblia jos și ar fi luptat cot la cot cu ceilalți soldați.

Elizabeth la micul dejun. Dar obosește foarte tare. Până și chimioterapia o face tot în camera ei acum.

Vorbim și citim, îi citesc cu voce tare, vin oameni în vizită. Soarele ajunge pe plante doar puțin după-amiaza. Cam jumătate de oră. Sally spune că în februarie e mult soare. Niciuna dintre ferestre nu dă spre cer, așa că lumina nu intră direct, ci e reflectată de zidul de alături. Seara, când se întunecă, trag draperiile.

Sally și copiii ei locuiesc în casa asta de douăzeci și cinci de ani. Sally nu seamănă deloc cu mama noastră, de fapt, e aproape enervant de diferită de ea, adică vede frumusețe și bunătate peste tot, în toți. Își iubește camera, toate amintirile de pe rafturi. Stăm în sufragerie și zice: „Ăla e colțul meu preferat, cu feriga și oglinda." Sau altădată zice: „Ăla e colțul meu preferat, cu masca și coșul cu portocale."

În ce mă privește, toate colțurile îmi provoacă angoasă.

Sally adoră Mexicul cu fervoarea convertitului. Soțul, copiii, casa ei, totul la ea e mexican. Mai puțin ea. Ea e foarte americancă, americancă de modă veche, care plesnește de normalitate. Într-un fel, eu sunt mai mexicancă decât ea, am o fire mai întunecată. Am cunoscut moartea, violența. În majoritatea zilelor nici nu observ perioada în care intră soarele în cameră.

Când tata a plecat la război, Sally era încă în scutece. Am luat trenul din Idaho până în Texas să stăm cu bunicii pe durata războiului. *Duro* = dur.

Dacă mama era așa cum era, acest lucru se datora, printre altele, faptului că avusese o copilărie lipsită de griji și îmbelșugată. Familiile mamei și tatălui ei se numărau printre cele mai înstărite din Texas. Bunicul era un dentist bogat; aveau o casă frumoasă cu servitori, pentru mama o bonă, care o răsfăța, la fel cum făceau și cei trei frați ai ei. După care zdrang, bang a dat cu mașina peste ea un mesager tânăr de la Western Union și a trebuit să stea în spital aproape un an. În anul acela, lucrurile s-au dus de râpă pe toate planurile. Marea Depresie, bunicul care juca jocuri de noroc, bea. Când a ieșit din spital, și-a găsit lumea întoarsă cu susul în jos. O casă dărăpănată lângă turnătorie, nu tu mașină, nu tu servitori, nu tu camera ei. Mamie, mama ei, lucra ca asistentă în cabinetul bunicului, nu mai juca mah-jong și bridge. Totul era deprimant. Și înspăimântător probabil, dacă bunicul i-a făcut și mamei ce ne-a făcut mie și lui Sally. Ea n-a pomenit niciodată nimic, dar sigur așa se întâmplase, din moment ce-l ura așa de tare, nu lăsa pe nimeni s-o atingă, nici să dea mâna nu voia...

Trenul s-a apropiat de El Paso în timp ce răsărea soarele. Era o priveliște incredibilă, spațiul, întinderea nesfârșită, pentru mine care veneam din pădurile dese de pin. De parcă cineva ar fi dezvelit lumea, i-ar fi dat capacul la o parte. Kilometri și kilometri de strălucire și cer senin, senin. Am fugit de la o fereastră la alta, pe ambele părți ale vagonului restaurant care se deschisese în sfârșit, extaziată să văd această față nouă a lumii.

— Nu-i decât deșertul, a spus mama. Pustiu. Gol. Arid. Și cât de curând ajungem și-n fundătura nenorocită căreia i-am spus cândva „acasă".

Sally m-a rugat s-o ajut să-și facă ordine în casa de pe Calle Amores. Să trieze fotografiile, hainele și documentele, să repare barele pentru perdelele de duș, să înlocuiască geamuri. Cu excepția ușii de la intrare, niciuna dintre uși nu avea clanță; dulapurile se deschideau cu șurubelnița, iar ușa de la baie trebuia proptită cu un coș ca să stea închisă. Am chemat niște meșteri să monteze clanțe. Au venit și-a fost totul în regulă, doar că s-a nimerit într-o duminică după-amiază când stăteam cu toată familia la masă și n-au mai plecat decât la zece seara. De pus clanțele le-au pus, dar n-au fixat șuruburile, așa că atunci când am încercat să le folosim, am rămas cu clanțele în mână, iar ușile de la dulapuri nu le mai puteam deschide deloc. Mai mult, mare parte din șuruburi au căzut și s-au pierdut. I-am sunat a doua zi și au venit într-o dimineață, câteva zile mai târziu, exact când sora mea adormise după o noapte grea. Cei trei meșteri au făcut așa o hărmălaie, că le-am zis s-o lase baltă, sora mea e bolnavă, grav, iar voi faceți prea multă gălăgie. Veniți altă dată. M-am întors în camera ei, dar n-a trecut mult și am auzit niște opinteli, gemete și alte zgomote înfundate. Se apucaseră să scoată toate ușile din balamale și să le care sus pe acoperiș unde puteau să le repare fără să facă gălăgie.

Oare sunt furioasă pentru că Sally e pe moarte, așa că-mi vărs furia pe toată țara? Acum s-a stricat WC-ul. Trebuie să spargă toată podeaua.

Mi-e dor de lună. Mi-e dor de singurătate.

În Mexic, e cineva mereu lângă tine. Dacă te duci în camera ta să citești, se găsește careva să observe că ești singur și să vină să-ți țină companie. Sally nu e niciodată singură. Noaptea stau până când mă asigur că a adormit.

Nu există un ghid al morții. Nimeni care să-ți spună ce să faci, cum va fi.

Când eram mici, bunica noastră Mamie a preluat creșterea lui Sally. Noaptea, mama mânca, bea și citea romane polițiste la ea în cameră. Bunicul mânca, bea și asculta radioul la el în cameră. De fapt, mama era plecată în majoritatea nopților, cu Alice Pomeroy și fetele Parker, jucau bridge sau mergeau în Juárez. Ziua și-o petrecea la spitalul militar Beaumont unde lucra ca soră de caritate, le citea soldaților orbi și juca bridge cu infirmii.

Grotescul o fascina, la fel ca pe bunicul, iar după ce se întorcea de la spital o suna pe Alice ca să-i povestească despre rănile soldaților, poveștile lor din război, cum îi părăsiseră nevestele când aflaseră că li se amputaseră mâinile sau picioarele.

Uneori mergea împreună cu Alice la câte un bal pentru soldați, să-și găsească Alice bărbat. Nu și-a găsit niciodată, a lucrat la magazinul universal Popular Dry Goods desfăcând tivuri până a murit.

Byron Merkel lucra tot la Popular, la raionul de lustre. Era supraveghetorul raionului. După atâția ani, era încă îndrăgostit nebunește de mama. Fuseseră împreună

la clubul de teatru în liceu și jucaseră rolurile principale din toate piesele. Mama era foarte scundă, cu toate acestea trebuiseră să joace toate scenele de dragoste stând jos pentru că el nu avea decât 1,57. Altfel, ar fi ajuns un actor mare.

O ducea să vadă piese de teatru. *Cradle Song. Menajeria de sticlă.* Uneori venea serile la noi acasă și stăteau în balansoarul de pe verandă. Citeau piese în care jucaseră când erau tineri. De fiecare dată mă băgam sub verandă, într-un culcuș pe care mi-l făcusem dintr-o pătură veche și o cutie de metal în care pusesem biscuiți sărați. *Ce înseamnă să fii onest. The Barretts of Wimpole Street.*

El era un *teetotaler*[1]. Credeam că asta înseamnă că bea doar ceai, pentru că într-adevăr bea doar ceai, în timp ce ea bea cocteiluri Manhattan. Asta făceau când l-am auzit declarându-i că după atâția ani era încă îndrăgostit nebunește de ea. A mai spus că știe că nu-i ajunge lui Ted (tata) nici la degetul mic, altă expresie ciudată. Repeta mereu: „Păi, e drum lung până departe" și nici asta nu-nțelegeam cum vine. Altădată, când mama se plângea de mexicani, el i-a zis: „Păi, dă-le un deget și vor lua un deget." Problema era că, rostite cu vocea lui joasă și puternică de tenor, toate lucrurile astea căpătau

[1] *Teetotaler* este persoana care practică *teetotalism*, adică abstinența *totală* de la băutură, mișcare cu origini în Anglia începutului de secol al XIX-lea. Confuzia aici este legată de particula *tee* care în limba engleză se pronunță la fel ca *tea* (ceai).

o greutate deosebită, continuau să-mi răsune în minte. *Teetotaler, teetotaler...*

Într-o noapte, după ce el a plecat, ea a intrat în camera în care dormeam amândouă. A continuat să bea, plângând și mâzgălind în jurnal, mâzgâlind la propriu.

— Ești OK? am întrebat-o într-un târziu și m-a pălmuit.

— Ți-am zis să nu mai zici „OK"!

Apoi și-a cerut scuze că s-a enervat pe mine.

— Problema e că detest să locuiesc pe Upson Street. Tatăl tău nu-mi scrie decât despre nava lui și să nu-i mai zic vapor. Iar singura poveste de dragoste din viața mea e un vânzător de lustre pitic!

Acum mi se pare amuzant, dar atunci nu era, când jelea și jelea de parcă avea să i se frângă inima. Am mângâiat-o și s-a tras înapoi. Detesta s-o atingi. Așa că tot ce-am făcut a fost s-o privesc plângând la lumina becului de pe stradă, care intra prin plasa de la fereastră. Am privit-o plângând și atât. Era complet singură, așa cum e și sora mea Sally când plânge la fel.

Pe curând

Ador să-l aud pe Max rostind bună.

L-am sunat odată când abia deveniserăm iubiți, amanți. S-a auzit telefonul sunând, a răspuns secretara, iar eu am cerut cu el. O, bună, a zis. Max? Mi s-au înmuiat genunchii, m-a luat cu vertij în cabina telefonică.

Suntem divorțați de mulți ani. Acum e infirm, conectat la o butelie cu oxigen, în scaun cu rotile. Pe vremea când locuiam în Oakland mă suna de cinci sau șase ori pe zi. Suferă de insomnie: odată m-a sunat la 3 dimineața și m-a întrebat dacă s-a făcut deja ziuă. Uneori mă enervam și-i închideam direct sau nu răspundeam deloc.

De cele mai multe ori vorbeam despre copiii noștri, despre nepotul nostru sau despre pisica lui Max. Stând cu el la telefon, îmi pileam unghiile, coseam, mă uitam la meciurile de baseball cu Oakland Athletics. Are umor și-i place să bârfească.

Locuiesc de aproape un an în Ciudad de Mexico. Sora mea Sally e foarte bolnavă. Am grijă de casă și de

copii, îi aduc mâncare, îi fac injecții, baie. Îi citesc, cărți minunate. Vorbim ore întregi, plângem și râdem, ne înfuriem din cauza știrilor, ne îngrijorăm când fiul ei stă până târziu în oraș.

E ireal cât de apropiate am devenit. De-atâta timp petrecem fiecare oră din zi împreună. Vedem și auzim lucrurile la fel, știm ce urmează să spună cealaltă...

Foarte rar ies din casă. Niciuna dintre ferestrele apartamentului nu are vedere spre cer, doar spre guri de aerisire sau apartamentele vecine. Din patul lui Sally se vede cerul, dar eu nu reușesc să-l văd decât atunci când îi trag draperiile. Vorbesc spaniolă cu ea și cu copiii ei, cu toată lumea.

De fapt, eu și Sally nu prea mai vorbim. O doare un plămân când vorbește. Îi citesc sau îi cânt sau stăm pur și simplu pe întuneric, respirând la unison.

Simt că am dispărut. Săptămâna trecută, în piața Sonora, m-am simțit atât de înaltă, înconjurată de indieni cu pielea închisă la culoare, mulți dintre ei vorbind în limba nahuatl. Nu doar că dispărusem, eram invizibilă. Multă vreme am crezut că nici măcar nu mă aflam acolo.

Sigur că am un eu aici și o familie nouă, și pisici noi, și glume noi. Dar încerc încontinuu să-mi amintesc cine eram în engleză.

De-asta mă bucur să primesc vești de la Max. Mă sună des, din California. Bună, îmi spune. Îmi povestește

despre un discurs al lui Percy Heath, despre protestele împotriva pedepsei cu moartea la închisoarea San Quentin. Fiul nostru Keith i-a făcut ouă benedict în duminica Paștilor. Soția lui Nathan, Linda, i-a spus lui Max să n-o mai sune așa de des. Nepotul nostru Nikko a spus că adoarme de-a-n picioarelea.

Max îmi redă știrile din trafic și de la meteo, îmi descrie hainele de la emisiunea de modă a Elsei Klensch. Mă întreabă despre Sally.

Când eram tineri, în Albuquerque, înainte să-l cunosc, îl ascultasem cântând la saxofon, îl urmărisem participând la curse de mașini în Fort Sumter. Toată lumea îl cunoștea. Era chipeș, bogat, exotic. L-am văzut la un moment dat la aeroport luându-și rămas-bun de la tatăl lui. L-a pupat la despărțire, cu lacrimi în ochi. Vreau un bărbat care-și pupă tatăl la despărțire, m-am gândit.

Când știi că vei muri, e firesc să-ți rememorezi viața, să pui lucrurile în balanță, să ai regrete. Am făcut și eu la fel în ultimele luni, odată cu sora mea. Ne-a luat mult timp amândurora să renunțăm la furie și vinovăție. Până și listele noastre cu regrete și autoînvinovățiri se tot scurtează. Acum facem liste cu lucrurile care ne-au rămas. Prieteni. Locuri. Își dorește să danseze *danzón* cu iubitul ei. Vrea să vadă *parroquia* din Veracruz, palmieri, lampioane în lumina lunii, câini și pisici printre pantofii lustruiți ai dansatorilor. Ne amintim de școlile cu o singură sală de clasă din Arizona, cerul când schiam în Anzi.

Nu-și mai face griji pentru copiii ei, ce se va alege de ei după ce moare ea. Eu voi reîncepe probabil să-mi fac griji pentru ai mei după ce plec de aici, dar pentru moment tot ce facem e să alunecăm prin rutina și ritmurile fiecărei zile noi. Unele zile sunt pline de durere și de vomă, altele sunt liniștite, cu o marimba care se aude în depărtare, fluieratul vânzătorului de *camote*[1] noaptea...

Nu mai am regrete că am fost alcoolică. Înainte să plec din California, Joel, fiul meu cel mic, a venit la micul dejun. Același fiu de la care furam cândva bani, care mi-a spus că nu sunt mama lui. Am făcut clătite umplute cu brânză dulce; ne-am băut cafeaua și am citit ziarul bombănind unul către celălalt despre Rickey Henderson, George Bush. Apoi el a plecat la serviciu. M-a pupat și mi-a zis: Pe curând, Ma. Pe curând, i-am răspuns.

Peste tot în lume mamele iau micul dejun împreună cu fiii lor, îi conduc până la ușă. Oare știe cât de recunoscătoare m-am simțit, în picioare, făcându-i cu mâna? Iertare.

Aveam nouăsprezece ani când m-a părăsit primul soț. M-am recăsătorit cu Jude, un bărbat contemplativ, cu un simț al umorului negru.

A fost un om bun. A vrut să mă ajute să-mi cresc cei doi băieți mici.

Max a fost cavalerul nostru de onoare. După ceremonie, ținută în curtea din spate, Jude a plecat la serviciu,

[1] În spaniolă, cartofi dulci.

cânta la pian în barul Al Monte. Prietena mea cea mai bună, celălalt martor la nuntă, a plecat aproape fără să spună nimic. Era foarte supărată pe mine pentru că mă măritasem cu Jude, credea că am făcut-o din disperare.

Max a rămas. După ce i-am culcat pe copii, am stat, am mâncat tort și am băut șampanie. Mi-a povestit despre Spania; eu i-am povestit despre Chile. Mi-a vorbit despre anii la Harvard cu Jude și Creeley. Despre cum era să cânți la saxofon la începuturile bebopului. Charlie Parker și Bud Powell, Dizzy Gillespie. Max fusese dependent de heroină în acei ani ai bebopului. Pe atunci nu știam ce însemna asta, de fapt. Pentru mine heroina avea conotații plăcute... Jane Eyre, Becky Sharp, Tess d'Urberville.

Jude cânta nopțile. Se trezea după-amiaza târziu, apoi repeta sau cânta în duet cu Max ore întregi, după care luam cina cu toții. El pleca la serviciu. Max mă ajuta să spăl vasele și să culc copiii.

Nu puteam să-l deranjez pe Jude la serviciu. Dacă cineva dădea târcoale casei, dacă se îmbolnăveau copiii, dacă făceam pană, pe Max îl sunam. Bună, spunea.

În fine, un an mai târziu noi doi am avut o aventură. Totul a fost intens și pasional, o mare încurcătură. Jude n-a vrut să discutăm despre asta. L-am părăsit și m-am mutat singură cu copiii. Jude a venit la ușă și mi-a zis să mă urc în mașină. Plecam la New York, unde Jude avea să cânte jazz și urma să ne salvăm căsnicia.

Și chiar n-am vorbit niciodată despre Max. Amândoi am muncit din greu la New York. Jude repeta și făcea

jam-sessions, cânta la nunți în Bronx, la show-uri de striptease în New Jersey până când l-au primit în sindicat. Eu făceam haine pentru copii, care s-au vândut și la Bloomingdale's. Eram fericiți. New Yorkul era minunat pe-atunci. Allen Ginsberg și Ed Dorn își citeau poeziile la Y. Expoziția lui Mark Rothko de la MoMA, în timpul viscolului. Ninsoarea dădea o strălucire intensă luminii care pătrundea prin luminatoare; tablourile pulsau. I-am ascultat pe Bill Evans și Scott LaFaro. John Coltrane la saxofon sopran. Prima noapte a lui Ornette la Five Spot.

Ziua, în timp ce Jude dormea, îi luam pe băieți și cutreieram orașul cu metroul; în fiecare zi coboram în alte stații. Mergeam cu feriboturile de pe un mal pe altul și înapoi. Într-o zi, când Jude cânta la Grossinger's, am pus cortul în Central Park. Așa de minunat era New Yorkul pe-atunci sau așa de proastă eram eu... Am locuit pe Greenwich Street, în dreptul Washington Market, nu departe de Fulton Street.

Jude le-a construit băieților o cutie roșie pentru jucării, a atârnat leagăne de țevile din mansarda în care locuiam. Era răbdător și strict cu ei. Când se întorcea noaptea acasă, făceam dragoste. Toată furia, tristețea și tandrețea dintre noi ne electriza trupurile. Nu s-au rostit niciodată vorbe.

Noaptea, când Jude era la serviciu, le citeam lui Ben și Keith, le cântam până adormeau și apoi coseam. Sunam la emisiunea lui Symphony Sid și-l rugam să pună Charlie Parker și King Pleasure până când mi-au

spus să nu mai sun așa de des. Verile erau foarte fierbinți și dormeam pe acoperiș. Iernile erau geroase și nu aveam căldură după ora cinci și nici în weekenduri. La culcare, băieții purtau apărători pentru urechi și mănuși. Îmi ieșeau aburi din gură în timp ce le cântam.

Acum, în Mexic, îi cânt lui Sally cântecele lui King Pleasure. *Little Red Top. Parker's Mood. Sometimes I'm Happy.*

E oribil când nu poți face mai mult de-atât.

În New York, când suna telefonul noaptea era Max.

Bună, spunea.

Participa la curse în Hawaii. Participa la alte curse în Wisconsin. Se uita la televizor, se gândea la mine. Înfloreau irișii în New Mexico. Se revărsa *arroyo*[1] în august. Îngălbeneau plopii toamna.

Venea des la New York, să asculte muzică, dar nu ne-am întâlnit niciodată. Mă suna și-mi povestea totul despre New York și eu îi povesteam totul despre New York. Mărită-te cu mine, a spus, dă-mi un motiv să trăiesc. Vorbește-mi, i-am spus, nu închide.

Într-o noapte cumplit de geroasă, Ben și Keith dormeau cu mine în pat, în salopete de schi. Obloanele se trânteau bătute de vânt, obloane la fel de bătrâne

[1] „Râuleț" în spaniolă, desemnează un curs temporar de apă, asemănător uedului, care se revarsă în sezonul ploios.

ca Herman Melville. Era duminică, așa că nu circulau mașini. Pe stradă trecea velarul, într-o căruță trasă de cal. Tropa-trop. Sloata se izbea rece de geamuri și atunci a sunat Max. Bună, a spus. Sunt după colț, într-o cabină telefonică.

A venit cu trandafiri, o sticlă de brandy și patru bilete pentru Acapulco. I-am sculat pe băieți și am plecat.

Nu e adevărat ce-am zis despre regrete, deși la momentul respectiv n-am simțit nici cel mai mic regret. Ăsta e doar unul din momentele în care am procedat greșit în viața mea, am plecat așa.

La Hotelul Plaza era cald. Înăbușitor, de fapt. Ben și Keith s-au băgat în cada cu apă fierbinte cu o expresie reverențioasă pe fețe, ca la un botez texan. Au adormit pe cearșafurile impecabile. În camera alăturată, eu și Max am făcut dragoste și am stat de vorbă până dimineața.

Am băut șampanie zburând pe deasupra Illinoisului. Ne-am sărutat, în timp ce băieții dormeau pe scaunele de vizavi iar norii își umflau obrajii în dreptul ferestrei. Când am aterizat, cerul de deasupra Acapulco-ului era învârstat cu corai și roz.

Toți patru am făcut baie în mare, apoi am mâncat homar, am făcut iar baie. Soarele de dimineață intra prin obloanele de lemn desenând dungi pe trupurile lui Max, Ben și Keith. M-am ridicat în capul oaselor, i-am privit fericită.

Max îi ducea pe băieți pe rând la culcare și îi învelea. Îl pupa pe fiecare, cum își pupase tatăl. Max dormea la

fel de profund ca ei. M-am gândit că-l epuiza ce făceam, faptul că-și părăsise nevasta, că preluase în grijă o familie.

I-a învățat pe amândoi să înoate și să se scufunde cu mască și tub de respirat. Le povestea. Îmi povestea. Lucruri despre viață, oameni pe care-i cunoscuse. Ne întrerupeam unul pe celălalt, îi povesteam și eu. Stăteam la plajă pe nisipul fin din Caleta, încălziți de soare. Keith și Ben m-au îngropat în nisip. Degetul lui Max mângâindu-mi buzele. Pete de culoare de la soare în spatele pleoapelor mele închise. Dorință.

Serile mergeam într-un parc de lângă docuri, de unde se închiriau triciclete. Eu și Max ne țineam de mână în timp ce băieții se luau la întrecere pedalând energic prin parc, trecând în viteză pe lângă tufele de buganvilea roz și florile înalte de canna roșii. Dincolo de parc, vapoarele se încărcau la docuri.

Într-o după-amiază, tatăl și mama mea, prinși într-o discuție, au traversat podul de lemn care ducea la *S.S. Stavangerfjord*, un vapor norvegian. Sora mea îmi scrisese că urmau să călătorească de la Tacoma la Valparaíso. Părinții mei nu vorbeau cu mine pe vremea aceea, din cauza căsătoriei mele cu Jude. Nu puteam să-i strig: Bună, mama! Bună, tati! Ce coincidență, nu? El e Max.

Dar mi-a făcut bine să-mi știu părinții așa de aproape. Iată-i acum lângă balustradă în timp ce vaporul se îndepărtează de mal. Tata era ars de soare și purta o pălărie albă pleoștită. Mama fuma. Ben și Keith pedalau tot mai tare pe pista de ciment, strigându-se unul pe altul, apoi pe noi... Uită-te la mine!

Astăzi a avut loc o mare explozie, o conductă de gaz, în Guadalajara, sute de morți, case distruse. Max m-a sunat să se asigure că n-am pățit nimic. I-am spus cum toată lumea din Mexic consideră o glumă bună să meargă pe stradă și să întrebe: „Auzi... ție nu-ți miroase a gaz?"

În Acapulco ne-am făcut prieteni la hotel. Don și Maria, care aveau o fetiță de șase ani, Lourdes. Seara copiii colorau pe balconul lor până adormeau.

Stăteam până foarte târziu, până când luna devenea palidă, sus pe cer. Don și Max jucau șah la lumina unei lămpi cu gaz. Mângâierea moliilor. Eu și Maria stăteam de-a curmezișul într-un hamac mare, discutând încet despre tot felul de tâmpenii, despre haine, copiii noștri, dragoste. Ea și Don erau căsătoriți de numai șase luni. Înainte de a-l cunoaște fusese foarte singură. I-am spus că dimineața nici nu apuc să deschid ochii și rostesc numele lui Max. Mi-a spus că viața ei fusese ca un disc plictisitor, același zi după zi, și cum într-o clipă placa se schimbase pe cealaltă parte, era muzică. Max a auzit-o și mi-a zâmbit. Vezi, *amor*, noi acum suntem partea asta a discului.

Mai aveam și alți prieteni. Raúl scafandrul și soția lui, Soledad. Într-unul din weekenduri, toți șase am pus la fiert scoici pe balconul camerei de hotel. Toți copiii fuseseră trimiși la somnul de după-amiază. Dar, rând pe rând, au început să-și facă apariția, curioși să vadă ce se întâmpla. Înapoi în pat! Unul voia apă, altul pur și simplu nu putea să doarmă. Înapoi în pat. A apărut

Keith și ne-a zis că a văzut o girafă. Hai, du-te înapoi la culcare, te trezim noi curând. A apărut și Ben să ne spună că sunt tigri și elefanți. Ei, fir-ar să fie. Dar chiar erau, pe strada de sub noi. Parada unui circ. Am trezit toți copiii. Unul dintre circari a crezut că Max era vedetă de cinema și ne-a oferit invitații. În seara aceea am mers cu toții la circ. A fost magic, dar copiii au adormit înainte să se termine numărul trapeziștilor.

Azi a avut loc un cutremur în California. Max m-a sunat să-mi spună că n-a fost vina lui și că nu-și găsește pisica.

În noaptea aia am făcut dragoste luminați de luna care apunea, fantomatică. Apoi am stat întinși unul lângă altul, sub ventilatorul de lemn care se învârtea, încinși, lipicioși. Mâna lui Max în părul meu transpirat. Mulțumesc, am șoptit, lui Dumnezeu, cred...

Dimineața mă trezeam în brațele lui, avea buzele lipite de gâtul meu și mâna pe coapsa mea.

Într-o zi m-am trezit înainte de răsărit și nu era lângă mine. Era liniște în cameră. Probabil s-a dus să înoate, mi-am zis. M-am dus la baie. Max stătea pe WC, fierbea ceva într-o lingură înnegrită. Pe chiuvetă era o seringă.

— Bună, a zis.

— Max, ce-i aia?

— E heroină, mi-a răspuns.

Asta sună ca finalul unei povești, sau începutul, când de fapt a fost doar o parte a realității anilor care

au urmat. Vremuri de fericire intensă în tehnicolor și vremuri sordide și înspăimântătoare.

Am mai avut doi fii, Nathan și Joel. Am călătorit peste tot în Mexic și Statele Unite într-un avion mic Beechcraft Bonanza. Am locuit în Oaxaca, ne-am stabilit în cele din urmă într-un sat de la malul mării din Mexic. Am fost fericiți cu toții multă vreme, după care au urmat greul și însingurarea pentru că el iubea mult mai mult heroina.

Nu de dezintoxicare... a spus Max la telefon... de reintoxicare are toată lumea nevoie. Iar în loc de „Spune nu drogurilor" ar trebui să spui „Nu, mulțumesc". Glumește, n-a mai luat droguri de ani de zile.

Luni întregi eu și Sally ne-am străduit să ne analizăm viețile, căsniciile, copiii. Ea nici nu a băut, nici nu a fumat vreodată ca mine.

Fostul ei soț este politician. Trece pe la ea aproape în fiecare zi, într-o mașină, însoțit de doi bodiguarzi, cu două mașini ca escortă, pline cu oameni. Sally e la fel de apropiată de el cum sunt eu de Max. Deci ce înseamnă căsnicia până la urmă? N-am reușit niciodată să înțeleg. Iar ce nu reușesc acum să înțeleg e moartea.

Nu doar moartea lui Sally. Țara mea, după Rodney King și revoltele din Los Angeles. Pretutindeni în lume, furia și disperarea.

Sally și cum mine comunicăm prin rebusuri ca să nu-și rănească plămânul vorbind. Rebus înseamnă că faci desene în loc să scrii cuvinte sau litere. Violență, de

exemplu, este o violă și un lanț. Nasol e un nas și o cheia sol. Râdem încet în camera ei, desenăm. În realitate, dragostea nu mai e un mister pentru mine. Mă sună Max și zice bună. Îi spun că sora mea va muri curând. Cum ești? mă întreabă.

O IDILĂ

Era greu să mă ocup și de recepție și să mă achit și de îndatoririle de asistentă. Trebuia să schimb pansamente, să iau temperaturi, tensiuni, iar în același timp încercam să-i primesc și pe pacienții noi și să răspund la telefoane. O mare bătaie de cap pentru că, dacă eram plecată la o electrocardiogramă sau ajutam la suturarea unei răni sau prelevarea probei pentru Papanicolau, trebuia să-i spun centralistei să preia apelurile. Camera de așteptare se umplea cu oameni care se simțeau ignorați, iar eu auzeam telefoanele cum sună și iar sună.

Majoritatea pacienților doctorului B. erau foarte bătrâni. Deseori femeile venite pentru Papanicolau erau obeze, ceea ce îngreuna accesul, deci dura și mai mult.

Cred că exista o lege care spunea că trebuie să fiu de față când consultă o femeie. Mi s-a părut o măsură de precauție desuetă. Chiar deloc. Incredibil câte dintre bătrânele lui paciente erau îndrăgostite de el.

Îi înmânam întâi speculul, apoi, după o vreme, bățul lung pentru prelevare. După ce îl freca de peretele colului

pentru a obține mostra, o depunea pe lamela pe care i-o țineam întinsă, iar eu îi dădeam cu un spray care crea un strat protector. Puneam altă lamelă peste ea, o băgam într-o cutie și îi puneam eticheta pentru laborator.

Sarcina mea principală era să le ajut pe femei să-și pună picioarele sus pe suporturi și să-și coboare fundul până la marginea mesei ca să fie la nivelul ochilor lui. Apoi le drapam un cearșaf peste genunchi și trebuia să le ajut să se relaxeze. Să fac conversație și glume până când venea doctorul. Asta era ușor, partea cu conversația. Le cunoșteam pe paciente și toate erau foarte cumsecade.

Partea grea începea când intra el. Era un bărbat de o timiditate acută, cu un pronunțat tremur al mâinilor, care se manifesta în anumite ocazii. Întotdeauna când semna cecuri sau preleva probe pentru Papanicolau.

Cu lanterna pe frunte, se ghemuia pe un taburet, cu ochii la același nivel cu vaginul pacientei. Îi înmânam speculul (încălzit) și, după câteva minute, în care pacienta respira gâfâit și transpira, bățul lung cu vată în vârf. Îl ținea în sus, îl flutura ca pe o baghetă de dirijor, apoi dispărea sub cearșaf, cu el îndreptat spre femeie. Într-un final, apărea din nou bățul, transformat într-un diapazon trepidant încercând să nimerească lamela care aștepta în mâna mea. Pe vremea aceea încă beam, așa că mâna cu care țineam lamela tremura vizibil căutând să se întâlnească cu a lui. Al meu era un tremur nervos de sus în jos. Al lui era înainte și înapoi. Pac, succes total. Procesul dura uneori atât de mult, că doctorul

rata apeluri importante, iar oamenii din sala de așteptare își pierdeau evident răbdarea. Odată, domnul Larraby chiar a bătut la ușa cabinetului, iar dr. B s-a speriat așa de tare, că a scăpat bățul. A trebuit s-o luăm de la capăt. Cam atunci a fost de acord să angajeze o recepționeră cu jumătate de normă.

Dacă o fi vreodată să-mi caut o altă slujbă, voi avea grijă să cer un salariu enorm. Când lucrezi pe atât de puțini bani cum lucram eu și Ruth, e ceva suspect.

Ruth nu mai avusese niciodată o slujbă și nici nu avea nevoie de ea, lucru deja suspect. O făcea pentru amuzament.

Atât de fascinant mi s-a părut acest lucru, încât am invitat-o la prânz după interviu. Sendvișuri cu salată de ton la Pill Hill Café. Am plăcut-o din prima. Nu semăna cu nimeni din câți oameni cunoscusem.

Ruth avea cincizeci de ani, era măritată de treizeci de ani cu iubitul ei din copilărie, contabil. Aveau doi copii și trei pisici. Pasiunile ei, conform formularului de angajare, erau „pisicile". Așa că dr. B o întreba mereu ce-i mai fac pisicile. Pasiunile mele erau „cititul" așa că-mi zicea: „Pe malurile Itchee Gumee" sau „Niciodată", spuse corbul.[1]

---

[1] Prima este o aluzie la poemul *Hiawatha* (1855), scris de cel mai apreciat poet romantic american al secolului al XIX-lea Henry Wadsworth Longfellow, în care acesta invocă numele Marelui Lac în limba ojibwe, pronunțat aproximativ ghici-gami. A doua este o aluzie la cunoscutul poem al lui Edgar Alan Poe, *Corbul*.

De câte ori îi venea un pacient nou, dr. B. nota câteva propoziții pe spatele fișei. Ceva ce putea folosi pentru a face conversație în timpul consultului. „Crede că Texasul e țara lui Dumnezeu." „Are doi pudeli de jucărie." „Consumă heroină în valoare de cinci sute de dolari pe zi." Astfel, când intra în cabinet să-i consulte, spunea lucruri de genul: „Bună dimineața! Ați mai fost de curând în țara lui Dumnezeu?" sau „Te înșeli dacă crezi c-o să obții ceva droguri de la mine."

La prânz, Ruth mi-a povestit cum începuse să se simtă bătrână, o prizonieră a rutinei, așa că se alăturase unui grup de sprijin. Micile Poznașe, sau M.P., care venea de fapt de la Meno Pauză. Ruth îl pronunța întotdeauna ca și cum ar fi fost două cuvinte. Scopul declarat al grupului era să le ajute pe femei să-și condimenteze puțin viața. Acțiunile lor le vizau exclusiv pe membrele grupului. Cea mai nouă era Hannah. Grupul o convinsese să se înscrie la Weight Watchers, să meargă la băi la Rancho del Sol, să ia lecții de bossa nova și mai apoi să-și facă liposucție și un lifting facial. Arăta înfloritor, dar se înscrisese în două noi grupuri. Unul pentru femei cu lifting facial care continuau să fie deprimate și altul pentru „Femei care iubesc prea mult". „Hannah a fost mereu genul de femeie care are aventuri cu docheri", a zis Ruth cu un oftat.

Docher! Ruth folosea niște cuvinte neașteptate, cum ar fi *așijderea* și *coșcogeamite*. Spunea lucruri cum ar fi că-i e dor de „acea perioadă a lunii". O perioadă așa de tihnită și de agreabilă.

Grupul M.P. o îndemnase pe Ruth să se apuce de făcut aranjamente florale, să se înscrie într-un grup de teatru, unul de jucători de Trivia și să se angajeze. Ar fi trebuit să aibă și o idilă, dar la asta încă nu se gândise. Avea o viață suficient de condimentată. Iubea aranjamentele florale, acum lucrau la buchete cu flori sălbatice și alte buruieni. Avea un rol micuț, fără partitură, în *Oklahoma!*.

Îmi plăcea cu Ruth la birou. Glumeam mult cu pacienții și vorbeam despre ei ca și cum ne-ar fi fost rude. Până și îndosariatul i se părea distractiv, cânta în timp ce lucra: „Abcdefg hi jk lmnop lmnopqrst uvwxyZ!" până când îi ziceam: „Gata, lasă că le îndosariez *eu*."

Mi-era mai ușor acum în momentele în care eram ocupată cu pacienții. Dar, de fapt, Ruth nu prea făcea mare lucru. Își studia cartonașele pentru Trivia și-și suna prietenele mult, mai ales pe Hannah, care avea o aventură cu instructorul de dans.

În pauza de prânz, mergeam împreună să culegem buchete de flori sălbatice, cățărându-ne încălzite și transpirate pe malul de lângă autostradă în căutare de flori de morcov și tutun sălbatic. Cu pietre în pantofi. Părea o evreică de vârsta a doua obișnuită, dar avea ceva sălbatic și neîngrădit. Cum a țipat când a zărit o floare de liliac de grădină roz pe o alee din spatele spitalului.

Ea și soțul ei crescuseră împreună. Familiile lor erau foarte apropiate, printre puținii evrei dintr-un orășel din Iowa. Nu-și amintea să fi existat o vreme când lumea nu

se aștepta ca ea să se mărite cu Ephraim. S-au îndrăgostit cu adevărat în liceu. Ea a studiat economie domestică la colegiu și l-a așteptat să-și termine studiile de științe economice și contabilitate. Sigur că se păstraseră pentru căsătorie. S-au mutat în casa lui părintească și au avut grijă de mama lui infirmă. Îi însoțise în Oakland, încă locuia cu ei, avea optzeci și șase de ani acum.

N-am auzit-o niciodată pe Ruth să se plângă, nici în legătură cu bătrâna bolnavă, nici cu copiii, nici cu Ephraim. Eu mă plângeam tot timpul de copii sau de fostul meu soț sau de noră și mai ales de dr. B. Mă punea să-i deschid toate coletele în caz că era vreo bombă înăuntru. Dacă intra pe geam o albină sau o viespe, ieșea din cabinet până când o omoram. Astea erau doar chestiile mărunte. Era rău. Mai ales cu Ruth; îi spunea lucruri de genul: „Asta mi-e răsplata dacă angajez retardați?" Îi spunea „Dislexia" pentru că încurca ordinea cifrelor în numerele de telefon. Ruth făcea asta des. Aproape o dată la două zile dr. B îmi cerea s-o dau afară. Îi spuneam că nu putem. Nu aveam motiv. Chiar mă ajuta, iar pacienții o plăceau. Înveselea cabinetul.

— Detest veselia, a spus el. Mă face să vreau să-i plesnesc una și să-i șterg rânjetul ăla de pe față.

Ea a continuat să se poarte frumos cu el. I se părea că e un fel de Heathcliff sau domnul Rochester din *Jane Eyre*, doar că mai mic de statură. „Da, foarte mic", am replicat eu. Dar Ruth nu auzea niciodată remarcile negative. Credea că cineva, cândva, îi frânsese inima

doctorului B. Îi aducea *kugel*, *rugelach* și *hamantaschen*, găsea mereu pretexte să intre în cabinetul lui. Nu mi-am dat seama că pe el îl alesese pentru idilă decât atunci când m-am pomenit cu el în birou, închizând ușa.

— Trebuie s-o dai afară! Flirtează cu mine la propriu! E inacceptabil.

— Oricât ar părea de ciudat, vă găsește extrem de atrăgător. Eu tot am nevoie de ea. E greu să găsești un angajat așa de bun. Aveți răbdare. Vă rog, domnule.

„Domnule" l-a înmuiat, ca de obicei.

— Bine, fie, a oftat.

Îmi făcea bine, îmi condimenta viața. În loc să-mi petrec pauza de prânz plină de gânduri negre, fumând în spatele spitalului, mă murdăream și mă distram adunând flori cu ea. Ba chiar am început să și gătesc, din sutele de rețete pe care le xeroxa toată ziua. Cepe perlă la cuptor cu puțin zahăr brun. Aducea haine de la magazinul second-hand Schmatta și eu le cumpăram. De câteva ori, când Ephraim a fost prea obosit, am însoțit-o eu la operă.

Era minunat să mergi cu ea la operă pentru că în timpul antractului nu aștepta ca toată lumea, cu o mină plictisită. Mă purta prin foaierul principal ca să admirăm hainele și bijuteriile. Am plâns cu ea la *La Traviata*. Scena noastră preferată era aria bătrânei din *Dama de pică*.

Într-o zi, Ruth l-a invitat pe dr. B să o însoțească la operă.

— Nu! Ce propunere nepotrivită! a comentat el.

— Ce nenorocit, am zis eu după ce a ieșit pe ușă.

Ea nu a zis decât că doctorii erau prea ocupați ca să aibă idile, așa că va trebui să fie Julius.

Julius era un dentist pensionar care jucase și el în *Oklahoma!*. Era văduv și gras. Ea zicea că gras e bine, grăsime înseamnă căldură și confort.

Am întrebat-o dacă pe Ephraim nu-l mai interesa sexul.

— *Au contraire!* mi-a răspuns. E primul lucru la care se gândește în fiecare dimineață și ultimul la care-i stă mintea în fiecare seară. Iar dacă e acasă peste zi, mă fugărește și atunci. Serios...

L-am văzut pe Julius la înmormântarea mamei lui Ephraim, care a avut loc la Chapel of the Valley. Bătrâna murise ușor, în somn.

Ruth și rudele ei erau pe treptele casei funerare. Doi copii încântători, frumoși, îndatoritori, consolându-și părinții, pe Ruth și pe Ephraim. Ephraim era brunet și chipeș. Suplu, contemplativ, sensibil. Dintre toți, el semăna cu Heathcliff. Ochii lui triști și visători le-au zâmbit alor mei.

— Vă mulțumesc pentru bunătatea pe care i-o arătați soției mele.

— Uite-l! mi-a șoptit Ruth, arătând cu degetul spre Julius cel cu fața roșie.

Lanțuri de aur, un costum albastru cu un singur rând de nasturi, prea strâmt. Pesemne mesteca gumă Clorets, avea dinții verzi.

— Ești nebună! i-am spus tot în șoaptă.

Ruth alesese Chapel of the Valley pentru că era firma noastră preferată de pompe funebre. Pacienții doctorului B. mureau frecvent, așa că aproape în fiecare zi apărea un antreprenor de pompe funebre cu un certificat de deces la semnat. Cu cerneală neagră, prevedea legea, dar dr. B. insista să le semneze cu albastru, așa că antreprenorii de pompe funebre erau nevoiți să bea cafele și să aștepte pe la ușă până când se întorcea și li le semna cu negru.

Am rămas în partea din spate a capelei, întrebându-mă unde să mă așez. Veniseră multe femei Hadassah; era înghesuială. Unul dintre antreprenorii de pompe funebre a apărut lângă mine. „Îți stă minunat în gri, Lily", mi-a spus. Celălalt, cu o floare la butonieră, a venit pe lângă scaune și mi-a zis cu o voce gravă, îndurerată: „Ce frumos din partea ta c-ai venit, draga mea. Hai să-ți găsim un loc bun." I-am urmat pe cei doi pe culoarul dintre scaune, cu un aer infatuat, ca atunci când ești recunoscut într-un restaurant.

Ceremonia a fost frumoasă. Rabinul a citit pasajul din Biblie despre soția credincioasă care este mai de preț decât mărgăritarele. Nimeni n-ar fi gândit asta despre bătrână, nu cred. Cred, în schimb, că elogiul era despre Ruth și la fel au crezut și Ephraim și Julius, după felul în care o sorbeau din priviri.

Luni am încercat să-i bag mințile în cap.

— Ești o femeie care are totul. Sănătate, frumusețe, umor. O casă pe deal. Menajeră. Compactor pentru

gunoi. Niște copii minunați. Și pe Ephraim! E chipeș, inteligent, bogat. Se vede clar că te adoră.

I-am spus că grupul o îndruma în direcția greșită. Că nu trebuie să facă ceva care să-l supere pe Ephraim. Să le mulțumească stelelor ei norocoase. Femeile din M.P. erau doar invidioase. Probabil că aveau niște soți bețivi, care se uitau tot timpul la meci, erau impotenți sau infideli. Copiii aveau pagere, cercei pe tot corpul, erau bulimici, drogați, tatuați.

— Cred că te simți jenată de propria fericire, vrei să faci chestia asta ca să ai ce împărtăși cu cele din M.P. Înțeleg. La unsprezece ani, o mătușă mi-a făcut cadou un jurnal. Nu scriam în el decât: „Am fost la școală, mi-am făcut temele." Așa că am început să fac prostii numai ca să am ce scrie în el.

— N-o să fie o idilă serioasă, mi-a replicat. Doar cât să învioreze puțin lucrurile.

— Ce-ar fi să am eu o idilă cu Ephraim? Asta sigur m-ar înviora. Ai fi geloasă și te-ai reîndrăgosti nebunește de el.

Ruth mi-a zâmbit. Un zâmbet inocent, ca de copil.

— Ephraim n-ar face niciodată așa ceva. Mă iubește.

Am crezut că a renunțat la ideea idilei până într-o vineri când a venit la serviciu cu un ziar.

— În seara asta ies în oraș cu Julius. Dar îi spun lui Ephraim că ies cu tine. Ai văzut vreunul dintre filmele astea, să mi-l povestești?

I-am povestit *Ran*[1], în special scena în care femeia scoate pumnalul și cea în care măscăriciul jelește. Pânzele albastre din copaci, pânzele roșii din copaci, pânzele albe din copaci. Mă prinsese bine povestea, când deodată mi-a zis: „Ajunge!" și m-a întrebat unde am fi mers după film. Ne-am dus, i-am zis, la Café Roma din Berkeley.

Au început să iasă în fiecare vineri. Idila lor îmi făcea bine. De obicei, după serviciu, mă duceam acasă, citeam romane și beam votcă de 50% până adormeam, în fiecare zi de la Dumnezeu. Cât a durat Idila, am început să merg la concerte cu cvartete de coarde, la cinema, să-i ascult pe Ishiguro sau Leslie Scalapino în timp ce Ruth și Julius ieșeau la Hungry Tiger și Rusty Scupper.

S-au văzut aproape două luni înainte să facă Știi Tu Ce. Evenimentul urma să aibă loc în Big Sur, în timpul unei excursii de trei zile. Ce să-i spună lui Ephraim?

— Ah, e simplu, am zis. O să mergem împreună să ne reculegem la o mănăstire Zen. Fără telefoane. Nu va fi nimic de povestit pentru că ne vom petrece timpul în tăcere, meditând. Vom sta în ape termale la lumina stelelor. În poziția lotusului, pe stânci cu vedere la ocean. Valuri nesfârșite. Nesfârșite.

M-a cam enervat că n-am putut să ies din casă cum am avut chef sau că a trebuit să-mi triez apelurile

[1] *Ran* („haos", în lb. jap.) este un film regizat de Akiro Kurosawa în 1985, considerat una dintre capodoperele regizorului, bazat pe piesa *Regele Lear* a lui William Shakespeare.

telefonice în cele trei zile. Dar a funcționat. Ephraim a ieșit cu copiii la cină în oraș, a hrănit pisicile, a udat plantele și i-a dus dorul. Foarte foarte mult.

În lunea de după excursie, în birou erau trei buchete mari de trandafiri. Unul era însoțit de mesajul: „Scumpei mele soții cu dragoste." Altul era de la „Admiratorul tău secret", iar al treilea mesaj era: „Păsește învăluită în frumusețe." Ruth a mărturisit că pe ultimul și-l trimisese singură. Adora trandafirii. Le dăduse de înțeles ambilor bărbați că adoră trandafirii, dar nici nu-i trecuse prin minte că-i vor și trimite.

— Să dispară aranjamentele alea funerare imediat, a spus dr. B. în drum spre clădirea spitalului.

Ceva mai devreme îmi ceruse din nou s-o dau afară și din nou îl refuzasem. De ce-i era așa de antipatică?

— Ți-am mai zis. E prea veselă.

— De obicei am aceeași reacție la oamenii veseli. Dar veselia ei e autentică.

— Cristoase! Asta chiar e deprimant.

— Vă rog, mai dați-i o șansă. Oricum, am senzația că o va lovi curând nefericirea.

— Sper din tot sufletul.

Ephraim a trecut să o scoată pe Ruth la o cafea. Ea nu făcuse nimic toată dimineața, stătuse la telefon cu Hannah. Mi-am dat seama că principalul motiv pentru care venise bărbatul ei era să vadă ce impresie făcuseră trandafirii. S-a supărat foarte tare din cauza celorlalte buchete. Ruth i-a spus că unul era de la o pacientă pe

nume Anna Fedaz, dar când a venit vorba de admiratorul secret, doar a chicotit. Bietul de el. Am văzut cum gelozia îl lovește drept în față, în inimă. Croșeu de stânga în stomac.

M-a întrebat dacă mi-a plăcut la mănăstirea zen. Urăsc să mint, serios, nu suport să mint. Nu din considerente morale. E prea complicat, să nu le încurci. Să ții minte ce-ai spus.

— Păi, locul e minunat. Ruth e foarte senină de fel și a părut să se integreze perfect în atmosfera de acolo. Mie mi-e greu să meditez. Încep să-mi fac griji sau să-mi analizez pe rând toate greșelile pe care le-am făcut vreodată în viață. Dar a fost... ăăă... revelator. Liniștitor. Hai, plecați acum. Poftă bună!

Am aflat știrea fierbinte mai târziu. Big Sur fusese *aventura* vieții lui Ruth. Știa că nu le va putea spune celor din M.P. că făcuse Știi Tu Ce. S. Oral pentru prima dată! Mă rog, de făcut îi făcuse S. Oral lui Ephraim, dar nu i se făcuse niciodată *ei*. Și M-A-R... „Sunt sigură că e și un J pe undeva."

— Marijuana?

— Șșșt! Mă rog, mai mult m-a făcut să tușesc și să fiu agitată. Da, a fost foarte plăcut, S. Oral. Dar felul în care mă tot întreba: „Ești gata?" m-a făcut să-mi imaginez că plecăm undeva și asta a cam stricat atmosfera.

Peste două săptămâni, plănuiseră să meargă la Mendocino. Povestea era că mergem împreună la un curs pentru scriitori și la un târg de carte în Petaluma. Scriitorul rezident urma să fie Robert Haas.

Într-o seară din timpul săptămânii, m-a sunat și m-a întrebat dacă poate să vină pe la mine. Ca o proastă, am așteptat-o, n-am înțeles că era o minciună, că se dusese să se întâlnească cu Julius. Așa că atunci când Ephraim a sunat, nu puteam să par mai supărată că nu ajunsese la mine încă, iar când a sunat a doua oară am fost și mai supărată. „O pun să te sune cum ajunge aici." Când m-a sunat din nou, era el furios pentru că Ruth ajunsese acasă și-i spusese că nu-i transmisesem mesajele lui.

A doua zi i-am spus că s-a terminat, n-o mai acopăr. Mi-a zis că e-n regulă pentru că luni începeau repetițiile pentru piesa de teatru.

— Suntem împreună la un curs de aranjamente florale vinerea, la Laney. Și gata.

— Bine, e ultima. Ai avut așa noroc că nu mi-a cerut detalii.

— Sigur că nu. Are încredere în mine. Dar de-acum am conștiința curată. Julius și cum mine nu mai facem Știi Tu Ce.

— Atunci ce naiba faceți? De ce atâta secretomanie și chin dacă *nu* mai faceți Știi Tu Ce?

— Ne-am dat seama că niciunuia nu ne surâde schimbul de parteneri. Mie-mi place Știi Tu Ce cu Ephraim mult mai mult, iar pe Julius nu-l pasionează prea tare. Mie îmi place partea cu furișatul. Lui îi place să-mi cumpere cadouri și să-mi gătească. Partea mea preferată e când bat la ușa unei camere de motel în Richmond sau altundeva și el îmi deschide și eu dau buzna înăuntru. Felul în care-mi bate inima nebunește.

— Și după aceea ce faceți?

— Jucăm Trivia, ne uităm la casete video. Uneori cântăm. Duete cum ar fi *Bali Hai* sau *Oh, What a Beautiful Morning*. Ne plimbăm la miezul nopții prin ploaie!

— Plimbă-te prin ploaie în timpul tău liber! a urlat dr. B.

Nu-l văzuserăm când a intrat.

Vorbea serios. A stat lângă ea până când și-a adunat toate revistele *Bon Appétit*, cartonașele de Trivia și andrelele cu tricotajul. Mi-a zis să-i scriu un cec cu salariul pe două săptămâni plus ce-i mai datoram.

După ce a plecat dr. B., l-a sunat pe Julius și i-a zis să vină imediat la Denny's.

— Cariera mea e distrusă! a suspinat.

M-a îmbrățișat de rămas-bun și a plecat. M-am mutat la biroul ei, de unde aveam vedere la sala de așteptare.

Ephraim a intrat pe ușă. S-a apropiat încet de mine și mi-a strâns mâna. „Lily", a rostit cu vocea lui baritonală, învăluitoare. Mi-a spus că Ruth ar fi trebuit să se întâlnească cu el la Pill Hill Café, să ia prânzul, dar că nu venise. I-am spus că dr. B. o concediase, fără motiv. Probabil uitase complet de prânz, se dusese acasă. Sau la cumpărături, poate.

Ephraim nu dădea semne că vrea să plece.

— Poate să-și găsească o slujbă mult mai bună. Eu sunt șefa ei directă și, bineînțeles, îi voi da o recomandare bună. Îmi va lipsi mult.

El stătea tot acolo, se uita la mine.

— Și tu îi vei lipsi ei.

S-a aplecat în dreptul gemulețului de deasupra biroului meu.

— E cel mai bine așa, draga mea. Vreau să știi că înțeleg. Sincer, ai toată compasiunea mea.

— Poftim?

— Sunt multe lucruri pe care nu le am în comun cu ea, dar tu le ai. Literatură, budism, operă. Ruth e o femeie foarte ușor de iubit.

— Unde bați?

Atunci m-a luat de mână, m-a privit adânc cu ochii lui căprui și blânzi plini de lacrimi.

— Mi-e dor de soția mea. Te rog, Lily. Dă-i drumul.

Au început să-mi alunece lacrimile pe obraji. M-a întristat foarte tare. Mâinile noastre formau o grămăjoară caldă și umedă, pe polița ghișeului.

— Nu-ți face griji, i-am spus. Ruth nu te iubește decât pe tine, Ephraim.

Vreau să-ți văd zâmbetul

E-adevărat, mormântul are o putere mai mare decât ochii persoanei iubite. Mormântul deschis cu toți magneții lui. Și-ți spun asta ție, care atunci când zâmbești mă faci să mă gândesc la începutul lumii.

Vicente Huidobro, *Altazor*

Jesse m-a luat ca din oală. Și mă mândresc cu calitatea mea de bun observator al oamenilor. Înainte să fiu asociat al firmei de avocatură Grillig, am lucrat atât de multă vreme ca avocat din oficiu, încât am învățat să evaluez un client sau un jurat aproape de la prima vedere.

M-a luat pe nepregătite și pentru că secretara mea nu l-a anunțat prin interfon și nici nu avea programare. Elena l-a lăsat pur și simplu să intre în biroul meu.

— Jesse e aici să vă vadă, domnule Cohen.

Elena l-a prezentat pe un ton plin de importanță, doar cu prenumele. Era atât de atrăgător, a pășit în încăpere cu atâta autoritate, încât m-am gândit că era vreo vedetă rock care-și folosește doar prenumele și de care eu n-am auzit.

Era încălțat cu cizme de cowboy, blugi negri, o cămașă neagră de mătase. Avea părul lung, o figură puternică, cu trăsături bine conturate. I-am dat în jur de treizeci de ani prima dată. Când mi-a strâns mâna însă, am văzut în zâmbetul lui o gentilețe inexprimabilă, o sinceritate deopotrivă inocentă și copilăroasă în ochii lui căprui-deschis. Vocea baritonală, răgușită m-a derutat și mai mult. Vorbea ca și cum i-ar fi explicat răbdător situația unei persoane tinere și lipsite de experiență. Mie.

Mi-a spus că moștenise zece mii de dolari și voia să-i folosească pentru a-mi contracta serviciile. Femeia cu care trăia avea probleme și urma să aibă prima înfățișare într-un proces peste două luni. Zece capete de acuzare.

N-am putut să-i spun cât de puțin i-ar fi ajuns banii dacă o reprezentam eu.

— Nu a primit un avocat din oficiu? am întrebat.

— Ba da, dar nenorocitul a lăsat-o baltă. A considerat-o vinovată, un om rău, o perversă.

— Ce te face să crezi că eu nu voi gândi la fel? l-am întrebat.

— Sunt sigur că nu. Știu de la ea că sunteți cel mai bun avocat pe drepturi civile din oraș. Chestia e că nu știe că am venit aici. Vreau să creadă că v-ați oferit s-o ajutați benevol. Din motive principiale. E singura mea condiție.

Am încercat să-l întrerup aici, să-i spun: „Las-o baltă, fiule." Să-i dau clar de înțeles că nu am de gând s-o fac. În niciun caz nu-și permitea el serviciile mele. Nu voiam să mă ating de dosar. Nu-mi venea să cred că bietul puști

era dispus să-și dea toți banii. Deja o uram pe femeia aia. Clar că era vinovată și un om rău!

Mi-a explicat că problema era procesul verbal întocmit de polițiști pe care judecătorul și jurații aveau să-l citească. O vor condamna până să apuce s-o judece, pentru că procesul verbal era plin de răstălmăciri și minciuni. Era de părere că aș fi putut-o scăpa dacă dovedeam că arestarea fusese ilegală, că procesul verbal era calomnios, că polițistul pe care ea l-a lovit a folosit forța în mod abuziv, că agentul care o arestase suferea de psihoză, că probele fuseseră fabricate fără urmă de îndoială. Era convins că aș putea descoperi și alte arestări ilegale făcute de respectivii polițiști și antecedente de folosire abuzivă a forței.

Mai avea și alte idei despre cum ar trebui să abordez dosarul. Nu-mi explic de ce nu mi-am ieșit din fire și nu i-am zis să se care. Și-a prezentat argumentele cu pricepere și pasiune. Ar fi trebuit să se facă avocat.

Nu doar că-mi plăcea de el, ci începusem chiar să înțeleg că a-și cheltui toată moștenirea constituia pentru el un ritual de trecere absolut necesar. Un gest eroic și nobil.

Era ca și cum Jesse venea din altă epocă, de pe altă planetă. Chiar a pomenit la un moment dat că ea îi spunea „The Man Who Fell to Earth"[1]. Asta mi-a făcut-o cumva mai simpatică.

---

[1] În traducere, „Bărbatul care a căzut pe Pământ", e vorba de titlul unui film din 1976, o variație pe tema alterității absolute, a „sălbaticului bun".

I-am spus Elenei să contramandeze o ședință și o întâlnire. Jesse mi-a povestit toată dimineața, simplu și elocvent, despre relația lor, despre împrejurările arestării ei.

Sunt avocat al apărării. Sunt cinic. Sunt o persoană materialistă, un om lacom. I-am spus că preiau dosarul fără niciun ban.

— Nu. Mulțumesc, a spus. Tot ce vă rog e să-i spuneți că o faceți gratis. Din vina mea a intrat în încurcătura asta și vreau să plătesc. Cât mă costă? Cinci mii? Mai mult?

— Două mii, am răspuns.

— Știu că e prea puțin. Ce ziceți de trei mii?

— S-a făcut, i-am zis.

Și-a scos o cizmă și a numărat treizeci de bancnote calde de o sută de dolari, le-a desfășurat pe biroul meu ca pe niște cărți de joc. Am bătut palma.

— Vă mulțumesc că mă ajutați, domnule Cohen.

— Nicio problemă. Spune-mi Jon.

S-a așezat la loc pe scaun și mi-a povestit toată tărășenia.

El și prietenul lui, Joe, se lăsaseră de școală, fugiseră din New Mexico anul trecut. Jesse cânta la chitară, voia să se facă artist în San Francisco. Când împlinea optsprezece ani, urma să moștenească bani de la o bătrână din Nebraska (altă poveste sfâșietoare). Plănuise să meargă la Londra unde urma să se alăture unei formații. O trupă de muzicieni britanici avuseseră concert în Albuquerque, le plăcuseră compozițiile lui și cum cântă

la chitară. Nici el, nici Joe n-aveau unde să stea când au ajuns în Bay Area, așa că l-au căutat pe Ben, prietenul lui cel mai bun din gimnaziu. Mama lui Ben nu știa că fugiseră de acasă. Le-a spus că e-n regulă să stea o vreme în garaj. Mai târziu a aflat și le-a sunat părinții, i-a calmat și le-a spus că băieții sunt bine.

Până la urmă se rezolvase totul. El și Joe munceau în grădinile oamenilor, ajutau la mutat și alte munci. Jesse cânta cu alți muzicieni, compunea. Se înțelegeau de minune cu Ben și cu mama lui, Carlotta. Îi era recunoscătoare lui Jesse pentru că petrecea mult timp cu fiul ei cel mai mic, Saul, îl ducea la meciuri de baseball, la pescuit, în drumeții în parcul Tilden. Era profesoară și muncea mult, deci se bucura de orice ajutor cu spălatul rufelor, al vaselor, cu căratul cumpărăturilor. Ce să mai, a spus el, era un aranjament bun pentru toată lumea.

— Pe Maggie o văzusem prima dată cu vreo trei ani în urmă. Când o chemaseră la liceul din Albuquerque. Cineva îi pusese LSD în lapte lui Ben la masa de prânz. El s-a panicat groaznic pentru că nu știa ce i se întâmplă. Ea a venit să-l ia de la școală. Ne-au lăsat pe mine și pe Joe să mergem cu ea, în caz că Ben devenea violent. Credeam că-l va duce la spital, în schimb a cotit cu mașina spre malul râului. Am stat toți patru în stufăriș, urmărind mierlele cu aripi roșii, liniștindu-l și ajutându-l pe Ben să aibă o experiență chiar mișto până la urmă. Ne-am înțeles foarte bine, eu și Maggie, am vorbit despre păsări și despre râu. De obicei nu prea vorbesc, dar cu ea simt mereu că am multe de spus.

În punctul ăsta, am început să-l înregistrez.

— Deci am rămas vreo lună în casa lor din Berkeley, apoi încă o lună. Noaptea stăteam toți în jurul focului, vorbeam, spuneam bancuri. Joe avea deja o iubită, la fel și Ben, așa că ieșeau cu ele în oraș. Ben era încă la liceu, în ultimul an, iar pe lângă asta vindea bijuterii făcute de el și fotografii cu vedete rock pe Telegraph Avenue, deci nu ne vedeam prea mult. În weekenduri mergeam în portul turistic sau la plajă cu Saul și cu Maggie.

— Iartă-mă. Ai zis c-o cheamă Carlotta. Cine-i Maggie?

— Eu îi spun Maggie. Seara ea corecta lucrări, iar eu cântam la chitară. Stăteam de vorbă toată noaptea uneori, ne povesteam viețile, râdeam, plângeam. Suntem amândoi alcoolici, ceea ce dintr-un punct de vedere e rău, dar din altul e bine, pentru că ne-a permis să ne spunem lucruri pe care nu le mai spuseserăm nimănui până atunci. Amândoi am avut copilării la fel de înfricoșătoare și nefericite, dar, ca în fotografie, una parcă era negativul celeilalte. Când ne-am îndrăgostit, băieții ei au luat-o razna, prietenii ei au spus că era ceva pervers, incestuos. Eram incestuoși, da, dar într-un alt fel, bizar. Era ca și cum am fi fost gemeni. Aceeași persoană. Ea scrie povestiri. Face în povestirile ei același lucru pe care îl fac eu în muzica mea. În fine, în fiecare zi ne cunoșteam și mai profund, așa că atunci când am ajuns în pat a fost ca și cum nu era prima oară când pătrundeam unul în celălalt. Am fost iubiți timp de două luni înainte să vină timpul să plec. Ideea era să merg după

bani în Albuquerque pe 28 decembrie, când împlineam optsprezece ani, și apoi să plec la Londra. Ea mă obliga să plec, îmi spunea că am nevoie de experiențe noi și că trebuie să ne despărțim. Nu voiam să plec la Londra. Oi fi eu tânăr, dar știu că ce avem noi doi e la ani-lumină distanță de ce au oamenii obișnuiți. Ne cunoaștem unul pe celălalt cu sufletul, cu bune și cu rele. Ne leagă o bunătate pe care o avem unul față de celălalt.

În continuare, mi-a povestit cum Maggie și Joe l-au condus la aeroport. Cuțitul de la curea și fermoarele lui Joe au declanșat alarma în timpul controlului, toți trei au fost verificați la piele, iar Jesse a pierdut avionul. Când a început să strige că avionul a plecat cu chitara și muzica lui, polițiștii i-au pus cătușele și au început să-l bată, iar atunci a intervenit Maggie.

— Ne-au arestat pe toți. Scrie în procesul verbal, a spus el. Au scris în ziar: „Profesoară de școală luterană și membri Hell's Angels implicați în scandal la aeroport".

— Faci parte din banda Hell's Angels?

— Sigur că nu. Dar în procesul verbal așa scrie. Joe seamănă cu ei, i-ar plăcea să facă parte din bandă. A cumpărat pe puțin zece ziare cu titlul ăla. În fine, ea și Joe au ajuns la pușcărie în Redwood City. Eu am petrecut o noapte la școala de corecție, după care m-au expediat înapoi în New Mexico. Maggie m-a sunat de ziua mea și mi-a zis că totul e-n regulă. N-a zis nimic despre proces și nici că fusese evacuată din casă și concediată, că fostul ei soț îi luase copiii la el în Mexic. Dar mi-a spus Joe, deși ea-l rugase să n-o facă. Așa că m-am întors.

— Și ea cum a reacționat?

— A fost furioasă. Mi-a zis că trebuie să plec, să mă duc la Londra. Că trebuie să învăț și să cresc. Și chiar credea toată porcăria aia cum că era un om rău pentru că eu aveam șaptesprezece ani când ne-am combinat. Eu am sedus-o pe ea. Nimeni nu pare să priceapă chestia asta, în afară de ea. Nu sunt tocmai un adolescent obișnuit.

— Așa e, am zis.

— În fine, acum suntem împreună. A fost de acord să nu ia nicio hotărâre decât după proces. Să nu-și caute de lucru sau chirie. Eu sper că până atunci o s-o conving să plece cu mine.

Mi-a întins procesul verbal întocmit de polițiști.

— Cel mai bine e să-l citești, și-apoi vorbim. Vino la noi la cină vineri. E OK vineri? După ce-l citești. Poate afli ceva despre polițist. Despre ambii polițiști. Vino devreme, mi-a zis, după ce ieși de la serviciu. Locuim aproape.

Nimic din ce era normal nu se mai aplica. N-am avut cum să-i spun că e o invitație nepotrivită. Că aveam alte planuri. Că soția mea s-ar putea supăra.

— Sigur, ne vedem la șase.

Adresa pe care mi-a dat-o era într-una din cele mai rău-famate zone din oraș.

A fost un Crăciun frumos. Ne-am făcut cadouri frumoase, o cină pe cinste. Keith a invitat-o pe Karen, una dintre elevele mele. E o copilărie probabil, dar faptul că

o vedeam cât mă admiră m-a făcut să mă simt fericită pentru el. Prietena lui Ben, Megan, a făcut plăcinte cu fructe uscate. Amândoi m-au ajutat să pregătesc cina și ne-am simțit bine. Prietenul nostru Larry a venit și el. Un foc mare în cămin, o zi de Crăciun minunată, de modă veche.

Bucuroși că Jesse urma să plece, Nathan și Keith s-au purtat foarte frumos cu el, i-au dat chiar și cadouri. Jesse pregătise mici daruri pentru toată lumea. Atmosfera a fost caldă și festivă, mai puțin când Jesse mi-a șoptit mai târziu în bucătărie: „Hei, Maggie, ce-o să te faci după ce plec eu?" și am crezut că mi se frânge inima. Mi-a dat un inel cu o stea și o lună. Printr-o coincidență, fiecare îi luase celuilalt o butelcuță argintie. Ni s-a părut grozav. Nathan a zis: „Mamă, e grețos", dar pe moment nu l-am auzit.

Avionul lui Jesse decola la șase. Joe a vrut să vină și el. Eu am condus mașina spre aeroport, prin ploaie. La radio cânta *The Joker* și *Jumpin' Jack Flash*. Joe bea dintr-o cutie de bere, iar eu și Jesse dintr-un sfert de Jim Beam. Nu mi-a trecut nicio clipă prin minte că-i încurajam în comportamentul lor delincvent. Beau deja când îi cunoscusem. Își cumpărau tărie, nu le cerea nimeni buletinul. Adevărul e că-mi negam în asemenea măsură propria problemă cu băutura, încât erau șanse mici să-mi fac griji pentru problemele lor.

După ce am intrat în clădirea aeroportului, Jesse s-a oprit și-a zis: „Uitați-vă la voi, nici într-o mie de ani

n-o să găsiți mașina în parcare." Am râs, fără să știm că așa va fi.

Nu eram tocmai beți, dar eram euforici și surescitați. Eu încercam să nu se vadă cât de disperată mă făcea plecarea lui.

Acum îmi dau seama cât de bătători la ochi eram. Toți trei eram foarte înalți. Joe, un indian Laguna, cu tenul închis la culoare, cu părul negru împletit în cozi lungi, îmbrăcat într-o jachetă de motociclist din piele, cu un cuțit la curea. Bocanci grei, fermoare și lanțuri. Jesse tot în negru, cu geanta pe umăr și chitara. Jesse. Era complet ireal. Nici măcar nu puteam să arunc o privire spre el, maxilarul, dinții, ochii aurii, părul lung curgându-i pe umeri. Îmi venea să plâng dacă mă uitam la el. Eu eram îmbrăcată în hainele de Crăciun, un costum cu pantaloni din catifea neagră, bijuterii navajo. Ce-a fost, ce n-a fost, felul în care arătam combinat cu faptul că Joe a pornit toate alarmele când a trecut prin controlul de securitate... Cert e că ne-au considerat un risc la adresa siguranței, ne-au dus în camere separate și ne-au controlat. Mi-au căutat în lenjeria intimă, în poșetă, și-au trecut degetele prin părul meu, printre degetele de la picioare. Peste tot. Când am ieșit, nu l-am văzut pe Jesse, așa că am fugit la „Plecări". Zborul lui nu se mai vedea. El țipa la agent că avea chitara și muzica în avionul ăla. A trebuit să merg la baie. Când am ieșit, nu mai era nimeni la ghișeul de bilete. Avionul decolase. Am întrebat pe cineva dacă tânărul înalt, în negru reușise să se urce în

el. Bărbatul mi-a arătat cu capul spre o ușă pe care nu scria nimic. Am intrat.

Camera era plină cu agenți de securitate și polițiști municipali. Mirosea acru a transpirație. Doi agenți îl țineau pe Joe, care avea cătușe la mâini. Doi polițiști îl țineau pe Jesse, iar un al treilea îl lovea în cap cu o lanternă de aproape jumătate de metru. Sângele îi șiroia pe față și-i făcuse cămașa leoarcă. Țipa de durere. Am traversat absolut neobservată încăperea. Toți erau cu ochii la polițistul care-l bătea pe Jesse, ca și cum s-ar fi uitat la o luptă la televizor. Am apucat lanterna și i-am dat polițistului cu ea în cap. S-a prăbușit cu un zgomot puternic. „Cristoase, l-a omorât", a spus un alt polițist.

Încătușați, ne-au escortat pe mine și pe Jesse prin aeroport până la o mică secție de poliție aflată la subsol. Stăteam unul lângă altul, cu mâinile legate la spate de scaune. Jesse avea pleoapele lipite din cauza sângelui. Nu vedea, iar rana din scalp continua să sângereze. I-am implorat să i-o curețe sau să i-o bandajeze. Să-i curețe ochii cu apă. O să te curețe la Redwood City, la pușcărie, a spus un agent.

— Căcat, Randy, tipul e minor! Cineva tre' să-l treacă podul!

— Minor? Atunci a dat de dracu' târfa. Eu nu-l duc. Aproape mi s-a terminat schimbul.

S-a apropiat de mine.

— Știi agentul de ordine pe care l-ai lovit? E la Terapie Intensivă. S-ar putea să moară.

— Vă rog. Ați putea să-l spălați pe ochi?

— Fix mi se rupe de ochii lui.

— Apleacă-te puțin, Jesse.

I-am lins sângele de pe ochi. A durat mult; se întărise într-un strat gros, mai ales în gene. A trebuit să scuip de multe ori. Încercuiți cu ruginiu, ochii lui străluceau ca mierea chihlimbarie.

— Hei, Maggie, vreau să-ți văd zâmbetul.

Ne-am sărutat. Agentul mi-a tras capul și m-a pălmuit. „Târfă ordinară!" mi-a zis. Chiar atunci s-au auzit urlete și l-au adus și pe Joe unde eram noi. Îl arestaseră pentru întrebuințare de limbaj obscen în fața femeilor și copiilor. Se înfuriase când refuzaseră să-i spună ce se-ntâmplase cu noi.

— Ăsta-i suficient de mare pentru Redwood City.

Cu mâinile încătușate la spate, nu putea să ne îmbrățișeze, așa că ne-a sărutat pe amândoi. Din câte îmi amintesc, nu ne mai sărutase niciodată pe niciunul dintre noi pe buze. Mai târziu mi-a explicat că amândoi aveam buzele atât de însângerate, că l-a durut sufletul. Polițiștii mi-au zis din nou că sunt o perversă care seduce băieți tineri.

Deja mă simțeam scârbită. Nu-mi picase încă fisa, nu înțelegeam cum mă va privi toată lumea. Habar n-aveam că se tot adunau capete de acuzare. Unul dintre polițiști mi le-a citit de la ghișeul din celălalt capăt al camerei. „Consum de alcool în locuri publice, împiedicarea organelor de poliție de a efectua arestarea, agresarea unui

agent de poliție, agresiune cu armă letală, tentativă de omor, împotrivire la arestare. Comportament indecent și lasciv, acte sexuale cu un minor (linsul ochilor), încurajarea comportamentului delincvent în cazul unor minori, deținere de marijuana."

— Hei, asta-i o minciună! a zis Joe.

— Nu zice nimic, i-a șoptit Jesse. Ne-am putea folosi de chestia asta. E clar că-i fabricată. Doar ce ne-au controlat pe toți, nu?

— Cum dracu', clar, a zis Joe. Plus c-am fi fumat-o dac-o aveam.

Pe Jesse l-au luat primul. Pe mine și pe Joe ne-au băgat în spatele unei mașini de poliție. Am mers mulți kilometri până la închisoarea Redwood City. Nu mă puteam gândi decât la faptul că nu mai era cu mine. M-am gândit că-l vor trimite la Albuquerque și de-acolo va pleca la Londra.

Două polițiste bărbătoase și brutale mi-au făcut controlul vaginal și rectal, urmat de un duș rece. Mi-au spălat părul cu săpun cu leșie care mi-a intrat în ochi. M-au lăsat așa, fără prosop sau pieptăn. Nu mi-au dat decât o cămașă scurtă și niște tenișI. Aveam un ochi vânăt și buza umflată de la cât mă loviseră după ce-mi luaseră lanterna. Polițistul care mă dusese la subsol îmi tot răsucise cătușele și aveam tăieturi însângerate pe ambele încheieturi ca o tentativă amatoricească de sinucidere.

Nu mi-au dat țigările. Două curve și un bețiv, colegi de celulă, mi-au oferit ultimele fumuri din țigările lor

umezite. Măcar atât. Niciunul dintre noi n-a dormit și n-a scos o vorbă. Am tremurat toată noaptea de frig și de lipsa alcoolului.

Dimineața ne-au dus cu autobuzul la tribunal. Am vorbit printr-un geam, la telefon, cu un avocat gras, roșcovan, care mi-a citit procesul verbal. Totul era numai răstălmăciri și minciuni.

„Ne-a fost adusă la cunoștință prezența a trei persoane suspecte în holul aeroportului. O femeie însoțită de doi membri ai bandei Hell's Angels, unul dintre ei indian. Cu toții înarmați, reprezentând un posibil pericol." Degeaba i-am tot spus că lucrurile din procesul verbal erau minciuni sfruntate. M-a ignorat, în schimb mă tot întreba dacă m-am futut cu puștiul.

— Da! i-am spus într-un final. Dar ăsta e cam singurul lucru de care nu sunt acuzată.

— Ai fi fost, dacă aș fi scris eu procesul verbal. Violarea unui minor.

Eram așa de obosită, că am început să râd necontrolat, ceea ce l-a înfuriat și mai tare. Violarea unui minor. Și vedeam vreun Pygmalion sau vreun italian violând statuia Pietà.

— Ești bolnavă, mi-a zis. Ești acuzată de acte sexuale comise asupra unui minor în locuri publice.

I-am explicat că încercam să-i curăț ochii lui Jesse de sânge ca să vadă.

— Și chiar l-ai lins pe tot? a rânjit disprețuitor.

Îmi dau seama ce iad trebuie să fie pușcăria. Puteam să înțeleg cum deținuții învață să fie și mai răi. Voiam

să-l omor. L-am întrebat ce-o să mi se întâmple. Mi-a zis că mă voi prezenta în fața instanței și se va stabili data primei înfățișări. Mă voi prezenta, voi pleda nevinovată, vom spera să nimerim un judecător cât de cât indulgent când se va judeca dosarul. Un proces cu juraţi e problematic în orașul ăsta. Mulți extremiști de dreapta, religioși, intransigenți cu drogurile, infracțiunile de natură sexuală. Pentru ăștia Hell's Angels egal Satana, iar de marijuana să nu mai vorbim.

— Dar n-am avut marijuana asupra mea, am zis. Polițistul a pus-o acolo.

— Sigur că da. În semn de mulțumire că i-ai supt-o?

— Tu ce ești? Avocatul apărării sau procuror?

— Sunt avocatul tău din oficiu. Ne vedem la tribunal.

Joe era și el în sala de judecată, încătușat într-un șir de bărbați îmbrăcați în portocaliu. Nu s-a uitat la mine. Eram plină de vânătăi, părul mi se încreţise și-mi stătea în toate părțile, iar rochia abia dacă-mi acoperea chiloții. Joe a recunoscut mai târziu că arătam atât de dubios, încât s-a prefăcut că nu mă cunoaște. Amândoi am primit înfățișări în ianuarie. La înfățișarea lui, judecătorul a râs și l-a achitat.

Apucasem să sun acasă. Îmi fusese greu și să-i spun lui Ben unde mă aflam. Mi-a fost prea rușine să rog pe cineva să-mi plătească cauțiunea, așa că am mai așteptat o zi să-mi dea drumul pe propria răspundere. Am făcut greșeala să obțin acest lucru punându-i să o sune pe directoarea școlii unde predam. Era o femeie care mă

plăcea, mă respecta. Încă nu-mi dădusem seama cum mă vor judeca oamenii. Mă uimește acum cât de oarbă am fost, dar acum nu mai beau.

Poliția mi-a spus că trebuie plătită o garanție pentru Joe ca să-i dea drumul, așa că după ce am ieșit din arest m-am dus să caut un garant. Nu cred că a fost o sumă mare pentru că i-am scris un cec.

Ne-am dat seama în ce direcție e aeroportul. Dar e ca și cum ai vedea Everestul. Doar ți se pare că e aproape. Am mers prin ploaie, un frig cumplit, mulți kilometri. Ne-a luat aproape o zi întreagă. Am râs mult, inclusiv după ce-am încercat să scurtăm drumul printr-un adăpost pentru câini. Am sărit gardul urmăriți de niște dobermani care lătrau și mârâiau la picioarele noastre. Abbott și Costello. Când am ajuns pe șosea, n-a vrut să ne ia nicio mașină. Nu-i adevărat, un camionagiu a oprit până la urmă, dar eram așa de aproape, că i-am făcut semn să-și vadă de drum.

Asta a fost partea cea mai groaznică din toată povestea. Vorbesc serios. Să găsim nenorocita de mașină. Am cutreierat fiecare etaj imens, sus, mai sus, apoi din nou jos, am dat roată o dată și încă o dată, am făcut un ocol din nou sus, până când am început amândoi să plângem. Jeleam de sărea cămașa de pe noi din cauza oboselii, foamei și frigului. Un negru mai în vârstă ne-a văzut și nu s-a speriat de noi, deși eram uzi leoarcă și plângeam ca proștii. Nu s-a supărat nici că i-am băgat apă și noroi în Hudson-ul lui vechi, impecabil. A condus de la un etaj la altul, dând roată de mai multe ori, spunând că

bunul Dumnezeu ne va ajuta cu siguranță. Iar când am găsit mașina, am exclamat toți trei: „Slavă Domnului!" La despărțire, ne-a zis: „Dumnezeu să vă binecuvânteze." „Dumnezeu să vă binecuvânteze și pe dumneavoastră și vă mulțumim", am răspuns eu și Joe la unison, cum răspunzi în biserică.

— Tipul ăla e un înger, să mor eu.

— Chiar este, am zis.

— Da, exact asta am zis și eu. Un înger pe bune.

Sticla de-un sfert de Jim Beam din torpedou era plină mai mult de jumătate. Am stat în mașină cu căldura pornită și cu geamurile aburite, mâncând Cheerios și pâine uscată din punga pentru hrănit rațele; după care am golit sticla de whisky.

— Între noi fie vorba, a zis el, în viața mea n-am mâncat ceva mai bun.

Am tăcut tot drumul spre casă. El a condus. Eu ștergeam încontinuu geamurile aburite. L-am rugat să nu le spună copiilor mei sau lui Jesse despre toate capetele de acuzare sau despre polițist. Era doar tulburarea ordinii publice, OK? Nicio problemă, a spus el. După aceea n-am mai vorbit. Nu mă simțeam vinovată sau rușinată, nu-mi făceam griji că eram în necaz și nici pentru ce-o să mi se întâmple. Nu mă gândeam decât că eram fără Jesse.

Am încercat s-o sun pe Cheryl înainte să merg la Jesse acasă, dar mi-a închis, am încercat din nou, dar a intrat robotul. Aveam de gând să merg cu mașina, dar mi-era teamă să parchez în cartierul lor. Mi-era teamă și să merg

pe jos în cartierul lor. Faptul că mi-am lăsat Porsche-ul în garajul de la birou și am mers pe jos vreo șapte sau opt intersecții până la apartamentul lor spune ceva.

Ușa de jos, de la intrare, era din placaj, acoperită de graffiti și consolidată cu bare de fier. Am sunat la interfon și am pătruns într-o casă a scării prăfuită, pardosită cu marmură, în care lumina intra printr-un luminator în formă de stea aflat patru etaje mai sus. Era totuși o clădire frumoasă, placată cu ceramică și marmură, cu o scară generoasă, oglinzi întunecate în rame art deco. Cineva dormea lângă o urnă; mai multe persoane au trecut pe lângă mine pe scări ferindu-și fețele, o atmosferă vag familiară de tribunal sau pușcărie.

Am ajuns la ușa lor cu răsuflarea tăiată, îngrețoșat de mirosul de urină, vin prost, ulei rânced, praf. Mi-a deschis Carlotta. „Intră", mi-a zâmbit. Am pășit în lumea lor tehnicolor care mirosea a pâine cu mălai și ardei iuți roșii, limete, coriandru proaspăt și parfumul ei. Camera avea tavane și ferestre înalte. Pe parchetul lăcuit erau covoare orientale. Ferigi imense, bananieri, păsări ale paradisului. Singura mobilă din cameră era un pat cu așternuturi roșii de satin. Afară, strălucind în soarele după-amiezii târzii, se vedeau domul aurit al Bisericii Baptiste Abisiniene, un pâlc de palmieri înalți și bătrâni, locul în care calea ferată face o buclă. Priveliștea era ca o vedere din Tanger. M-a lăsat să o contemplu un minut, după care mi-a strâns mâna.

— Vă mulțumesc că ne ajutați, domnule Cohen. Sper să reușesc să vă plătesc cât de curând.

— Nu vă faceți probleme în legătură cu asta. O fac bucuros, i-am răspuns, mai ales după ce am citit procesul verbal. În mod evident, e vorba de o răstălmăcire.

Carlotta era înaltă și bronzată, îmbrăcată într-o rochie albă, moale, de jerseu. Părea de vreo treizeci de ani și avea ceea ce mama mea numea ținută. Apariția ei m-a surprins și mai mult decât apartamentul, decât Jesse, mă rog, poate nu și decât Jesse. Îmi dădeam seama că puteau fi o combinație tulburătoare. Mă tot uitam la ea. Era o femeie superbă. Nu doar frumoasă, deși era. Grațioasă. Dacă chiar se ajungea la proces, avea să dea excelent în sala de judecată.

S-a dovedit a fi doar prima vizită. Am revenit în fiecare vineri după aceea, mergeam pe jos, nu, de fapt dădeam fuga de la birou spre apartamentul lor. Parcă aș fi băut o poțiune, ca Alice în Țara Minunilor, sau parcă aș fi fost într-un film de Woody Allen. Nu unul din alea în care actorii pășesc prin ecran ca să ajungă la spectatori. Eu eram cel care pășea prin ecran ca să ajung la ei.

În acea primă seară m-a condus în cealaltă cameră, decorată cu un covor frumos de Bukhara, niște coburi și o masă pentru trei persoane, cu flori și lumânări. La casetofonul stereo cânta *Angie*. Ferestrele înalte aveau jaluzele de bambus care, în adierea ușoară a vântului, proiectau umbre ca niște bannere pe pereți.

Jesse m-a salutat din bucătărie, a venit să-mi strângă mâna. Era îmbrăcat în blugi și un tricou alb. Amândoi străluceau, cu fețele bronzate, își petrecuseră întreaga zi la estuar.

— Cum îți place casa noastră? Eu am zugrăvit-o. Hai să vezi bucătăria. Galben – caca de bebeluș. Frumos, nu?

— E fantastic apartamentul ăsta!

— Și-ți place de ea. Știam că așa va fi.

Mi-a oferit un gin tonic.

— De unde-ai știut că...?

— Am întrebat-o pe secretara ta. Astă-seară gătesc eu. Probabil ai să-i pui întrebări lui Maggie până sunt eu gata cu mâncarea.

Ea m-a condus pe „terasă", un spațiu aflat dincolo de ferestre, deasupra scării de incendiu, suficient de lată cât să încapă două navete de lapte. Chiar aveam zeci de întrebări. În procesul verbal scria că declarase că e profesoară. Mi-a spus că între timp își pierduse locul de muncă de la liceul luteran, fusese evacuată din apartament. A fost sinceră. Mi-a spus că vecinii se plângeau de multă vreme pentru că locuiau atât de mulți în apartament, din cauza muzicii. Asta fusese doar ultima picătură. Era bucuroasă că fostul ei soț îi luase în Mexic pe cei trei băieți mai mici.

— Sunt complet derutată, răvășită acum, a spus.

Era greu s-o crezi din cauza vocii calme și frumoase.

Mi-a povestit pe scurt ce s-a întâmplat la aeroport, asumându-și o parte mai mare din vină decât îi atribuise Jesse.

— Cât privește acuzațiile, sunt vinovată, mai puțin partea cu marijuana, pe-aia au inventat-o ei. Dar felul în care *descriu* ei lucrurile e pervers. Joe chiar ne-a sărutat pe amândoi, dar din prietenie. Nu operez o rețea

de prostituție cu minori. Pervers și greșit a fost felul în care polițistul l-a bătut pe Jesse și cum ceilalți n-au făcut nimic, doar s-au uitat. Orice om normal ar fi făcut ce-am făcut eu. Deși, slavă Domnului, polițistul n-a murit.

Am întrebat-o ce are de gând să facă după ce se termină procesul. A avut o expresie de panică, mi-a șoptit ce-mi spusese Jesse la mine în birou, că hotărâseră să nu se gândească la asta înainte de proces.

— Dar sunt în stare să-mi pun viața în ordine. Să mă pun pe picioare.

Mi-a spus că vorbește spaniolă, că s-a gândit să-și caute de lucru la spitale sau ca traducător judiciar. Lucrase aproape un an în cadrul unui proces în New Mexico, avea recomandări bune. Cunoșteam cazul, și pe judecătorul și pe avocatul cu care lucrase. Un caz celebru... un dependent de droguri care a împușcat un polițist antidrog de cinci ori în spate și a scăpat cu omor din culpă. Am discutat o vreme despre apărarea strălucită pe care a avut-o și i-am spus unde să se adreseze în scris în legătură cu traducerile judiciare.

Jesse a venit cu guacamole și chipsuri, o băutură pentru mine, beri pentru ei. El a luat loc, iar ea a alunecat pe podea la picioarele lui. S-a sprijinit cu spatele de genunchii lui. Cu o mână fină, cu degete lungi, Jesse o ținea de gât, iar cu cealaltă își bea berea.

N-o să uit niciodată cum o ținea de gât. Nu flirtau, dar nici nu se fereau, nu aveau gesturi erotice sau ostentative, însă apropierea dintre ei era electrizantă. O

ținea cu mâna de gât. Nu era un gest posesiv; erau una și aceeași persoană.

— Sigur că Maggie și-ar putea găsi câte slujbe vrea. Și o casă în care să se întoarcă toți copiii. Ideea e că le e mai bine fără ea. Sigur, le e dor de ea și ei îi e dor de ei. A fost o mamă bună. I-a crescut cum trebuie, să aibă caracter, valori, să știe cine sunt. Au încredere în ei și sunt sinceri. Râd mult. Acum sunt cu tatăl lor care e foarte bogat. Poate să-i trimită la școală la Andover și Harvard, unde-a mers și el. În restul timpului pot să se plimbe cu iahtul, să pescuiască și să facă scufundări. Dacă se întorc la ea, trebuie să plec eu. Și dacă plec, o să se apuce de băut. N-o să se poată opri și-ar fi un lucru îngrozitor.

— Tu ce-ai face dacă ai pleca?

— Eu? Aș muri.

Lumina soarelui la apus bătea în ochii ei albaștri strălucitori. I s-au umplut de lacrimi care, în loc să cadă, i s-au prins în gene reflectând verdele palmierilor, astfel încât părea că poartă ochelari de înot turcoaz.

— Nu plânge, Maggie, i-a zis el.

I-a dat capul pe spate și i-a sorbit lacrimile.

— Cum ți-ai dat seama că plânge? l-am întrebat.

— Știe mereu, a spus ea. Noaptea, pe întuneric, când sunt cu spatele la el, mi se-ntâmplă să zâmbesc și-l aud zicând: „Ce-i așa amuzant?"

— Și ea e la fel. Poate să doarmă tun. Cu sforăituri. Dacă eu zâmbesc cu gura până la urechi, deschide brusc ochii și-mi răspunde cu un zâmbet.

A urmat masa. O cină fantastică. Am vorbit despre orice, numai despre proces nu. Nu-mi mai amintesc cum am început să le povestesc despre bunica mea rusoaică, zeci de povești cu ea. Nu mai râsesem așa de ani de zile. I-am învățat cuvântul *shonda*[1]. Ce *shonda*!

Carlotta a strâns masa. Lumânările arseseră pe jumătate. S-a întors cu cafea și cremă de zahăr ars. Când eram pe final, mi-a zis:

— Jon, pot să-ți spun *Counselor*[2]?

— A, nu, a spus Jesse. Parc-am fi la gimnaziu. Acum o să mă întrebe de unde-mi vine toată furia. Hai să-i spunem *Barrister*. Domnule avocat al apărării, ați cugetat la situația dificilă în care se află această doamnă?

— Am cugetat, tinere domn. Permiteți-mi să-mi aduc servieta și vă voi explica exact cum stăm.

Am acceptat un cognac. Ei doi beau acum whisky cu apă. Eram entuziasmat. Am vrut să vorbesc la obiect, dar eram prea mulțumit de mine. Am parcurs documentul comparându-l cu lista de trei pagini de declarații mincinoase, distorsionate sau calomnioase din procesul verbal. „Obscen", „comportament indecent", „cu lascivitate", „amenințător", „înarmați și periculoși". Pagini de declarații care puteau să-mi prejudicieze clienta în fața judecătorului și a juraților, care reușiseră, de fapt, să-mi

[1] În idiș, „rușine".

[2] Și counselor și barrister înseamnă „avocat" în limba engleză. Dar *counselor* poate însemna și „consilier", aici consilierul psihologic din școli.

deformeze părerea despre ea chiar și după ce vorbisem cu Jesse.

Obținusem o copie a raportului serviciului de securitate de la aeroport în care scria că atât femeia, cât și bagajele ei fuseseră supuse unei percheziții temeinice și că nu se găsiseră droguri sau arme.

— Partea cea mai bună însă e că ai avut dreptate, Jesse. Ambii polițiști au o lungă listă de antecedente grave. Suspendări pentru folosirea excesivă a violenței, pentru că au bătut suspecți. Două investigații separate pentru uciderea unor suspecți neînarmați. Au primit nenumărate reclamații pentru brutalitate, folosirea excesivă a violenței, arestări ilegale și fabricarea de probe. Și asta e ce-am aflat doar în câteva zile! Știm că ambii polițiști au fost suspendați din motive grave, au fost retrogradați, transferați de la secții din oraș în South San Francisco. Vom solicita să fie anchetați de Biroul de Control Intern, vom amenința că dăm în judecată Inspectoratul de Poliție San Francisco.

— Păi, de ce să-i amenințăm doar? Hai să-i dăm, a spus Jesse.

În timp, am aflat că Jesse prindea curaj la băutură, pe când Carlotta devenea mai fragilă. A dat din cap că nu.

— N-aș putea merge până la capăt, a spus ea.

— E o idee proastă, Jesse, i-am zis. Dar este o abordare bună pentru cauza noastră.

Data înfățișării fusese stabilită abia la sfârșitul lui iunie. Asistenții mei continuau să adune dovezi incriminatoare despre polițiști, dar de discutat nu erau prea

multe. Dacă nu-i convingeam să claseze dosarul, trebuia să obținem amânare și... să ne rugăm. Dar eu am continuat să merg în fiecare vineri în apartamentul de pe Telegraph Avenue. Asta o înnebunea de furie și gelozie pe soția mea, Cheryl. Cu excepția meciurilor de handbal, era prima dată când ieșeam undeva fără ea. Nu înțelegea de ce nu putea să mă însoțească. Iar eu nu aveam nicio explicație, nici măcar față de mine însumi. La un moment dat, chiar m-a acuzat că aș avea o aventură.

Era ca o aventură. Era imprevizibil și palpitant. Vinerea așteptam toată ziua să merg la ei. Mă îndrăgostisem de toți. Uneori, împreună cu Jesse, Joe și fiul Carlottei, Ben, jucam poker sau biliard. De la Jesse am învățat să fiu un bun jucător de poker și de biliard. Ca un puștan, mă simțeam *cool* să umblu cu ei prin barurile de biliard din centru fără să-mi fie frică. Simpla prezență a lui Joe ne făcea să fim în siguranță oriunde.

— E ca și cum ai avea un pitbull, doar că te costă mâncarea mai puțin, spunea Jesse.

— Mai e bun și la altceva, spunea Ben. Știe să desfacă sticlele cu dinții. Și nimeni nu râde ca el.

Asta era adevărat. Nu era vorbăreț, dar se prindea imediat de glume.

Uneori îl însoțeam pe Ben în centrul Oaklandului când făcea fotografii. Carlotta ne punea să ne facem din mâini rame, să ne uităm la lucruri ca printr-un obiectiv. I-am spus lui Ben că asta mi-a schimbat modul de a privi în jur.

În schimb, lui Joe îi plăcea să se furișeze în cadru. După ce developa filmele, Ben îl identifica lângă niște bețivi pe niște trepte sau cu privirea pierdută, în cadrul unei uși, certându-se cu un măcelar chinez pentru o rață.

Într-o vineri, Ben a adus un aparat Minolta, mi-a zis că mi-l vinde cu cincizeci de dolari. Sigur. Am fost încântat. Mai târziu am văzut că i-a dat banii lui Joe, ceea ce m-a mirat.

— Joacă-te cu el înainte să pui film. Plimbă-te la început, privește prin obiectiv. Jumătate din timp nici nu am film în aparat.

Primele fotografii pe care le-am făcut au fost la doar câteva intersecții de biroul meu. E un magazin de încălțări desperecheate, un dolar bucata. Într-o parte a încăperii sunt grămezi cu pantofi purtați, numai piciorul stâng, iar în cealaltă parte sunt numai piciorul drept. Bătrâni. Bărbați tineri săraci. Bătrânul vânzător de pantofi stă într-un balansoar și bagă banii într-o cutie de fulgi de ovăz Quaker.

Acea primă rolă de film m-a făcut fericit cum nu mai fusesem de mult, chiar mai ceva decât o victorie într-un proces. Când le-am arătat fotografiile, cu toții au bătut palma cu mine. Carlotta m-a îmbrățișat.

Am ieșit de câteva ori împreună cu Ben, dimineața devreme, în Chinatown, în zona portului. Un mod bun de a cunoaște pe cineva. Eu mă concentram pe puștanii în uniforme școlare, el fotografia mâinile unui bătrân. I-am spus că mi-e jenă să fotografiez oameni, că mi se părea nepoliticos, o invadare a intimității.

— Mama și Jesse m-au ajutat în privința asta. Ei intră mereu în vorbă cu oamenii, iar oamenii stau de vorbă cu ei. Dacă nu reușesc să fotografiez pe cineva fără să mă vadă, pur și simplu vorbesc cu persoana, o întreb direct: „Vă deranjează dacă vă fotografiez?" De cele mai multe ori îmi răspunde: „Sigur că mă deranjează, nemernicule." Dar uneori pe oameni nu-i deranjează.

De câteva ori am vorbit despre Carlotta și Jesse. Ținând cont că aveau o relație așa de bună, m-a surprins furia lui.

— Sigur că sunt furios. Parțial e o copilărie. Din cauză că sunt așa de apropiați, mă simt lăsat pe dinafară, gelos, de parcă mi-aș fi pierdut și mama, și cel mai bun prieten. Dar o altă parte din mine vede situația ca pe ceva bun. Nu l-am văzut pe niciunul mai fericit ca acum. Pe de altă parte, își alimentează unul altuia latura distructivă, ura de sine. El nu mai cântă, iar ea nu mai scrie de când s-au mutat împreună pe Telegraph Avenue. Aruncă-n stânga și-n dreapta cu banii pe care i-a moștenit Jesse, cea mai mare parte, pe băutură.

— Nu mi-au dat niciodată impresia că ar fi beți, i-am spus.

— Asta pentru că nu i-ai văzut niciodată treji. Și oricum, nu încep să bea cu-adevărat decât după ce plecăm noi. Apoi umblă langa prin oraș, aleargă după mașinile de pompieri, Dumnezeu știe ce mai fac. Odată, când au intrat într-un depozit al Poștei, s-a tras în ei. Măcar sunt niște bețivi buni. Se poartă incredibil de frumos

unul cu altul. Ea nu a fost niciodată rea cu noi, copiii, nu ne-a bătut niciodată. Ne iubește. De-asta nu-nțeleg de ce nu-i ia înapoi pe frații mei.

Altădată, pe Telegraph Avenue, mi-a arătat versurile unui cântec compus de Jesse. Era reușit. Matur, ironic, melancolic. Mi-a amintit de Dylan, Tom Waits și Johnny Cash la un loc. Ben mi-a dat și un număr din *Atlantic Monthly* în care era publicată una din povestirile ei. Citisem povestirea cu câteva luni în urmă și mi se păruse excelentă. „Din mâinile voastre au ieșit lucrurile astea frumoase?" Amândoi au dat din umeri.

Părea logic ce-mi spunea Ben, dar nu vedeam ura de sine și tendința distructivă. În prezența lor, din mine ieșea la iveală o latură pozitivă, sentimentală.

Eram singur cu Carlotta pe terasă. Am întrebat-o de ce mă simt așa de bine la ei.

— Doar pentru că sunteți cu toții așa de tineri?

A râs.

— Niciunul nu e tânăr. Ben n-a fost niciodată tânăr. Eu n-am fost niciodată tânără. Și tu ai fost probabil un copil bătrân, dar îți place de noi pentru că poți să joci un rol. E plăcere pură să poți să te joci, nu-i așa? Îți place să vii la noi pentru că aici tot restul vieții tale dispare. Nu pomenești niciodată de soție, deci sunt niște probleme acolo. Slujba îți face și ea probabil necazuri. Jesse îți dă voie să fii tu însuți și să te gândești la tine, așa face cu toată lumea. Că e-n regulă să fii egoist. Când ești cu Jesse e ca și cum ai medita. Ca zazenul sau ca și cum ai

fi într-un bazin de privare senzorială. Trecutul și viitorul dispar. Problemele și deciziile dispar. Timpul dispare, iar prezentul capătă o savoare aparte și există doar în limitele clipei prezente, în imediat, exact ca-n cadrele pe care le creezi cu mâinile.

Vedeam că e beată, dar știam ce vrea să spună, știam că are dreptate.

Într-o perioadă, Jesse și Maggie dormeau în fiecare noapte pe alte și alte acoperișuri din centrul orașului. Nu-nțelegeam de ce făceau asta, drept care într-una din nopți m-au luat cu ei. Întâi am găsit vechea scară de incendiu, Jesse a sărit foarte sus și a tras de ea până la noi. După ce ne-am cățărat toți pe ea, a tras scara în sus după noi. Apoi am urcat sus de tot. M-a izbit priveliștea cu estuarul, golful, stranie și magică. Dincolo de Podul Golden Gate se mai zărea o geană de apus roz. Centrul Oaklandului era tăcut și gol.

— În weekend, totul arată exact ca-n *Ultimul țărm*[1], a zis Jesse.

M-a fascinat liniștea, sentimentul că suntem singurii oameni, cu orașul la picioarele noastre, înconjurați de un cer nesfârșit. Nu știam exact unde suntem, apoi Jesse m-a chemat spre o margine îndepărtată.

— Uite.

M-am uitat și atunci m-am prins. Era biroul meu, la etajul al cincisprezecelea al Leyman Building, câteva

1 *On the Beach*, film din 1959 despre o lume postapocaliptică.

etaje deasupra noastră. La câteva ferestre distanță era biroul lui Brillig. Veioza mică cu abajur din carapace de broască țestoasă era aprinsă. Brillig stătea la biroul lui mare, fără sacou și cravată, cu picioarele pe un taburet. Citea. Montaigne, probabil, pentru că era o carte cu coperte de piele, iar el zâmbea.

— Nu e frumos ce faceți, a spus Carlotta. Hai să plecăm.

— De obicei îți place foarte tare să te uiți prin geamuri la oameni.

— Da, dar dacă știi cine sunt nu mai e vorba că-ți imaginezi, îi spionezi.

Cum coboram pe scara de incendiu, m-am gândit că îmi plăcea de ei tocmai pentru genul ăsta de argumente. Nu erau niciodată meschine.

Într-o zi am ajuns când Joe și Jesse erau încă la pescuit. Ben era acasă. Maggie plânsese. Mi-a întins o scrisoare de la Nathan, fiul ei de cincisprezece ani. O scrisoare afectuoasă, în care-i povestea ce fac cu toții, în care-i spunea că vor să se întoarcă acasă.

— Ce părere ai? l-am întrebat pe Ben când ea s-a dus să se spele pe față.

— Mi-aș dori să-și scoată din cap ideea că trebuie să aleagă între Jesse și copii. Dacă și-ar găsi de lucru și o casă, dacă n-ar mai bea, dacă el ar veni doar din când în când, ar vedea c-ar merge și-așa. Ar *putea* merge și-așa. Problema e că se tem că dacă unul dintre ei se lasă de băut, celălalt îl părăsește.

— Ea s-ar lăsa de băut dacă el ar părăsi-o?

— Doamne, nu. Nu vreau să mă gândesc la asta.

Ben și Joe s-au dus la un meci de baseball al Oakland Athletics în seara aia. Joe insista să le spună „fuckin' A's"[1]

— E *Cowboy-ul de la miezul nopții* la televizor. Vrei să-l vezi cu noi? mi-a propus Jesse.

Am fost imediat de acord, îmi plăcea la nebunie filmul. M-am gândit că vor să-l vadă într-un bar, uitând că Jesse era minor. Nu, planul era să-l vadă în autogara pentru autocarele Greyhound, unde am stat pe scaune lipite unele de altele, fiecare cu câte un televizor mic în care băgam monede de douăzeci și cinci de cenți. În timpul reclamelor, Carlotta a plecat să aducă mai multe monede și floricele de porumb. După film, ne-am dus la un restaurant chinezesc. Dar tocmai închideau. „E-n regulă, mereu venim la închidere. Atunci comandă toți angajații pizza." Cum au aflat de chestia asta, nu știu. M-au prezentat chelnerului și i-am dat fiecare bani. După aceea, am stat la o masă mare împreună cu chelnerii, bucătarii și spălătorii de vase, am mâncat pizza și am băut Cola. Stinseseră becurile; am mâncat la lumina lumânărilor. Toți vorbeau chineză, dând din cap în timp ce pasau cutiile cu diverse sortimente de pizza. M-am simțit ca într-un restaurant chinezesc adevărat.

Seara următoare, eu și Cheryl urma să ne vedem la cină cu niște prieteni, în Piața Jack London. Era o

[1] Porecla echipei de baseball Oakland Athletics este *the A's* – „A" (de la Athletics) apărea pe tricouri.

noapte călduță, am lăsat jos acoperișul Porsche-lui. Fusese o zi plăcută, făcuserăm dragoste, leneviserăm în pat. Cum ne apropiam de restaurant, și eu și Cheryl râdeam, eram într-o dispoziție bună. A trebuit să așteptăm să treacă unul din marfarele care inevitabil străbăteau Piața. Era unul interminabil. Deodată mi-am auzit strigat numele.

— Domnule avocat! Jon! Hei, domnule avocat al apărării!

Jesse și Carlotta îmi făceau cu mâna dintr-un vagon, îmi trimiteau bezele.

— Lasă-mă să ghicesc, a zis Cheryl. Sunt Peter Pan și maică-sa. Bonnie și Clyde ai lui Jon, a mai zis.

— Ține-ți gura.

Era prima dată când îi spuneam asta. Și-a fixat privirea drept înainte, ca și cum nu m-ar fi auzit. Am mers la restaurantul elegant, cu prietenii noștri eleganți, intelectuali și liberali. Mâncarea a fost excelentă, vinurile perfecte. Am discutat despre filme, politică și drept. Cheryl a fost fermecătoare; eu am fost spiritual. Ceva groaznic se petrecuse între noi.

Acum suntem divorțați. Sfârșitul căsniciei noastre a început, cred eu, cu acele nopți de vineri, și mai puțin cu aventura ei extraconjugală. Era furioasă pentru că nu am dus-o niciodată să-i cunoască. Nu sunt sigur de ce n-am făcut-o, dacă mi-a fost teamă că lui Cheryl nu-i va plăcea de ei sau că lor nu le va plăcea de ea. Sau altceva... o parte din mine pe care mi-era rușine să i-o arăt.

Până la următoarea revedere, Jesse și Carlotta uitaseră deja de tren.

— Maggie e o cauză pierdută. Am putea să-nvățăm cum se face și să călătorim peste tot în America. Dar de fiecare dată când pornim tâgâdâm tâgâdâm, o apucă isteria. N-am ajuns niciodată mai departe de Richmond sau Fremont.

— Ba nu, o dată în Stockton. Departe. E înfricoșător, Jon. Deși-n același timp e minunat, te simți absolut liber, ca și cum ar fi trenul tău personal. Problema e că pe Jesse nu-l sperie nimic. Ce ne facem dacă ajungem undeva în Dakota de Nord, în plin viscol, și ne încuie înăuntru? Am îngheța acolo.

— Maggie, nu poți să-ți faci griji tot timpul. Uite în ce hal ajungi! Îți faci sânge rău pentru nu-ș' ce viscol în Dakota de Sud.

— Dakota de Nord.

— Jon, spune-i să nu-și mai facă atâtea griji.

— Totul va fi bine, Carlotta, i-am spus, dar și eu eram înspăimântat.

L-am urmărit pe paznicul din portul turistic. La șapte și jumătate era mereu în celălalt capăt al digului. Ne aruncam lucrurile peste gard și îl escaladam, în porțiunea din apropierea apei, unde nu era conectat la sistemul de alarmă. A fost nevoie de câteva vizite până am găsit barca perfectă, *La Cigale*. Un velier mare și frumos, cu puntea din tec. Scufundat bine în apă. Ne întindeam

sacii de dormit, dădeam drumul la radio încet, mâncam sendvișuri și beam bere. Mai târziu sorbeam whisky. Era răcoare și mirosea a ocean. De câteva ori s-a ridicat și ceața și am văzut stelele. Cel mai spectaculos era când soseau în estuar uriașele vapoare japoneze care transportau mașini. Ca niște zgârie-nori plutitori, luminate a giorno. Vase fantomă care treceau pe lângă noi fără un sunet. Iscau niște valuri așa de mari, că nu se auzeau, se rostogoleau fără să se spargă. Niciodată nu vedeai mai mult de una sau două siluete pe punți. Bărbați singuri care fumau privind spre oraș, lipsiți de expresie.

Petrolierele mexicane erau exact opusul. Auzeam muzica, simțeam mirosul motoarelor care scoteau fum, înainte să apară vapoarele ruginite. Întregul echipaj stătea aplecat peste margini și le făcea cu mâna fetelor de pe terasele restaurantelor. Toți marinarii râdeau, fumau sau mâncau. Într-un rând nu m-am putut abține și le-am strigat *Bienvenidos!* și m-a auzit paznicul. A venit la noi și ne-a băgat lanterna în ochi.

— V-am mai văzut pe-aci de câteva ori. Am zis că nu faceți nimica rău, nu furați, dar nici nu vreau să dau de belea din cauza voastră.

Jesse i-a făcut semn să vină la noi. Chiar i-a zis: „Bine-ai venit la bord." I-am dat un sendviș și o bere și i-am zis că dacă ne prinde cineva, vom avea grijă să-i explicăm că paznicul n-avea cum să ne vadă. Îl chema Solly. După aceea a venit seară de seară, la opt, la cină, apoi își făcea turele. Ne trezea dimineața devreme,

înainte să se lumineze, exact când păsările începeau să fâlfâie din aripi deasupra apei.

Nopți de primăvară delicioase. Făceam dragoste, beam, vorbeam. Ce-om fi avut atâta de vorbit? Uneori stăteam de vorbă toată noaptea. O dată am vorbit despre lucrurile rele care ni se întâmplaseră când eram mici. Le-am pus chiar în practică unul pe celălalt. A fost sexy, înfricoșător. N-am mai repetat-o. Conversațiile noastre erau despre oameni, în general despre cei pe care-i întâlneam când hoinăream prin oraș. Solly. Îmi plăcea nespus să-i aud pe el și pe Jesse povestind despre munca la fermă. Solly era din Grundy Center, Iowa, își făcuse stagiul militar pe Treasure Island, la marină.

Jesse nu citea niciodată cărți, dar îl bucurau cuvintele rostite de oameni. O negresă în vârstă care ne-a zis că era bătrână ca sarea și piperul. Solly care ne-a spus că și-a lăsat nevasta când au început să-i fugă ochii și i s-a ascuțit limba.

Jesse îi făcea pe toți să se simtă importanți. Nu era bun. *Bun* e un cuvânt care aduce prea tare cu *caritate*; are conotația de efort. Ca abțibildurile lipite de barele de protecție ale mașinilor despre faptele bune făcute arbitrar. Ar trebui să însemne că cineva e bun tot timpul, nu doar când alege să o facă. Jesse are o atitudine curioasă și plină de compasiune față de oricine. Toată viața am simțit că de fapt nu exist. El mă vedea. El vedea cine sunt. În ciuda tuturor lucrurilor periculoase pe care le-am făcut împreună, cu el a fost singura dată când m-am simțit în siguranță.

Cea mai mare prostie și cea mai periculoasă pe care-am făcut-o a fost să înotăm până la insula de pe Lacul Merritt. Ne-am pus toate lucrurile – schimburile, mâncarea, whisky-ul, țigările – într-o pungă de plastic și am pornit înot spre insulă. Era mai departe decât părea. Apa foarte rece puțea de murdară ce era și la fel puțeam și noi, chiar și după ce ne-am schimbat.

Parcul e frumos ziua, pantele dealurilor și stejarii bătrâni, grădina cu trandafiri. Noaptea pulsează de frică și răutate. Sunete oribile ajungeau până la noi amplificate de întinderea apei. Sex violent și certuri, sticle sparte. Oameni care icnesc și țipă. Femei plesnite peste față. Polițiie și gemete, lovituri. De-acum familiarul sunet al lanternelor polițiștilor. Pleosc, pleosc fac valurile lovindu-se de mica noastră insulă împădurită, dar noi tremurăm și bem până când se face suficient de liniște ca să îndrăznim să înotăm înapoi spre mal. Apa a fost pesemne foarte poluată pentru că amândoi ne-am simțit rău zile la rând.

Într-o după-amiază, când eram singură, a venit Ben. Joe și Jesse erau plecați la biliard. M-a înșfăcat de păr și m-a dus în baie.

— Uită-te la fața asta de bețivă! Cine ești? Și cu frații mei cum rămâne? Tata și iubita lui sunt pe cocaină. Poate cu tine ar muri într-un accident de mașină sau ai da foc la casă, dar măcar nu li s-ar părea că băutura e o chestie mișto. Au nevoie de tine. Eu am nevoie de tine. Am nevoie să nu te urăsc.

Plângea.

N-am putut să fac altceva decât ceea ce mai făcusem de un milion de ori înainte. Să repet la nesfârșit: „Îmi pare rău."

Dar când i-am spus lui Jesse că trebuie să ne lăsăm, a fost de acord. De ce nu și de fumat, dacă tot făceam o treabă. Le-am spus băieților că plecăm în excursie nu departe de Big Sur. Am condus pe Highway 1, plină de serpentine, deasupra oceanului. Era o noapte cu lună și spuma valurilor era albă ca neonul. Jesse a condus cu farurile stinse ceea ce m-a speriat de moarte și așa am început să ne certăm. În cele din urmă am ajuns. Urcam prin pădure când a început să plouă și a continuat să plouă, iar noi ne-am certat din nou, ceva legat de o supă cu tăiței instant. Era frig și, în plus, tremuram amândoi de la sevraj. N-am rezistat decât o noapte. Ne-am întors acasă cu mașina și ne-am îmbătat. La următoarea încercare, ne-am lăsat treptat.

De data asta a fost mai bine. Ne-am dus la Point Reves. Era senin și cald. Am privit oceanul ore întregi, în liniște. Am făcut drumeții prin pădure, am alergat pe plajă, ne-am minunat de ce gust delicios au rodiile. Trecuseră trei zile când ne-au trezit niște grohăituri ciudate. Prin pădurea învăluită în ceață, am văzut alergând spre noi niște creaturi furioase, ca niște extratereștri cu capete lunguiețe care scoteau sunete guturale, râsete ciudate. Mergeau cu picioarele țepene și se legănau. „Bună dimineața. Scuze de deranj", a zis un bărbat. S-a dovedit

a fi un grup de adolescenți cu retard sever. Capetele lunguiețe erau de fapt sacii de dormit rulați și legați deasupra rucsacului. „Cristoase, am nevoie de-o țigară", a zis Jesse. Ne-am bucurat să ne întoarcem acasă pe Telegraph Avenue. Nu ne-am apucat de băut.

— Uimitor cât de mult timp ne înghițea băutul, nu, Maggie?

Mergeam la filme. Am văzut *Badlands* de trei ori. Niciunul nu putea dormi. Făceam dragoste zi și noapte, ca și cum am fi fost furioși unul pe altul, lăsându-ne să alunecăm de pe cearșafurile de mătase pe podea, transpirați și epuizați.

Într-una din nopți, Jesse a intrat în baie când citeam o scrisoare de la Nathan. Mi-a spus că băieții trebuie să se întoarcă acasă. Ne-am certat toată noaptea. A fost o luptă în toată regula, cu pumni, picioare și zgârieturi, până când ne-am prăbușit grămadă plângând. Am sfârșit prin a ne îmbăta rău de tot, mai multe zile la rând, atunci am făcut cele mai nebunești lucruri. La final, eram atât de intoxicată cu alcool că nu-mi mai era de-ajuns un pahar să mă opresc din tremurat. Am fost îngrozită, am intrat în panică. Credeam că nu mă voi mai putea lăsa niciodată, că nu voi mai putea avea grijă de mine, darămite de copii.

Eram nebuni, ne înnebuneam unul pe altul și mai tare. Am hotărât că niciunul nu merită să trăiască. El nu va deveni niciodată un muzician, își ratase deja șansa. Eu eșuasem ca mamă. Eram doi alcoolici fără speranță.

Nu puteam trăi împreună. Niciunul dintre noi nu era în stare să trăiască în lumea asta. Cel mai bine ar fi fost să murim. Mi-e jenă când o scriu. Sună atât de egoist și melodramatic. Când am spus-o, era doar adevărul negru și îngrozitor.

Ne-am urcat de dimineață în mașină și am pornit spre San Clemente. Eu trebuia să ajung acasă la părinți miercuri. Joi urma să mă duc la plajă și să înot în larg. Trebuia să pară un accident, iar părinții urmau să se ocupe de înmormântare. Jesse trebuia să se întoarcă în apartament și să se spânzure vineri ca să-l găsească Jon.

A trebuit s-o lăsăm mai moale cu băutura doar ca să putem parcurge drumul. I-am sunat pe Jon, pe Joe și pe Ben ca să le spunem că plecăm, ne vedem vinerea următoare. Am condus încet, spre sud, de-a lungul coastei. A fost o călătorie minunată. Am înotat în ocean. Carmel și Hearst's Castle. Newport Beach.

A fost așa de frumos la Newport Beach. Recepționera motelului a bătut la ușa camerei și mi-a spus:

— Am uitat să-i dau soțului dumneavoastră prosoapele.

Ne uitam la *The Big Valley* când Jesse a zis: „Ce zici? Ne căsătorim sau ne sinucidem?"

Eram nu departe de casa părinților mei când ne-am certat dintr-un motiv ridicol. El voia să viziteze casa memorială a lui Richard Nixon înainte să mă lase la părinți. I-am spus că nu vreau ca una dintre ultimele mele acțiuni în viață să fie o vizită la casa lui Nixon.

— Atunci, cară-te dracului, coboară aici și gata.

Mi-am zis că, dacă îmi spune că mă iubește, n-o să mă dau jos, dar el a zis doar: „Vreau să-ți văd zâmbetul, Maggie." Am coborât, mi-am luat valiza de pe bancheta din spate. Nu puteam să zâmbesc. A plecat.

Mama era o vrăjitoare; s-a prins imediat. Nu le spusesem despre Jesse. Le povestisem că m-au dat afară de la școală, copiii erau în Mexic, îmi căutam de lucru. Dar la nici o oră de când sosisem, m-a întrebat: „Deci ai de gând să te sinucizi sau ce?"

Le-am spus că sunt deprimată din cauza serviciului, că mi-era dor de băieți. Mă gândisem că dacă vin la ei o să mă simt mai bine. Dar nu simțeam decât că amân inevitabilul. Mai bine plec de dimineață. Au fost destul de înțelegători. Toți trei am băut vârtos în seara aia.

A doua zi de dimineață, tata m-a dus la John Wayne Airport și mi-a cumpărat un bilet pentru Oakland. Tot insista că ar trebui să mă fac recepționeră la cabinetul unui doctor, unde mi-ar plăti contribuțiile sociale.

Pe la ora la care ar fi trebuit să mă înec, eram în autobuzul MacArthur către Telegraph Avenue. Am alergat de pe Fortieth Street până acasă, îngrozită că Jesse murise deja.

Nu era acasă. Apartamentul în schimb era plin de lalele lila. Puse în vaze, în cutii de conserve, în castroane. Peste tot, în bucătărie, în baie. Pe masă era un bilet: „N-ai cum să mă părăsești, Maggie."

S-a apropiat pe la spatele meu, m-a întors cu fața spre el, cu spatele la aragaz. M-a ținut și mi-a tras fusta

în sus, mi-a dat jos chiloții, m-a pătruns și a terminat. Ne-am petrecut toată dimineața pe podeaua din bucătărie. Otis Redding și Jimi Hendrix. „When a Man Loves a Woman". Jesse ne-a făcut sendvișul lui preferat. Pui cu maioneză și pâine albă Wonder Bread. Fără sare. E un sendviș oribil. Picioarele îmi tremurau de la făcut dragoste, fața mă durea de atâta zâmbit.

Am făcut duș și ne-am îmbrăcat, am stat toată noaptea pe acoperișul clădirii noastre. Nu ne-am vorbit. A spus doar atât: „Acum e și mai rău." Am dat din cap că da, lipită de pieptul lui.

A doua zi a apărut întâi Jon, urmat de Joe și Ben. Ben a fost mulțumit că nu ne-a găsit beți. Nu hotărâserăm să nu bem, pur și simplu așa se nimerise. Firește, toți au întrebat ce-i cu lalelele.

— Era nevoie de-o pată de culoare, a spus Jesse.

Am hotărât să luăm mâncare de la Flint's Barbeque și să mergem în portul turistic Berkeley.

— Mi-ar plăcea să-i ducem pe barca noastră, am spus.

— Am eu o barcă, a spus Jon. Hai să ieșim cu ea.

Nu era la fel de mare ca *La Cigale*, dar tot frumoasă era. Am ieșit în larg, am dat drumul la motor, ne-am plimbat de jur împrejurul golfului la apus. Totul era frumos, orașele, podul, valurile care stropeau. Ne-am întors pe dig și am luat cina pe punte. Solly a trecut pe-acolo, s-a speriat când a dat cu ochii de noi. I l-am prezentat pe Jon, i-am spus că ne plimbase cu barca.

Solly a zâmbit cu toți dinții: „Mamă, da' știu că v-a nimerit pe-amândoi. O plimbare cu barca!"

Joe și Ben râdeau. Le plăcuse la nebunie, o zi întreagă în aer liber, mirosul golfului și senzația de libertate. Discutau deja despre cum își vor lua o barcă și vor locui pe ea. Au planificat totul în amănunt.

— Dar cu voi care-i necazul? ne-a întrebat Joe.

Avea dreptate. Toți trei eram tăcuți, stăteam blegi.

— Sunt deprimat, a spus Jon. Am barca asta de un an și e abia a treia oară când o scot. Iar cu velele n-am navigat nici măcar o dată. Prioritățile mele sunt complet aiurea. Viața mea e varză.

— Eu sunt... a zis Jesse dând din cap, dar n-a terminat propoziția.

Știam că era trist din același motiv ca și mine. Jon avea o barcă adevărată.

Jesse a zis că nu vrea să vină la tribunal. I-am spus Carlottei că trec s-o iau foarte devreme. Era perioada în care raționalizaseră benzina, așa că nu știai niciodată cât ai de stat la coadă. Am luat-o cu mașina de la colțul cu magazinul Sears. Jesse o însoțise, era palid, mahmur.

— Hei, prietene. Nu-ți face griji. Totul va fi bine, i-am zis.

El a dat din cap că da.

Ea și-a pus o eșarfă pe cap. Avea privirea limpede și aparent calmă, purta o rochie roz-prăfuit, escarpeni de lac, o poșetică.

— Jackie O are înfățișare la tribunal! E perfectă rochia, i-am spus.

S-au sărutat la despărțire.

— Urăsc rochia asta, a zis el. Când te-ntorci, îi dau foc.

Au rămas în picioare privindu-se.

— Hai, urcă-n mașină. N-o s-ajungi la pușcărie, Carlotta, îți dau cuvântul meu.

Coada la benzină a fost foarte lungă. Am vorbit despre orice, mai puțin despre proces. Am vorbit despre Boston. Librăria Grolier. Restaurantul Lochober's. Truro și dunele. Eu și Cheryl ne cunoscuserăm în Provincetown. I-am spus că Cheryl avea o aventură extraconjugală. Că nu știam ce simt. În legătură cu aventura, cu căsnicia noastră. Carlotta și-a pus mâna peste a mea, pe schimbătorul de viteze.

— Îmi pare tare rău, Jon, mi-a zis. E cel mai rău când nu știi ce simți. După ce-ți dai seama, totul se va limpezi. Bănuiesc.

— Mulțumesc mult.

I-am zâmbit.

Ambii polițiști erau în sala de judecată. Carlotta a stat vizavi de ei, în partea destinată publicului. Am vorbit cu procurorul și cu judecătorul, după care ne-am retras în biroul judecătorului. Amândoi au privit-o intens înainte să ieșim.

A mers ca uns. Aveam nenumărate pagini cu informații despre polițiști, documentele întocmite după

controlul de la aeroport din care reieșea că nu găsiseră marijuana. Judecătorul a înțeles cum stătea treaba cu procesul verbal al polițiștilor înainte să abordez eu subiectul.

— Da, da, și care e propunerea dumneavoastră?

— Propunerea noastră este să dăm în judecată Inspectoratul de Poliție San Francisco în cazul în care nu sunt retrase acuzațiile împotriva clientei mele.

A stat și s-a gândit, dar nu mult.

— Cred că soluția potrivită este să retragem acuzațiile.

Procurorul se aștepta la asta, dar mi-am dat seama că îi era groază să dea ochii cu polițiștii.

Ne-am întors în sala de judecată, unde judecătorul a spus că din cauza iminenței intentării unei acțiuni împotriva Inspectoratului de Poliție San Francisco, a găsit de cuviință să retragă acuzațiile împotriva Carlottei Moran. Dacă ar fi avut lanterne, polițiștii ar fi omorât-o pe Carlotta în bătaie chiar acolo, în sala de judecată. Ea nu și-a putut reține un zâmbet angelic.

M-am simțit dezamăgit. Se terminase așa de repede. Și mă așteptasem ca ea să fie mai bucuroasă, mai ușurată. Dacă s-ar fi ocupat alt avocat de cauza ei, acum ar fi fost la închisoare. Chiar i-am spus asta, căutând complimente.

— Hei, n-ar strica puțin entuziasm, recunoștință?

— Jon, iartă-mă. Sigur că sunt entuziasmată. Sigur că sunt recunoscătoare. Și știu și care sunt onorariile

tale. Îți datorăm mii și mii de dolari de fapt. Mai mult decât atât, am ajuns să ne cunoaștem, iar ție ți-a plăcut de noi. Iar nouă ne ești drag acum.

M-a îmbrățișat cu căldură, mi-a zâmbit generos.

M-am simțit rușinat, i-am zis să nu se mai gândească la bani, că pentru mine nu fusese doar un dosar. Ne-am urcat în mașină.

— Jon, trebuie să beau ceva. Și amândoi trebuie să luăm micul dejun.

Am oprit și i-am cumpărat un sfert de Jim Beam. A luat câteva înghițituri sănătoase până am ajuns la Denny's.

— Ce dimineață. Am putea la fel de bine să fim în Cleveland. Uită-te în jur doar.

Denny's din Redwood City părea desprins din America rurală, profundă.

Mi-am dat seama că se străduia din răsputeri să-mi arate că e bucuroasă. M-a pus să-i povestesc cu lux de amănunte ce-am spus eu, ce-a zis judecătorul. Pe drum spre casă, m-a întrebat de alte dosare la care lucrasem, care-mi plăceau cel mai mult. N-am înțeles ce se-ntâmplă decât când am intrat pe Bay Bridge și am văzut lacrimile. La ieșirea de pe pod, am tras pe dreapta și i-am dat batista mea. S-a aranjat în oglindă, m-a privit cu un zâmbet forțat.

— Asta-nseamnă că s-a terminat distracția, bănuiesc, i-am zis.

Am ridicat acoperișul mașinii la fix. A început să plouă cu găleata pe șoseaua spre Oakland.

— Ce-ai de gând să faci?

— Ce mă sfătuiți să fac, domnule avocat?

— Nu fi sarcastică, Carlotta. Nu te caracterizează.

— Vorbesc foarte serios. Tu ce-ai face în locul meu?

Am clătinat din cap. M-am gândit la expresia de pe fața ei în timp ce citea scrisoarea de la Nathan. Mi l-am amintit pe Jesse ținând-o cu mâna de gât.

— Ți-e clar ce ai de făcut?

— Da, a șoptit, mi-e clar.

O aștepta la colțul din apropierea magazinului Sears. Ud leoarcă.

— Oprește! Uite-l!

S-a dat jos. El s-a apropiat, a întrebat cum a fost.

— Floare la ureche. A ieșit excelent.

S-a aplecat și mi-a strâns mâna.

— Mulțumesc, Jon.

Am dat colțul și am tras mașina lângă trotuar, i-am urmărit îndepărtându-se în ploaia torențială, călcând intenționat în bălțoace, împingându-se ușor unul în celălalt.

Mama

— Mama știa totul, spunea sora mea Sally. Era vrăjitoare. Chiar și acum c-a murit tot mi-e teamă că mă vede.

— Și mie. Când o rasolesc, atunci îmi fac griji. Partea tristă e că atunci când fac ceva ca lumea, sper să mă vadă. „Mama, ia uite ce bine mi-a ieșit." Cum ar fi dacă morții ar hoinări pe-aici privindu-ne, ținându-se de burtă de râs? Doamne, Sally, parc-o aud pe mama. Dacă sunt exact ca ea?

Mama noastră se întreba cum ar fi arătat scaunele dacă genunchii oamenilor s-ar fi îndoit invers. Dar dacă Isus ar fi fost electrocutat? În loc de cruci, toată lumea ar fi umblat cu scaune la gât.

— Mie mi-a zis: „Orice-ai face, să nu procreezi", povestea Sally. Și că dacă totuși eram atât de proastă încât să mă mărit, să am grijă să fie bogat și să mă adore. „Niciodată să nu te măriți din dragoste. Dacă-l iubești, o să vrei să fii cu el, să-i faci pe plac, să faci lucruri pentru el. O să-i pui întrebări de genul: «Unde-ai fost?» sau

«La ce te gândești?» sau «Mă iubești?» Iar el o să te bată. Sau o să plece după țigări și n-o să se mai întoarcă niciodată." Ura cuvântul *dragoste*. Îl pronunța așa cum alții pronunță cuvântul *curvă*.

— Ura copiii. Am așteptat-o odată la aeroport cu cei patru băieți ai mei, când erau mici. A strigat: „Ia-i de pe mine!" ca și cum ar fi fost o haită de dobermani.

— Nu știu dacă m-a dezmoștenit pentru că m-am măritat cu un mexican sau pentru că era catolic.

— Dădea vina pe Biserica Catolică pentru că oamenii făceau atâția copii. Zicea că papii scorniseră ideea că dragostea îi face pe oameni fericiți. „Dragostea te face profund nefericit", spunea mama noastră. „Umpli perna de lacrimi plângând până adormi, aburești geamurile cabinelor telefonice cu lacrimile tale, suspinele tale fac câinele să urle, fumezi două țigări deodată." „Tata te-a făcut nefericită?" am întrebat-o. „Cine, ăla? Ăla nu putea să facă pe nimeni nefericit."

Am folosit însă sfaturile mamei ca să-i salvez căsnicia fiului meu. Coco, soția lui, m-a sunat plângând cu suspine. Ken voia să se mute de-acasă câteva luni. Avea nevoie de spațiu. Coco îl adora; era disperată. M-am pomenit dându-i sfaturi cu vocea maică-mii. Efectiv, cu accentul ei texan, cu rictusul ei disprețuitor. „Ia dă-i tu prostului să guste din propria doctorie." I-am zis să nu-l roage nici măcar o dată să se mute înapoi. „Nu-l suna. Trimite-ți flori cu mesaje misterioase. Învață-i papagalul african să spună: «Salut, Joe!»" Am mai

învățat-o să-și facă o rezervă de bărbați chipeși și veseli. Plătește-i dacă trebuie, doar să se înființeze la voi acasă. Scoate-i la prânz la Chez Panisse. Asigură-te că în casă sunt mereu alți bărbați, ori de câte ori ar putea să apară Ken să-și ia niște haine sau să-și vadă papagalul. Coco a continuat să mă sune. Da, a făcut ce i-am spus, dar tot nu s-a întors. În schimb, nu părea prea nefericită.

Într-un final, m-a sunat Ken: „Alo, mamă, să vezi... Coco e o mare panaramă. Mă duc să-mi iau niște CD-uri din apartamentul nostru, da? Și dau peste un hăndrălău. Într-un costum de biciclist din lycra mov, probabil transpirat, stă întins pe patul meu, se uită la Oprah la televizorul meu, îmi hrănește papagalul.

Ce să zic? Ken și Coco au trăit fericiți până la adânci bătrânețe. Eram chiar de curând la ei în vizită când a sunat telefonul. A răspuns Coco, a vorbit o vreme, izbucnind în râs când și când. După ce a închis, Ken a întrebat-o: „Cine era?" Coco a zâmbit: „A, un tip pe care l-am cunoscut la sală."

— Mama mi-a stricat filmul preferat, i-am spus lui Sally. *Cântecul Bernadettei*. Eram la școală la Sf. Iosif pe vremea aia și plănuiam să mă fac călugăriță sau, de preferat, sfântă. Nu aveai decât vreo trei ani pe-atunci. Am văzut filmul de trei ori. Într-un final, a fost de acord să mergem și împreună. A râs tot filmul. A zis că doamna frumoasă nu era Fecioara Maria. „E Dorothy Lamour, ce naiba!" A făcut băşcălie de Imaculata Concepție

săptămâni la rând. „Adu-mi, te rog, o ceașcă cu cafea. Nu pot să mă ridic. Sunt Imaculata Concepție." Sau la telefon cu prietena ei Alice Pomeroy: „Salut, sunt eu, transpirata concepție." Sau „Salut, sunt eu, concepția care-a durat două secunde." Era spirituală, trebuie să recunoști. Ca atunci când le dădea cerșetorilor o monedă de cinci cenți și le zicea: „Permite-mi să te-ntreb, tinere, care sunt visele și aspirațiile dumitale?" Sau când taximetristul era ciufut: „Părești mai degrabă meditativ și introspectiv astăzi." Nu, până și umorul ei era înspăimântător. Biletele pe care le lăsa înaintea tentativelor ei de suicid, toate adresate mie de-a lungul anilor, erau pline de poante. Când și-a tăiat venele, a semnat Bloody Mary. Când a luat o supradoză a scris că încercase streangul, dar nu știuse de unde să-l apuce. Ultima scrisoare pe care mi-a trimis-o n-a fost amuzantă. Mi-a scris că știa că n-o s-o iert niciodată. Că nu putea să mă ierte pentru cum mi-am bătut joc de viața mea.

— Mie nu mi-a scris niciodată un astfel de bilet.

— Nu-mi vine să cred, Sally. Chiar ești geloasă că mi-a scris toate biletele alea?

— Ei bine, da. Sunt.

Când a murit tatăl nostru, Sally a venit cu avionul din Ciudad de Mexico în California. S-a dus la mama acasă și a bătut la ușă. Mama s-a uitat la ea pe geam, dar nu i-a dat drumul înăuntru. O dezmoștenise pe Sally cu ani și ani în urmă: „Mi-e dor de tati", i-a strigat Sally de dincolo de geam. „Am cancer, sunt pe moarte. Am

nevoie de tine, mamă!" Mama noastră doar a închis jaluzelele și a ignorat bătăile repetate în ușă.

Sally plângea rememorând la nesfârșit scena asta sau altele și mai triste. Până la urmă, boala s-a agravat și ea se pregătea de moarte. Nu-și mai făcea griji pentru copii. Era senină, atât de frumoasă și de tandră. Totuși, din când în când o apuca furia, parcă nu voia să-i dea pace.

Așa că am început să-i spun povești în fiecare seară, ca și cum i-aș fi povestit basme.

I-am spus povești amuzante despre mama noastră. Cum s-a chinuit într-o zi să deschidă o pungă de chipsuri Granny Goose, după care a renunțat. „Viața e prea grea", declarase aruncând punga peste umăr.

I-am povestit cum mama nu mai vorbise de treizeci de ani cu fratele ei Fortunatus. La un moment dat, a invitat-o la prânz la Top of the Mark ca să îngroape securea. „Să și-o îngroape în capul lui de filfizon prost!" a zis mama. Dar i-a plătit-o. A obligat-o să mănânce fazan, iar când li s-a servit cu capacul de sticlă deasupra, mama i s-a adresat chelnerului: „Hei, băiete, dar niște ketchup n-ai?"

Cel mai mult însă, i-am povestit lui Sally despre cum fusese mama noastră pe vremuri. Înainte să se-apuce de băut, înainte să ne facă rău. Odată ca niciodată.

— Mama stă în dreptul balustradei, pe puntea vasului care o duce spre Juneau. Acolo o așteaptă Ed, proaspătul ei soț. În drum spre o viață nouă. E anul 1930. Lasă în urmă Marea Depresie, pe bunicul. Toată sărăcia sordidă

și durerea pe care le-a cunoscut în Texas dispar. Vasul se apropie încet de țărm, într-o zi cu cer senin. Ea privește apa bleumarin și pinii verzi de pe țărmul acestui tărâm nou, curat, sălbatic. Aisberguri și pescărușii. Să nu uităm cât de mică de statură era, avea doar un metru șaizeci. Doar nouă ni se *părea* imensă. Atât de tânără, nouăsprezece ani. Era foarte frumoasă, brunetă și subțire. Pe puntea vasului, se leagănă împinsă de vânt. E fragilă. O trec fiori de frig și emoție. Fumează. Gulerul de blană îi încadrează fața în formă de inimă, părul negru ca cerneala. Haina i-au cumpărat-o unchiul Guyler și unchiul John, cadou de nuntă. Șase ani mai târziu, încă o purta, așa că o știu bine. De câte ori mi-am îngropat fața în blana roasă, îmbibată cu nicotină. Nu când era îmbrăcată cu ea. Nu suporta s-o atingi. Dacă te apropiai prea tare, ridica mâna ca și cum s-ar fi ferit de o lovitură. Pe puntea vasului se simte frumoasă și matură. Și-a făcut prieteni în timpul călătoriei. Fusese spirituală, fermecătoare. Căpitanul flirtase cu ea. Îi mai turnase gin, iar asta i-a produs vertij și a făcut-o să râdă tare când el i-a șoptit: „Îmi frângi inima, frumusețe brună!" Când vasul a intrat în portul Juneau, ochii albaștri i s-au umplut de lacrimi. Nu, nici eu n-am văzut-o vreodată plângând. Ea și Scarlett din *Pe aripile vântului*. Și-a jurat. Nimeni n-o să mă mai facă să sufăr. Știa că Ed e un bărbat serios și cumsecade. Prima dată când i-a permis s-o conducă acasă, pe Upson Avenue, îi fusese rușine. Locuia într-o dărăpănătură; unchiul John și bunicul erau beți. I-a fost

teamă că Ed n-o va mai invita a doua oară în oraș. Dar el a ținut-o în brațe și i-a spus: „O să te protejez." Alaska a fost la fel de minunată pe cât și-o imaginase. Au mers cu avioane echipate cu schiuri în locuri sălbatice, aterizând pe lacuri înghețate, au schiat în peisajele cufundate în tăcere, au văzut elani, urși polari și lupi. Au campat în pădure vara și au prins somon, au văzut urși grizzli și capre negre. Și-au făcut prieteni; s-a înscris într-un grup de teatru și a jucat rolul clarvăzătoarei din *Blithe Spirit*. Au urmat petreceri cu actorii și mese la care fiecare aducea câte ceva, după care Ed i-a interzis să mai joace în piese de teatru pentru că bea prea mult, se comporta într-o manieră care nu-i făcea onoare. Apoi m-am născut eu. El a trebuit să plece câteva luni la Nome, iar ea a rămas singură cu copilul abia născut. Când s-a întors, a găsit-o beată, împleticindu-se cu mine în brațe. „Mi te-a smuls de la piept", mi-a povestit ea. A preluat tot ce ținea de îngrijirea mea, m-a hrănit cu biberonul. O eschimoasă venea și avea grijă de mine cât era el la serviciu. I-a spus mamei că era slabă și rea, ca toți cei din neamul Moynihan. De-atunci înainte, a protejat-o de ea însăși, nu a mai lăsat-o să conducă mașina și nici nu i-a mai dat bani. Nu putea decât să meargă la bibliotecă și să citească piese de teatru, romane polițiste și westernuri de Zane Grey. A început războiul, te-ai născut tu și ne-am mutat toate trei în Texas. Tati era locotenent pe un vas de muniție, în largul coastei Japoniei. Mama detesta faptul că se întorsese acasă. Ieșea tot timpul în oraș, bea tot mai mult. Mamie a

încetat să mai lucreze în cabinetul bunicului ca să poată avea grijă de tine. Ți-a mutat pătuțul în camera ei; se juca cu tine, îți cânta și te legăna să adormi. Nu lăsa pe nimeni să se apropie de tine, nici măcar pe mine. Pentru mine a fost oribil cu mama și cu bunicul. Sau singură, de cele mai multe ori. Am avut probleme la școală – de la una am fugit eu, din alte două am fost exmatriculată. La un moment dat, am stat șase luni fără să vorbesc. Mama îmi spunea Sămânță Rea. Toată furia ei se abătea asupra mea. Abia după ce-am crescut mi-am dat seama că nici ea, nici bunicul probabil nu-și aminteau ce făceau. Dumnezeu le șterge memoria beților pentru că, dacă ar ști ce-au făcut, sigur ar muri de rușine. După ce s-a întors tati din război, am trăit în Arizona, iar ei doi au fost fericiți. Au plantat trandafiri, ție ți-au luat un cățeluș pe nume Sam, iar ea n-a mai băut. Dar deja nu mai știa cum să se poarte cu noi două. Credeam că ne urăște, dar îi era doar frică de noi. Simțea că noi o abandonaserăm pe ea, că o uram. S-a protejat purtându-se zeflemitor și râzând de noi, ne rănea ea prima ca să n-o rănim noi. Părea că mutarea în Chile va fi pentru mama un vis împlinit. Iubea eleganța și lucrurile frumoase, mereu își dorise să frecventeze „oameni cu greutate". Tati avea o funcție prestigioasă. Acum eram bogați, aveam o casă frumoasă și mulți servitori, dădeam cine festive și petreceri numai cu oameni cu greutate. La început a ieșit în societate, dar i s-a făcut pur și simplu frică. Nu era niciodată coafată cum trebuie, îmbrăcată cum trebuie. A cumpărat mobile

scumpe, imitații de antichități și tablouri de prost gust. Servitorii o îngrozeau. Avea câteva prietene în care avea încredere; ironia sorții, a ajuns să joace poker cu preoții iezuiți, dar cel mai mult stătea închisă în cameră. Și tati avea grijă să nu iasă. „La început a fost protectorul meu, apoi a devenit temnicerul meu", spunea ea. Credea că o ajută, dar an după an îi raționaliza băutura și o ascundea, fără ca măcar o dată să încerce s-o ajute. Nu ne apropiam niciodată de ea, nimeni nu se apropia. Altfel, avea crize de furie, era crudă, irațională. Ni se părea că nimic din ce făceam nu era suficient de bun pentru ea. Și chiar detesta să vadă că ne merge bine, cum creștem și avem realizări. Eram tinere, frumoase și aveam avere. Înțelegi cât de greu era pentru ea, Sally?

— Da. Așa a fost. Biata mama, mi se face milă. Știi, acum sunt și eu ca ea. Mă înfurii pe toți oamenii pentru că ei continuă să muncească, să trăiască. Uneori te urăsc pentru că tu nu ești pe moarte. Nu e oribil?

— Nu, pentru că poți să-mi spui toate astea. Iar eu pot să-ți spun că mă bucur că nu eu sunt pe moarte. Dar mama n-a avut pe nimeni căruia să-i poată spune. În ziua aceea, pe vapor, cum intrau în port, a crezut că va avea. Mama a crezut că Ed îi va fi mereu alături. A crezut că sosește acasă.

— Mai spune-mi o dată despre ea. Pe vapor. Când avea lacrimi în ochi.

— Bine. Își aruncă țigara în apă. Se aude sfârâind în valurile liniștite, aproape de mal. Motoarele se opresc zguduind vaporul. După care, în tăcere, în sunetul

balizelor, al pescărușilor și mugetul prelung, lugubru al sirenei vaporului, plutesc către dană, lovindu-se ușor de cauciucurile din dreptul cheiului. Mama își netezește gulerul și părul. Zâmbind, își caută cu privirea soțul în mulțime. N-a mai simțit niciodată așa o fericire.

Sally plânge încet.

— *Pobrecita. Pobrecita*, spune ea. De-aș fi fost în stare să vorbesc cu ea. De-aș fi apucat să-i spun cât de mult o iubesc.

Cât despre mine... mie nu mi-e milă deloc.

Carmen

În fața fiecărei farmacii din oraș așteptau zeci de mașini hodorogite cu copii care se încăierau pe bancheta din spate. Le întâlneam mamele înăuntru la Payless, Walgreens și Lee's, dar nu ne salutam. Nici chiar pe cele cu care mă cunoșteam... ne prefăceam că nu ne știm. Stăteam la coadă în timp ce celelalte cumpărau hidrat de terpin și sirop de tuse cu codeină și semnau pentru ele într-un catastif. Câteodată ne treceam numele adevărate, alteori unele inventate. Îmi dădeam seama că, asemenea mie, nici ele nu știau cum era mai rău. Uneori vedeam aceleași femei la patru sau la cinci farmacii într-o zi. Alte soții sau mame de dependenți. Farmaciștii erau complicii noștri, nu dădeau niciodată de înțeles că ne-ar fi cunoscut. O singură dată, unul tânăr de la Fourth Street Drugs m-a strigat întorcându-mă din drum. Am fost îngrozită. Am crezut că avea de gând să mă reclame. Era foarte timid și a roșit când s-a scuzat pentru că-și bagă nasul în viața mea. Mi-a

spus că știe că sunt însărcinată și că îl îngrijora faptul că luam atât de mult sirop de tuse. Are o concentrație mare de alcool, mi-a spus, și aș fi putut deveni alcoolică de la el fără să-mi dau seama. Nu i-am spus că nu e pentru mine. I-am mulțumit, dar am început să plâng când i-am întors spatele și am luat-o la fugă spre ieșire. Plângeam pentru că mi-aș fi dorit ca Noodles să se lase de droguri înainte să se nască copilul. „De ce plângi, mama? Mama plânge!" Willie și Vincent țopăiau pe bancheta din spate. „Stați jos!" M-am întors și i-am dat una peste scăfârlie lui Willie. „Stai jos. Plâng pentru că sunt obosită și voi nu vă mai potoliți."

Avuseseră loc percheziții mari în oraș și una mai mare în Culiacán, așa că nu se găsea heroină în Albuquerque. Noodles îmi spusese la început c-o să se lase treptat cu sirop de tuse și, peste două luni, când se va naște copilul, o să fie curat. Știam că n-o să fie în stare. Niciodată nu se drogase atât de mult și acum se rănise și la spate lucrând în construcții. Măcar primea indemnizație de dizabilitate.

Era în genunchi, vorbea, se târâse să răspundă la telefon. Știu, știu, am mers la întâlniri. Și eu sunt bolnavă, îi procur droguri, sunt co-dependentă. Tot ce pot spune e că simțeam dragoste, milă, tandrețe față de el. Era atât de slab, atât de bolnav. Aș fi făcut orice ca să nu-l mai doară așa de tare. Am îngenuncheat și l-am luat în brațe. A pus telefonul în furcă.

— Căcat, Mona, l-au prins pe Beto, mi-a zis.

M-a sărutat și m-a îmbrățișat, i-a chemat pe copii și i-a îmbrățișat.

— Hai băieți, dați-i o mână de-ajutor lu' tata, fiți cârjele mele până la baie.

După ce-au ieșit băieții, am intrat cu el în baie și am închis ușa. Tremura așa de tare, că a trebuit să-i torn siropul de tuse direct în gură. Mirosul m-a făcut să icnesc. Transpirația, mizeria aia, toată rulota mirosea a portocale putrede de la sirop.

Am pregătit cina pentru băieți și s-au uitat la *Man from U.N.C.L.E* la televizor. Toți copiii de la școală purtau blugi Levi's și tricouri, mai puțin Willie. Era abia clasa a treia și se îmbrăca cu pantaloni negri și cămașă albă. Își pieptăna părul ca tipul blond de la televizor. Băieții dormeau în paturi suprapuse într-o cămăruță, iar eu și Noodles dormeam în celălalt dormitor. Țineam deja un lighean la piciorul patului nostru, scutece și haine pentru bebeluși în toate ungherele neocupate. Aveam doi acri de pământ în Corrales, lângă șanțul cu apă limpede, într-o pădurice de plopi. Făcuserăm planuri să ne construim o casă din lut, să cultivăm legume, dar după ce-am cumpărat pământul, Noodles s-a luat iar de droguri. A continuat să lucreze în construcții, dar n-a mai mișcat nimic cu casa, iar acum venea iarna.

Am făcut o cană de cacao cu lapte și am ieșit cu ea pe trepte.

— Noodles, vino să vezi!

Dar n-a răspuns. Am auzit cum răsucește capacul altei sticle de sirop de tuse. Era un apus splendid, în

culori țipătoare. Munții Sandia în toată întinderea lor erau roz-închis, iar stâncile de la poale – roșii. Plopii galbeni păreau să fi luat foc pe malul râului. O lună de culoarea piersicii începea deja să răsară. Ce era cu mine? Iar plângeam. Detest să văd lucruri frumoase de una singură. Atunci l-am simțit, m-a sărutat pe gât și m-a luat în brațe.

— Știi că li se spune Sandia pentru că au formă de pepene verde.

— Ba nu, am zis eu, din cauza culorii.

Pe chestia asta ne-am certat la prima noastră întâlnire, și de atunci am repetat-o de sute de ori. A râs și m-a sărutat cu tandrețe. Acum era bine. Asta-i partea cea mai nasoală la droguri, mi-am zis. Chiar funcționează. Am stat amândoi privind rândunicile de noapte cum zboară razant pe deasupra câmpului.

— Noodles, nu mai bea terpin. Pun eu bine restul sticlelor și-ți dau numai când ți-e rău. OK?

— OK.

Nu mă auzea.

— Beto se ducea în Juárez să cumpere droguri de la La Nacha, a continuat el. Mel e acolo. O să încerce marfa. El nu poate s-o aducă. Nu poate să treacă granița cu ea. Trebuie să te duci tu. Ești persoana cea mai potrivită. Ești albă, gravidă, ai o față nevinovată. Pari o doamnă la locul ei.

Sunt o doamnă la locul meu, m-am gândit.

— Zbori până în El Paso, treci granița cu taxiul, apoi te întorci tot cu avionul. Floare la ureche.

Mi-am amintit cum am așteptat în mașină, în fața clădirii în care locuia La Nacha, cât de frică mi-era în cartierul ăla.

— Sunt cea mai nepotrivită persoană care să meargă. Nu pot lăsa copiii singuri. Nu pot să intru la pușcărie, Noodles.

— N-o să intri la pușcărie. Asta-i ideea. Connie o să aibă grijă de copii. Știe că ai rude în El Paso. Ar putea fi o urgență. Copiilor le place la Connie.

— Și dacă mă opresc polițiștii antidrog și mă-ntreabă ce caut acolo?

— Încă avem buletinul Laurei. Seamănă cu tine, poate nu la fel de drăguță, dar sunteți amândouă blonde cu ochi albaștri. O să ai la tine o bucățică de hârtie pe care scrie „Lupe Vega" și o adresă nu departe de unde stă La Nacha. Le spui că-ți cauți menajera, n-a venit la lucru, îți datorează bani, ceva de genul ăsta. Faci pe proasta, îi pui să te-ajute s-o cauți.

Până la urmă am fost de acord să mă duc. Mi-a zis că Mel o să fie acolo și să mă uit la el când o încearcă.

— O să-ți dai seama dacă e bună.

Da, știam cum arată cineva care a băgat ceva de calitate.

— Orice-ai face, nu-l lăsa pe Mel singur în cameră. Dar de plecat de-acolo pleci singură, nici măcar cu Mel. Îi spui taximetristului care te aduce să se întoarcă după tine într-o oră. Nu-i lași să-ți cheme taxi.

M-am pregătit de drum, am sunat-o pe Connie și i-am spus că murise unchiul Gabe din El Paso, ar putea

avea grijă și de copiii mei la noapte, poate și a doua zi? Noodles mi-a dat un plic gros cu bani, lipit cu scotch. Am pregătit o geantă cu lucruri pentru băieți. Erau bucuroși. Cei șase copii ai lui Connie le erau ca niște veri. Am ajuns la ușă, Connie i-a ușuit înăuntru, apoi a ieșit pe verandă și m-a îmbrățișat. Avea părul negru răsucit pe bigudiuri de tablă, ca o coafură din teatrul kabuki. Purta blugi tăiați și un tricou și părea de vreo paisprezece ani.

— Pe mine nu tre' să mă minți, Mona, mi-a zis.

— Ai făcut-o și tu?

— Da, de multe ori. Nu după ce-am avut copiii. N-o s-o mai faci nici tu a doua oară, pun pariu. Ai grijă. O să mă rog pentru tine.

În El Paso era încă foarte cald. Am coborât din avion pe asfaltul care se topea sub picioare și am simțit mirosul de praf și salvie pe care mi-l aminteam din copilărie. I-am spus taximetristului să mă ducă pe pod, dar mai întâi să dea ocol iazului cu aligatori.

— Aligatori? Au murit de ani de zile, de bătrânețe. Tot mai vreți să vedeți piața?

— Sigur, am zis.

M-am lăsat pe spate și am privit cartierele defilând. Se schimbaseră, dar în copilărie cutreierasem de-atâtea ori cu patinele orașul, încât mi se părea că-i cunosc fiecare casă veche și fiecare copac. Bebelușul dădea din picioare și se întindea.

— Îți place vechiul meu oraș natal?

— Ce-ați zis? a întrebat taximetristul.

— Scuze, vorbeam cu bebelușul.

Bărbatul a râs.

— Și v-a răspuns?

Am traversat podul. Mă bucuram încă de mirosul de foc de lemne și praf de *caliche*, chili și izul de sulf de la turnătorie. Împreună cu prietena mea Hope ne plăcea la nebunie să dăm tot felul de răspunsuri șugubețe când ne întrebau polițiștii de la graniță ce naționalitate avem. Transilvăneană, mozambicană.

— Americană, am spus.

Nimeni n-a părut să mă observe. Pentru orice eventualitate, n-am luat unul din taxiurile de la graniță, am mai mers câteva intersecții. Am mâncat *dulce de membrillo*[1]. Nici când eram mică nu-mi plăcea, dar îmi plăcea faptul că ți-o dădeau într-o cutiuță din lemn de balsa și foloseai capacul drept lingură. M-am uitat la bijuteriile de argint, la scrumierele din scoici și la statuetele cu Don Quijote până când m-am forțat să mă urc într-un taxi și să-i dau bucata de hârtie cu numele lui Lupe și adresa greșită.

— *Cuanto?*

— Douăzeci de dolari.

— Zece.

— *Bueno.*

[1] Marmeladă de gutui (n. red.).

După care nu m-am mai putut preface că nu mi-e frică. A condus cu viteză multă vreme. Am recunoscut strada pustie și clădirea acoperită cu stuc. A oprit la câteva uși mai încolo. Într-o spaniolă stricată l-am rugat să se întoarcă peste o oră. Costă douăzeci de dolari.

— OK. *Una hora.*

Mi-a fost greu să urc scările până la etajul patru. Aveam burta mare, iar picioarele umflate mă dureau. Încercam să respir printre suspine la fiecare etaj. Îmi tremurau și genunchii, și mâinile. Am bătut la ușa pe care scria 43, Mel mi-a deschis și am intrat împleticindu-mă.

— Hei, drăguță, ce-i cu tine?

— Apă, te rog.

M-am așezat pe o canapea murdară de vinilin. Mi-a adus o cola fără zahăr, a șters gura sticlei cu cămașa, mi-a zâmbit. Era murdar, frumos, se mișca precum un ghepard. Era o legendă deja, evadase din pușcării, încălcase cauțiunea. Înarmat și periculos. Mi-a adus un scaun pe care să-mi pun picioarele, mi-a masat gleznele.

— Unde-i La Nacha?

Nu-i spuneau niciodată simplu Nacha. Totdeauna „La Nacha", de ce, habar n-am. Femeia a intrat, îmbrăcată într-un costum negru bărbătesc și o cămașă albă. S-a așezat pe un scaun la birou. Nu mi-am putut da seama dacă era un bărbat travestit ori o femeie care încearcă să treacă drept bărbat. Avea pielea închisă la culoare, aproape neagră, cu trăsături maiașe, ruj și ojă roșii aproape negre, ochelari de soare. Își purta părul

scurt, dat pe spate. A întins către Mel o mână scurtă, cu palma desfăcută, fără să se uite la mine. I-am dat lui banii. Am văzut-o cum i-a numărat.

Atunci mi s-a făcut frică, foarte frică. Îmi închipuisem că iau droguri pentru Noodles. Nu-mi păsa decât să nu-i mai fie lui rău. Crezusem că era doar un teanc mare de bancnote de zece și douăzeci în plic. Însă La Nacha ținea în mână mii de dolari. Nu mă trimisese să aduc marfă doar pentru el. Făceam un transport mare, periculos. Dacă mă prindeau, m-ar fi acuzat de trafic, nu de consum. Cine-ar fi avut grijă de băieți? Îl uram pe Noodles.

Mel m-a văzut că tremur. Cred că am și icnit. S-a căutat prin buzunare, a scos o pastilă albastră. Am dat din cap că nu. Copilul.

— E doar un valium, ce naiba. O să-i faci și mai rău copilului dacă nu-l iei. Ia-l. Adună-te! M-auzi?

Am dat din cap. Disprețul lui m-a șocat. Mă calmasem încă înainte ca pastila să-și facă efectul.

— Noodles ți-a spus c-o să probez marfa. Dacă e bună, o să-ți spun, iar tu iei balonul și pleci. Știi unde să-l bagi?

Știam, dar n-aveam de gând să-l bag acolo. Dacă se spărgea și ajungea la copil?

Era un diavol, putea să-mi citească gândurile.

— Dacă nu-l bagi acolo, ți-l bag eu. N-o să se spargă. Copilul tău e învelit într-un sac care-l ferește de droguri, îl ferește de toate relele din lumea de-afară. După ce se naște, scumpo, aia-i altă poveste.

Mel a urmărit-o pe La Nacha cântărind pachetul și a dat din cap când i l-a dat. Femeia nu se uitase nici măcar o dată la mine. L-am urmărit pe Mel cum își injectează. Într-o lingură, a pus vată și apă, a presărat cât iei între degete heroină brună, a gătit-o. S-a legat strâns, și-a înfipt acul într-o venă de la mână, a tras sânge în seringă, apoi a apăsa pistonul și a dat drumul legăturii, iar fața i s-a relaxat instantaneu. Intrase într-un tunel de vânt. Fantomele îl purtau în zbor spre altă lume. Îmi venea să fac pipi, îmi venea să vomit. „Unde e baia?" La Nacha mi-a arătat spre ușă. Am găsit baia pe coridor, după miros. Când m-am întors, mi-am adus aminte că n-ar fi trebuit să-l las pe Mel singur. Zâmbea. Mi-a întins prezervativul sub formă de minge.

— Poftim, prințesă, și drum bun. Hai, bagă-l unde trebuie ca o fetiță cuminte ce ești.

M-am întors cu spatele și m-am prefăcut că mi-l bag înăuntru, dar l-am lăsat în chiloții care mă strângeau. Afară, în penumbra coridorului, l-am mutat în sutien.

Am coborât treaptă cu treaptă, ca un bețiv. Era întuneric, mizerie.

La etajul următor, am auzit o ușă deschizându-se la parter, zgomote din stradă. Doi puștani au urcat scările în fugă.

— *Fíjate no más!*

Unul dintre ei m-a lipit de perete, celălalt mi-a smuls poșeta. Nu era nimic în ea, doar câteva bancnote mici, farduri. Restul erau într-un buzunar din interiorul jachetei. M-a lovit.

— Hai s-o futem, a spus celălalt.

— Cum? Îți trebuie o pulă de-un metru.

— O-ntorci cu spatele, *bato*.

Tocmai când mă lovea din nou, s-a deschis o ușă și un bătrân a coborât în fugă scările cu un cuțit în mână. Puștii au făcut stânga-mprejur și-au luat-o la goană spre ieșire.

— Ești bine? m-a întrebat bărbatul în engleză.

Am dat din cap că da. L-am rugat să vină cu mine.

— Ar trebui să fie un taxi afară.

— Tu stai aici. Dacă este, îl pun să claxoneze de trei ori.

Dar știu că te-a învățat maică-ta să fii o doamnă, mi-a venit în cap în momentul în care m-am întrebat care e uzanța. Să-i ofer bani? Nu i-am oferit. Mi-a ținut deschisă portiera să urc în taxi și mi-a zâmbit afectuos cu gura lui știrbă.

— *Adiós*.

Mi s-a făcut greață în avionul mic, bimotor, în drum spre Albuquerque. Miroseam a transpirație, a canapeaua aia și a peretele stropit cu pișat. Am cerut un sendviș în plus, alune și lapte.

— Mănânci pentru doi! mi-a zis zâmbind cu toți dinții texanul de vizavi.

Am condus de la aeroport până acasă. Voiam să fac un duș și să mă duc după băieți. Cum am intrat pe drumul de pământ care ducea la rulota noastră, l-am

văzut pe Noodles în haina de postav scurtă, fumând și plimbându-se în sus și-n jos.

Părea disperat, nici măcar n-a venit să mă salute. L-am urmat înăuntru.

S-a așezat pe marginea patului. Pe masă, își pregătise deja instrumentele.

— Dă-mi să văd.

I-am întins balonul. A deschis dulapul de deasupra patului și l-a pus pe cântarul minuscul. S-a întors și m-a trosnit tare peste față. Nu mă mai lovise niciodată. Am rămas acolo, împietrită, lângă el.

— L-ai lăsat pe Mel singur cu marfa. Zi că nu. Zi că nu?

— A rămas suficientă să mă bage mulți ani la pușcărie, am răspus.

— Ți-am zis să nu-l lași singur. Ce mă fac eu acum?

— Cheamă poliția, i-am spus și m-a trosnit din nou.

Pe-asta nici măcar n-am simțit-o. Am simțit în schimb o contracție puternică. Contracții Braxton-Hicks, mi-am spus în gând. Cine naiba a fost Braxton-Hicks? Stăteam pur și simplu și transpiram, puțind a Juárez, privindu-l cum toarnă conținutul prezervativului într-o cutie de film fotografic. A vărsat puțin și pe vata din lingura pregătită. Brusc am avut certitudinea, și mi s-a făcut rău, că oricând va avea de ales între mine și băieți și drogurile, el va alege drogurile.

Am simțit cum îmi șiroiește apă fierbinte pe picioare și pe covor.

— Noodles! Mi s-a rupt apa! Trebuie să merg la spital.

Dar deja băgase. Lingura s-a lovit de masă zdrăngănind, tubul de cauciuc i-a alunecat de pe braț. S-a lăsat pe pernă.

— Măcar e ce trebuie, a murmurat.

Am simțit o nouă contracție. Puternică. Am smuls rochia împuțită de pe mine și m-am curățat, m-am îmbrăcat cu o cămașă *huipil* albă. Încă o contracție. Am sunat la 112. Noodles moțăia. Să-i las un bilet? Poate va suna la spital când se trezește. Nu. Nu s-ar gândi deloc la mine.

Primul lucru, ar băga ce i-a mai rămas în vată, să o mai guste o dată. Am simțit în gură gust de cupru. I-am dat o palmă peste față, dar nu s-a clintit.

Am deschis cutia cu heroină, ținând-o cu un șervețel. Am turnat o cantitate mare în lingură. Am adăugat puțină apă și i-am închis degetele frumoase în jurul cutiei. Am avut încă o contracție dureroasă. Pe picioare mi se scurgea sânge amestecat cu mucus. Mi-am pus un pulover, mi-am luat cardul Medi-Cal și am ieșit să aștept ambulanța.

M-au dus direct în sala de nașteri.

— Nasc! am zis.

Asistenta mi-a luat cardul Medi-Cal, mi-a pus întrebări: telefon, numele soțului, câți copii născuți vii, la ce dată trebuia să nasc.

M-a examinat.

— Ești dilatată complet, se vede capul.

Durerile se țineau lanț. A fugit după doctor. Cât a lipsit, copilul s-a născut, o fetiță. Carmen. M-am aplecat și am luat-o în brațe. Mi-am pus-o, caldă și aburindă, pe burtă. Eram singure, iar în cameră era liniște. Au venit apoi și ne-au transportat în grabă către luminile puternice. Cineva a tăiat cordonul ombilical și am auzit bebelușul plângând. O durere și mai groaznică când am eliminat placenta, după care mi-au pus o mască pe față.

— Ce faceți? S-a născut!

— Vine doctorul. Ai nevoie de o episiotomie.

M-au legat de mâini.

— Unde mi-e copilul? Unde e fetița?

Asistenta a ieșit din cameră. Eram legată de marginile patului. A venit un doctor.

— Dezleagă-mă, te rog.

M-a dezlegat și s-a purtat atât de frumos, că m-am speriat.

— Ce s-a întâmplat?

— S-a născut prea devreme, mi-a zis, nu avea mai mult de două kilograme. Nu a trăit. Îmi pare rău.

M-a bătut pe braț, cu stângăcie, parcă ar fi mângâiat o pernă. Se uita la fișa mea. Ăsta e numărul de acasă? Să-l sun pe soț?

— Nu, am zis. Nu e nimeni acasă.

Tăcere

Am fost de la început tăcută, locuiam în orașe miniere de la munte, ne mutam prea des ca să-mi fac prieteni. Găseam un copac sau o cameră într-o fabrică veche, abandonată, în care să stau în tăcere.

Mama citea sau dormea de obicei, așa că nu vorbeam decât cu tata. De cum intra pe ușă sau când urcam împreună pe munte sau coboram în bezna minei, vorbeam încontinuu.

După care a plecat peste mări și țări, iar noi ne-am mutat în El Paso, Texas, unde m-am înscris la școala Vilas. În clasa a treia știam să citesc bine, dar nu știam nici măcar adunarea. Cu spatele meu diform în corsetul de metal. Eram înaltă, dar copilăroasă încă. Un copil furat de zâne în orașul ăsta, de parcă aș fi fost crescută în pădure de capre negre. Am continuat să fac pipi pe mine, băltoacă, până când am refuzat să mai merg la școală sau chiar să vorbesc cu directoarea.

Fosta profesoară din liceu a mamei a reușit să mă înscrie cu bursă la exclusivista Școală de fete Radford.

Schimbam două autobuze ca să ajung acolo. Aveam în continuare aceleași probleme, dar acum mai eram și îmbrăcată ca o zdrențăroasă. Locuiam în mahala, iar părul meu era în mod deosebit inacceptabil.

N-am prea povestit despre școala asta. Nu mă deranjează să povestesc lucruri îngrozitoare atâta timp cât le pot face amuzante. Acolo n-a fost niciodată amuzant. Odată, în timpul pauzei, am băut o gură de apă direct de la furtunul din grădină, iar profesoara mi l-a smuls din mână și mi-a zis că sunt needucată.

Dar biblioteca. În fiecare zi aveam voie să petrecem înăuntru o oră, să ne uităm la orice carte, la toate cărțile, să stăm pe scaune și să citim sau să ne uităm în catalogul cu fișe. Când mai aveam doar cincisprezece minute, bibliotecara ne anunța, ca să avem timp să împrumutăm o carte. Bibliotecara avea, nu râde, vorba blândă. Nu vorbea doar încet, ci și frumos. Îți spunea: „Aici sunt bibliografiile", după care îți explica ce e aceea o bibliografie.

— Aici sunt cărțile cu referințe. Dacă vrei vreodată să afli ceva, mă întrebi și vom găsi răspunsul într-o carte.

Mi s-a părut un lucru minunat și am crezut-o.

Apoi domnișoarei Brick i s-a furat poșeta de sub birou. A spus că numai eu aș fi putut s-o fur. M-au trimis în biroul Lucindei de Leftwich Templin. Lucinda mi-a explicat că știe că nu provin dintr-o familie înstărită ca majoritatea elevelor ei și că uneori pesemne mi-e greu din cauza asta. Înțelege acest lucru, mi-a zis, dar ce voia de fapt să spună era: „Unde-i poșeta?"

Am plecat. Nici măcar n-am trecut să-mi iau banii de autobuz sau de pachet din locșorul în care-i țineam. Am luat-o la picior traversând orașul, cât era drumul de lung, cât era ziua de lungă. Mama mă aștepta în verandă cu o joardă. O sunaseră să-i spună că furasem poșeta și-apoi fugisem. Nici măcar nu m-a întrebat dacă am furat-o. „Hoață mică, m-ai făcut de rușine", jap, „pramatie nerecunoscătoare", jap. Lucinda a sunat a doua zi să-i spună că omul de serviciu furase poșeta, dar mama nu mi-a zis niciodată că-i pare rău. N-a zis decât „Scroafă", dar după ce-a închis.

Așa am ajuns la școala Sf. Iosif, unde mi-a plăcut foarte mult. Dar și copiii de-acolo mă detestau, pentru toate motivele de mai sus plus, ceea ce era și mai rău, altele câteva noi, cum ar fi că sora Cecilia mă punea mereu să răspund și că primeam stele și cartonașe cu sfinți și eram tocilara! tocilara! până când n-am mai ridicat mâna.

Unchiul John a șters-o la Nacogdoches și m-a lăsat singură cu mama și cu bunicul. Unchiul John mânca mereu cu mine sau bea în timp ce eu mâncam. Stăteam de vorbă în timp ce îl ajutam să repare mobila, mă ducea la film și îmi dădea să-i țin în mână ochiul de sticlă lipicios. A fost oribil după ce-a plecat. Bunicul și Mamie (bunica) erau toată ziua la cabinetul stomatologic, iar când se întorceau acasă, Mamie o păzea pe sora mea mai mică în bucătărie sau în camera ei. Mama era plecată, lucra ca soră de caritate în spitalele militare sau juca

bridge. Bunicul ieșea și el la Elks sau cine știe unde. Casa era goală și înfricoșătoare fără unchiul John, iar eu trebuia să mă ascund de bunicul și de mama ori de câte ori unul dintre ei era beat. Acasă era rău, la școală era rău.

Am hotărât să nu mai vorbesc. M-am lăsat cumva de vorbit. Treaba asta a ținut așa de mult, că sora Cecilia a încercat să facem împreună o rugăciune în garderobă. Avea intenții bune și m-a atins din compasiune, în timp ce ne rugam. M-am speriat și am împins-o, ea a căzut și eu am fost exmatriculată.

Atunci am cunoscut-o pe Hope.

Anul școlar era pe sfârșite, așa că urma să stau acasă, iar în toamnă să mă înscrie din nou la Vilas. În continuare, nu vorbeam, nici măcar când mama mi-a turnat o carafă întreagă de ceai cu gheață în cap sau când m-a ciupit răsucindu-mi pielea așa de tare, că mi-au rămas semne ca niște stele – Ursa Mare, Ursa Mică, Lira îmi acopereau brațele.

Jucam arșice pe bucata de ciment de la capătul treptelor și-mi doream ca fetița siriană de alături să mă cheme să ne jucăm împreună. Ea se juca pe veranda lor cu podea de ciment pe jos. Era mică și slabă, dar părea în vârstă. Nu adultă sau matură, ci o femeie-copil bătrână. Avea părul lung, negru și lucios și un breton care-i intra în ochi. Ca să vadă, trebuia să-și lase capul pe spate. Semăna cu un pui de babuin. În sensul bun, vreau să zic. O față mică și ochi negri imenși. Toți cei șase copii ai familiei Haddad erau slabi morți, în schimb adulții erau imenși, la vreo sută de kile.

Știam că mă urmărea și ea pentru că dacă eu jucam „cireșele în coș" cu mingea și arșicele, și ea făcea la fel. Sau când jucam „stele căzătoare", numai că ei nu-i scăpa niciodată niciun arșic, chiar și atunci când juca cu douăsprezece. Săptămâni la rând mingile și arșicele noastre au făcut poc poc pac poc poc pac la unison până când, în cele din urmă, s-a apropiat de gard. O auzise probabil pe mama țipând la mine pentru că mi-a zis:

— Tot nu vorbești?

Am dat din cap că nu.

— Bine. Dacă vorbești cu mine nu se pune.

Am sărit gardul. În seara aia eram așa de fericită că am o prietenă, încât am strigat: „Noapte bună!" când m-am dus la culcare.

În ziua aia ne-am jucat arșice ore întregi, apoi m-a învățat un joc periculos cu briceagul. Trebuia să arunci briceagul astfel încât să se rotească de trei ori înainte să se înfigă în iarbă și, cel mai periculos, să-ți pui palma jos și să înfigi briceagul în spațiul dintre degete. Mai repede, și mai repede, sânge. Nu cred că am vorbit deloc. De fapt, toată vara abia dacă am schimbat o vorbă. Nu-mi amintesc decât primele și ultimele ei cuvinte.

N-am mai avut niciodată o prietenă ca Hope, singura mea prietenă adevărată. Treptat am fost adoptată de familia Haddad. Cred că dacă nu se întâmpla așa, la maturitate aș fi fost nu doar nevrotică, alcoolică și plină de nesiguranță, ci și cu mințile tulburate grav. Dilie.

Cei șase copii și tatăl vorbeau engleză. Mama, bunica și cinci sau șase alte femei în vârstă vorbeau doar arabă.

Privind în urmă, mi se pare că am fost supusă unui soi de inițiere. Copiii mă priveau cum învățam să fug, să fug pe bune, să sar peste gard, nu să mă cațăr pe el. Am ajuns expertă în mânuirea briceagului, titirezului și bilelor. Am învățat gesturi obscene și înjurături în engleză, spaniolă și arabă. Când mă ruga bunica, spălam vasele, udam, greblam nisipul din curtea din spate, băteam covoarele cu un bătător împletit din nuiele, le ajutam pe femeile bătrâne să întindă lipiile pe mesele de ping-pong de la subsol. După-amiezi lenevoase petrecute spălând cârpele îmbibate cu sânge menstrual într-o covată din curtea din spate împreună cu Hope și Shahala, sora ei mai mare. Nu mi se părea dezgustător, ci magic, un fel de ritual misterios. Diminețile stăteam la coadă împreună cu celelalte fete să mi se spele urechile și să mi se împletească părul, să primesc chiftele de vită cu pâine proaspătă, caldă. Femeile strigau la mine: „*Hjaddadinah!*" Mă pupau și mă pălmuiau ca și cum aș fi făcut parte din familie. Domnul Haddad ne lăsa pe Hope și pe mine să ne așezăm pe canapele și ne purta prin tot orașul în spatele camionului său inscripționat *Hadad's Beautiful Furniture.*

Am învățat să fur. Rodii și smochine din curtea bâtrânei oarbe Guca, parfum Blue Waltz, ruj Tangee de la Kress's, lemn dulce și sucuri acidulate de la Sunshine Grocery. Pe vremea aia, băcăniile făceau livrări la domiciliu, iar într-o zi eu și Hope ne-am nimerit să ajungem acasă odată cu băiatul de la Sunshine Grocery

care aducea produse pentru ambele familii. Amândouă lingeam înghețate de banane. Mamele noastre erau afară.

— Vedeți c-au furat înghețatele alea! a zis el.

Mama m-a trosnit jap jap.

— Treci în casă, pramatie mincinoasă și hoață!

În schimb, doamna Haddad a strigat:

— Mincinos nenorocit! *Hjaddadinah! Tlajhama!* Nu mai spune porcării despre fetele mele! Nici că mai cumpăr de la magazinul vostru!

Și n-a mai cumpărat, lua autobuzul tocmai până în Mesa după cumpărături, deși știa foarte bine că furaserăm înghețatele. Mi se părea corect. Nu era de-ajuns ca mama să mă creadă când eram nevinovată, ceea ce nu se întâmpla oricum niciodată, ci mi-aș fi dorit să mă apere și atunci când eram vinovată.

După ce ne-am cumpărat patine cu rotile, împreună cu Hope am cutreierat El Paso dintr-un capăt în altul, am patinat prin tot orașul. Mergeam la cinema și ne dădeam drumul una alteia pe la ieșirea de urgență. *The Spanish Main, Till the End of Time.* Chopin cu sângele șiroindu-i pe clapele pianului. Am văzut *Mildred Pierce* de șase ori și *Bestia cu cinci degete* de zece ori.

Cel mai mult ne plăcea să jucăm cărți. De câte ori puteam, ne țineam după fratele ei Sammy, care avea șaptesprezece ani. El și prietenii lui erau frumoși, duri și nebuni. Ți-am povestit despre Sammy și cărțile de joc. Vindeam bilete de tombolă la care se puteau câștiga cutii muzicale pentru bijuterii. Îi aduceam banii lui Sammy, iar el ne dădea un comision. Așa ne-am luat patinele.

Vindeam bilete de tombolă peste tot. Hoteluri, gări, la filiala United Service Organization, în Juárez. Dar până și cartierele aveau ceva magic. Mergi pe o stradă, treci pe lângă case și curți, iar seara chiar poți să-i vezi pe oameni cum stau la masă sau degeaba, ai acces timp de o clipă privilegiată în viața lor. Împreună am intrat în sute de case. Eram două fete de șapte ani, fiecare ciudățică în felul ei, și oamenii ne plăceau și se purtau frumos cu noi. „Intrați. Hai să beți un pahar de limonadă." Am văzut patru pisici siameze care foloseau WC-ul stăpânilor și chiar trăgeau apa. Am văzut papagali și un om de 225 de kilograme care nu mai ieșise din casă de douăzeci de ani. Dar cel mai mult ne plăceau toate lucrurile frumoase: tablouri și ciobănițe din porțelan, oglinzi, ceasuri cu cuc și pendule, cuverturi tradiționale din petice și covoare multicolore. Ne plăcea să ne oprim în bucătăriile mexicane, să bem suc de portocale adevărat și să mâncăm *pan dulce*. Hope era atât de deșteaptă, învățase spaniolă doar trăgând cu urechea prin cartier, așa că putea să vorbească cu bătrânele.

Plesneam de mândrie când Sammy ne lăuda, ne îmbrățișa. Ne făcea sendvișuri cu parizer și ne lăsa să stăm pe iarbă lângă ei. Le povesteam totul despre oamenii pe care-i văzuserăm. Bogați, săraci, chinezi, negri, până când controlorul ne-a dat afară din sala de așteptare pentru negri de la gară. Un singur om rău, bărbatul cu câinii. Nu ne-a făcut și nu ne-a zis nimic rău, doar ne-a speriat de moarte cu fața lui palidă și cu rânjetul lui.

Când Sammy și-a cumpărat mașina aia veche, Hope și-a dat seama imediat că nimeni n-o să câștige nicio cutie de bijuterii.

A sărit valvârtej gardul la mine în curte, urlând, cu părul plutindu-i ca al unui războinic indian din filme. Și-a desfăcut briceagul și ne-a crestat degetele arătătoare; ni le-am lipit unul de altul picurând de sânge.

— N-o să mai vorbesc cu Sammy în viața mea, a spus ea. Zi și tu!

— N-o să mai vorbesc cu Sammy în viața mea, am repetat.

Exagerez mult și amestec ficțiunea cu realitatea, dar de mințit efectiv, nu mint niciodată. N-am mințit când am făcut jurământul. Știam că se folosise de noi, ne mințise și îi înșelase pe toți oamenii ăia. N-aveam de gând să mai vorbesc cu Sammy în viața mea.

Peste câteva săptămâni, urcam panta de pe Upson Street, în dreptul spitalului. Era foarte cald. (Vezi, încerc să mă justific. Foarte cald era tot timpul.) Sammy a oprit lângă mine, în mașina veche, albastră, decapotabilă pentru care munciserăm eu și Hope. Ce-i drept, cum trăisem în orașe de la munte, în afară de taxiuri, rareori mersesem cu mașina.

— Hai să dăm o tură.

Anumite cuvinte mă înnebunesc. În ultima vreme, fiecare articol din ziar menționează un „punct zero", un „punct de cotitură" sau un „semn". Cel puțin unul dintre aceste cuvinte se potrivește cu ce mi s-a întâmplat în acel moment al vieții mele.

Eram foarte mică; nu cred să fi fost vorba de atracție sexuală reală. Dar mă fascinau frumusețea lui fizică, magnetismul. Orice scuză mi-aș găsi... Bun, așa e, n-am nicio scuză pentru ce-am făcut. Am vorbit cu el. M-am urcat în mașină.

A fost minunat să merg cu mașina decapotabilă. Vântul ne răcorea în timp ce acceleram în jurul pieței centrale, pe lângă cinematograful Wigwam, Hotel Del Norte, magazinul universal Popular Dry Goods Company, apoi în sus pe Mesa către Upson Street. Tocmai voiam să-l rog să mă lase cu câteva străzi înainte de casă când am văzut-o pe Hope într-un smochin de pe locul viran de la intersecția lui Upson Street cu Randolph Street.

A scos un țipăt. S-a ridicat în picioare în pom fluturându-și pumnul spre mine, înjurându-mă în siriană. Poate că tot ce mi s-a întâmplat de-atunci e consecința blestemului ei. E plauzibil.

M-am dat jos din mașină, cu inima strânsă, tremurând, am urcat scările casei noastre ca un om bătrân și m-am prăbușit în balansoarul de pe verandă.

Eram conștientă că prietenia noastră s-a sfârșit și că eu eram de vină.

Fiecare zi mi se părea interminabilă. Hope trecea pe lângă mine ca și cum aș fi fost invizibilă, se juca de partea cealaltă a gardului ca și cum curtea noastră n-ar fi existat. Vorbea numai în siriană cu surorile ei acum. Tare, dacă erau afară. Înțelegeam multe din lucrurile urâte pe care le spuneau. Hope juca arșice singură pe

verandă ore întregi, cântând în arabă, cântece sfâșietor de frumoase, de jale; vocea ei aspră și tânguitoare mă făcea să plâng, atât de dor mi-era de ea.

În afară de Sammy, nimeni din familia Haddad nu mai vorbea cu mine. Mama ei scuipa în direcția mea și-mi arăta pumnul. Sammy m-a strigat la un moment dat din mașină, când eram departe de casă. Mi-a spus că-i pare rău. A încercat să se poarte frumos, mi-a zis că rămâne în continuare prietenul meu și că să nu fiu tristă. Că înțelege de ce nu pot să vorbesc cu el, că mă roagă să-l iert. Mi-am întors capul ca să nu-l privesc în timp ce vorbea.

Niciodată nu m-am simțit mai singură în viața mea. Punctul zero al însingurării mele. Zilele se târau interminabile, sunetul mingii ei lovindu-se fără oprire de ciment, ore întregi, sunetul briceagului când se înfige în iarbă, lucirea tăișului.

Nu mai erau alți copii în cartierul nostru. Săptămâni la rând ne-am jucat singure. Ea și-a exersat aruncările cu briceagul. Eu am colorat și am citit, întinsă în balansoarul din verandă.

A plecat pentru totdeauna cu puțin înainte de începerea școlii. Sammy și tatăl ei i-au cărat patul, noptiera și un scaun la camionul imens de cărat mobila. Hope s-a urcat în spate și s-a așezat pe pat ca să vadă afară. Nu s-a uitat la mine. Părea minusculă în camionul imens. Am petrecut-o cu privirea până a dispărut. Sammy m-a strigat la gard și mi-a zis că a plecat în Odessa, Texas,

să locuiască la niște rude. Am precizat Odessa, Texas, pentru că cineva mi-a spus la un moment dat: „Ea e Olga; e din Odessa." Iar eu m-am gândit, serios? S-a dovedit că era din Ucraina. Credeam că nu mai există altă Odessa decât cea în care s-a mutat Hope.

A început școala și nu a fost chiar așa de rău. Nu-mi păsa că eram mereu singură sau că ceilalți râdeau de mine. Corsetul de metal îmi rămăsese mic și mă durea spatele. Foarte bine, mi-am zis, asta și merit.

S-a întors unchiul John. N-a intrat bine pe ușă că i-a spus mamei: „I-a rămas mic corsetul."

Am fost tare bucuroasă să-l văd. Mi-a pus un castron cu lapte și pufarine, vreo șase linguri de zahăr și cel puțin trei de vanilie. S-a așezat vizavi de mine la masă și-a băut bourbon în timp ce eu mâncam. I-am povestit despre prietena mea Hope, despre tot. I-am povestit chiar și despre problemele de la școală. Aproape uitasem de ele. A mârâit sau a zis: „Fir-ar să fie!" în timp ce eu povesteam și a înțeles totul, mai ales partea despre Hope.

Nu spunea niciodată lucruri de genul „Nu-ți face griji, totul se va rezolva." De fapt, odată Mamie a zis: „Ar putea fi și mai rău."

„Mai rău?" a comentat unchiul John? „Ar putea fi de o mie de ori mai bine, ce naiba!" Și el era alcoolic, dar băutura îl îmblânzea, nu ca pe ceilalți doi. Sau o ștergea, în Mexic, Nacogdoches sau Carlsbad, la pușcărie uneori, îmi dau seama acum.

Era chipeș, brunet ca bunicul, avea doar un ochi albastru, pentru că pe celălalt i-l scosese bunicul când îl împușcase. Ochiul de sticlă era verde. Știu sigur că bunicul l-a împușcat, dar există cel puțin zece versiuni diferite despre cum s-a întâmplat. Când era acasă, unchiul John dormea în magazia din spate, nu departe de unde-mi făcuse mie camera pe veranda din spatele casei.

Unchiul John purta pălărie, cizme de cowboy și uneori arăta ca un cowboy curajos din filme, alteori era doar un vagabond plângăcios.

— Iar le e rău, le plângea Mamie de milă.

— Sunt beți, Mamie, îi replicam eu.

Încercam să mă ascund când bunicul era beat, din cauză că punea mâna pe mine și mă legăna. Odată a făcut-o în balansoarul mare, mă ținea strâns, tălpile scaunului săltau la vreo zece centimetri de godinul încins, iar chestia lui mă tot împungea în fund. Cânta: *Old Tin Pan with a Hole in the Bottom*. Tare. Gemea și mârâia. La doar câțiva metri, ședea Mamie și citea Biblia în timp ce eu țipam: „Mamie! Ajutor!" Atunci a apărut unchiul John, beat și plin de praf. M-a smuls din brațele bunicului și l-a ridicat de cămașă. I-a zis că-l omoară cu mâinile goale data viitoare. Apoi i-a închis cu furie Biblia lui Mamie.

— Mai citește-o o dată, mamă. Ai înțeles greșit partea cu să întorci și celălalt obraz. Nu se aplică și când cineva face rău unui copil.

Ea a început să plângă, a zis că vrea să-i frângă inima.

În timp ce-mi terminam pufarinele, m-a întrebat dacă bunicul m-a mai supărat. Am zis că nu. I-am zis că i-a făcut la fel și lui Sally, o dată, că am văzut.

— Sally cea mică? Și ce-ai făcut?

— Nimic.

Nu făcusem nimic. Privisem cu un amestec de sentimente: frică, excitare, gelozie, furie. John a venit pe partea mea de masă, și-a luat un scaun și m-a scuturat, tare. Era furios.

— Ai făcut o porcărie! Auzi? Mamie unde era?

— Uda. Sally dormea, dar s-a trezit.

— Când lipsesc eu tu ești singura de-aici cu ceva minte în cap. Trebuie s-o aperi. M-auzi?

Am dat din cap, rușinată. Dar mi-era mai rușine de ceea ce simțisem în timp ce se întâmpla. Unchiul John și-a dat seama cumva. Mereu înțelegea lucrurile care nu ți-erau ție clare în cap, darmite să le și verbalizezi.

— Crezi că Sally are o viață bună. Ești geloasă pentru că Mamie se ocupă așa de mult de ea. Așa că, deși el îi făcea un lucru rău, măcar înainte ți-l făcea doar ție, nu? Draga mea, sigur că ți-e ciudă pe ea. E răsfățată tot timpul. Dar ții minte cât de supărată ai fost pe Mamie? Cum ai implorat-o să te ajute? Răspunde-mi!

— Țin minte.

— Atunci să știi c-ai fost la fel de rea ca Mamie. Și mai rea! Tăcerea poate să fie ceva rău, foarte, foarte rău. Ce alte lucruri rele ai mai făcut în afară de a-ți trăda sora și prietena?

— Am furat. Bomboane și...

— Față de alți oameni, vreau să zic.

— N-am făcut.

A zis că de data asta stă mai mult acasă, să mă educe, să-și pună la punct atelierul de recondiționat mobilă veche și antichități înainte să vină iarna.

Lucram pentru el în weekenduri și după școală, în magazie și în curtea din spate. Șmirgheluiam sau frecam lemnul cu o cârpă îmbibată în ulei de in și terebentină până mi se ura. Prietenii lui, Tino și Sam, veneau uneori să-l ajute cu partea de împletitură, cu retapițatul, lăcuitul. Dacă erau acasă mama sau bunicul, plecau pe poarta din spate, pentru că Tino era mexican și Sam negru. Lui Mamie îi plăcea de ei și le aducea mereu negrese sau biscuiți cu ovăz, dacă era acasă.

Odată, Tino a venit cu o mexicancă, Mecha, o fetișcană foarte frumoasă, cu inele și cercei, pleoapele fardate și unghii lungi, o rochie verde lucioasă. Nu vorbea engleză, dar mi-a arătat prin semne că vrea să mă ajute să vopsesc un taburet de bucătărie. Am dat din cap, sigur. Unchiul John mi-a zis să mă grăbesc, să vopsesc repede până nu se termină vopseaua, și bănuiesc că Tino i-a spus același lucru Mechei în spaniolă. Ne-am apucat să dăm cu pensula ca nebunele pe stinghii și pe picioare, cât puteam noi de repede, iar cei trei bărbați se țineau cu mâinile de burtă, râzând de noi. A ieșit Mamie să vadă care era agitația. L-a chemat pe unchiul John la ea. S-a supărat rău din cauza femeii, a zis că e un lucru

foarte rău s-o aducă aici. John a aprobat, s-a scărpinat în cap. După ce Mamie a intrat în casă, a venit la noi și la scurt timp a zis:

— Păi, cam asta a fost pe ziua de azi.

În timp ce curățam pensulele, mi-a explicat că femeia era o curvă, că Mamie își dăduse seama după cum era îmbrăcată și machiată. Până la sfârșit, mi-a explicat multe lucruri care mă nedumereau. Am înțeles mai multe despre părinții mei, bunicul, filme și câini. A uitat să-mi spună că târfele iau bani, așa că am rămas nelămurită în privința lor.

— Mecha era drăguță. O urăsc pe Mamie, i-am zis.

— Nu spune cuvântul ăsta! În fine, n-o urăști. Ți-e ciudă că nu te place. Te vede umblând creanga pe străzi, cu sirieni și cu unchiul John. Și crede că ești o cauză pierdută, la fel ca toți din neamul Moynihan. Vrei să te iubească, asta-i tot. De câte ori ți se pare că urăști pe cineva, trebuie să te rogi pentru el. Încearcă, o să vezi. Și cât timp ești ocupată rugându-te pentru ea, ai putea să-i mai dai și o mână de ajutor prin casă. Dă-i un motiv să-i placă de o haimana nesuferită ca tine.

În unele weekenduri mă ducea la cursele de câini din Juárez sau la diverse partide de poker prin oraș. Îmi plăcea la curse și mă pricepeam să aleg câștigătorii. Singura dată când mi-a plăcut să merg cu el la poker a fost când a jucat cu niște angajați de la căile ferate, într-un vagon de serviciu din triaj. M-am urcat pe scară până pe acoperiș și de-acolo m-am uitat la trenurile care veneau și plecau,

cum se schimba macazul, cum se ataşau vagoanele. Dar majoritatea partidelor se ţineau în camera din spate a spălătoriilor chinezeşti. Eu rămâneam în faţă şi citeam ore întregi, în timp ce el juca poker în spate. Căldura şi mirosul chimicalelor pentru curăţat amestecat cu lână pârlită şi transpiraţie îmi făceau greaţă. De câteva ori a ieşit pe uşa din spate şi m-a uitat acolo, aşa că, atunci când venea angajatul să închidă, mă găsea dormind pe un scaun. Când se-ntâmpla asta, trebuia să merg pe jos până acasă, mult, pe întuneric, iar de cele mai multe ori nu găseam pe nimeni. Mamie o ducea pe Sally la cor, la Eastern Star şi să facă bandaje pentru cei răniţi pe front.

Cam o dată pe lună mergeam la frizer. Mereu la altul. Cerea un bărbierit şi un tuns. Eu aşteptam pe scaun şi citeam *Argosy* în timp ce frizerul îl tundea, aşteptam partea cu bărbieritul. Unchiul John stătea întins pe scaunul lăsat pe spate şi chiar înainte ca frizerul să-l termine de bărbierit, îl întreba: „N-ai cumva şi nişte picături de ochi?" şi aveau întotdeauna. Frizerul se apleca deasupra lui şi-i punea picături în ochi. Ochiul verde de sticlă începea să se rotească singur, iar frizerul începea să ţipe ca din gură de şarpe. La sfârşit toată lumea râdea.

De l-aş fi înţeles măcar pe jumătate cât m-a înţeles el mereu, aş fi aflat de unde-i venea suferinţa, de ce se străduia aşa de tare să-i facă pe oameni să râdă. Chiar făcea pe toată lumea să râdă. Mâncam în cafenele din diferite colţuri ale oraşului, şi în Juárez, şi în El Paso, care semănau cu nişte locuinţe. O cameră obişnuită,

doar că erau multe mese, mâncare bună. Toată lumea îl cunoștea, iar chelnerițele râdeau de fiecare dată când le întreba dacă e cafea reîncălzită.

— O, nu!

— Atunci cum de-i așa fierbinte?

De obicei îmi dădeam seama cât de beat e, iar dacă era foarte beat, găseam o scuză și plecam pe jos sau luam troleibuzul până acasă. Într-o zi însă, adormisem în cabina camionetei lui și m-am trezit abia după ce a pornit motorul. Eram pe Rim Road și mergeam cu viteză tot mai mare. Ținea o sticlă între picioare și conducea cu coatele în timp ce mâinile-i erau ocupate să numere banii pe care-i ținea răsfirați ca un evantai pe volan.

— Încetinește!

— Am dat lovitura, prințesă!

— Încetinește! Pune mâinile pe volan!

Camioneta s-a izbit cu putere de ceva, s-a cutremurat în aer, după care a căzut cu zgomot puternic. Banii au zburat peste tot în cabină. M-am uitat prin geamul din spate. În mijlocul străzii, în picioare, stătea un băiețel cu brațul sângerând. Lângă el, zăcea întins un câine collie, plin de sânge, dădea să se ridice.

— Oprește. Oprește mașina. Trebuie să ne întoarcem. Unchiule John!

— Nu pot!

— Încetinește. Trebuie să ne întoarcem! Plângeam isteric, cu sughițuri.

Când am ajuns acasă, s-a întins peste mine și mi-a deschis ușa mașinii.

— Acum du-te în casă.

Nu știu dacă am refuzat să mai vorbesc cu el după aceea. Nu s-a întors acasă. Nu în noaptea aia, nici în zilele, săptămânile, lunile următoare. M-am rugat pentru el.

S-a terminat războiul și tata s-a întors acasă. Ne-am mutat în America de Sud.

Unchiul John a ajuns să trăiască ca un cerșetor, bându-și toți banii, într-un cartier mărginaș din Los Angeles. Apoi a întâlnit-o pe Dora, care cânta la trompetă în orchestra Salvation Army. L-a convins să meargă la un adăpost, să mănânce niște supă, și a stat de vorbă cu el. Mai târziu, ea povestea cum o făcuse să râdă. S-au îndrăgostit și s-au căsătorit, iar el n-a mai pus gura pe băutură. Când am mai crescut, i-am vizitat în Los Angeles. Ea lucra ca nituitor la Lockheed, iar el avea un atelier de recondiționat mobilă și antichități în garaj. Erau poate cei mai drăguți oameni pe care i-am întâlnit, drăguți împreună, vreau să spun. Am mers toți trei la Forest Lawn, la lacurile de smoală La Brea și la restaurantul Grotto. Cel mai mult însă l-am ajutat pe unchiul John în atelier, șmirgheluind mobilă, lustruind cu o cârpă cu ulei de in și terebentină. Am vorbit despre viață, am spus bancuri. Niciunul dintre noi n-a pomenit de El Paso. Între timp, înțelesesem exact de ce nu putuse opri camioneta, pentru că între timp devenisem eu însămi alcoolică.

Mijito

Vreau acasă. După ce adoarme *mijito* Jesus mă întorc cu gândul acasă, la *mamacita*, la frații și surorile mele. Încerc să-mi amintesc toți copacii și toți oamenii din sat. Încerc să-mi amintesc pentru că eram diferită pe-atunci, înainte de *tantas cosas que han pasado*. Habar n-aveam. Nu știam ce e televizorul sau *drogas* sau frica. Mi-a fost frică din momentul în care am plecat, tot drumul, furgoneta, bărbații, cum am alergat și chiar când a venit Manolo să mă ia m-am speriat și mai tare, pentru că era schimbat. Știam că mă iubește, iar când m-a strâns în brațe a fost ca atunci pe malul râului, dar el se schimbase, se citea frica în ochii lui blânzi. Totul mi s-a părut înfricoșător în Statele Unite pe drum spre Oakland. Mașini în față, mașini în spate, mașini care merg în cealaltă direcție, mașini, mașini, mașini de vânzare și magazine, magazine și iar mașini. Până și în cămăruța noastră din Oakland unde îl așteptam să se întoarcă era foarte mult zgomot, nu doar televizorul, ci mașini, autobuze,

sirene și elicoptere, bărbați care se ceartă, împușcături și oameni care țipă unii la alții. *Mayates* mă sperie, cum stau în grupuri pe marginea străzii, așa că mi-era frică să ies. Manolo era așa de ciudat, că mi-era teamă că nu mai vrea să se însoare cu mine, dar mi-a zis: „Nu vorbi prostii, te iubesc, *mi vida*." Am fost fericită, apoi a zis: „Oricum, trebuie să ai acte ca să poți lua ajutor social și bonuri de masă." Ne-am căsătorit imediat și în aceeași zi m-a dus la asistența socială. Am fost tristă. Aș fi vrut să mergem poate într-un parc sau să bem vin, o petrecere mică de *luna de miel*.

Locuiam în Flamingo Motel pe MacArthur. Eram singură. El era plecat aproape tot timpul. Se înfuria când mă vedea atât de speriată, dar el uita cât de diferit e aici. Acasă nu aveam nici baie în casă, nici lumină. Până și televizorul mă înspăimânta; părea atât de real. Îmi doream să fi avut o căsuță sau o cameră pe care s-o pot aranja frumos și unde să-i pot găti. Aducea mâncare de la KFC, Taco Bell sau hamburgeri. În fiecare zi luam micul dejun într-o cafenea micuță și asta era frumos ca-n Mexic.

Într-o zi s-au auzit bătăi în ușă. N-am vrut să deschid. Bărbatul a spus că este Ramón, unchiul lui Manolo. A spus că Manolo e la pușcărie. Că venise să mă ducă la el să-l văd. M-a pus să-mi iau toate lucrurile și să mă urc în mașină. Eu îl tot întrebam: „De ce? Ce s-a întâmplat? Ce-a făcut?" „*No me jodes! Cállate*", mi-a zis. „*Mira*, nu știu. O să-ți spună el. Tot ce știu e c-o să stai cu noi până-l judecă."

Am intrat într-o clădire mare, apoi am luat liftul până la ultimul etaj. Nu mai fusesem niciodată cu liftul. A vorbit cu niște polițiști și unul dintre ei m-a dus într-o cameră unde era un scaun în fața unui geam. Mi-a arătat cu mâna spre un telefon. A venit Manolo și s-a așezat de partea cealaltă. Era slab și neras și avea ochii plini de frică. Tremura, palid. Nu avea pe el decât o pijama portocalie. Am stat așa, uitându-ne unul la altul. El a luat telefonul în mână și mi-a făcut semn să fac și eu la fel. Era prima dată când vorbeam la telefon. Nu semăna cu vocea lui, dar îl vedeam că vorbește. Mi-era așa de frică. Nu-mi amintesc totul, doar că mi-a zis că mă iubește și că-i pare rău. Mi-a zis c-o să-i spună lui Ramón când îl judecă. Și că speră să vină cu mine acasă după aceea. Dar dacă nu, să-l aștept pentru că e soțul meu. Ramón și Lupe sunt *buena gente*, o să aibă grijă de mine până iese el. Trebuia să merg cu ei la asistența socială ca să-mi modifice adresa. „Nu uita. Îmi pare rău", asta mi-a spus în engleză. A trebuit să mă gândesc cum se spune în spaniolă. *Lo siento*. O simt.

De-aș fi știut. Ar fi trebuit să-i spun că-l iubesc și că-l voi aștepta mereu, că-l iubesc cu toată inima mea. Ar fi trebuit să-i spun despre copil. Dar eram atât de îngrijorată și prea speriată să vorbesc în telefon, așa că doar l-am privit până când au venit doi polițiști și l-au dus de acolo.

În mașină l-am întrebat pe Ramón ce se întâmplase, de ce l-au luat? Atâta l-am întrebat, că a oprit mașina și

mi-a zis că de unde să știe el, să-mi țin gura. Ajutorul social și bonurile mele de masă o să le ia ei pentru că-mi dau de mâncare și va trebui să am grijă de copiii lor. Cât mai repede posibil trebuia să-mi găsesc chirie și să mă mut de la ei. I-am spus că sunt însărcinată în trei luni și el a zis: „*Fuck a duck*."[1] E primul lucru pe care l-am zis în engleză cu voce tare: „*Fuck a duck.*"

Dr. Fritz ar trebui să sosească curând, s-apuc și eu să bag o parte din pacienți în săli. Ar fi trebuit să ajungă acum două ore, dar, ca de obicei, a mai înghesuit o operație. Știe că miercurea are consultații. Sala de așteptare e plină ochi, bebelușii plâng, copiii se bat. Dacă avem noroc, scăpăm de-aici la șapte, eu și Karma. Ea e șefa de birou, ce slujbă. Atmosfera e supraîncălzită și umedă, duhnește a scutece murdare și transpirație, haine ude. Plouă, bineînțeles, iar majoritatea mamelor au mers mult cu autobuzul până aici.

Când intru în sala de așteptare mă uit cumva cruciș, iar când strig numele pacientului îi zâmbesc mamei, bunicii sau mamei adoptive, dar o fac fixând un al treilea ochi din mijlocul frunții lor. Am învățat asta lucrând la Urgențe. Doar așa poți rezista aici, mai ales când îți vin atâția bebeluși dependenți de droguri de la naștere, bolnavi de SIDA sau de cancer. Sau cei care nu vor crește niciodată. Dacă te uiți în ochii părintelui, împărtășești,

[1] Expresie din argou folosită pentru a exprima surpriza, de obicei neplăcută.

le confirmi toată frica, epuizarea și suferința. Pe de altă parte, după ce ajungi să-i cunoști, uneori asta e tot ce poți face, să-i privești în ochi cu speranța sau mâhnirea pe care nu le poți verbaliza.

Primii doi sunt postoperatorii. Pregătesc mănuși, instrumentul de scos firele, fașă medicală și leucoplast, le spun mamelor să dezbrace copiii. Nu durează mult. În sala de așteptare, strig numele Jesus Romero.

O mamă adolescentă se apropie cu bebelușul înfășurat într-un *rebozo* ca în Mexic. Fata pare terorizată, înspăimântată. *No inglés*, îmi spune.

Îi explic în spaniolă să-l dezbrace până la scutec, o întreb care-i problema.

Ea îmi spune:

— *Pobre mijito*, plânge tot timpul, nu se oprește niciodată.

Îl cântăresc, o întreb cât a avut la naștere. Trei kilograme două sute. Are trei luni, ar trebui să fie mai mare.

— L-ai dus să-i facă vaccinurile?

Da, a fost la La Clinica acum câteva zile. I-au spus că are o hernie. Nu știa că bebelușii trebuie vaccinați. I-au făcut o injecție și i-au zis să se întoarcă luna viitoare, dar să vină cât mai repede aici.

O cheamă Amelia. Are șaptesprezece ani, a venit aici din Michoacán ca să se mărite cu iubitul ei, dar acum el e închis la Soledad. Locuiește la un unchi și o mătușă. Nu are bani să se întoarcă acasă. Ei n-o vor aici și nu le place că bebelușul ei plânge întruna.

— Îl hrănești la sân?

— Da, dar nu cred că am laptele bun. Se trezește și plânge, plânge.

Îl ține în brațe ca pe un sac de cartofi. Fața ei pare să spună: „Unde să pun sacul ăsta?" Realizez că nu are pe nimeni care s-o învețe.

— Știi cum să-l muți de la un sân la celălalt? Îl pui de fiecare dată la alt sân și îl lași să sugă mult, apoi îl muți la celălalt. Totul e să ai grijă să-l muți. Așa suge și el mai mult și fac și sânii tăi mai mult lapte. Dacă adoarme, adoarme pentru că e obosit, nu neapărat pentru că e sătul. Probabil plânge și din cauza herniei. E un doctor foarte bun. O să-l facă bine.

Asta pare s-o facă să se simtă mai bine. E greu de spus, suferă de ceea ce doctorii numesc „aplatizare afectivă".

— Trebuie să mă ocup de ceilalți pacienți. Revin când apare doctorul.

Dă din cap resemnată. Are privirea aceea deznădăjduită pe care o vezi la femeile bătute. Să mă ierte Dumnezeu, pentru că și eu sunt femeie, dar când văd femei cu privirea asta îmi vine să le pălmuiesc.

Apare și dr. Fritz, e în sala 1. Oricât de mult le-ar face pe mame să aștepte, oricât de mult ne-am enerva eu și Karma, când consultă un copil, îl iertăm toate. E un vindecător. Cel mai bun chirurg, face mai multe operații decât toți ceilalți la un loc. Sigur că toți spun despre el că e obsedat și egomaniac. În schimb, nimeni nu poate spune că nu e un chirurg excelent. Ba e și celebru: doctorul care și-a riscat viața ca să salveze băiatul după marele cutremur.

Termină repede cu primii doi pacienți. Îi spun că în sala 3 îl așteaptă un pacient preoperatoriu care nu vorbește engleză, că vin și eu imediat. Curăț sălile și invit alți pacienți înăuntru. Când intru în sala 3, îl găsesc cu bebelușul în brațe arătându-i Ameliei cum să împingă hernia înăuntru. Bebelușul îi zâmbește.

— Spune-i lui Pat să-l treacă pe lista de operații. Explică-i exact ce presupune partea preoperatorie și restricțiile alimentare. Spune-i să sune la noi dacă copilului îi iese hernia în afară și nu reușește să i-o împingă la loc.

Îi dă înapoi copilul.

— *Muy bonito*, îi spune.

— Întreab-o cum s-a ales Jesus cu vânătăile alea. Cele pe care ar fi trebuit să le menționezi în fișă.

Îmi arată cu degetul urmele de pe partea de dedesubt a brațelor bebelușului.

— Îmi cer scuze, îi spun.

Când o întreb pe ea, mă privește înfricoșată și surprinsă.

— *No sé*.

— Nu știe.

— Tu ce crezi?

— Impresia mea este că ea...

— Nu-mi vine să cred că ai de gând să zici ce bănuiesc eu. Am de dat niște telefoane. Voi fi în sala 1 în zece minute. Am nevoie de niște dilatatoare de opt și de zece.

Intuise corect. Aveam de gând să zic că ea însăși pare o victimă a abuzului și, da, știu ce fac de obicei victimele. Îi explic cât de importantă este operația și pregătirea

preoperatorie cu o zi înainte. Să ne sune dacă bebelușului îi e rău sau dacă face o iritație urâtă de la scutec. Să nu-i dea să sugă cu trei ore înainte de operație. O rog pe Pat să vină să stabilească împreună data și să-i mai explice o dată ce are de făcut.

Nu-mi mai aduc aminte de ea decât peste cel puțin o lună când, nu știu de ce, îmi dau seama că n-a venit cu copilul pentru tratamentul postoperatoriu. O întreb pe Pat când a făcut operația.

— Jesus Romero? Rar vezi așa retardată. La prima operație, nu se prezintă. Nici măcar nu dă un telefon. O sun eu și-mi zice că n-a avut cine s-o aducă cu mașina. Fie. Așa că-i spun că o să facem preoperatoriu în aceeași zi, să vină foarte devreme pentru consult și analizele de sânge, dar să vină neapărat. Haleluia, chiar vine. Dar ghici ce face?

— Alăptează copilul cu jumătate de oră înainte de operație.

— Ai ghicit. Fritz pleacă din oraș, deci următorul loc liber e peste o lună.

Viața cu ei era foarte grea. De-abia așteptam să fiu din nou cu Manolo. Eu le dădeam ajutorul social și bonurile de masă. Ei îmi dădeau foarte puțini bani de cheltuială. Aveam grijă de Tina și Willie, dar cum nu vorbeau spaniolă, nici nu mă băgau în seamă. Lupe ura faptul că locuiam cu ei, Ramón se purta frumos mai puțin când se îmbăta și mă pipăia mereu sau mă

împungea pe la spate. Mi-era mai frică de Lupe decât de el, așa că atunci când nu făceam treabă în casă, stăteam în colțișorul meu din bucătărie.

— Ce faci acolo atâtea ore? m-a întrebat Lupe.

— Mă gândesc. La Manolo. Și la *mi pueblo*.

— Ia să te gândești și la când o să te muți de-aici.

În ziua procesului, Ramón trebuia să fie la muncă, așa că m-a dus Lupe cu mașina. Uneori se purta frumos. La tribunal, am stat în față. Aproape nu l-am recunoscut când a intrat, cu cătușe și lanțuri la picioare. Un lucru așa lipsit de inimă, când Manolo e un om atât de bun. Stătea în fața judecătorului, mai jos, iar când judecătorul a zis ceva, doi polițai l-au dus de-acolo. S-a uitat în spate la mine, dar nu l-am recunoscut cu fața aia plină de mânie. Manolo al meu. Pe drum spre casă Lupe a zis că nu era bine deloc. N-a prea înțeles nici ea acuzațiile, dar nu era vorba doar de posesie de droguri, pentru că atunci l-ar fi trimis la Santa Rita. Opt ani la închisoarea Soledad e de rău.

— Opt ani? *Cómo que* opt ani!

— Acum nu-mi face istericale. Că te dau jos imediat și te las aici. Vorbesc serios.

Lupe mi-a zis că trebuie să merg la clinică pentru că sunt gravidă. N-am știut că de fapt voia să fac *aborto*. „Nu", i-am zis doctoriței, „nu, vreau să fac copilul, *mijito*. Tatăl lui nu mai e cu noi, copilul e tot ce mi-a rămas." La început s-a purtat frumos, apoi s-a enervat, mi-a zis că sunt un copil, că nu pot să-mi găsesc de lucru,

cum o să am eu grijă de el? Că sunt egoistă, *porfiada*. „Aș face un păcat", i-am răspuns. „Nu vreau s-o fac. Vreau copilul." A trântit caietul pe masă.

— *Válgame diós*. Măcar vino la controale înainte să naști.

Mi-a dat un cartonaș cu ziua și ora la care să mă duc, dar nu m-am mai dus. Lunile au trecut încet. Așteptam mereu vești de la Manolo. Willie și Tina se uitau tot timpul la televizor, stăteau cuminți. Am născut în casa lui Lupe. M-a ajutat, dar când a ajuns acasă Ramón a lovit-o, și m-a lovit și pe mine. A zis că nu era destul de rău că s-au pricopsit cu mine. Acum mai aveam și-un copil.

Încerc să nu le stau în cale. Avem colțișorul nostru din bucătărie. Bebe Jesus e frumos și seamănă cu Manolo. I-am luat hăinuțe frumoase de la Goodwill și Payless. Tot nu știu ce-a făcut Manolo de-a ajuns la pușcărie sau când vom primi vești de la el. Când îl întreb pe Ramón, îmi spune: „Ia-ți gândul de la Manolo. Și caută-ți ceva de lucru mai bine."

Cât e Lupe la serviciu, am grijă de copiii ei și țin casa curată. Eu mă ocup și de spălatul rufelor, la spălătoria de la parter. Dar obosesc așa de tare. Jesus plânge întruna orice-aș face. Lupe mi-a zis că trebuie să-l duc la clinică. Mi-e frică de autobuze. *Mayates* pun mâna pe mine și mă sperie. Mi-e frică să nu mi-l fure.

La clinică iar au țipat la mine, mi-au zis că ar fi trebuit să merg la controale prenatale, că trebuia vaccinat și că era prea mic. A avut trei kilograme două sute, l-a

cântărit unchiul meu. „Tocmai. Acum n-are decât puțin peste 3,5 kilograme." I-au făcut o injecție, mi-au zis să revin. Doctorul mi-a spus că Jesus are hernie, că e periculos. Trebuie să-l vadă un chirurg. O femeie de-acolo mi-a dat o hartă și a scris numărul autobuzului și al trenului expres cu care ajung la cabinetul chirurgului, mi-a spus chiar și de unde să iau autobuzul și trenul expres înapoi. A sunat și mi-a făcut o programare.

Lupe m-a dus cu mașina, era cu copiii în mașină când m-am întors. I-am povestit ce-mi spuseseră și am început să plâng. A oprit mașina și m-a scuturat.

— Ești femeie acum! Trezește-te. Te lăsăm să mai stai la noi o vreme până se face bine Jesus, apoi trebuie să-ți vezi singură de viață. Apartamentul e prea mic. Și eu și Ramón suntem frânți de oboseală, iar copilul tău plânge zi și noapte, sau plângi tu, și mai rău. Ne-am săturat.

— Încerc să ajut și eu, am zis.

— Mda, mersi.

Ne-am trezit cu toții devreme în ziua în care l-am dus să-l vadă chirurgul. Lupe a trebuit să ducă copiii la centrul de zi. E gratuit și le place mai mult decât să stea acasă doar cu mine, așa că sunt bucuroși. Dar Lupe s-a enervat rău pentru că a trebuit să conducă tot drumul până la centrul de zi și din cauza asta Ramón a trebuit să ia metroul. A fost înfricoșător cu autobuzul, apoi cu trenul expres, apoi cu alt autobuz. Am avut emoții prea mari ca să mănânc, așa că mi-era foame și eram ametită de frică. Apoi am văzut indicatorul mare cum mi-au zis

și am știut că am ajuns unde trebuie. Am așteptat așa de mult. Am plecat de-acasă la șase și doctorul l-a văzut pe Jesus abia la trei. Mi-era groaznic de foame. Mi-au explicat totul foarte clar și asistenta mi-a spus cum să-l mut de la un sân la altul când îi dau să sugă ca să am mai mult lapte. Doctorul s-a purtat frumos cu Jesus, a spus că e *bonito*, dar a crezut că-i fac rău, mi-a arătat petele vinete de pe mâinile lui. A fost prima dată când am văzut petele. Are dreptate. I-am făcut rău copilului meu, *mijito*. Eu i le-am făcut noaptea trecută când nu se mai oprea din plâns. Îl țineam sub pătură cu mine. L-am strâns tare: „Șșșș, taci cu mama, taci odată." Nu l-am mai apucat așa niciodată. N-a plâns nici mai mult, nici mai puțin.

Au trecut două săptămâni. Am încercuit zilele în calendar. I-am spus lui Lupe că trebuie să mergem pentru preoperator într-o zi, pentru operație a doua zi.

— Nici nu mă gândesc, a zis Lupe.

Mașina era la reparat. Nu putea să-i ducă pe Willie și pe Tina la centru. Așa că n-am mai mers.

Ramón nu s-a dus la lucru. Bea bere și se uita la meciul de baseball. Copiii erau la somn, iar eu îi dădeam lui Jesus să mănânce în bucătărie. „Haide-aici, *prima*, să vezi și tu meciul", mi-a zis și m-am dus. Jesus nu terminase de supt, dar îl acoperisem cu o pătură. Ramón s-a ridicat să-și mai ia bere. Nu păruse beat până nu s-a ridicat și a început să se împiedice, a căzut pe podea lângă canapea. A tras pătura jos de pe mine și mi-a tras

tricoul în sus. „Dă-mi și mine niște *chichi*", a zis și a început să sugă de la celălalt sân. L-am împins tare și s-a lovit de masă, dar a căzut și Jesus și s-a zgâriat la umăr. Îi curgea sânge pe mânuță. Îl curățam cu un prosop de hârtie când a sunat telefonul.

Era Pat, doamna de la spital, foarte supărată pentru că n-am sunat și nu m-am dus.

— Îmi pare rău, i-am spus în engleză.

Mi-a zis că s-a eliberat un loc a doua zi. Puteau să-i facă preoperator în aceeași zi dacă promiteam că-l duc foarte devreme. La șapte dimineața. Era supărată pe mine. A zis că poate să se îmbolnăvească foarte rău și să moară, că dacă nu-l duc nici acum la operație, poate să mi-l ia statul.

— Înțelegi ce zic?

Am zis că da, dar nu credeam că pot să-mi ia copilul.

— Vii mâine? m-a întrebat.

— Da, am răspuns.

I-am zis lui Ramón că a doua zi trebuie să-l duc pe Jesus la operație, poate să aibă el grijă de Tina și Willie?

— Deci așa merge treaba? Eu îți sug țâța și tu crezi că primești ceva în schimb? Da, o să fiu aici. Oricum n-am de lucru. Dar să nu-ți vină vreo idee să-i spui lui Lupe ceva. Una-două îți zboară fundul din casa asta. Dar cât ești aici, măcar să m-aleg și eu c-o bucățică.

M-a dus în baie atunci, Jesus plângea pe jos în sufragerie și copiii băteau în ușă. M-a ținut aplecată peste chiuvetă și s-a împins și s-a împins în mine, dar pentru

că era beat n-a durat mult. A alunecat pe podea și i s-a rupt filmul. L-am lăsat acolo. Le-am zis copiilor că îi e rău. Tremuram așa de tare, că a trebuit să m-așez, l-am legănat pe *mijito* Jesus și m-am uitat cu copiii la desene animate. N-am știut ce să fac. Am zis o Ave Maria, dar cu atâta zgomot în jur, cum să răzbată o rugăciune?

Când a ajuns Lupe acasă, a apărut și el. Mi-am dat seama după ochii lui că știa că făcuse ceva rău, dar nu-și mai amintea ce. A zis că iese în oraș. Ea a zis minunat.

A deschis frigiderul.

— Jigodia, a băut toată berea. Hai, du-te tu până la Seven-Eleven, Amelia. O Doamne, nici bere nu poți să cumperi. La ce naiba oi fi bună? Ți-ai căutat măcar serviciu sau chirie?

I-am zis că trebuie să am grijă de copii, când să mă duc? I-am zis că mâine îl operează pe Jesus.

— Să-ncepi să cauți cât mai repede. Sunt anunțuri cu slujbe și case pe panourile din magazine, de la farmacie.

— Nu știu să citesc.

— Sunt și anunțuri în spaniolă.

— Nu știu să citesc în spaniolă *tampoco*.

— *Fuck a duck*.

Am zis și eu la fel. *Fuck a duck*. Asta a făcut-o să râdă măcar. O, cât de dor îmi e de *mi pueblo*, unde râsetele sunt mângâietoare ca briza.

— Bine, Amelia. Mâine o să încep să mă interesez eu pentru tine, o să dau telefoane. Fă-mi un serviciu și ai grijă de copii. Trebuie să beau ceva. Mă duc la Jalisco.

Probabil s-a întâlnit acolo cu Ramón pentru că s-au întors amândoi foarte târziu. Eu și copiii n-am avut de mâncare decât fasole și suc Kool-Aid. Fără pâine, fără făină pentru tortilla. Jesus dormea dus în colțul nostru din bucătărie, dar cum m-a simțit lângă el a început să plângă. I-am dat să sugă. Vedeam că suge mai mult acum, dar după ce a mai dormit puțin, iar a început să plângă. Am încercat să-i dau suzeta, dar a dat-o afară. M-am pomenit că iar îl strâng prea tare când îi șoptesc „șșșș" și m-am oprit când mi-am dat seama că îl doare, și nici nu voiam să vadă doctorul vânătăi. Era destul de rău că avea umărul julit și vânăt, *pobrecito*. M-am rugat din nou la Sfânta Fecioară să mă ajute, am rugat-o să-mi spună ce să fac.

Era întuneric când am plecat a doua zi de dimineață. Niște oameni m-au ajutat să mă urc în autobuzul în care trebuia, apoi în trenul expres și în alt autobuz. La spital mi-au arătat unde să merg. I-au luat sânge lui Jesus. Un doctor l-a consultat, dar nu vorbea spaniolă. Nu știu ce a scris pe hârtie. Știu că a scris despre umăr pentru că l-a măsurat cu degetul mare și apoi a scris. S-a uitat la mine întrebător. „Copii împing", i-am zis în engleză și a notat. Mi-a zis că operația e la unsprezece, așa că i-am dat să sugă la opt. Dar erau atât de multe ore până la unu. Jesus țipa. Eram într-un loc cu un pat și un scaun. Stăteam pe scaun, dar patul părea așa de plăcut, că m-am urcat în el și l-am pus pe Jesus pe mine. A început să-mi curgă lapte din sâni. Parcă îl auziseră cum plânge. N-am

suportat și m-am gândit că doar câteva secunde de lapte n-au ce rău să facă.

Dr. Fritz striga la mine. L-am luat pe Jesus de la sân, dar a dat din cap că să-l las să sugă în continuare. O asistentă hispanică a venit și mi-a zis că acum nu-i mai pot face operația. A zis că au o listă lungă de așteptare și că i-am lăsat de două ori cu ochii-n soare.

— O suni pe Pat și stabiliți altă dată. Acum poți să pleci, du-te acasă. Sun-o mâine. Copilul are nevoie de operație, înțelegi?

În toată viața mea cât am fost acasă nu a țipat nimeni la mine.

Când m-am ridicat, cred că am leșinat. Asistenta era lângă mine când mi-am revenit.

— Am cerut să-ți aducă un prânz sănătos. Sigur ți-e foame. Ai mâncat azi?

— Nu, i-am zis.

Mi-a pus niște perne la spate și o măsuță în poală. L-a ținut pe Jesus cât am mâncat eu. Am mâncat ca un animal. Tot, supă, biscuiți, salată, suc, lapte, carne, cartofi, morcovi, pâine, salată, plăcintă; era așa de bun.

— Trebuie să te hrănești bine în fiecare zi cât îl alăptezi, mi-a spus. O să fii în regulă dacă te duci acasă?

Am dat din cap că da. Mă simțeam așa de bine, mâncarea era așa de bună.

— Haide acum. E timpul să pleci. Uite niște scutece pentru copil. Mi s-a terminat tura acum o oră și trebuie să încui.

***

Pat face o muncă grea. Cabinetul nostru, în care dau consultații șase chirurgi, se află în Spitalul de Pediatrie din Oakland. În fiecare zi, fiecare chirurg are program fără pauză. Mai mult, în fiecare zi unele programări sunt anulate, înlocuite cu altele, bașca niște urgențe. Zilnic, unul dintre doctorii noștri face de gardă pe secția de Urgențe. Tot felul de traumatisme, degete tăiate, arahide blocate în căile respiratorii, plăgi împușcate, apendicite, arsuri, așa că pot apărea până la șase-opt operații neprogramate pe zi.

Aproape toți pacienții au asigurare Medi-Cal, iar mulți sunt imigranți ilegali care nici măcar atât nu au, deci niciunul dintre doctori n-o face pentru bani. Munca e istovitoare și pentru personalul secretarial. De multe ori muncesc câte zece ore pe zi. Lucrăm mereu cu alt chirurg și, din motive diferite, asta poate fi foarte enervant. Dar deși ne plângem, îi respectăm, suntem mândre de ei și avem sentimentul că suntem de ajutor. E o muncă care-ți oferă satisfacții, spre deosebire de muncile obișnuite de birou. Mi-a schimbat fără îndoială perspectiva asupra vieții.

Dintotdeauna am fost o persoană cinică. Când am început să lucrez aici m-am gândit că să faci zece, doisprezece operații unor copii născuți cu dependență de droguri, cu anomalii bizare, doar ca să-i ții în viață și să rămână infirmi după un an petrecut în spital, apoi pasați

de la un asistent maternal la altul înseamnă o uriașă risipă a banilor contribuabilului. Mulți dintre ei fără mamă, și mai mulți fără tată. Majoritatea asistenților maternali sunt minunați, dar unii mă sperie. Atâția copii cu dizabilități sau cu leziuni pe creier, pacienți care nu vor supraviețui niciodată mai mult de câțiva ani. Mulți cu sindromul Down. M-am gândit că n-aș putea avea grijă de un astfel de copil.

Acum deschid ușa sălii de așteptare și dau cu ochii de Toby care e tot diform și șubred, Toby care nu vorbește. Toby care face pipi și caca în pungi, care se hrănește printr-o gaură în stomac. Toby vine să mă îmbrățișeze, râzând, cu brațele deschise. E ca și cum copiii ăștia ar fi rezultatul unei hibe în sistemul prin care Dumnezeu răspunde la rugăciuni. Toate mamele care nu-și doresc ca pruncii lor să crească vreodată, care se roagă să le iubească veșnic copiii. Toate răspunsurile la aceste rugăciuni s-au întrupat în cei ca Toby.

Iar cei ca Toby pot frânge o căsnicie sau o familie, dar, când nu o fac, parcă au efectul invers. Scot la suprafață ce e mai profund bun și rău în părinți, o forță și o demnitate pe care altfel o femeie și un bărbat nu le-ar fi găsit niciodată în ei înșiși sau în celălalt. Mi se pare că fiecare bucurie este savurată mai intens, că devotamentul capătă o dimensiune mai profundă. Și nu cred că romanțez. Îi studiez cu atenție pentru că am observat aceste calități și m-au surprins. Am văzut mai multe cupluri care au divorțat. Părea inevitabil. Părintele martir și părintele

chiulangiu, părintele care îi învinovățește pe alții – de ce eu? – și părintele care se învinovățește, părintele care bea și părintele care plânge. Am văzut frați și surori purtându-se urât din cauza ranchiunei, provocând și mai mult haos, furie și vinovăție. Dar de mult mai multe ori am văzut cum căsniciile au devenit mai solide, familiile mai unite, mai bune. Toată lumea învață să facă față, trebuie să ajute, trebuie să fie sinceri și să recunoască faptul că e nasol. Toată lumea trebuie să râdă, toată lumea trebuie să se simtă recunoscătoare când, indiferent ce alte lucruri nu reușește să facă copilul, reușește totuși să pupe mâna care-i perie părul.

Nu-mi place Diane Arbus. Când eram mică, în Texas, veneau circuri itinerante cu tot felul de ciudați și încă de pe atunci detestam felul în care ceilalți oameni îi arătau cu degetul și râdeau de ei. Dar în același timp mă fascinau. Aveam o pasiune pentru bărbatul fără brațe care scria la mașină cu degetele de la picioare. Dar nu faptul că nu avea brațe îmi plăcea. Ci faptul că scria de-adevăratelea, cât era ziua de lungă, și îi plăcea ce scria.

Recunosc că mă fascinează când femeile îl aduc pe Jay pentru consultația preoperatorie la dr. Rook. Culmea bizarului. Sunt pitice. Par surori, poate chiar sunt, mărunțele și durdulii, cu bujori în obraji și părul creț, nasuri cârne și zâmbete largi. Sunt amante, se mângâie, se sărută și se pipăie fără vreun fel de jenă. Pe Jay, un bebeluș cu nanism și nenumărate alte probleme grave, l-au adoptat. Sunt însoțite de asistenta lor socială...

uriașă: ea îl duce pe copil în brațe, mica butelie de oxigen și geanta pentru scutece. Fiecare mamă cară în mână câte un taburet, cum sunt cele pentru muls vacile. În cabinetul de consultație, stau pe taburetele lor mici și discută despre Jay și ce progrese a mai făcut, acum poate să-și concentreze privirea, le recunoaște. Dr. Rook urmează să-i facă o gastrotomie ca să se poată hrăni printr-o sondă introdusă direct în stomac.

E un bebeluș vioi, dar liniștit, nu neapărat mic, dar cu un cap enorm, diform. Femeile adoră să vorbească despre el, ne povestesc bucuroase cum îl duc în brațe împreună, cum îi fac baie și îl îngrijesc. Cât de curând va avea nevoie de cască când merge de-a bușilea pentru că mobila lor nu are nici jumătate de metru înălțime. Îi puseseră numele Jay pentru că semăna cu *joy* (bucurie), iar el le aducea atâta bucurie.

Ies din cabinet să iau niște leucoplast de hârtie. E alergic la celălalt. Arunc o privire în urmă și le văd pe mame apropiindu-se tiptil ca să-l privească pe Jay aflat pe burtă pe canapeaua de consultație. Le zâmbește iar ele îi zâmbesc înapoi. Asistenta socială și dr. Rook își zâmbesc una alteia.

— N-am văzut ceva mai adorabil, îi spun Karmei.

— Bietele. Acum sunt fericite. Dar nu va trăi mai mult de câțiva ani.

— Merită. Și dacă n-ar avea parte decât de ziua de azi. Tot merită toată suferința de mai târziu, Karma. Vor vărsa lacrimi dulci.

M-a surprins ce-am zis, dar chiar credeam. Descopeream ce înseamnă să te înhami la o muncă grea din dragoste.

Dr. Rook se înfurie când soțul ei îi numește pe pacienții ei copii aduși de râu. El susține că așa li se spune în Mississippi copiilor ca ei. Și el e chirurg la noi. În mod misterios, reușește să facă toate operațiile cu asigurări medicale adevărate, de exemplu Blue Cross. La doamna doctor Rook ajung majoritatea copiilor cu dizabilități sau complet nefuncționali, dar nu doar pentru că este un chirurg bun. Ea îi ascultă pe membrii familiei, îi pasă de ei, așa că mulți o recomandă.

Azi sosesc unul după altul. Majoritatea sunt mai mari și grei. Ca plumbul. Trebuie să-i ridic, apoi să-i țin cât ea le înlocuiește sondele. Cei mai mulți nu știu să plângă. Îți dai seama că doare rău, dar nu vezi decât lacrimile care le curg într-o parte până în urechi și auzi un scârțâit oribil, nepământean, ca o poartă ruginită, care vine din adâncul lor.

Ultima pacientă e grozavă. Nu pacienta în sine, ci ceea ce face doctorița. O fetiță nou-născută drăgălașă, cu fața roșie și șase degete la fiecare mână. Când se naște un copil, se zice mereu în glumă că mai întâi trebuie verificat dacă are câte cinci degete la mâini și la picioare. Se întâmplă mult mai frecvent decât am crezut. De obicei, doctorii îi programează pentru o operație cu externare în aceeași zi. Bebelușul de-acum nu are decât câteva zile. Dr. Rook îmi cere xilocaină, un ac și niște

catgut. Amorțește zona din jurul degetului și apoi, la baza fiecărui degețel în plus, face un nod și-l strânge bine. Le dă niște paracetamol sirop în caz că fetița dă semne de durere, le zice că nu trebuie să atingă degetul și că, nu după mult timp, ca buricul, se va înnegri și va cădea singur. Le mai spune că văzuse asta la tatăl ei care fusese doctor într-un orășel din Alabama.

Mai demult, dr. Kelly a consultat un băiețel cu șase degete la fiecare mână. Părinții lui își doreau foarte tare să-l opereze, dar copilul nu. Avea vreo șase sau șapte ani, un puști simpatic.

— Nu! Le vreau! Sunt ale mele! Vreau să le păstrez!

Am crezut că bătrânul dr. Kelly va încerca să-l convingă pe băiat, în schimb le-a spus părinților că, din câte își dădea el seama, copilul voia să aibă în continuare această marcă distinctivă.

— De ce să nu le păstreze? le-a zis.

Părinților nu le venea să creadă. Le-a mai zis că se pot întoarce în caz că băiatul se răzgândește. Și, firește, cu cât e mai mic, cu atât mai bine.

— Îmi place felul în care își apără drepturile. Dă-o încoace, băiete, a zis el și i-a strâns mâna.

Au plecat: părinții furioși, ocărându-l, iar puștiul rânjind cu gura până la urechi.

Oare va simți mereu la fel? Și dacă se apucă de studiat pianul? Va fi prea târziu dacă sau când se răzgândește? De ce n-am avea șase degete la mână în loc de cinci? Oricum sunt niște ciudățenii, la fel ca degetele de la

picioare, părul, urechile. Personal, mi-ar plăcea să avem cozi.

În timp ce fac curat și reaprovizionez sălile de consultație pentru tura de noapte visez cu ochii deschiși cum ar fi dacă aș avea coadă sau frunze în loc de păr, când deodată aud bătăi în ușă. Dr. Rook plecase deja și nu mai eram decât eu. Descui ușa și dau de Amelia și Jesus. Fata plânge și tremură în timp ce vorbește. I-a ieșit hernia și n-o mai poate împinge la loc.

Îmi iau haina, activez alarma și încui ușa, o conduc până la Urgențe. Intru cu ea să fiu sigură că o iau în primire. De gardă e dr. McGee. Asta e bine.

— Dr. McGee e un doctor bătrân și de treabă. O să se ocupe de Jesus. Probabil îl vor opera în seara asta. Nu uita să suni la noi și să vii cu el la consultație. Peste vreo săptămână. Să ne dai telefon. *Oye*, pentru Dumnezeu, să nu-i dai să sugă.

În metrou și în autobuz era aglomerat, dar nu mi-era frică. Jesus dormea. Parcă Fecioara mi-ar fi răspuns la rugăciuni. Mi-a spus să-mi iau următorul cec de ajutor social și să mă întorc acasă în Mexic. *Curandera* o să-l facă bine pe Jesus, iar *mamacita* o să știe ce să facă să nu mai plângă. Eu o să-i dau să mănânce banane și papaya. Fără mango pentru că pe copii îi doare burta de la mango. M-am întrebat când le cresc copiilor dinții.

Lupe se uita la o telenovelă când am ajuns acasă. Copiii dormeau în dormitor.

— L-au operat?

— Nu. S-a întâmplat ceva.

— Da, nici nu mă mir. Ce tâmpenie ai mai făcut de data asta? Ia zi?

L-am pus în colțul nostru fără să-l trezesc. Lupe a venit după noi în bucătărie.

— Ți-am găsit un loc unde să stai. Poți să stai acolo până-ți închiriezi ceva. Următorul cec o să-l primești aici, apoi le dai noua adresă celor de la asistența socială. M-auzi?

— Da. Îmi vreau banii de pe cec. Mă întorc acasă.

— Ești nebună. În primul rând, banii de luna asta s-au dus. Ce ți-a mai rămas, ăia sunt. *Estas loca?* N-ajungi cu ei nici până la jumătatea drumului spre Michoacán. Uite ce e, fato, tot ești aici. Găsește-ți de lucru la un restaurant, undeva unde să-ți dea și o cămăruță în spate. Sunt atâția bărbați, ieși în oraș, distrează-te. Ești tânără, frumușică, ai fi dacă te-ai aranja puțin. Ești ca și nemăritată. Înveți engleză repede. De ce să renunți?

— Vreau să mă întorc acasă.

— *Fuck a duck*, a spus ea și s-a întors la televizor.

Eram tot acolo când a intrat Ramón pe ușa din spate. Cred că nu a văzut-o pe canapea. A început să mă apuce de sâni și să mă sărute pe gât.

— Dulceață, dă-mi niște dulceață!

— *Ya estuvo*, a spus Lupe, iar lui Ramón i-a strigat: Du-te și bagă-ți capu-n budă, porc nenorocit și gras.

Și l-a dat afară din cameră. Mie mi-a zis doar:

— Te cari de-aici. Adună-ți toate boarfele. Uite o pungă de plastic.

Mi-am pus totul în *bolsa* și în pungă, l-am luat pe Jesus în brațe.

— Hai, du-te și urcă-te cu el în mașină. Îți aduc eu lucrurile.

Arăta ca un magazin vechi cu scânduri bătute în geam, dar deasupra ușii erau un indicator și o cruce. Nu se vedea nicio lumină, dar Lupe a bătut la ușă. A ieșit un *anglo* bătrân. A dat din cap că nu și a zis ceva în engleză, dar ea s-a răstit, ne-a împins pe mine și pe Jesus înăuntru și a dispărut.

Bărbatul a aprins o lanternă. A încercat să-mi spună ceva, dar eu am dat din cap. Nu engleză. Probabil mi-a spus că nu are paturi libere. Camera era plină cu paturi de-o persoană ocupate de femei și câțiva copii. Mirosea rău, a vin, vomă și urină. Rău, murdar. Mi-a adus niște pături și mi-a arătat un colț, la fel ca cel din bucătăria lui Lupe.

— Mulțumesc, i-am spus.

A fost oribil. Imediat cum m-am întins să dorm, Jesus s-a trezit. Nu se oprea din plâns. Am făcut un fel de cort ca să nu se audă așa de tare, dar mai multe femei au început să înjure și să repete: *Șadap, șadap*. Majoritatea erau alcoolice albe, bătrâne, dar unele erau negrese tinere care mă împingeau și mă înghioldeau. Una mică mă plesnea peste față cu mâinile ei minuscule, rapide ca niște tăuni.

— *Stopit!* am strigat. *Stopit! Stopit!*

A venit bărbatul cu lanterna și m-a dus printr-o cameră într-o bucătărie, alt colț. *Mis bolsas!* am zis. A înțeles și s-a dus înapoi și mi-a adus pungile. „Îmi pare rău", i-am spus în engleză. Jesus a mâncat și a adormit, dar eu m-am sprijinit de perete și am așteptat să se facă dimineață. Învăț engleză, m-am gândit. Am repetat în minte tot ce știam în engleză. *Court, Kentucky Fry, hamburger, good-bye, greaser, nigger, asshole, ho, Pampers, How much? Fuck a duck, children, hospital, stopit, șadap, hello, I'm sorry, General Hospital, All My Children, inguinal hernia, pre-op, post-op, Geraldo, food stamps, money, car, crack, pólis, Miami Vice, José Canseco, homeless, real pretty, No way, José, Excuse me, I'm sorry, please, please, stopit, șadap, șadap, I'm sorry. Holy Mary mother of God pray for us.*

Chiar înainte să se lumineze, bărbatul și o femeie bătrână au venit și au pus apă la fiert pentru terciul de ovăz. M-a lăsat s-o ajut, mi-a arătat unde erau zahărul și șervețelele care trebuiau puse în mijlocul meselor unite.

Am primit toate terci de ovăz și lapte la micul dejun. Femeile arătau foarte rău, nebune sau bete unele dintre ele. Fără casă și murdare. Am așteptat la coadă să facem duș, iar când ne-a venit rândul mie și lui Jesus apa era rece și nu rămăsese decât un prosop mic. Înseamnă că și eu și Jesus suntem oameni fără casă. În timpul zilei locul era creșă pentru copii. Puteam să ne întoarcem seara să primim o supă și un pat. Bărbatul s-a purtat

frumos. M-a lăsat să-mi țin *bolsa* acolo, așa că n-am luat decât câteva scutece cu mine. Toată ziua am umblat prin Eastmont Mall. Am mers într-un parc, dar m-am speriat pentru că niște bărbați au venit la mine. Am mers fără oprire, copilul era greu. A doua zi, negresa mică care mă pălmuise mi-a arătat sau am înțeles eu cumva că puteai să mergi toată ziua cu autobuzul, să le schimbi. Și asta am făcut, pentru că Jesus era prea greu și așa puteam să stau jos și să mă uit în jur sau să dorm când dormea și el, pentru că noaptea nu dormeam. Într-o zi am trecut pe lângă locul în care era La Clinica. Am hotărât că a doua zi o să mă duc acolo și-o să găsesc pe cineva să mă ajute. Gândul m-a făcut să mă simt mai bine.

A doua zi însă, Jesus a început să plângă altfel, ca un lătrat. M-am uitat la hernie și era foarte ieșită în afară și tare. Am luat autobuzul imediat, dar tot a durat; autobuzul, apoi trenul expres, apoi alt autobuz. Am crezut că o să găsesc închis, dar asistenta era acolo și ne-a dus la spital pe amândoi. Am așteptat mult timp până l-au dus în sfârșit la operație. Mi-au zis că-l țin peste noapte. M-au pus într-un pat lângă o cutie mică pentru el. Mi-au dat un bon cu care să merg să mănânc la cantină. Mi-am luat un sendviș și o cola, înghețată, niște fursecuri și fructe pentru mai târziu, dar am adormit, așa era de bine față de cum dormisem pe jos. Când m-am trezit, asistenta era lângă mine. Jesus era curat curățel și învelit într-o pătură albastră.

— Îi e foame! mi-a zâmbit ea. Nu te-am trezit când a ieșit din operație. Totul a decurs bine.

— Mulțumesc.

O, mulțumesc lui Dumnezeu! Era bine! Cât i-am dat să mănânce am plâns și m-am rugat.

— N-ai de ce să mai plângi acum, mi-a zis.

Îmi adusese o tavă cu cafea, suc și cereale.

A venit la noi dr. Fritz, nu doctorul care-l operase, primul doctor. S-a uitat la Jesus și a dat din cap, mi-a zâmbit, s-a uitat pe fișa lui. I-a ridicat bluzița. Încă se mai vedeau julitura și vânătaia de pe umăr. Asistenta m-a întrebat de ele. I-am spus că erau de la copiii din casa în care locuisem, că nu mai locuiam acolo.

— Vrea să știi că, dacă mai vede vânătăi pe el, va chema Protecția Copilului. Și ei pot să-ți ia copilul sau poate doar îți vor cere să vorbești cu cineva.

Am dat din cap. Îmi doream să-i spun că am nevoie să vorbesc cu cineva.

Au fost câteva zile pline. Dr. Adeiko și dr. McGee și-au luat concediu deodată, așa că ceilalți doctori au avut foarte multă treabă. Mai mulți pacienți țigani, ceea ce înseamnă toată familia, veri, unchi. Mereu îmi vine să râd (dar nu râd, nu-i plac nici glumele, nici alte comportamente frivole) pentru că, de câte ori intră într-o încăpere, dr. Fritz îl salută politicos pe părintele copilului: „Bună dimineața." Sau, dacă sunt amândoi, dă din cap spre fiecare și rostește: „Bună dimineața. Bună dimineața." Când e vorba de familiile de țigani, nu-mi permit să râd când se strecoară în încăpere și începe:

„Bună dimineața. Bună dimineața. Bună dimineața. Bună dimineața. Bună dimineața" ș.a.m.d. Și el, și dr. Wilson au mulți copii cu hipospadias, adică bebeluși de sex masculin cu găuri într-o parte a penisului, uneori mai mult de una, așa că atunci când fac pipi seamănă cu niște aspersoare. În fine, copilașul ăsta țigan, pe nume Rocky Stereo, suferea de același lucru, iar dr. Fritz îl făcuse bine. Toată familia, vreo duzină de adulți plus niște copii, îl însoțeau la tratamentul postoperatoriu și s-au apucat să dea toți mâna cu doctorul. „Mulțumesc. Mulțumesc. Mulțumesc. Mulțumesc." Mai ceva decât salvele lui de saluturi! A fost o scenă emoționantă și amuzantă în același timp și am dat să zic ceva despre ei mai târziu, dar dr. Fritz m-a țintuit cu privirea. Nu discută niciodată despre pacienți. Niciunul dintre doctori n-o face. Mai puțin dr. Rook, dar nici ea prea des.

Nici nu mai știu ce diagnostic a avut Reina inițial. Între timp a făcut paisprezece ani. Vine însoțită de mama ei, două surori și un frate. O împing în cărucior construit de tatăl ei. Surorile au doisprezece și cincisprezece ani, băiatul opt, toți copii frumoși, plini de viață și cu simțul umorului. Când intru în cameră, au pus-o deja pe canapeaua de consultație. E dezbrăcată. Cu excepția sondei de hrănire, are un trup perfect, moale ca satinul. I-au crescut sânii. Excrescența în formă de copită pe care o are în loc de dinți nu se vede, buzele rubinii, pictate parcă, îi stau întredeschise. Ochi verzi ca de smarald cu gene lungi, negre. Surorile ei au tuns-o în scări, punk,

în nas are un cercel rubiniu, iar pe coapsă i-au desenat un tatuaj în formă de fluture. Elena îi dă cu ojă unghiile de la picioare, în timp ce Tony îi aranjează mâinile sub cap, la spate. Fiind cel mai puternic, el mă ajută să-i țin partea de sus a trunchiului în timp ce surorile o țin de picioare. Dar deocamdată rămâne întinsă asemenea *Olympiei* lui Manet, ireal de pură și de frumoasă. Dr. Rook are aceeași reacție ca și mine, se oprește ca s-o poată admira.

— Doamne cât e de frumoasă, spune ea. Când a început să aibă menstruație? întreabă în continuare.

Nu observasem ața tamponului ițindu-se din părul mătăsos și negru. Mama spune că e prima dată. Și adaugă fără ironie:

— Acum e femeie.

Acum e în pericol, îmi spun.

— În regulă. Țineți-o, spune dr. Rook. Mama o apucă de mijloc, fetele de picioare, eu și Tony îi fixăm brațele. Se zbate cu putere, dar până la urmă dr. Rook reușește să-i scoată sonda veche și să i-o bage pe cea nouă.

A fost ultimul pacient. Fac curat, schimb hârtia de pe canapea când dr. Rook bagă capul în cabinet și-mi spune:

— Sunt atât de recunoscătoare pentru Nicholas al meu.

Îi zâmbesc și-i răspund:

— Și eu pentru Nicholas al meu.

Ea se referă la bebelușul ei de șase luni, eu la nepotul de șase ani.

— Noapte bună, ne spunem.

Ea pleacă în spital.

Mă duc acasă, îmi fac un sendviș, dau drumul la televizor. Joacă Oaklands Athletics. Dave Stewart față-n față cu Nolan Ryan. Partida tocmai intră în a zecea repriză când sună telefonul. Dr. Fritz. E de gardă la Urgențe, are nevoie de mine acolo.

— Ce s-a întâmplat?

— Amelia, o mai ții minte? Sunt persoane care știu spaniolă aici, dar vreau să vorbești tu cu ea.

Amelia era în cabinetul doctorului, la Urgențe. Îi făcuseră un sedativ, privirea îi era și mai goală ca de obicei. Și copilul? Mă duce la un pat ascuns de o perdea.

Jesus e mort. Are gâtul rupt. Are vânătăi pe brațe. Poliția e pe drum, dar dr. Fritz vrea să vorbesc eu cu ea întâi, calm, să încerc să aflu ce s-a întâmplat.

— Amelia? Mă mai ții minte?

— *Sí. Cómo no?* Ce mai faci? Pot să-l văd pe *mijito* Jesus?

— Imediat. Dar întâi trebuie să-mi spui ce s-a întâmplat.

A durat ceva până am înțeles că ziua și-o petrecea în autobuze, iar noaptea dormea la un adăpost pentru oamenii străzii. Seara trecută, când a ajuns la adăpost, două femei mai tinere i-au furat toți banii din locul în care și-i prinsese pe interiorul hainelor. Au lovit-o cu

palmele și picioarele, apoi au plecat. Bărbatul care se ocupă de adăpost nu știe spaniolă și nu a înțeles ce-i spunea ea. Îi tot zicea să tacă, cu degetul la gură îi arăta să tacă și să-l facă și pe copil să tacă. Mai târziu, femeile s-au întors. Erau bete, era întuneric și ceilalți încercau să doarmă, dar Jesus tot plângea. Amelia nu mai avea niciun ban și nu știa ce-o să se facă. Nu putea să gândească. Femeile au venit la ea. Una a pălmuit-o și cealaltă i l-a luat pe Jesus, dar Amelia i l-a smuls din mâini. A venit responsabilul și femeile s-au dus să se culce. Jesus nu se mai oprea din plâns.

— Nu puteam să gândesc, nu știam ce să fac. L-am scuturat ca să tacă și să pot să mă gândesc ce să fac.

I-am luat mâinile micuțe în ale mele.

— Plângea când l-ai scuturat?

— Da.

— Apoi ce s-a întâmplat?

— S-a oprit din plâns.

— Amelia. Știi că Jesus a murit?

— Da, știu. *Lo sé.* Apoi a adăugat în engleză: *Fuck a duck. I'm sorry.*

502

502 era indiciul pentru 1-Orizontal din *Times*-ul de azi-dimineață. E codul poliției pentru conducerea unui vehicul sub influența alcoolului, *Driving While Intoxicated*, așa că am completat cu *DWI*. Greșit. Îmi imaginez că toți navetiștii din Connecticut știau că răspunsul e 502 scris cu cifre romane. Am avut câteva clipe de panică, cum mi se întâmplă de fiecare dată când îmi revin amintirile din perioada în care beam. Dar de când m-am mutat în Boulder am învățat să-mi controlez respirația și să meditez, ceea ce mă calmează fără greș.

Mă bucur că m-am lăsat de băut înainte să mă mut în Boulder. Din toate locurile în care am trăit, doar aici nu găsești un magazin de băuturi alcoolice la fiecare colț. Nici la Safeway-ul de aici nu vând alcool și, bineînțeles, în niciun caz duminica. Doar câteva magazine au băuturi alcoolice, majoritatea la marginea orașului, așa că dacă ești un amărât de bețiv în sevraj și ninge, Dumnezeu să te aibă în pază. Magazinele de băuturi

sunt niște construcții coșmarești de mărimea unui hipermarket Target. Ai putea muri de delirium tremens până să găsești raionul cu Jim Beam.

Cel mai bine e în Albuquerque, unde magazinele de băuturi au ghișee afară de la care-ți poți cumpăra băutura fără să te dai jos din mașină, așa că nici nu e nevoie să te schimbi de pijamale. Dar nici acolo nu vând duminica, e drept. Așa că, dacă nu eram prevăzătoare, apărea mereu întrebarea cui aș putea să-i fac o vizită neașteptată și să nu mă servească cu vreo băutură răcoritoare slab alcoolizată.

Deși nu mai beam de ani de zile, când m-am mutat aici mi-a fost greu la început. De câte ori mă uitam în oglinda retrovizoare, exclamam „Of, nu!", dar nu erau decât suporturile pentru schiuri pe care le are toată lumea instalate pe mașini. N-am văzut nici măcar o dată o mașină de poliție aflată efectiv în urmărire și nici n-am fost de față la vreo arestare. Am văzut polițiști în pantaloni scurți la mall, mâncând înghețată de iaurt Ben & Jerry's și o echipă de intervenție într-o camionetă deschisă în spate. Șase bărbați în uniforme de camuflaj, cu puști imense cu tranchilizante, fugăreau un pui de urs pe mijlocul bulevardului Mapleton.

Probabil că ăsta e cel mai sănătos oraș din țară. Nici la petrecerile studențești, nici la meciurile de fotbal nu se bea alcool. Nimeni nu fumează, nu mănâncă carne roșie sau gogoși cu glazură. Poți să te plimbi neînsoțit noaptea, să lași ușa descuiată. Aici nu există nici bande, nici rasism. Nu prea există rase, de fapt.

Tâmpenia aia de 502. Toate amintirile au dat năvală, în ciuda exercițiilor de respirație. Prima mea zi de lucru la U_____, problema de la Safeway, incidentul de la San Anselmo, scena cu A_____.

Acum totul e bine. Îmi iubesc și slujba și pe cei cu care lucrez. Am prieteni buni. Locuiesc într-un apartament frumos chiar la poalele Muntelui Sanitas. O pasăre tangara cu capul stacojiu s-a așezat pe o creangă din curtea mea azi. Cosmo, motanul meu, dormea la soare, așa că n-a încercat s-o prindă. Sunt profund recunoscătoare pentru viața mea din prezent.

Așa că să mă ierte Dumnezeu dacă mărturisesc că din când în când am așa o pornire diabolică să... distrug totul. Nici nu-mi vine să cred că pot avea gândul ăsta, după toți anii ăia îngrozitori. Și nici agentului Wong, care mă ducea la pușcărie sau la dezalcoolizare, nu i-ar veni.

Politicosul, așa-i spuneam toți lui Wong. Celorlalți le spuneam „porci", în niciun caz o poreclă potrivită pentru agentul Wong, care era foarte cumsecade, de-adevăratelea. Metodic și formal. Cu el nu aveai niciodată schimburile de amabilități fizice pe care le aveai în mod obișnuit cu ceilalți. Nu te izbea niciodată de mașină, nici nu-ți răsucea cătușele până-ți rănea încheieturile. Așteptai ore întregi să termine de scris cu mare caznă procesul verbal și să-ți citească drepturile. Când îți punea cătușele zicea „Permite-mi" și „Ai grijă la cap" când te urca în mașină.

Era conștiincios și cinstit, o prezență de excepție în rândul forței polițienești din Oakland. Eram norocoși să-l avem în cartierul nostru. Acum regret foarte tare un

anumit incident. Unul din pașii programului Alcoolicilor Anonimi constă în a te revanșa față de cei pe care i-ai nedreptățit. Cred că m-am revanșat cât de mult am putut în general. Îi rămân însă datoare agentului Wong. Căci l-am nedreptățit fără drept de apel.

Pe vremea aceea locuiam în Oakland, în apartamentul mare turcoaz de la intersecția lui Alcatraz cu Telegraph. Chiar deasupra magazinului Alcatel Liquors, mai jos pe stradă de White Horse, vizavi de 7-Eleven. O poziție foarte bună.

La 7-Eleven se adunau de obicei bețivanii bătrâni. Deși, spre deosebire de ei, mergeam în fiecare zi la serviciu, ne intersectam la magazinele de băuturi alcoolice în weekenduri. Cozi în față la Black and White care deschidea la șase dimineața. Târguieli în miez de noapte cu pakistanezul sadic care lucra la 7-Eleven.

Toți mă tratau prietenește. „Ce mai faceți, Miss Lu?" Uneori îmi cereau bani, iar eu le dădeam de fiecare dată, iar de câteva ori când am rămas fără serviciu, le-am cerut eu lor. Componența grupului se schimba tot timpul pe măsură ce ajungeau la închisoare, în spitale, mureau. Membrii permanenți erau Ace, Mo, Little Ripple și The Champ. Cei patru bătrâni negri își petreceau diminețile la 7-Eleven, iar după-amiezile dormeau sau beau într-un Chevrolet Corvair turcoaz-spălăcit, parcat în curtea lui Ace. Soția lui, Clara, nu-i lăsa să fumeze sau să bea în casă. Fie iarnă, fie vară, pe ploaie sau pe timp frumos, cei patru își făceau veacul în mașină. Adormeau ca cei mici la drum lung cu mașina, cu capetele sprijinite pe

mâinile împreunate, sau priveau drept înainte ca și cum și-ar fi făcut plimbarea de duminică, comentând despre toți cei care treceau pe jos sau cu mașina și pasându-și unul altuia o sticlă cu vin dulce.

Când veneam pe stradă dinspre stația de autobuz, le strigam: „Cum merge, băieți?" „Bine-binișor", zicea Mo. „Cât timp am vinișor!" Iar Ace completa: „Mă simt perfect, cât am cabernet!" Mă întrebau de șeful meu, nebunul de dr. B.

— Dă-o naibii de slujbă! Pensionează-te pe caz de boală, o meriți! Vii și stai aici cu noi, soro, altfel trece timpul, e confortabil. N-ai tu nevoie de slujbă!

Odată, Mo mi-a zis că nu arăt prea bine, poate ar trebui să merg la dezintoxicare.

— Dezintoxicare? a pufnit The Champ cu dispreț. Niciodată. Reintoxicare! Aia da!

The Champ era scund și gras, purta un costum albastru lucios, cămașă albă curată și o pălărie *porkpie*[1]. Avea un ceas de aur cu lanț și ținea mereu în gură un trabuc. Ceilalți trei purtau toți cămăși cadrilate, salopete și șepci de baseball cu însemnul Oakland Athletics.

Într-o vineri nu m-am dus la serviciu. Cel mai probabil băusem cu o noapte înainte. Nu știu unde am fost plecată dimineața, dar îmi amintesc că m-am întors cu o sticlă de Jim Beam. Am parcat mașina în spatele unei furgonete, vizavi de clădirea în care locuiam. M-am dus sus și am adormit. M-au trezit niște bătăi puternice în ușă.

[1] Pălărie cu calota scundă și dreaptă, cu boruri mici, asociată cu muzicienii de jazz.

— Deschideți ușa, doamnă Moran. Sunt agentul Wong.

Am pitit sticla în bibliotecă și am deschis ușa.

— Bună ziua, domnule agent Wong. Cu ce vă pot ajuta?

— Sunteți proprietara unei Mazda 626?

— Știți bine că da.

— Unde vă este mașina, doamnă Moran?

— În casă sigur nu e.

— Unde ați parcat autovehiculul?

— Mai sus, vizavi de biserică.

Nu-mi aminteam.

— Mai gândiți-vă.

— Nu-mi amintesc.

— Uitați-vă pe fereastră. Ce vedeți?

— Nimic. 7-Eleven. Telefoane. Pompe de benzină.

— Vreun loc de parcare?

— Da. Incredibil. Chiar două! O, acolo am parcat eu, în spatele unei furgonete.

— Ați lăsat mașina scoasă din viteză, fără să trageți frâna de mână. Când a plecat furgoneta, autovehiculul dumneavoastră a luat-o la vale după ea pe Alcatraz, în timpul orei cu trafic infernal, după care a intrat pe contrasens, ratând la mustață mai multe mașini, și a continuat în viteză pe trotuar, aproape rănind un bărbat, pe soția lui și bebelușul din cărucior.

— Așa. Și apoi ce s-a întâmplat?

— Vă duc să vedeți cu ochii dumneavoastră ce s-a întâmplat. Haideți.

— Vin imediat. Vreau să mă spăl pe față.

— Vă aștept aici.

— Vă rog. Puțin respect pentru intimitate, domnule. Așteptați-mă în fața ușii.

Am luat o gură zdravănă de whisky. M-am spălat pe dinți și m-am pieptănat.

Am mers unul lângă altul în tăcere. Două cvartale lungi. Fir-ar.

— Acum sincer, e de-a dreptul o minune că Mazda mea n-a intrat în nimic și nici n-a rănit pe nimeni. Nu sunteți de acord, domnule agent Wong? O minune!

— De intrat a intrat în ceva. E o minune că niciunul dintre domni nu era în mașină la momentul respectiv. Se dăduseră jos să se uite după Mazda dumneavoastră care venea la vale.

Mașina mea era înfiptă în aripa dreaptă a decapotabilei Chevy Corvair. Cei patru bărbați stăteau în picioare lângă ea, dând din cap. Champ pufăia din trabuc.

— Slavă Domnului că n-ai fost în ea, soro, a spus Mo. Primul lucru, am deschis ușa și-am zis: „Un' să fie?"

Aripa era îndoită ca lumea, la fel și portiera Chevroletului. Mașinii mele i se rupsese bara de protecție și i se spărsese un far, iar un semnalizator nu mai mergea.

Ace continua să dea din cap.

— Sper c-aveți asigurare, doamnă Lucille. Asta de-o vedeți e o mașină clasică și mi-a șifonat-o bine.

— Nu-ți face griji, Ace. Am asigurare. Să-mi aduci o estimare a pagubei cât de repede poți.

The Champ le-a spus ceva celorlalți, dar încet. Au încercat să nu zâmbească, dar n-au reușit. Ace a luat cuvântul:

— Stăteam noi aici și ne vedeam liniștiți de treabă, când ce să vezi!? Lăudat fie Domnul!

Agentul Wong nota numărul meu de înmatriculare și pe al lui Ace.

— Mașina aceasta are motor? l-a întrebat pe Ace.

— Mașina asta de-o vedeți e piesă de muzeu. Model ieșit din fabricație. Nu-i trebe motor.

— Acum n-am decât să dau cu spatele și să am grijă să nu calc pe nimeni, am zis.

— Nu vă grăbiți, doamnă Moran, m-a oprit agentul Wong. Trebuie să completez un proces verbal.

— Proces verbal? Să vă fie rușine, domnule agent!

— Nu puteți să-i dați amendă doamnei. Dormea la momentul incidentului!

Bătrânii făcuseră cerc în jurul lui, îl intimidau.

— Păi, s-a bâlbâit ofițerul, e vinovată de imprudență...

— Imprudență la volan? Dar nu era la volan!

Wong încerca să-și adune gândurile. Bărbații mormăiau și bombăneau.

— Rușine. Rușinos. Contribuabili nevinovați. Biata de ea, și-așa e singură.

— Sigur îmi miroase a alcool, a spus agentul Wong.

— De la mine! au spus toți patru deodată, suflându-i în nas.

— Nu, dom'le, a zis Champ. Dacă nu ești la volan, n-ai cum să conduci în stare de ebrietate!

— Ăsta-i adevărul!

— Clar ca bună ziua.

Agentul Wong ne-a privit cu o expresie foarte descurajată. A început să-i cârâie stația radio. Și-a băgat carnetul repede în buzunar, a făcut stânga-mprejur și-a luat-o spre mașina de poliție, apoi a demarat cu luminile și sirena pornite.

Cecul de la firma de asigurări a venit foarte repede, expediat pe numele meu, dar completat cu numele Horatio Turner. Cei patru stăteau în mașină când i-am dat cecul lui Ace. O mie cinci sute de dolari.

În după-amiaza aceea a fost singura dată când m-am urcat în mașina lor veche. A trebuit să mă strecor pe după The Champ pentru că portiera nu se mai deschidea. Little Ripple, care era mic, mă încadra din cealaltă parte. Cu toții beau Gallo Port, dar mie mi-au cumpărat o sticlă mare de Colt 45. Au toastat pentru mine. „Pentru lady Lucille a noastră!" Și așa mi-a rămas numele după aceea în cartier.

Partea tristă e că totul s-a întâmplat primăvara devreme. Agentul Wong mai avea de patrulat în zonă tot restul primăverii și toată vara. În fiecare zi trebuia să treacă pe lângă băieții din Chevroletul Corvair, care-i zâmbeau și-i făceau cu mâna.

Sigur că am mai avut și alte interacțiuni cu agentul Wong după acel incident, niciuna din ele plăcută.

Și s-a făcut sâmbătă

Drumul din oraș către închisoarea comitatului urmează culmile dealurilor care domină golful. De-o parte și de alta a șoselei sunt copaci, iar în acea ultimă dimineață era ceață, ca într-un peisaj dintr-o veche pictură chinezească. Sunetul cauciucurilor și al ștergătoarelor și nimic altceva. Lanțurile cu care eram legați de picioare scoteau un clinchet de instrumente muzicale orientale, iar deținuții în salopetele lor portocalii se legănau la unison asemenea unor călugări tibetani. Râzi. Și eu am făcut la fel. Știam că sunt singurul alb din autobuz și că niciunul din tipii ăștia nu era Dalai Lama. Dar de frumos era frumos. Am râs poate pentru că m-am simțit ridicol privind lucrurile așa. Karate Kid m-a auzit râzând. Gata, băutura i-a făcut creierul praf lui moș Chaz. Majoritatea celor care merg acum la pușcărie sunt puști dependenți de cocaină. Nu se iau de mine, pentru ei sunt doar un hipiot bătrân.

Prima priveliște cu închisoarea e fantastică. După un urcuș lung, ți se arată o vale cuibărită între dealuri.

Terenul a fost cândva reședința de vară a unui milionar pe nume Spreckles. Câmpurile din jurul închisorii comitatului seamănă cu grădinile unui castel din Franța. În ziua aceea, erau înfloriți sute de pruni japonezi. Flori de gutui. Mai târziu înfloreau câmpurile de narcise, apoi de irișii.

În fața închisorii se întinde o pajiște pe care paște o turmă de bizoni. Vreo șaizeci cu totul. Între timp se născuseră șase viței. Dintr-un motiv sau altul, bizonii bolnavi din toată țara sunt trimiși aici. Veterinarii îi tratează și-i studiază. Îi recunoști pe tipii din autobuz care sunt la prima încarcerare pentru că se sperie ca naiba. „Aoleu! Ce dracu'? Ne dau să mâncăm carne de bizon? Ia uite, sunt și femele cu pui."

Închisoarea noastră și închisoarea pentru femei, atelierul de mecanică auto și serele. Nu tu oameni, nu tu case, așa că te simți ca și cum ai fi aterizat pe o pajiște de la începuturile lumii, luminată de razele de soare care străpung ceața. Autobuzul Bluebird îi sperie de fiecare dată pe bizoni chiar dacă trece o dată pe săptămână. O rup la galop și se năpustesc spre dealurile înverzite. Ca un turist într-un safari, speram să am ocazia să văd câmpurile.

Am coborât din autobuz și ne-au dus în celula arestului de la subsol unde am așteptat să ne facă procedurile. O așteptare lungă urmată de încă un control în fund. „Chaz, să nu te-apuce râsul", îl aud pe Karate Kid. După care mi-a zis că e și CD aici, fusese violat. Argoul pușcăriașilor seamănă cu spaniola. Cana se sparge. Nu

tu violezi condițiile eliberării condiționate. Poliția te violează pe tine.

Cei din banda Sunnyvale îl împușcaseră pe Chink. Abia acum aflam. Știam că CD își adora fratele, pe Chink, un mare traficant din Mission.

— Nasol, am spus eu.

— Să mor. Pân-a ajuns poliția, au șters-o toți, numai CD a rămas și l-au găsit cu palmele sub capul lu' Chink. N-avea pentru ce să-l salte, doar violare. I-au dat șase luni. Dacă face trei, e bine. Și după ce iese îi mătrășește pe-ăia de l-au omorât pe frac-su.

Am avut baftă și-am nimerit la etajul trei (fără priveliște), într-o celulă cu încă doi puști ursuzi și Karate, pe care îl știu de pe stradă. Nu mai erau decât alți trei tipi albi pe etaj, așa că m-am bucurat că nimerisem cu Karate. Celulele sunt pentru două persoane. De obicei stau șase bărbați în ele; într-o săptămână ne mai aduceau încă doi. Karate Kid trage de fiare tot timpul, exersează tot felul de scheme cu mâinile și picioarele.

Când am ajuns, gardianul de serviciu era Mac. De câte ori mă vede, îmi ține o predică despre Alcoolicii Anonimi. Dar știe că-mi place să scriu, așa că mi-a adus un carnet cu pagini galbene și un pix. A zis c-a observat că primisem condamnare pentru intrare prin efracție și furt, deci aveam ceva de stat.

— De data asta poate ajungi la pasul patru, Chaz.

E ăla când îți recunoști toate greșelile.

— În cazul ăsta mai adă-mi vreo zece carnete, i-am zis.

Nu e nimic de spus despre închisoare care să nu fie un clișeu. Umilință. Așteptarea, brutalitatea, putoarea, mâncarea, senzația de nesfârșire. N-ai cum să descrii zgomotul constant, care-ți sparge timpanele.

Două zile am tremurat ca naiba. Într-una din nopți cred c-am avut convulsii, dacă nu, înseamnă că m-au bătut cincizeci de tipi în somn. Mi-am spart buza, câțiva dinți, tot corpul plin de vânătăi. Am încercat să cer la infirmerie, dar gardienii nici n-au vrut s-audă.

— Gata, e ultima dată când treci prin așa ceva, mi-a zis Mac.

Măcar m-au lăsat să stau în pat. CD era pe alt etaj, dar în timpul orei de plimbare îl vedeam în curte fumând cu alți tipi, ascultând în timp ce ei râdeau. De cele mai multe ori, se plimba singur.

Ce ciudat cum au unii oameni putere. Cei mai mari nenorociți din pârnaie îl tratau cu respect, numai felul în care se dădeau un pas în spate când trecea pe lângă ei. Nu e uriaș ca frate-su, dar e la fel de puternic și stăpân pe sine. Amândoi sunt dintr-o mamă chinezoaică și un tată negru. CD își poartă părul împletit într-o coadă lungă, care-i atârnă pe spate. Pielea lui are o culoare nepământeană, ca o fotografie veche în sepia, ceai negru cu lapte.

Uneori îmi amintește de un războinic masai, alteori de un Buddha sau de un zeu maiaș. Stă așa nemișcat, fără să clipească, jumătate de oră sau mai mult. Emană indiferența calmă a unui zeu. Știu că par nebun sau poponar. În orice caz, ăsta e efectul pe care-l are asupra tuturor.

Prima dată l-am cunoscut în închisoarea comitatului când doar ce împlinise optsprezece ani. Era prima noastră încarcerare. Eu l-am făcut să-i placă să citească. Prima carte de care s-a îndrăgostit a fost *The Open Boat* de Stephen Crane. Tipul de la bibliotecă venea în fiecare săptămână, noi îi dădeam înapoi cărțile și luam altele. Hispanicii au un limbaj al semnelor foarte complex pe care-l folosesc înăuntru. CD și cu mine am început să vorbim în cărți. *Crimă și pedeapsă*, *Străinul*, Elmore Leonard. Ne-am mai nimerit o singură dată împreună și deja îmi arăta el scriitori noi.

S-a mai întâmplat să ne întâlnim și pe stradă. Îmi dădea de fiecare dată bani, destul de jenant, dar cum eram la cerșit, nu-i refuzam niciodată. Ne așezam pe-o bancă în vreo stație de autobuz și stăteam de vorbă. Deja mă depășise la cărțile citite. Are douăzeci și doi de ani. Eu am treizeci și doi, dar lumea crede mereu că-s mult mai bătrân. Eu mă simt de vreo șaișpe ani. De atunci beau, așa că mi-au scăpat multe lucruri. Am ratat scandalul Watergate, slavă Domnului. Încă mai vorbesc ca un hipiot, cu „meserie" și „ce mai trip".

Willie Clampton m-a trezit bătându-mi în gratii când s-au întors din curte toți de pe etaj.

— Alo, Chaz, care-i treaba? CD îți transmite bine-ai venit acasă.

— Da' tu cum o mai duci, Willie?

— Bine de tot. Încă vreo două episoade din *Soul Train* și mă liberez. Tre' să vă-nscrieți și voi la cursurile

de scriere. Acum ne-au băgat cursuri de-astea cu ștaif. Muzică, ceramică, teatru, pictură. Ba vin și tipe de la închisoarea pentru gagici. Kid, să vezi, frate, e și Dixie la cursul ăsta. Pe cuvânt.

— Fugi de-aici. Ce caută Dixie la închisoare?

Karate Kid fusese mai demult peștele lui Dixie. Acum ea avea afacerea ei, feministă, cu fete și cocaină pentru avocați grei, consilieri municipali. Indiferent pentru ce-o săltaseră, nu stătea mult. Avea pe la vreo patruzeci de ani, dar arăta foarte bine încă. Dac-o vedeai pe stradă, ziceai că e una din tipele care-și cumpără ținute de la Neiman Marcus. Niciodată nu lăsa să se vadă că mă cunoaște, dar îmi dădea de fiecare dată cinci sau zece dolari și-mi zâmbea cu gura până la urechi. „Tinere, cu banii ăștia să faci bine să-ți cumperi un mic dejun sănătos."

— Și ce scrieți la curs?

— Povestiri, rap, poezii. Să vezi ce poezie am scris:

Mașini de poliție una după alta
Dar ce le pasă lor
C-aici e negru contra negru
Și mai am:
Două cuburi ude de zahăr
Pentru o țigară
Asta da tocmeală.

Karate și cum mine am izbucnit în râs.

— Așa, râdeți, coaie, râdeți. Luați de-aici.

Să mor dacă nu ne-a recitat un sonet de Shakespeare. Willie. Vocea lui gravă acoperind vuietul insuportabil al pușcăriei.

— „Să te asemăn oare cu o zi de vară?/ Ți-e firea mai cu farmec, mai blajină..."[1]

— Profa e albă, bătrână. Bătrână ca bunică-mea, dar de treabă. Cizme Ferragamo. În prima zi s-a dat cu Chanel. Nu i-a venit să creadă că-l știam. Acum se dă mereu cu alt parfum. Le știu pe toate. Opiu, Ysatis, Joy. Singurul pe care nu l-am ghicit a fost Fleurs de Rocaille.

Mi s-a părut c-a pronunțat perfect. Și eu și Karate am râs de ne-am crăcănat: Willie și Fleurs de Rocaille al lui.

De fapt, sunetul pe care îl auzi cel mai des în pușcărie sunt râsetele.

Asta nu e o pușcărie ca toate celelalte. Am fost în pușcării obișnuite, Santa Rita, Vacaville. Mare minune c-am scăpat cu viață. Închisoarea comitatului nr. 3 a apărut la emisiunea *60 minutes*, așa de progresistă e. Informatică, mecanică, tipografie. O școală de horticultură renumită. Noi producem legumele pentru Chez Panisse, Stars și alte restaurante. Aici mi-am luat bacalaureatul.

Directorul penitenciarului, Bingham, e o figură. În primul rând, e fost pușcăriaș. Și-a omorât tatăl. A primit o pedeapsă grea. După ce-a ieșit, a făcut Dreptul,

[1] *Sonetul XVIII* de William Shakespeare, trad. din engleză de Maria Moscu, în *Opere complete,* vol. 9, Editura Univers, 1995, p. 80.

s-a hotărât să schimbe sistemul penitenciar. Înțelege ce e pușcăria.

Astăzi l-ar fi achitat, ar fi primit verdict de autoapărare pentru că fusese maltratat. Mama mă-sii, și eu aș scăpa doar cu omor cu premeditare dac-aș povesti juriului despre maică-mea. Iar cu poveștile despre taică-miu, aș scăpa și dac-aș fi Zodiacul[1]!

Au de gând să construiască o închisoare nouă, lângă asta. Bingham zice că în asta e la fel ca pe stradă. Aceleași ierarhii, mentalități, brutalitate, droguri. În aia nouă o să fie cu totul altfel. N-o să-ți mai dorești să te întorci, zice el. Recunoaște, o parte din tine își dorește să se întoarcă aici, să te odihnești o vreme.

M-am înscris la curs doar ca să mă văd cu CD. Doamna Bevins mi-a spus că CD i-a povestit de mine.

— Bețivu' ăsta bătrân? Pun pariu c-ai auzit și mai multe despre mine. Mă cheamă Karate Kid. Și sunt gata să te fac să zâmbești. Să te miști mai cu antren. Și nu e niciun șmen.

Un scriitor pe nume Jerome Washington a scris despre comportamentul ăsta stereotip al negrilor față de albi. Să le vorbești pe limba negrilor. Chestii de genul „Dac-aș fi baștan mi-ar ieși banii din ghete." Ce-i drept, nouă albilor ne place la nebunie. Profesoara râdea.

— Nu-l băgați în seamă, a intervenit Dixie. E incorigibil.

---

[1] Zodiac – nume sub care este cunoscut un ucigaș în serie din Statele Unite, din anii 1960-1970, a cărui identitate nu a fost încă descoperită (n. red.).

— Nu, nu, mama. Încurajează-mă cât vrei.

Doamna Bevins ne pune pe mine și pe Karate să completăm un chestionar cât timp ceilalți citesc cu voce tare tema. M-am așteptat la întrebări despre câte clase avem, cazier, dar în loc de asta erau chestii de genul „Descrie camera ideală", „Imaginează-ți că ești un ciot. Descrie ce înseamnă să fii un ciot".

Cum scriam noi de zor, eu trăgeam cu urechea la povestirea pe care-o citea Marcus. Marcus e un tip brutal, indian, un pușcăriaș cu condamnări grele. Dar scrisese o povestire bună, despre un pușți care se uită cum îl bat niște țărănoi pe taică-su. Se chema „Cum am devenit cherokee".

— E o povestire bună, i-a spus profesoara.

— E o povestire de căcat. Era de căcat și când am citit-o prima dată nu mai știu unde. Nu l-am cunoscut pe taică-miu. M-am gândit că e genul de bășină pe care te-aștepți s-o scriem. Pun pariu că te uzi fleașcă când te gândești cum ne ajuți pe noi, niște biete victime ale societății, să ne cunoaștem mai bine sentimentele.

— Nu dau doi bani pe sentimentele voastre. Am venit să vă învăț să scrieți. De fapt, puteți foarte bine să mințiți și totuși să spuneți adevărul. Povestirea e bună, pare adevărată, indiferent de unde-ai scos-o.

În timp ce vorbea, făcea pași în direcția ușii.

— Detest victimele, a continuat ea. Și-n niciun caz n-am de gând să fiu victima voastră.

A deschis ușa și le-a spus gardienilor să-l ducă pe Marcus la etajul lui.

— Dacă cursul merge bine, până la sfârșit ne vom încredința viața unii altora, a spus.

Ne-a explicat mie și lui Karate că tema pentru azi a fost să scrie despre durere.

— Te rog să ne citești povestirea ta, CD.

După ce a terminat de citit, doamna Bevins și cu mine ne-am zâmbit. CD a zâmbit și el. Era prima dată când îl vedeam zâmbind pe bune, cu dinții mici și albi. Povestirea era despre un băiat și-o fată care se uită prin geam într-un magazin de vechituri din North Beach. Discută despre ce văd, o fotografie veche cu o mireasă, niște pantofi mici, o pernă brodată.

Felul în care a descris-o pe fată, cu încheieturile ei foarte subțiri, vena care i se vedea pe frunte, frumusețea și inocența ei, mi-a frânt inima. Kim plângea. E o curvă tânără din Tenderloin, o fâță mică și rea.

— Da, e mișto, dar nu-i despre durere, a zis Willie.

— Pe mine m-a durut, a zis Kim.

— Și pe mine, a zis Dixie. Aș da orice să se uite cineva așa la mine.

A început o ceartă generală, că e despre fericire și nu despre durere.

— E despre dragoste, a spus Daron.

— Pe dracu' e despre dragoste. Tipul nici nu pune mâna pe ea.

Doamna Bevins ne-a zis să fim atenți la toate trimiterile la cei morți.

— Apusul se reflectă în geam. Toate imaginile trimit la fragilitatea vieții și a iubirii. Încheieturile foarte

subțiri. Durerea vine din conștientizarea faptului că fericirea nu durează.

— Da, intervine Willie, numa' că-n povestirea asta el o ține vie pe ea.

— Ce zici tu acolo, negrule?

— E din Shakespeare, cârnatule. Asta face arta. Păstrează fericirea pentru totdeauna. CD poate să se-ntoarcă la ea oricând, e de-ajuns să citească povestirea.

— Da, da' de futut tot nu poate s-o fută.

— Ai înțeles perfect, Willie. Pe cuvânt dacă nu înțelegeți mai bine decât toți elevii pe care i-am avut, a spus ea.

În altă zi ne-a spus că nu e prea mare diferență între mintea infractorului și cea a poetului. Miza e aceeași: să îmbunătățești realitatea, să-ți construiești propriul adevăr. Voi aveți ochiul format pentru detalii. V-ajung două minute într-o cameră ca să vă dați seama exact cine și ce. Sunteți în stare să mirosiți de la o poștă minciuna.

Un curs dura câte patru ore. Vorbeam în timp ce scriam, iar în rest citeam ce-am scris, ascultam ce ne citea ea. Vorbeam singuri, cu ea, între noi. Shabazz a zis că-i amintește de școala de duminică, când era mic, cum colorau imagini cu Isus și vorbeau așa încetișor, dar tot timpul, exact ca aici. Shabazz e un fanatic religios, e la pușcărie pentru că și-a bătut soția și copiii. Poeziile lui sunt o combinație de rap și Cântarea Cântărilor.

Cursul de scriere a schimbat prietenia dintre mine și Karate Kid. În fiecare seară în celulă scriam și ne citeam unul altuia povestirile, făceam cu rândul citind cu voce

tare. *Sonny's Blues* a lui Baldwin, *Dacă ar putea dormi!* de Cehov.

După prima zi, când am citit *Ciotul meu* în fața clasei, nu mi-a mai fost rușine. Ciotul meu era singurul care rămăsese în pădure după un incendiu mare. Era negru și mort, iar când bătea vântul, din el se desprindeau și cădeau bucăți de lemn carbonizat.

— Ce-avem noi aici? a întrebat ea.

— Depresie clinică, s-a oferit Daron.

— Avem un hipiot prăjit, a spus Willie.

Dixie a început să râdă și a zis:

— Eu văd pe cineva cu o părere foarte proastă despre propriul trup.

— E bine scris, a spus CD. Chiar am simțit cât de negru și fără speranță e totul.

— Așa e, a spus doamna Bevins. Auzim mereu îndemnul: „Spune adevărul" atunci când scrii. De fapt, e greu să minți. Tema poate părea ridicolă... un ciot. Dar a atins o coardă sensibilă. Eu văd un alcoolic bolnav și obosit. Așa m-aș fi descris și eu, ca ciotul ăsta, înainte să mă las de băut.

— Cât timp ați stat fără să beți până să simțiți o schimbare? am întrebat-o.

Mi-a zis că e invers. Întâi trebuie să nu mă mai simt deznădăjduit, dup-aia mă pot lăsa.

— Gata, potoliți-vă, a spus Daron, dacă vreau s-aud căcaturi de genul ăsta mă-nscriu la întâlnirile AA.

— Îmi cer scuze, a spus ea. Faceți-mi o favoare totuși. Nu trebuie să răspundeți cu voce tare. Fiecare dintre

voi. Întrebați-vă dacă ultima dată sau ultimele dăți când v-au arestat, indiferent pentru ce, erați drogați sau beți.

Tăcere. Ne ginise. Am izbucnit toți în râs.

— Știți grupul ăla MISB: Mame Împotriva Șoferilor Beți? Avem și noi unul, BIM: Bețivi Împotriva Mamelor.

Willie a ieșit din pușcărie la vreo două săptămâni după ce am intrat eu. Ne-a părut rău. Două dintre femei s-au încăierat, așa că au mai rămas doar Dixie, Kim și Casey și șase tipi. Șapte când a venit Vee de la Rangee în locul lui Willie. Un travestit mic, pricăjit și plin de coșuri, cu un permanent oxigenat și rădăcinile negre. În loc de cercel în nas purta o clemă de plastic de la punga de pâine, încă vreo douăzeci pe fiecare ureche. Daron și Dwight au început să-i arunce priviri ucigașe. Ne-a zis că a scris niște poezii. „Citește-ne una."

Erau niște elucubrații violente și extravagante despre lumea travestiților dependenți de heroină. După ce-a terminat de citit, nimeni n-a spus nimic. În cele din urmă, CD a zis: „Scrii chestii cu vână. Mai citește." Ca și cum CD le-ar fi dat tuturor permisiunea să-l accepte pe tip. Atât i-a trebuit lui Vee ca să prindă curaj, iar la următorul curs se simțea deja ca acasă. Se vedea cât de mult conta pentru el să-l asculte cineva. Ce dracu, și pentru mine conta la fel de mult. Odată am îndrăznit chiar să scriu despre cum mi-a murit câinele. Nu mi-a păsat c-o să râdă, dar n-a râs nimeni.

Kim nu se omora cu scrisul. Multe poezii pline de remușcări despre un copil pe care i-l luaseră. Dixie scria

texte sardonice pe tema „viciu' e-un deliciu". Casey era fantastică. Textele ei erau despre dependența de heroină. M-au mișcat foarte tare. Majoritatea deținuților de-aici vindeau *crack*, dar fie nu consumau, fie erau mult prea tineri ca să știe ce urme lasă ani și ani în care te-ai tot întors de bunăvoie în iad. Doamna Bevins știa. Nu vorbea prea mult despre asta, dar suficient cât să pară foarte mișto pentru că se lăsase.

Fiecare avea momentul lui de glorie, când îi ieșea bine.

— E excelent! i-a spus doamna Bevins lui Karate într-una din dăți. Pe săptămână ce trece, devii tot mai bun.

— Pe bune? Deci, profa, sunt la fel de bun ca CD?

— Scrisul nu e o întrecere. Fiecare își face treaba lui din ce în ce mai bine.

— Dar CD e favoritul dumneavoastră.

— Nu am favoriți. Am patru băieți. Pentru fiecare dintre ei simt altceva. La fel și cu voi.

— Da' nouă nu ne ziceți să mergem la școală, să luăm bursă. Pe el îl bateți tot timpul la cap să-și schimbe viața.

— Ba face la fel cu toți, am zis, mai puțin cu Dixie. Dar e subtilă. Cine știe, poate mă las de băut. Și oricum, CD e cel mai bun. O știm cu toții. În prima zi când am ajuns l-am văzut în curte. Știți ce m-am gândit? Că seamănă cu un zeu.

— Nu știu dacă chiar zeu, a spus Dixie. Dar are ceva de vedetă. N-am dreptate, doamnă Bevins?

— Ia mai lăsați-mă, a zis CD.

Doamna Bevins a zâmbit.

— Fie, recunosc. Cred că toți profesorii se întâlnesc cu așa ceva din când în când. Nu e doar inteligență sau talent. E o noblețe a spiritului. O calitate care i-ar asigura excelența în orice s-ar hotărî să facă.

Am amuțit cu toții. Cred că i-am dat toți dreptate. Dar ne-a părut rău pentru ea. Știam ce-și dorea el să facă, ce urma să facă.

După discuție ne-am întors la treabă, alegeam titlurile pentru revista noastră. Ea urma s-o dea la cules, apoi la tipărit la tipografia închisorii.

Ea și Dixie au izbucnit în râs. Amândurora le plăcea să bârfească. Acum le făceau evaluări gardienilor. „E genul care nu-și dă șosetele jos", a spus Dixie. „Exact. Și folosește ață dentară înainte."

— Ne trebuie mai multă proză. Hai să încercăm următoarea temă pentru săptămâna viitoare, să vedem ce vă iese. Ne-a dat o listă cu titluri din caietele lui Raymond Chandler. Trebuia să alegem fiecare câte unul. Eu am ales *We All Liked Al* (Cu toții l-am plăcut pe Al). Lui Casey i-a plăcut *Too Late for Smiling* (Prea târziu pentru zâmbete). Lui CD i-a plăcut *Here It Is Saturday* (Și s-a făcut sâmbătă).

— Eu cred c-așa ar trebui să se cheme revista, a zis el.

— Nu putem, a zis Kim. I-am promis lui Willie că folosim titlul lui: *Prin ochi de pisică*.

— În regulă, ce vreau de la voi sunt două sau trei pagini care să ducă la un cadavru. Dar să nu ne arătați efectiv cadavrul. Nu ne spuneți că va apărea un cadavru.

Finalul povestirii trebuie doar să ne dea de înțeles că va exista un cadavru. Ați priceput?

— Priceput.

— E timpul, domnilor, ne-a zis gardianul deschizând ușa.

— Vino-ncoace, Vee.

L-a dat cu parfum din cap până în picioare înainte să-l ducă înapoi în celulă. Era jale pe etajul homosexualilor. Jumătate erau beți senili, iar restul gay.

Am scris o povestire grozavă. A apărut în revistă și tot nu mă săturam s-o recitesc. Era despre Al, prietenul meu cel mai bun. Care a murit. Singura chestie e că mi-a zis că n-am respectat cerințele, pentru că am povestit cum eu și proprietara l-am găsit pe Al mort.

Kim și Casey au scris povestiri la fel, oribile. A lui Kim era despre cum o bătea tatăl ei, a lui Casey despre un client sadic. Știai clar că vor sfârși prin a-i omorî pe tipi. Dixie a scris o povestire frumoasă despre o femeie aflată la carceră. Are o criză de astm nasoală de tot, dar n-o aude nimeni. Groază și beznă totală. Apoi are loc un cutremur. Sfârșit.

Nu vă puteți imagina cum e să fii la pușcărie în timpul unui cutremur.

CD a scris despre fratele lui. Majoritatea povestirilor lui CD fuseseră despre ei când erau mici. Anii în care fuseseră despărțiți, fiecare la câte un asistent maternal. Cum se regăsiseră întâmplător în Reno. Acțiunea ultimei povestiri se petrecea în districtul Sunnyvale. A

citit-o pe un ton șoptit. Niciunul dintre noi n-a mișcat. Era despre după-amiaza și seara dinaintea morții lui Chink. Amănuntele înfruntării dintre cele două bande. Se termina cu foc de armă automată și CD care venea de după colț.

Mi s-a sculat părul pe mâini. Doamna Bevins era palidă. Nimeni nu-i spusese că fratele lui CD murise. Nu-l menționa nici măcar o dată pe fratele lui în povestire. Așa de bine scrisă era. Toată tensiunea și incandescența nu puteau duce decât spre un deznodământ. Camera a rămas scufundată în tăcere până când Shabazz a zis: „Amin." Gardianul a deschis ușa. „E timpul, domnilor." Ceilalți gardieni le așteptau pe femei în timp ce noi ieșeam în șir indian.

CD urma să fie eliberat la două zile după ultimul curs. Revista ieșea în ultima zi de curs și era planificată și o mare petrecere. O expoziție de artă și muzică, toate făcute de deținuți. Casey, CD și Shabazz urmau să citească. Iar fiecare urma să primească mai multe exemplare din *Prin ochi de pisică*.

Toți eram entuziasmați de apariția revistei, dar niciunul nu știa exact cum se va simți. Când își va vedea povestirile pe hârtie. „Unde e CD?" a întrebat ea. Nu știam. Ne-a dat câte douăzeci de exemplare fiecăruia. Ne-am citit povestirile cu voce tare, aplaudându-ne unii pe alții. Apoi ne-am așezat și ne-am apucat să le citim și să le recitim în gând.

Cursul a durat mai puțin din cauza petrecerii. Câțiva gardieni au intrat la noi și au deschis ușile dintre sala

noastră și cea în care se ținea cursul de artă. I-am ajutat să pună mesele pentru petrecere. Teancurile cu revista noastră arătau minunat. Verzi pe fondul mov al feței de masă. Băieții de la horticultură au adus buchete mari de flori. Pe pereți atârnau tablourile făcute de cei de la cursul de artă, pe suporturi stăteau sculpturi. O trupă se pregătea să cânte.

Întâi a cântat o trupă, apoi am citit noi, după care a cântat încă o trupă. Lectura a ieșit foarte bine, iar muzica a fost excelentă. Băieții de la bucătărie au adus băutură și răcoritoare și ne-am așezat toți la coadă. Erau zeci de gardieni, dar toți păreau să se simtă la fel de bine ca noi. Venise până și Bingham. Toată lumea era acolo, mai puțin CD.

Ea stătea de vorbă cu Bingham. E așa un tip de treabă. L-am văzut aprobând din cap și chemând un gardian la el. Am știut că Bingham i-a zis s-o lase să urce la etaj.

N-a fost plecată mult, cu toate scările și cele șase porți de oțel încuiate. S-a așezat, palidă ca și cum i-ar fi fost rău. I-am dus o cutie de Pepsi.

— Ați vorbit cu el?

A dat din cap.

— L-am găsit sub o pătură, n-a vrut să-mi răspundă. Am băgat revistele printre gratii. E oribil acolo sus, Chaz. Geamul e spart, intră ploaia prin el. Duhoarea. Celulele sunt așa de mici și de întunecoase.

— Ehe, acum e belfereală. Că e goală. Imaginați-vă celula aia cu șase tipi înăuntru.

— Cinci minute, domnilor!

Dixie, Kim și Casey au îmbrățișat-o la despărțire. Dintre noi, băieții, niciunul nu și-a luat la revedere. Nici n-am putut să mă uit la ea. Am auzit-o spunând doar: „Ai grijă, Chaz."

Acum îmi dau seama că fac din nou ultima temă. Și tot prost o fac, menționând cadavrul, spunându-vă că l-au omorât pe CD în ziua în care a ieșit din pușcărie.

B.F. ȘI CU MINE

Mi-a plăcut de el pe loc, de când am vorbit la telefon. Vocea răgușită, relaxată, cu zâmbete și sexualitate în ea, știți la ce mă refer. Cum se face că-i citim pe oameni după voci? Doamna de la compania de telefonie care-ți dă informații e îndatoritoare și mândră, nici măcar nu e o persoană reală. Cât despre tipul de la compania de cablu TV, care-ți spune că ești un client important și că vor să se asigure că ești mulțumit, îi auzi zâmbetul batjocoritor în ton.

Am lucrat cândva ca telefonistă într-un spital, îmi petreceam zilele vorbind cu diverși doctori pe care nu-i vedeam niciodată. Fiecare avea preferații ei și doctori pe care nu-i suporta. Niciuna nu-l văzuse vreodată pe dr. Wright, dar avea o voce atât de mătăsoasă și de răcoroasă, că toate eram îndrăgostite de el. Dacă aveam un mesaj pentru el, puneam fiecare un dolar pe panou și ne întreceam care să facă legătura și să-l nimerească pe el, să câștige banii și să spună: „Bonjuuur, dr. Wright.

Sunteți chemat la UTI, domnule doctor." Nu l-am văzut niciodată în realitate pe dr. Wright, dar după ce m-am angajat la Urgențe am ajuns să-i cunosc pe toți doctorii cu care vorbisem la telefon. Nu mi-a luat mult să-mi dau seama că erau exact cum ni-i imaginaserăm noi. Cei mai buni medici erau cei care răspundeau prompt, vorbeau clar și politicos, cei mai slabi erau cei care strigau la noi și ne aruncau chestii de genul: „Mai nou angajează handicapate ca telefoniste?" Ei erau cei ai căror pacienți ajungeau la consult la camera de gardă, cei care își trimiteau pacienții Medicaid la spitalul comitatului. Incredibil cum cei cu voci sexy erau sexy și în realitate. Dar nu, n-aș ști să descriu ce anume din vocea oamenilor îți dă impresia de proaspăt trezit din somn sau gata de mers la culcare. Spre exemplu, vocea lui Tom Hanks. Nu, stați. Așa, vocea lui Harvey Keitel. Iar dacă Harvey nu vi se pare sexy, închideți ochii doar.

La rândul meu, am o voce foarte frumoasă. Sunt o femeie puternică, afurisită chiar, dar din cauza vocii toată lumea crede că sunt foarte blândă. Par foarte tânără la telefon, deși am șaptezeci de ani. Băieții de la Pottery Barn flirtează cu mine. „Hei, pun pariu c-o să-ți placă să te întinzi pe covorul ăsta." Lucruri de-astea.

Am încercat să găsesc pe cineva care să-mi pună gresie în baie. Cei care dau anunțuri în ziar că fac mici lucrări, zugrăveli etc. de fapt nu vor să muncească. Toți spun că sunt cam ocupați pe moment sau răspunde un robot cu o piesă de la Metallica pe fundal și nu te sună

înapoi. După șase încercări, B.F. a fost singurul care-a zis că vine. Mi-a răspuns: Da, B.F. la telefon, așa că i-am zis și eu: Hei, eu sunt L.B. Și a râs, foarte domol. I-am spus că am o lucrare în baie, iar el mi-a zis că mă rezolvă. Poate veni oricând. Mi-am imaginat un șmecheraș pe la vreo douăzeci de ani, arătos, cu tatuaje și părul țepos, o camionetă deschisă în spate și un câine.

N-a venit în ziua în care a promis, dar m-a sunat a doua zi, a spus că a intervenit ceva, ar putea trece în după-amiaza respectivă? Sigur. Mai târziu am văzut camioneta sosind, l-am auzit bătând în ușă, dar mi-a luat ceva timp să-i deschid. Sufăr foarte tare de artrită și mă mai și încurc în furtunul buteliei de oxigen. Ai răbdare! i-am strigat.

B.F. se ținea și de perete și de balustradă, gâfâind și tușind după ce urcase cele trei trepte. Era un bărbat masiv, foarte gras și foarte bătrân. Încă de-afară, cât timp și-a tras sufletul, l-am mirosit. Tutun și lână murdară, transpirație acră de la alcool. Avea ochi azurii, injectați și zâmbitori. L-am plăcut pe loc.

Mi-a zis că i-ar prinde bine niște aer de la mine. I-am recomandat să-și ia și el o butelie, dar mi-a zis că-i e frică să nu se arunce în aer în timp ce fumează. A intrat și s-a dus țintă spre baie. Nu e ca și cum a fost nevoie să-i arăt unde e. Locuiesc într-o rulotă și nu sunt prea multe opțiuni. Am simțit cum se zguduie casa din temelii sub pașii lui. L-am urmărit cum ia măsurători o vreme după care s-a așezat pe un scaun în bucătărie. Îi simțeam în

continuare mirosul. Izul lui a fost ca o madlenă pentru mine, amintindu-mi de bunicul și de unchiul John, pentru început.

Mirosurile urâte pot fi plăcute. O aromă discretă de sconcs în pădure. Bălegarul de cal la curse. Unul dintre lucrurile cele mai interesante la zoo e duhoarea de sălbăticiune din dreptul cuștii tigrilor. La coride îmi plăcea întotdeauna să stau sus, ca să văd totul, ca la operă, dar dacă ai loc lângă *barrera* simți mirosul taurului.

B.F. mi se părea atât de exotic pur și simplu pentru că era murdar. Locuiesc în Boulder, unde nu există murdărie. Nici oameni murdari. Inclusiv toți alergătorii arată ca și cum abia ar fi ieșit de sub duș. Mă întrebam unde bea, pentru că nu văzusem niciun bar slinos în Boulder. Părea genul de bărbat căruia îi place să vorbească la băutură.

Vorbea singur în baie, mârâind și gâfâind în timp ce se apleca până jos să măsoare dulăpiorul cu prosoape. Când și-a ridicat toată greutatea exclamând „Mama mă-sii!", jur că mi s-a mișcat toată casa dintr-o parte în alta. A ieșit și mi-a zis că-mi trebuie patru metri pătrați. Îți vine să crezi? am zis eu. Am cumpărat patru și jumătate! Ce să zic, ai ochi buni. Doi ochi buni. Mi-a zâmbit cu dinții lui falși maronii.

— Timp de șaptezeci și două de ore nu se poate călca pe gresie, mi-a explicat.

— Ce-i nebunia asta? N-am mai pomenit așa ceva.

— Așa stă treaba. Trebuie să se fixeze plăcile.

— În toată viața mea n-am auzit pe cineva să spună: „Am stat la motel până ni s-au fixat plăcile." Sau „Pot să stau la tine până mi se fixează plăcile?" N-am auzit nici măcar o dată așa ceva.

— Asta pentru că cei mai mulți dintre cei care-și pun gresie au două băi.

— Și-atunci cei care au doar una ce fac?

— Păstrează mocheta.

Am cumpărat rulota cu mochetă în baie. O zdreanță portocalie, pătată.

— Nu suport mocheta aia.

— Te-nțeleg perfect. Tot ce zic e că nu trebuie să calci pe ele șaptezeci și două de ore.

— N-am cum. Iau Lasix pentru inimă. Mă duc la baie de douăzeci de ori pe zi.

— Atunci o să calci pe ele și gata. Dar dacă se fixează strâmb, să nu dai vina pe mine, că eu sunt meșter bun, pun gresia drept.

Am stabilit un preț pentru lucrare și mi-a promis că revine vineri dimineață. Se vedea clar că-l dor toate cele de la aplecat. În drum spre ieșire, respirând pe gură și șchiopătând, s-a oprit să se sprijine întâi de blatul din bucătărie, apoi de soba din sufragerie. L-am urmat până la ușă făcând aceleași halte. La baza scărilor și-a aprins o țigară și s-a uitat la mine zâmbind. Mi-a părut bine. Câinele îl aștepta cuminte în camionetă.

N-a venit vineri. Nu m-a sunat, așa că duminică am încercat să-l sun. N-a răspuns nimeni. Am găsit pagina

din ziar cu alte numere. Nici la ele nu mi-a răspuns nimeni. Mi-am imaginat o cârciumă ca-n westernuri, plină ochi cu faianțari, toți cu sticle, cărți de joc sau pahare în mână, dormind cu capetele pe masă.

M-a sunat ieri. I-am zis salut și el mi-a zis:

— Ce mai faci, L.B.?

— Excelent, B.F. Mă întrebam dac-o să te mai văd la ochi.

— Ce zici dacă trec mâine?

— E foarte bine pentru mine.

— Pe la zece?

— Da, sigur, i-am răspuns. Oricând.

Mai stai un pic

Suspinele, bătăile inimii, contracțiile la naștere, orgasmele, toate se unesc în curgerea timpului la fel cum pendulele așezate unele lângă altele bat ora la unison. Licuricii dintr-un copac se aprind și se sting ca un singur organism. Soarele urcă și scapătă pe cer. Luna crește și descrește, iar ziarul de dimineață, de regulă, se izbește de verandă la șase treizeci și cinci.

Când cineva moare, timpul se oprește. Desigur, se oprește pentru cel mort, poate, dar pentru cei îndoliați timpul gonește ca nebunul. Moartea vine prea repede. Nu ține cont de maree, de zilele care se micșorează și se lungesc, de lună. Face calendarul bucăți. Nu mai ești la birou sau în metrou sau în bucătărie gătind cina pentru copii. Citești revista *People* în sala de așteptare a secției de chirurgie sau tremuri afară pe un balcon fumând toată noaptea. Privești în gol, transportat în camera din copilărie, cu globul pământesc pe birou. Persia, Congoul belgian. Partea grea e când te întorci la viața ta de

zi cu zi și toată rutina, reperele care-ți punctează ziua ți se par niște minciuni fără noimă. Totul e suspect, o păcăleală menită să ne-adoarmă simțurile, să ne legene până când ne lăsăm din nou cuprinși de curgerea placidă și inexorabilă a timpului.

Când cineva suferă de o boală în stadiu terminal, sunetul monoton și adormitor al morișții timpului se rupe. Prea repede, nu mai e timp, te iubesc, trebuie să termin asta, spune-i ailaltă. Mai stai un pic! Vreau să-ți explic. Și unde-i Toby? Sau timpul trece sadic de încet. Moartea stă pe-aproape în timp ce aștepți să se facă noapte, apoi să se facă dimineață. În fiecare zi îți mai iei încă o bucățică de rămas-bun. O Doamne, să se termine și gata. Stai cu ochii pe tabela de Sosiri și Plecări. Nopțile sunt nesfârșite pentru că te trezești la cel mai mic zgomot de tuse sau geamăt, apoi rămâi trează ascultându-i respirația ușoară ca a unui copil. După-amiezile, la căpătâiul ei, îți dai seama de trecerea timpului după cum se mută lumina soarelui: acum e pe Fecioara din Guadalupe, acum pe nudul din cărbune, pe oglindă, pe cutia de bijuterii cu incrustații, orbitor pe sticla de Fracas. Vânzătorul de *camote* fluieră pe stradă și apoi îți ajuți sora să meargă până în *sala* unde vă uitați la știrile din Ciudad de Mexico, apoi la cele din America prezentate de Peter Jennings. Pisicile i se așază în poală. Are butelia de oxigen, dar tot nu poate să respire de la blana lor. „Nu! Nu le lua. Mai stai un pic."

În fiecare seară după știri, Sally plângea. Sfâșietor. Probabil nu dura mult, dar cum boala distorsionează

timpul, ni se părea interminabil, dureros și răgușit. Nici nu-mi mai amintesc dacă la început am plâns și eu și nepoata mea Mercedes odată cu ea. Nu cred. Niciuna nu suntem plângăcioase. O țineam în schimb în brațe, o pupam și-i cântam. Încercam să glumim. „Poate-ar trebui să ne uităm la Tom Brokaw în loc de știri." Îi făceam sucuri, ceaiuri și cacao cu lapte. Nu-mi amintesc când a încetat să mai plângă, la scurt timp înainte de a muri, dar după ce n-a mai făcut-o, abia atunci a fost oribil cu adevărat, liniștea, și a durat mult timp.

Uneori, în timp ce plângea, spunea lucruri precum: „Îmi pare rău, e de la chimioterapie. E un fel de reflex. Nu mă băgați în seamă." Alteori însă ne ruga să plângem împreună cu ea.

„Nu pot, *mi Argentina*", îi spunea Mercedes. „Dar inima mea plânge. Pentru că știm că urmează să plângi, ne împietrim în mod automat." A fost frumos din partea ei să-i spună asta. Pe mine plânsul ei pur și simplu mă înnebunea.

Odată, în timp ce plângea, Sally a exclamat: „N-o să mai văd măgari niciodată!", lucru care nouă ni s-a părut extrem de amuzant. S-a înfuriat, a dat cu cana și farfuriile ei de podea, cu paharele și scrumiera noastră de pereți. A dat cu piciorul în masă și a țipat la noi. Scroafe reci și fără inimă. Nici măcar o urmă de compasiune sau milă.

„Nici măcar o lacrimă nenorocită. Nici triste nu păreți." Deja începuse să zâmbească. „Sunteți ca niște temnicere. «Bea asta. Ia un șervețel. Vomită în lighean.»"

Noaptea o pregăteam pentru culcare, îi dădeam pastilele, îi făceam injecția. O pupam și o înveleam cu grijă. „Noapte bună. Te iubesc, *my sister, mi cisterna*." Dormeam într-o cămăruță, o debara, învecinată cu a ei și o auzeam prin peretele din placaj, citind, fredonând, scriind.

Uneori începea să plângă și atunci era cel mai rău, pentru că încerca să-și înăbușe suspinele mute și triste în pernă.

La început m-am dus la ea și am încercat s-o alin, dar asta parcă o făcea să plângă și mai tare, să fie și mai neliniștită. Somniferul avea efectul invers și o ținea trează, agitată, îi provoca greață. Așa că strigam din camera mea: „Sally. Draga mea Sal *y pimienta*, Salsa, nu fi tristă." Lucruri de felul ăsta.

— Mai ții minte în Chile cum ne punea Rosa cărămizi fierbinți în așternuturi?

— Uitasem de asta.

— Vrei să caut o cărămidă?

— Nu, *mi vida*, mai am puțin și-adorm.

Făcuse o mastectomie și radioterapie, iar timp de cinci ani s-a simțit bine. Foarte bine. Radioasă și frumoasă, nespus de fericită alături de un bărbat bun, Andrés. Am devenit prietene pentru prima dată din copilărie. Fusese ca o îndrăgosteală, ne descoperiserăm una pe cealaltă, cât de multe aveam în comun. Am călătorit în Yucatán și la New York împreună.

Eu mă duceam la ea în Mexic sau venea ea la mine în Oakland. După moartea mamei noastre, am petrecut o săptămână în Zihuatanejo, unde am stat de vorbă zi și noapte. Ne-am exorcizat răfuielile cu părinții și propriile rivalități și cred că amândouă ne-am maturizat.

Eram în Oakland când m-a sunat. Cancerul i se răspândise în plămâni. Peste tot. Nu mai era timp. *Apúrate.* Vino neîntârziat!

A durat trei zile să-mi dau demisia, să împachetez și să mă mut. În avion, în drum spre Ciudad de Mexico, m-am gândit la cum face moartea timpul bucăți. Viața mea obișnuită dispăruse. Terapie, ture de bazin la Y. Cum rămâne cu prânzul, vineri? Petrecerea Gloriei, programarea la dentist de mâine, rufele, să-mi iau cărțile de la Moe, curățenie, să cumpăr mâncare pentru pisici, să am grijă de nepoți sâmbătă, să comand fașă medicală și sonde de gastrostomie pentru la serviciu, să-i scriu lui August, să vorbesc cu Josee, să coc niște biscuiți, C.J. vine în vizită. Încă și mai straniu a fost când, un an mai târziu, vânzătorii de la magazin sau din librărie sau chiar prieteni cu care m-am întâlnit pe stradă nici nu băgaseră de seamă că lipsisem.

Când am ajuns în Mexic, l-am sunat din aeroport pe Pedro, oncologul ei, ca să știu la ce să mă aștept. Înțelesesem că ar fi vorba de câteva săptămâni sau o lună. „*Ni modo*", mi-a zis. „Continuăm chimioterapia. Ar putea fi șase luni, un an sau mai mult."

— Dacă mi-ai fi spus: „Vreau să vii acum", aș fi venit, i-am zis surorii mele în seara aceleiași zile.

— Ba nu, n-ai fi venit! a râs ea. Tu ești realistă. Știi că am servitori care fac toată treaba, asistente medicale, doctori, prieteni. Ai fi crezut că încă nu am nevoie de tine. Dar vreau să fii cu mine acum, să mă ajuți să las totul în ordine. Vreau să gătești tu ca să vină Alicia și Sergio să mănânce la noi. Vreau să-mi citești și să ai grijă de mine. Acum mă simt singură și speriată. Am nevoie de tine.

Cu toții păstrăm albume cu amintiri în minte. Cadre. Instantanee cu oamenii pe care-i iubim în diferite momente. În instantaneul ăsta apare Sally într-un trening verde-închis, stând cu picioarele încrucișate pe patul din camera ei. Are pielea luminoasă, iar ochii verzi îi sunt tiviți cu lacrimi în timp ce-mi vorbește. Fără viclenie sau autocompătimire. Am îmbrățișat-o, recunoscătoare pentru că avea atâta încredere în mine.

Când eram în Texas, eu aveam opt ani și ea trei, o uram, o invidiam cu patimă clocotitoare. Bunica noastră mă lăsa singură, de izbeliște, la mila celorlalți adulți, dar o păzea pe Sally cea mică, o pieptăna și-i făcea tarte doar ei, o legăna până adormea și-i cânta *Way Down in Missoura*. Dar păstrez instantanee cu ea și de pe vremea aia, zâmbindu-mi și oferindu-mi o chiftea de noroi cu o candoare incontestabilă pe care și-a păstrat-o până azi.

Primele luni în Ciudad de Mexico au trecut într-o clipită, ca în filmele vechi când zboară filă după filă din calendar. În bucătărie bocăneau tâmplarii, în baie ciocăneau instalatorii, totul foarte repede, ca-n filmele cu

Charlie Chaplin. Au venit meseriași să repare clanțele și ferestrele sparte, să lustruiască parchetul. Împreună cu Mirna și Belen am dat iama în debara, în *topanco*, în dulapuri, biblioteci și sertare. Am aruncat pantofi, pălării, lese de câini, sacouri Nehru. Împreună cu Mercedes și Alicia am scos toate bijuteriile și hainele lui Sally, le-am pus etichete cu numele diferitelor prietene care urmau să le primească.

După-amiezi dulci și lenevoase petrecute pe podeaua casei lui Sally, sortând fotografii, citind scrisori, poezii, bârfind, povestind. Telefonul și soneria de la ușă zbârnâiau neîncetat. Eu triam apelurile și musafirii, eram cea care-i expedia dacă se simțea obosită sau, dimpotrivă, îi opream dacă se simțea fericită, ca-n cazul lui Gustavo de fiecare dată.

Orice diagnostic cu o boală fatală e urmat imediat de o avalanșă de telefoane, scrisori și vizite. Dar pe măsură ce trec lunile, iar timpul se transformă în vremuri grele, oamenii se împuținează. Atunci începe boala să crească, iar timpul să încetinească și să facă zgomot. Auzi ceasurile, clopotele bisericilor, vărsăturile și fiecare răsuflare trasă cu greu.

Fostul soț al lui Sally, Miguel, și Andrés veneau în fiecare zi, dar la ore diferite. O singură dată s-au suprapus vizitele. Am fost surprinsă să văd cum i s-a dat automat întâietate fostului soț. Se recăsătorise cu mult timp în urmă, însă mândria lui trebuia în continuare menajată. Andrés era de-abia de câteva minute în

camera lui Sally. Apucasem să-i aduc o cafea și niște *pan dulce*. Exact când le puneam pe masă, a intrat Mirna și-a zis: „Vine *el señor*!"

— Repede, în camera ta! a zis Sally.

Andrés a dat fuga în camera mea, cu cafeaua și *pan dulce* cu tot. Tocmai închisesem ușa după el când a sosit Miguel.

— Cafea! Vreau o cafea! a zis, așa că m-am dus în camera mea, i-am luat lui Andrés cafeaua și *pan dulce* și i le-am adus lui Miguel. Andrés s-a făcut nevăzut.

Mă simțeam foarte slăbită și nu mai puteam să merg. Ne-am gândit inițial că de vină este *estress* (în spaniolă nu există cuvânt pentru stres), în cele din urmă însă am leșinat pe stradă și m-au dus la urgențe. Aveam o anemie critică din cauza unei hemoragii la o hernie esofagiană. M-au ținut mai multe zile în spital și mi-au făcut transfuzii de sânge.

Când am ieșit din spital, m-am simțit mult mai puternică, dar pe Sally boala mea a speriat-o. Moartea ne-a reamintit că nu plecase nicăieri. Timpul a accelerat din nou. Mă gândeam că a adormit și mă ridicam de pe scaun să merg la culcare.

— Nu pleca!

— Mă duc doar până la baie, mă întorc imediat.

Dacă se îneca sau tușea noaptea, mă trezeam și mă duceam să văd dacă e bine.

Deja nu mai putea fără oxigen și rareori mai cobora din pat. Îi făceam baie în camera ei, îi făceam injecții

pentru durere și greață. Bea supă, mai mânca un biscuit când și când. Gheață pisată. Puneam gheața într-un prosop și dădeam de mai multe ori cu ea de perete. Mercedes se întindea în pat lângă ea, iar eu stăteam întinsă pe podea și le citeam. Mă opream când mi se părea că au adormit, apoi le-auzeam pe amândouă zicându-mi: „Nu te opri!"

Bueno. „Eu desfid pe oricine ar îndrăzni să spună că Becky a noastră, care are, asta e sigur, anumite vicii, n-ar fi fost prezentată publicului cititor într-un chip desăvârșit de curtenitor și de inofensiv..."[1]

Deși Pedro îi aspira lichidul din plămân, îi era din ce în ce mai greu să respire. Am hotărât că e timpul să facem o curățenie temeinică în camera ei. Mercedes a stat cu ea în sufragerie în timp ce eu, Mirna și Belen am măturat și am șters praful, am spălat pereții, ferestrele și podelele. I-am mutat patul sub fereastră, paralel cu ea; de-acum putea să privească cerul. Belen i-a schimbat așternuturile cu unele proaspăt călcate, i-a pus pături moi și am adus-o înapoi. A rămas sprijinită de pernă cu soarele de primăvară bătându-i direct pe față.

— *El sol*, a zis Sally. Îl simt.

Eu m-am lipit cu spatele de celălalt perete și am privit-o cum se uită pe fereastră. Avion. Păsări. Urma avionului. Apusul!

---

[1] *Bâlciul deșertăciunilor*, de W.M. Thackeray, vol. 3, trad. din engleză de Constanța Tudor și Ion Frunzetti, Editura pentru literatură (BPT), 1963, p. 263.

Mult mai târziu am pupat-o de noapte bună și m-am dus în cămăruța mea. Umidificatorul prins de butelia ei de oxigen bolborosea ca o fântână. Am stat la pândă să aud respirația care-mi dădea de înțeles că a adormit. I-am auzit salteaua scârțâind. A icnit, apoi a gemut, respirând cu greutate. Am așteptat ascultând, după care am auzit clinchetul inelelor draperiei de deasupra patului ei.

— Sally? Salamandro, ce faci tu acolo?

— Privesc cerul!

Nu departe de ea, am privit și eu pe ferestruica mea.

— *Oye*, soră...

— Ce e? i-am răspuns.

— Te aud. Te aud cum plângi pentru mine!

Au trecut șapte ani de când ai murit. Iar următorul lucru pe care-l voi spune, firește, e că timpul a zburat. Am îmbătrânit. Dintr-odată, *de repente*. Mă deplasez greu. Ba chiar îmi curge saliva din gură uneori. Las ușa descuiată în caz că mor în somn, dar cel mai probabil voi continua așa la nesfârșit până mă vor duce la azil. Nu mai am ținere de minte. Mi-am parcat mașina după colț pentru că era alta parcată pe locul meu obișnuit. Mai târziu, când am văzut locul gol, m-am întrebat unde mi-o fi mașina. Nu e foarte ciudat că vorbesc cu motanul, dar faptul că e complet surd mă face să mă simt caraghioasă.

Nu e niciodată suficient timp. „Timp de-adevăratelea", cum ziceau deținuții cărora le-am predat cândva,

explicându-mi cum li se părea că aveau tot timpul din lume. Timpul nu le aparținea niciodată.

Acum predau într-un orășel de munte drăguț, *fresa*. Aceiași Munți Stâncoși în care a fost tata miner, dar fără nicio legătură cu Butte sau Coeur d'Alene. Sunt norocoasă totuși. Am prieteni aici. Locuiesc la poalele muntelui unde căprioarele pășesc delicat și cu modestie pe sub fereastra mea. Am văzut sconcșii împerechindu-se la lumina lunii; țipetele lor inegale sună ca niște instrumente muzicale orientale.

Mi-e dor de băieții mei și de familiile lor. Îi văd o dată pe an poate și de fiecare dată e minunat, dar nu mai fac parte din viața lor. Și nici din a copiilor tăi. Deși Mercedes și Enrique au venit și s-au căsătorit aici!

Mulți alții au murit. Mi se părea caraghios când cineva zicea: „Mi-am pierdut soțul." Dar chiar așa simți. Lipsește cineva. Paul, mătușa Chata, Buddy. Înțeleg de ce oamenii cred în fantome și fac ședințe de spiritism ca să vorbească cu morții. Trec luni de zile în care nu mă gândesc decât la cei vii și-apoi, dintr-odată, apare Buddy cu o glumă sau te văd aievea, evocată de un tangou sau o *agua de sandia*. De mi-ai vorbi. Ești la fel de inutilă ca motanul meu surd.

Ultima dată ai sosit la câteva zile după viscol. Pământul era încă acoperit cu gheață și zăpadă, dar am avut norocul nesperat al unei zile cu vreme caldă. Veveriţele și coțofenele sporovăiau, iar vrăbiile și sticleții ciripeau pe crengile desfrunzite ale copacilor. Am deschis toate

ușile și am tras perdelele. Mi-am băut ceaiul la masa din bucătărie în timp ce soarele mă mângâia. Din cuibul de pe verandă au ieșit viespile și au zburat somnoroase prin casa mea, dând roată și bâzâind adormitor prin bucătărie. Tocmai atunci s-a terminat bateria detectorului de fum și a început să ciripească ca greierii vara. Soarele a ajuns pe ceainic și pe borcanul cu făină, pe vaza argintie cu flori.

O lumină leneșă, ca-n după-amiezile mexicane din camera ta. Te-am văzut cum îți bătea soarele pe față.

Întoarcerea acasă

Nu le-am văzut niciodată cum își iau zborul din copac dimineața, dar, în fiecare seară, cam cu o jumătate de oră înainte de lăsarea întunericului, ciorile sosesc din toate colțurile orașului. Poate că există niște ciori al căror rol e să zboare razant pe deasupra cartierelor și să le convoace pe celelalte acasă sau poate că fiecare dintre ele dă roată în zbor, le-adună pe cele rătăcite, și-abia apoi vine și se așază în copac. Le urmăresc de-atâta vreme, că ar trebui să știu. Dar eu nu văd decât ciorile, cu zecile, cum sosesc zburând din toate părțile, unele mai îndepărtate decât altele, și vreo cinci sau șase care survolează ca deasupra aeroportului O'Hare, croncănind fără oprire, după care, într-o fracțiune de secundă, se face liniște și nu se mai vede nici picior de cioară. Copacul arată ca orice alt arțar. Nici gând să-ți dai seama că e ticsit cu păsări.

S-a nimerit să fiu pe veranda din față când le-am văzut prima dată. Fusesem în oraș și aveam lângă mine butelia de oxigen cu roți, stăteam în balansoar și

admiram lumina înserării. De obicei stau pe veranda din spate pentru că până acolo ajunge furtunul meu obișnuit de la rezervorul de oxigen. Uneori mă uit la știri la ora aia sau îmi pregătesc cina. Ce vreau să zic e c-aș fi putut foarte bine să nu aflu niciodată că arțarul acela se umple cu ciori când apune soarele.

Oare de-aici zboară toate în alt copac în care dorm, undeva mai la înălțime, pe Muntele Sanitas? Poate, pentru că mă trezesc devreme, stau la fereastra cu vedere spre poalele muntelui și nu le-am văzut niciodată plecând din copac. În schimb, văd căprioare cum o iau în sus pe Muntele Sanitas și Dakota Ridge și soarele cum răsare și se reflectă roz pe stânci. Dacă a nins și e foarte frig, sus pe munte se produce un fenomen numit „văpaia răsăritului" când cristalele de gheață transformă culoarea dimineții în roz de vitraliu și corai-aprins.

Sigur, acum e iarnă. Copacul e desfrunzit și nu se vede nicio cioară. Doar mă gândesc la ele. Merg tot mai greu, așa că n-aș face față urcușului preț de câteva intersecții. Aș putea să merg cu mașina, cum îl punea Buster Keaton pe șoferul lui să-l ducă pe partea cealaltă a străzii. Dar cred c-ar fi prea întuneric ca să văd păsările în copac.

Nici măcar nu știu ce mi-a venit să vorbesc despre asta. Doar am coțofenele care scânteiază albastru-verde pe zăpadă. Strigătul lor nu e cu nimic mai prejos, la fel de strident și autoritar. Sigur, aș putea căuta o carte sau suna pe cineva ca să aflu despre obiceiurile de cuibărit ale ciorilor. Ce mă deranjează însă e că le-am observat

absolut întâmplător. Ce altceva am mai ratat? În câte alte momente din viața mea m-oi fi aflat, ca să zic așa, pe veranda din spate în loc să fiu pe cea din față? Ce mi s-o fi spus, iar eu nu am auzit? Ce dragoste mi s-o fi pregătit pe care eu n-am trăit-o?

Toate aceste întrebări n-au niciun rost. Dacă am trăit până la vârsta asta, e pentru că m-am detașat de trecut. Am ținut ușa închisă și n-am lăsat să intre durerea, regretul, remușcările. Dacă le las, dacă într-o clipă de slăbiciune întredeschid ușa chiar și numai cât să o pătrundă o geană de lumină, jap, se trântește de perete și suferința îmi răbufnește în suflet făcând prăpăd orbindu-mă de rușine sfărâmând căni și pahare dărâmând borcane spărgând geamuri bâjbâind plină de sânge prin zahărul vărsat și bucăți de geam îngrozită cu voma în gât până când cu un ultim spasm și un ultim suspin trântesc la loc ușa grea. Și adun încă o dată cioburile.

Poate că totuși nu e un lucru așa de periculos să lași trecutul să intre pe ușă, cu preambulul „cum ar fi fost dacă?" Cum ar fi fost dacă aș fi vorbit cu Paul înainte să plec? Cum ar fi fost dacă aș fi cerut ajutor? Cum ar fi fost dacă m-aș fi măritat cu H? Cum stau aici, uitându-mă pe fereastră spre copacul în care acum nu se văd nici crengi, nici ciori, răspunsurile la fiecare „cum ar fi fost dacă?" mă reconfortează în chip ciudat. Nu s-ar fi putut întâmpla nici scenariul ăsta, nici celălalt. Tot ce mi s-a întâmplat bun sau rău în viață a fost previzibil și inevitabil, mai ales alegerile și acțiunile care mi-au asigurat singurătatea absolută la bătrânețe.

Dar dacă m-aș întoarce foarte mult în timp, înainte să ne mutăm în America de Sud? Cum ar fi fost dacă dr. Mock ar fi zis că trebuie să mai rămân un an în Arizona ca să fac un tratament complet și să-mi ajusteze periodic corsetul, poate chiar să mă opereze de scolioză? M-aș fi dus la ai mei în anul următor. Cum ar fi fost dacă aș fi locuit la familia Wilson în Patagonia, aș fi mers săptămânal la ortopedul din Tucson și-aș fi citit *Emma* sau *Jane Eyre* în aerul fierbinte din autobuz?

Familia Wilson avea cinci copii, toți suficient de mari să lucreze la băcănia sau la micul restaurant pe care le dețineau. Împreună cu Dot, cu care împărțeam și camera de la mansardă, lucram la restaurant înainte și după școală. Dot avea șaptesprezece ani, era cea mai mare dintre copii. Era femeie deja, de fapt. Semăna cu o actriță din filme prin felul în care își aplica cu buretele pudra Pan-Cake și-și tampona cu șervețelul buzele date cu ruj, cum scotea fum pe nări. Dormeam amândouă pe o saltea de paie acoperită cu mai multe cuverturi vechi. Am învățat să n-o deranjez, să nu mă mișc prea mult, încântată de mirosurile ei. Își îmblânzea părul roșcat și creț cu ulei Wildroot, se dădea pe față cu cremă Noxzema înainte de culcare și se parfuma întotdeauna cu Tweed la încheieturi și în spatele urechilor. Mirosea a țigări, transpirație, deodorant Mum și, după cum aveam să aflu mai târziu, a sex. Amândouă miroseam a ulei rânced pentru că prăjeam hamburgeri și cartofi la restaurant până se închidea la zece. Ca să ajungem

acasă, traversam strada principală, calea ferată, treceam prin fața cârciumii Frontier, unde grăbeam pasul, apoi coboram pe strada care ducea la casa părinților ei. Casa familiei Wilson era cea mai frumoasă din oraș. Era o casă mare, albă, cu etaj, gard din scânduri, grădină și gazon. Majoritatea caselor din Patagonia erau mici și urâte. Case de mineri improvizate, vopsite în culoarea aia dubioasă, caramel, tipică coloniilor miniere sau gărilor. Cei mai mulți lucrau sus pe munte la minele Trench și Flux unde tata fusese supraveghetor. Acum cumpăra minereuri în Chile, Peru și Bolivia. Nu vrusese să plece, să abandoneze mina, munca în subteran. Mama îl convinsese să se ducă, toată lumea îi spusese la fel. Era o ocazie extraordinară și urma să ne îmbogățim foarte tare.

Deși le plătea soților Wilson pentru cazare și masă, au hotărât cu toții că era mai bine pentru caracterul meu să lucrez cot la cot cu ceilalți copii. Toți munceam din greu, mai ales eu și Dot, pentru că noi lucram până târziu și ne trezeam la cinci dimineața. Ne grăbeam să deschidem pentru cele trei autobuze cu mineri care făceau legătura între Nogales și mina Trench. Autobuzele soseau la un sfert de oră distanță; minerii abia dacă aveau timp să bea o cafea sau două și să mănânce niște gogoși. Ne mulțumeau și ne făceau cu mâna la plecare: *Hasta luego!* Terminam de spălat vasele și ne pregăteam sendvișuri pentru prânz. Doamna Wilson venea să ne schimbe, iar noi plecam la școală. Eu mergeam încă la școala generală de pe deal. Dot era la liceu.

După ce ne întorceam seara acasă, ea se furișa afară ca să se întâlnească cu iubitul ei, Sextus. El locuia la o fermă în Sonoita, se lăsase de școală ca să-și ajute tatăl. Nu știu la ce oră se întorcea Dot. Adormeam de cum puneam capul pe pernă. De cum mă-ntindeam pe paie. Îmi plăcea la nebunie că aveam o saltea de paie ca-n *Heidi*. Era confortabilă și mirosea frumos. Fără greș, când Dot mă scutura să mă trezesc dimineața, aveam impresia că abia închisesem ochii. Ea era deja spălată sau dușată și îmbrăcată, iar până eram eu gata, își pieptăna părul să-i stea „castron" și se machia. „La ce te holbezi? Fă patul dacă n-ai altceva de făcut." Nu mă plăcea deloc, dar nici eu n-o plăceam pe ea, așa că nu-mi păsa. Pe drum spre restaurant, îmi repeta de nenumărate ori să-mi țin gura în legătură cu Sextus pentru că ar omorî-o taică-su. Toată lumea din oraș știa deja despre ea și Sextus, altfel aș fi spus cuiva probabil, nu alor ei, dar cuiva, doar pentru că era așa de rea. Era rea din principiu. Își băgase în cap s-o urască pe fata cu care o obligaseră să-și împartă camera. Altfel, noi ne înțelegeam foarte bine, ne hlizeam și râdeam cu gura până la urechi, făceam echipă bună, tăiam ceapa, pregăteam răcoritoarele, întorceam burgerii. Amândouă eram rapide și eficiente, amândurora ne plăceau oamenii, mai ales simpaticii mineri mexicani, care făceau glume cu noi și ne tachinau dimineața. După școală, veneau colegii și alți oameni din oraș să bea răcoritoare și să mănânce înghețată, să asculte muzică la tonomat și să

joace pinball. Noi le serveam hamburgeri, hotdogi cu ardei iute, sendvișuri calde cu cașcaval. Aveam și salată de ton, de ouă, de cartofi și de cruditățI pe care le făcea doamna Wilson. Cel mai apreciat fel de mâncare era însă tocana mexicană pe care o aducea în fiecare după-amiază mama lui Willie Torres. Iarna gătea chili roșu, iar vara chili verde și porc. Pe plită puneam la încălzit grămezi de tortilla.

Dacă eu și Dot munceam așa de mult și așa de repede era pentru că aveam o înțelegere tacită că, după ce terminam de spălat vasele și plita, ea putea să se furișeze pe ușa din spate cu Sextus, iar eu rămâneam să iau cele câteva comenzi de plăcintă și cafea între orele nouă și zece seara. Cea mai mare parte a acestei ore mi-o petreceam făcându-mi temele împreună cu Willie Torres.

Willie lucra alături, până la nouă, în laboratorul de analiză a purității metalelor prețioase. Eram în aceeași clasă la școală și așa ne împrieteniserăm. Sâmbăta dimineața coboram cu tata de pe munte, în camioneta noastră, să facem cumpărături și să luăm corespondența pentru cele patru sau cinci familii care locuiau în deal, lângă mina Trench. După ce cumpăra ce era de cumpărat și le încărca în mașină, tati se oprea la laboratorul de analiză al domnului Wise. Își beau cafeaua împreună și discutau despre minereuri, mine, filoane? Îmi pare rău, nu eram atentă. Știu doar că vorbeau despre minerale. Willie era complet diferit la birou. La școală era timid, se mutase din Mexic la opt ani, așa că, deși era mai

deștept decât doamna Boosinger, uneori se mai încurca la scris și la citit. În prima felicitare pe care mi-a trimis-o de Sfântul Valentin a scris „Vri să fi iubita mea?" Dar nimeni nu râdea de el, cum râdeau de mine din cauza corsetului și-mi strigau „Păluga!" când intram în clasă, din cauză că eram înaltă. Și el era înalt, avea trăsături de indian, pomeți proeminenți și ochi negri. Era mereu îmbrăcat curat, dar sărăcăcios, în haine prea mici, își purta lung părul negru și drept, tuns inegal de mama lui. Când am citit *La răscruce de vânturi*, m-am gândit că Heathcliff seamănă cu Willie, neîmblânzit și curajos.

Când era la birou părea atotștiutor. Voia să se facă geolog. Mi-a arătat cum să deosebesc aurul de pirită, argintul. Când tata m-a întrebat în ziua aceea despre ce-am vorbit, i-am arătat ce învățasem.

— Ăsta e cupru. Cuarț. Plumb. Zinc.

— Minunat! a spus el foarte satisfăcut.

Pe drumul spre casă cu mașina, am primit o lecție de geologie despre întreaga zonă minieră.

În alte sâmbete, Willie mi-a arătat și alte roci. „Asta e mică. Ăsta e șist, ăsta e calcar." Mi-a explicat la ce folosesc hărțile miniere. Ne băgam nasul în cutiile pline cu fosile. Mergea împreună cu domnul Wise și le căutau. „Hei, fii atent la asta! E o frunză!" Nu-mi dădeam seama că eram îndrăgostită de Willie, din cauză că apropierea dintre noi era atât de discretă, n-avea nimic de-a face cu dragostea despre care vorbeau tot timpul fetele, cu poveștile de amor sau cu îndrăgostelile sau cu Jeeny + Marvin = love.

Când eram la restaurant, închideam jaluzelele, ne așezam la tejghea și ne făceam temele în acea ultimă oră, mâncând înghețată cu sos caramel fierbinte. Știa cum să defecteze tonomatul astfel încât să cânte *Slow Boat to China*, *Cry* și *Texarkana Baby* la nesfârșit. El era bun la aritmetică și algebră, iar eu mă pricepeam la cuvinte, așa că ne ajutam între noi. Ne sprijineam unul de celălalt, cu picioarele petrecute pe după picioarele scaunelor. Ba chiar își petrecea și brațul pe după partea din spate a corsetului meu, care ieșea în afară, și nu mă supăram. În mod normal, dacă vedeam pe cineva și numai că observă corsetul pe care-l port sub haine, simțeam că mor de rușine.

Dar cel mai mult și mai mult aveam în comun faptul că ne era mereu somn. Nu spuneam niciodată: „Mamă, ce somn îmi e! Ție nu?" Eram doar obosiți împreună, ne sprijineam căscând unul de celălalt în restaurant. Căscam și zâmbeam unul spre celălalt din părți diferite ale clasei la școală.

Tatăl lui a murit într-un accident la mina Flux. Tata încercase să obțină închiderea ei de când ne mutaserăm în Arizona. Cu asta se ocupa de ani de zile, verificarea minelor să vadă dacă s-au epuizat filoanele sau dacă e pericol de accidente. Se alesese cu porecla „Brown Închide-Tot"[1]. Am așteptat în mașină când s-a dus să-i dea

[1] Joc de cuvinte în limba engleză: *Brown Shut-'em-Down*, numele de familie al tatălui Luciei Berlin rimează cu shut them down care înseamnă „închide-le" (minele).

vestea mamei lui Willie. Era înainte ca eu să-l cunosc pe Willie. Tata a plâns tot drumul din oraș până acasă, lucru care m-a speriat. De la Willie am aflat mai târziu că tatăl meu se luptase să obțină pensii pentru mineri și familiile lor, cât de mult a ajutat-o pe mama lui. Mai avea încă cinci copii, spăla rufe și gătea pentru alții.

Willie se trezea la fel de devreme ca mine, tăia lemne, le punea micul dejun fraților și surorilor lui. Ora de educație civică era cea mai grea, imposibil să stai treaz, să fii atent. Începea la ora 3. O oră interminabilă. Iarna, de la soba cu lemne, se abureau geamurile și ne ardeau obrajii îmbujorați. Doamna Boosinger se înroșea și ea sub cele două pete de fard de obraz movuliu. Vara, cu geamurile deschise, intrau muște care bâzâiau, albine care zumzăiau, ceasul care ticăia atât de adormitor, era atât de cald, iar ea ne vorbea despre Primul Amendament când, *jap*!, dădea cu rigla de catedră. „Trezirea! Trezirea! Sunteți două moluște, n-aveți coloană vertebrală! Stați în capul oaselor! Cu ochii deschiși. Moluștelor!"

Odată a crezut că dormeam, dar de fapt doar îmi odihneam ochii. Mi-a zis:

— Lulu, care-i numele secretarului de stat?

— Acheson, doamnă.

A fost surprinsă.

— Willie, cine-i secretar la agricultură?

— Topeka și Santa Fe?

Cred că eram amândoi beți de somn. La fiecare lovitură cu cartea de civică în cap, râdeam și mai tare. Pe

el l-a trimis pe hol, iar pe mine la garderobă, ne-a găsit pe amândoi încovrigați și dormind duși, după ce s-a terminat ora.

De câteva ori, Sextus a urcat până în camera lui Dot. Îl auzeam șoptind:

— Doarme fata?

— A picat lată.

Și așa și era. Oricât m-aș fi străduit să rămân trează ca să-i urmăresc ce fac, tot adormeam.

Mi s-a întâmplat un lucru ciudat săptămâna asta. Am văzut cu colțul ochiului stâng un stol de ciori mici, fâlfâind în viteză. M-am întors, dar dispăruseră. Apoi am închis ochii și am început să văd lumini care defilau ca niște motociclete care trec cu mare viteză și zgomot pe autostradă. M-am gândit că fie am halucinații, fie cancer la ochi, dar doctorul mi-a explicat că sunt pete și că multă lume vede așa ceva.

„Dar cum să văd lumini pe întuneric?" l-am întrebat la fel de derutată ca atunci când am aflat despre frigider. Mi-a explicat că ochiul îi transmite creierului că e lumină și creierul meu chiar îl crede. Vă rog să nu râdeți. Asta n-a făcut decât să înrăutățească istoria cu ciorile. Și m-a făcut să mă gândesc și la povestea copacului care cade în pădure. Poate că ochii mei îi transmiteau creierului meu despre ciorile din arțar.

Într-o duminică dimineață, m-am trezit și l-am văzut pe Sextus dormind lângă Dot. Poate m-ar fi interesat

mai tare dacă ar fi fost un cuplu mai atrăgător. El era tuns periuță și avea coșuri, sprâncene albe și un măr al lui Adam imens. Ce-i drept, era campion la aruncarea cu lasoul și la cursele de cai în jurul butoaielor, iar porcul lui câștigase trei ani la rând competiția 4-H. Dot era banală, pur și simplu banală. Oricât s-ar fi machiat, nici măcar nu reușea să arate vulgar, machiajul doar îi accentua ochii mici, căprui și gura mare care, din cauza caninilor proeminenți, îi rămânea deschisă într-un semi-rânjet permanent. Am scuturat-o ușor și i-am arătat cu degetul spre Sextus. „Grijania mă-sii", a zis ea și l-a trezit. În câteva secunde, Sextus a țâșnit pe geam, a coborât pe plop și-a dispărut. Dot m-a țintuit de salteaua de paie, m-a pus să jur că nu suflu o vorbă.

— Vai, Dot, dar n-am făcut-o nici pân-acum, nu?

— Dac-o faci, te pârăsc că umbli cu mexâcanul.

M-a speriat, vorbise exact ca mama.

Îmi pria că nu trebuia să-mi mai fac griji în legătură cu mama. Devenisem o persoană mai plăcută. Nici ursuză și nici insolentă. Politicoasă și săritoare. Nu mai vărsam, spărgeam sau scăpam lucruri cum făceam acasă. Voiam să rămân acolo mereu. Domnul și doamna Wilson spuneau mereu că sunt o fată drăguță, o angajată harnică și că simțeau că fac parte din familia lor. Duminica luam cina în familie. Eu și Dot lucram la restaurant până la amiază cât erau ei la biserică, apoi închideam, mergeam acasă și ajutam la pregătirea cinei. Domnul Wilson spunea rugăciunea. Băieții se înghionteau și

râdeau, vorbeau despre baschet, iar toți discutam despre, ei bine, nu-mi mai amintesc. Poate nici nu prea vorbeam, dar era o atmosferă caldă. Spuneam: „Îmi dai, te rog, și mie untul?" „Sosul?" Partea mea preferată era că aveam propriul șervet și inel pentru șervet care erau păstrate în servantă la un loc cu ale celorlalți.

Sâmbăta mergeam cu „ia-mă nene" până la Nogales, iar de-acolo luam autobuzul până în Tucson. Doctorii mă supuneau unei adevărate torturi medievale care dura ore întregi, până când nu mai suportam. Mă măsurau, înfigeau ace în mine ca să vadă cât de afectați sunt nervii, mă loveau în picioare și-n labele picioarele cu ciocane. Mi-au ajustat corsetul și tocul pantofului. Păreau că se apropie de o decizie. Diferiți doctori s-au uitat cu ochii îngustați la radiografiile mele. Cel mai renumit dintre ei, pe care-l așteptaseră cu toții, a zis că vertebrele sunt prea aproape de coloana vertebrală. Operația ar putea cauza paralizie, ar fi un șoc pentru toate organele care compensaseră deviația. Ar fi prea scump, nu doar operația în sine, dar după aceea ar trebui să stau imobilizată pe burtă timp de cinci luni. M-am bucurat că s-au hotărât să nu mă opereze. Eram sigură că dacă mi-ar fi îndreptat coloana aș fi avut doi metri jumătate. Dar voiam să mă consulte în continuare; nu voiam să mă duc în Chile. Mi-au dat una din radiografiile în care apărea o inimioară de argint primită de la Willie. Coloana mea în formă de S, cu inima unde n-ar fi trebuit să fie, și inima

lui chiar în mijloc. Willie a pus-o pe un geam mic din spatele laboratorului de analiză.

Din când în când, se organizau dansuri sâmbăta seara, tocmai în Elgin sau Sonoita. Se țineau în hambare. Venea toată lumea de pe-o rază de mulți kilometri, bătrâni, tineri, copii, câini. Oaspeți de la pensiunile agroturistice. Toate femeile aduceau mâncare. Pui prăjit și salată de cartofi, prăjituri, plăcinte și punci. Bărbații ieșeau în grupuri, stăteau pe lângă camionete și beau. La fel făceau și unele femei, mama mea mereu. Elevii de liceu se îmbătau și vomitau, erau prinși în flagrant sărutându-se. Bătrânele dansau între ele și cu copiii. Toată lumea dansa. Cel mai mult *two-step*, dar și dansuri mai lente și *jitterbug*. Mai erau și cadriluri și dansuri mexicane precum *La Varsoviana*. Versurile sunt așa „Pune piciorușul, pune piciorușul aici" și salți salți, după care te-nvârtești. Cântau de toate de la *Night and Day* până la *Detour, There's a Muddy Road Ahead*, de la *Jalisco no te Rajes* până la *Do the Hucklebuck*. Trupe diferite de fiecare dată, dar mereu la fel de pestrițe. De unde venea oare toată adunătura aceea de muzicieni minunați? Trompetiști *pachuco* și cântăreți la *guiro*, chitariști de muzică *country* cu pălăriile lor mari, tobosari de bebop, pianiști care semănau cu Fred Astaire. Singura dată când am ascultat ceva care suna cât de cât asemănător cu muzica acelor trupe mici improvizate a fost la Five Spot, la sfârșitul anilor '50. Ornette Coleman cântând *Ramblin'*. Toată lumea se extazia cât de proaspăt și de

diferit sună. Mie-mi suna a Tex-Mex, ca la o petrecere populară sănătoasă din Sonoita.

Casnicele lăsau deoparte stilul sobru al primilor coloniști și se găteau pentru dansuri. Păr făcut permanent acasă, fard de obraz, tocuri. Bărbații erau fermieri sau mineri cu pielea aspră care crescuseră în perioada Marii Depresii. Muncitori serioși, cu frică de Dumnezeu. Îmi plăcea să le privesc fețele minerilor. Bărbați pe care-i vedeam ieșind din șut murdari și trași la față erau acum îmbujorați și lipsiți de griji, strigau din toți bojocii „Ah-hah, San Antone!" sau „Aí, Aí, Aí" pentru că toată lumea nu doar dansa, ci și cânta și chiuia. În timpul pauzelor, domnul și doamna Wilson mă întrebau gâfâind: „Ai văzut-o pe Dot?"

Mama lui Willie venea la dansuri cu un grup de prietene. Dansa fiecare melodie, întotdeauna îmbrăcată într-o rochie frumoasă, cu părul ridicat și cruciulița zburându-i în aer. Era tânără și frumoasă. Și se comporta ca o doamnă. Nu dansa strâns dansurile lente, și nici nu ieșea la camionete. Nu, eu n-am observat asta. Dar toate celelalte femei din Patagonia observau și o lăudau pentru asta. Mai spuneau și că nu va fi văduvă prea mult timp. L-am întrebat pe Willie el de ce nu venea niciodată și mi-a zis că nu știe să danseze și că trebuia să aibă și grijă de copii. Dar alți copii vin, frații lui de ce n-ar veni? Nu, a spus el. Mama lui avea nevoie să se distreze, să scape de ei din când în când.

— Dar cu tine cum rămâne? am întrebat eu.

— Pe mine nu prea mă pasionează. N-o fac din altruism. Îmi doresc ca mama să-și găsească alt soț la fel de mult cât își dorește și ea, mi-a zis.

Dacă se nimerea să fie în oraș sondorii care operau sondele cu diamant, dansurile erau și mai animate. Nu știu dacă mai există, dar în perioada aia de înflorire a mineritului, erau o specie aparte. Umblau mereu în perechi, își făceau apariția în trombă cu 140 la oră într-un nor de praf. N-aveau camionete sau sedanuri obișnuite, ci mașini aerodinamice cu două locuri, vopsite în culori metalizate care străluceau prin stratul de praf. Nu se îmbrăcau nici în blugi, nici în pantaloni kaki ca fermierii sau minerii. Poate când coborau în mină, da, dar când călătoreau sau la dansuri purtau costume închise la culoare, cămăși de mătase și cravate. Își purtau părul lung pieptănat stil pompadour, cu perciuni lungi, uneori și mustață. Deși eu nu i-am văzut decât în minele din Vest, plăcuțele de înmatriculare erau de obicei din Tennessee, Alabama sau Virginia de Vest. Nu stăteau niciodată mult, o săptămână maximum. Erau plătiți mai bine decât neurochirurgii, susținea tata. Ei erau cei care dădeau cep unui filon bun sau chiar îl găseau, nu mai știu. Ce știu e că erau importanți și făceau o muncă periculoasă. Chiar arătau periculos și, după cum aveam să aflu mai târziu, sexy. Șmecheri și aroganți, aveau ceva de matadori, jefuitori de bănci, de aruncători care intră în teren ca să salveze partida de baseball. Toate femeile, tinere și bătrâne, își doreau să danseze cu un sondor. Eu sigur. În schimb, sondorii își doreau tot timpul să

danseze cu mama lui Willie. Nevasta sau sora cuiva care băuse peste măsură sfârșea invariabil afară cu unul dintre ei și atunci începea bătaia, bărbații se scurgeau ca un șuvoi din hambar. Încăierările se terminau de fiecare dată cu împușcături trase în aer, iar sondorii șmecheri o ștergeau în noapte, în timp ce cavalerii cu onoarea pătată se întorceau la dans cu falca umflată sau un ochi ce avea să se învinețească. Era momentul în care formația cânta ceva de genul *You Two-Timed Me One Time Too Often*[1].

Într-o duminică după-amiază, domnul Wise ne-a dus pe mine și pe Willie cu mașina să-mi văd fosta casă. Mirosind trandafirii Mr. Lincoln ai tatei, plimbându-mă pe sub stejarii bătrâni, mi s-a făcut dor să locuiesc din nou acolo. Vârfuri stâncoase de jur împrejur și priveliști cu văile și Muntele Baldy. Erau acolo și șoimii și gaițele, se auzea sunetul de cinele pe care-l scoteau scripeții de la mină. Mi s-a făcut dor de ai mei și-am încercat să nu plâng, dar tot am plâns. Domnul Wise m-a îmbrățișat, mi-a zis să nu-mi fac griji că probabil după ce se termină școala mă voi duce la ei. M-am uitat la Willie. Și-a smucit capul dinspre mine ca să se uite la căprioara și puii ei care ne priveau de la doar câțiva metri. „Ele nu vor să pleci", a zis el.

Deci aș fi sfârșit probabil în America de Sud. Dacă n-ar fi avut loc un cutremur îngrozitor în Chile, stare de calamitate națională, în care a pierit toată familia mea. Am continuat să locuiesc în Patagonia, Arizona,

[1] În traducere, „Asta a fost ultima dată când m-ai înșelat".

în casa familiei Wilson. După terminarea liceului, am obținut o bursă la Universitatea din Arizona unde am studiat jurnalismul. Willie a obținut și el o bursă, dublă specializare în geologie și artă. Ne-am căsătorit după absolvire. Willie și-a găsit de lucru la mina Trench, iar eu am scris pentru *Nogales Star* până când ni s-a născut primul fiu, Silver. Am locuit în vechea și frumoasa casă din lut a doamnei Boosinger (între timp ea murise), aflată undeva sus pe munte, într-o livadă de meri în apropiere de Harshaw.

Cu riscul de a suna foarte siropos, eu și Willie am trăit fericiți până la adânci bătrâneți.

Cum ar fi fost dacă chiar ar fi avut loc un cutremur? Știu răspunsul. Asta-i problema cu scenariile de felul ăsta. Mai devreme sau mai târziu, apare o hibă. N-aș fi putut rămâne în Patagonia. Aș fi sfârșit în Amarillo, Texas. Câmpie cât vezi cu ochii, silozuri, cer și scaieți care se rostogolesc, nici urmă de munte. Aș fi locuit cu unchiul David și mătușa Harriet și străbunica mea Grey. M-ar fi considerat o corvoadă. O cruce de dus. Iar eu aș fi „intrat într-o grămadă de belele", conform descrierii lor, respectiv tot atâtea „strigăte de ajutor", conform consilierului de la școală. La scurt timp după ce aș fi ieșit de la școala de corecție aș fi fugit cu un sondor care opera sonde cu diamant, aflat în trecere prin oraș, în drum spre Montana, și, vă vine să credeți sau nu, viața m-ar fi adus exact în același punct în care mă aflu acum, la poalele stâncilor calcaroase ale Dakota Ridge, cu ciorile.

Mulțumiri

De-a lungul celor câțiva ani de cât a fost nevoie pentru a publica această carte, sprijinul, entuziasmul și munca au venit din multe părți și, în ciuda tristeții implicite, procesul ne-a produs multe momente de bucurie autentică. Numai de-ar ști și Lucia.

Profunda mea recunoștință editorilor care s-au ocupat de publicarea volumelor anterioare, inclusiv câtorva care nu mai sunt printre noi să o primească. Michael Myers și Holbrook Teter (Zephyrus Image), Eileen și Bob Callahan (Turtle Island), Michael Wolfe (Tombouctou), Alastair Johnston (Poltroon) și John Martin și David Godine (Black Sparrow) figurează la loc de cinste. Toți cei care și-au adus cu generozitate contribuția.

Scriitorii Barry Gifford și Michael Wolfe au fost vârful de lance la compilarea colecției de față. Alături de Jenny Dorn, Jeff Berlin, Gayle Davies, Katherine Fausset, Emily Bell și Lydia Davis au muncit cu abnegație și profesionalism în numele acestei cărți. În afară de Emily Bell, la editura FSG a existat o echipă de oameni exemplari și diverși care au lucrat cu elan și devotament. Cred că știți cu toții cât de recunoscătoare ar fi Lucia. Și trebuie să știți că la fel sunt și eu.

S.E.

Notă biografică

OPERA

Lucia Berlin (1936-2004, se pronunță: Lu-sí-a) a publicat șaptezeci și șase de povestiri în timpul vieții. Majoritatea, dar nu toate, au apărut în trei volume publicate de Black Sparrow Press: *Homesick* (1991), *So Long* (1993) și *Where I Live Now* (1999). Cele trei volume conțin povestiri din colecții publicate anterior în 1980, 1984 și 1987, precum și unele noi.

Lucia Berlin a început să publice la vârsta de douăzeci și patru de ani, în publicația condusă de Saul Bellow *The Noble Savage* și în *The New Strand*. Mai târziu, povestirile i-au apărut în *Atlantic Monthly*, *New American Writing* și în nenumărate alte publicații mai mici. Cu *Homesick* a câștigat American Book Award.

Lucia Berlin a produs o literatură de calitate excelentă, dar sporadic, pe tot parcursul anilor '60, '70 și cea mai mare parte a anilor '80. Către sfârșitul anilor '80, cei patru fii ai săi crescuseră deja, iar ea învinsese alcoolismul, o problemă cu care se confruntase toată

viața (descrieri ale ororilor alcoolismului, ale celulelor pentru bețivi, ale crizelor de delirium tremens și umorul ocazional constituie o dimensiune aparte a operei sale). După această dată, a continuat să scrie regulat până la moartea sa prematură.

VIAȚA

Lucia, născută Brown, a văzut lumina zilei în Alaska, în 1936. Tatăl ei lucra în industria minieră, iar primii ani din viață și i-a petrecut în colonii și orașe miniere din Idaho, Kentucky și Montana.

În 1941, tatăl Luciei Berlin a plecat la război, iar mama ei s-a mutat împreună cu Lucia și sora ei mai mică în El Paso, unde bunicul lor era un dentist cunoscut, dar bețiv.

La scurt timp după război, tatăl Luciei Berlin își mută familia în Santiago, Chile, unde urmează să trăiască douăzeci și cinci de ani de existență mai degrabă flamboaiantă. În Santiago, participă la baluri, iar prima țigară i-o aprinde prințul Ali Khan, își termină studiile și joacă rolul amfitrioanei la adunările sociale organizate de tatăl ei. În cele mai multe seri, mama ei se retrăgea devreme cu o sticlă de alcool.

La vârsta de zece ani, Lucia are deja scolioză, o afecțiune dureroasă a coloanei vertebrale de care va suferi toată viața și care a obligat-o de multe ori să poarte un corset de metal.

În 1955, este admisă la Universitatea din New Mexico. Vorbind deja fluent spaniolă, Lucia Berlin studiază sub îndrumarea romancierului Ramon Sender. La scurt timp, se căsătorește și are doi fii. Înainte de nașterea celui de-al doilea copil, soțul ei sculptor o părăsește. Lucia Berlin își ia licența și, tot în Albuquerque, îl întâlnește pe poetul Edward Dorn, un personaj cheie în viața ei. Tot atunci îl cunoaște pe profesorul lui Dorn de la Colegiul Black Mountain, scriitorul Robert Creely, și pe doi dintre colegii lui de la Harvard, Race Newton și Buddy Berlin, amândoi muzicieni de jazz. În această perioadă începe să scrie.

Pianistul Race Newton se căsătorește cu Lucia Berlin în 1958. (Primele ei povestiri au apărut sub numele de Lucia Newton.) În anul următor, se mută împreună cu copiii într-o mansardă din New York. Race are de lucru constant, iar cuplul se împrietenește cu vecinii lor, Denise Levertov și Mitchell Goodman, precum și cu alți poeți și artiști, printre care John Altoon, Diane di Prima și Amiri Baraka (mai târziu, LeRoi Jones).

În 1960, Lucia Berlin și fiii ei îl părăsesc pe Newton și New Yorkul și călătoresc în Mexic cu prietenul lor Buddy Berlin, care devine al treilea soț al ei. Buddy era un personaj charismatic și bogat, dar s-a dovedit a fi și dependent de droguri. Între 1961 și 1968 li se nasc doi fii.

În 1968, cei doi divorțează, iar Lucia începe un masterat la Universitatea din New Mexico. Lucrează ca profesor suplinitor. Nu se mai recăsătorește.

Între anii 1971 și 1974, locuiește în Berkeley și Oakland, California. Lucia Berlin lucrează ca profesoară la liceu, centralistă, funcționară într-un spital, femeie de serviciu și secretara unui medic, iar în tot acest timp scrie, își crește cei patru băieți, bea și, în cele din urmă, învinge în lupta cu alcoolismul. Cea mai mare parte a anilor 1991 și 1992 îi petrece în Ciudad de Mexico, unde sora ei suferă de cancer în fază terminală. Mama lor murise în 1986 (probabil un suicid).

În 1994, Edward Dorn o aduce pe Lucia Berlin la Universitatea din Colorado, iar aceasta trăiește următorii șase ani în Boulder ca scriitor rezident și, până la urmă, asistent universitar. Ajunge să fie o profesoară foarte căutată și iubită, astfel că în doar al doilea ei an acolo câștigă premiul acordat de universitate pentru excelență în munca de profesor.

În perioada petrecută în Boulder, are o viață împlinită, într-o mică comunitate din care fac parte Dorn și soția lui, Jennie, Anselm Hollo și vechea ei prietenă Bobbie Louise Hawkins. Leagă repede o prietenie strânsă atât cu poetul Kenward Elmslie cât și cu prozatorul Stephen Emerson.

Cu sănătatea tot mai șubredă (scolioza îi perforase un plămân, iar începând cu mijlocul anilor '90 avea cu ea pretutindeni butelia de oxigen), în 2000 se pensionează, iar în anul următor, la insistențele fiilor ei, se mută alături de ei la Los Angeles. A reușit să învingă cancerul, dar a murit în 2004, în Marina del Rey.

Cuprins

Cuvânt-înainte 5
Introducere 23
Spălătoria lui Angel 31
Dr. H.A. Moynihan 40
Stele și sfinți 51
Manual pentru femei de serviciu 63
Jocheul meu 83
El Tim 85
Punct de vedere 99
Prima dezalcoolizare 105
Durere fantomă 111
Mușcături de tigru 122
Jurnal de Urgențe, 1977 149
Temps perdu 163
Carpe diem 175
Toda luna, todo año 181
Bună și rea 204
Melina 221

Prieteni 231
De necontrolat 239
Mașina electrică, El Paso 245
Sex appeal 250
Pușlama 258
Pas 262
De pripas 266
Jale 279
Lupini albaștri 299
La vie en rose 312
Macadam 321
Dragă Conchi 322
Să plângi ca proasta 335
Jale 356
Panteón de Dolores 365
Pe curând 379
O idilă 392
Vreau să-ți văd zâmbetul 408
Mama 454
Carmen 464
Tăcere 478
Mijito 497
502 529
Și s-a făcut sâmbătă 538
B.F. și cu mine 557
Mai stai un pic 563
Întoarcerea acasă 575
Mulțumiri 593
Notă biografică 594